ROLL

mazhar alanson

200 000 TL
kdv dahil

nick cave

courtney love

beck

blur

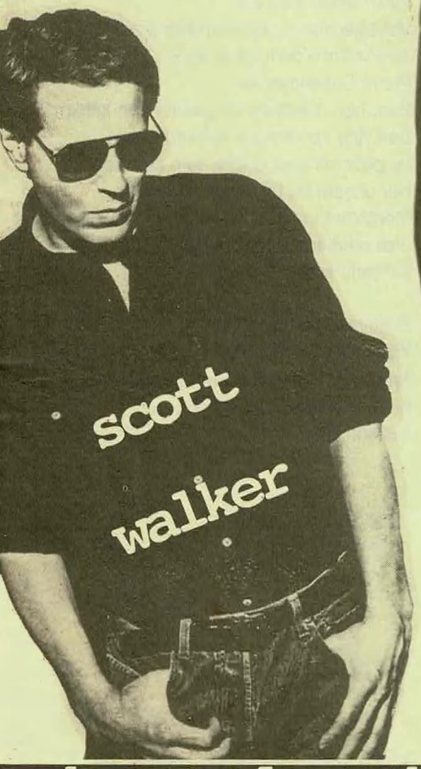

scott walker

sayı 6 nisan '97

beat'ler kuzey afrika'da + blade runner

Brel Jacques

Türkçesi: Bengi Derya

Bir Dostun Ağladığını Görmek

Evet, İrlanda savaşları var
Ve müziksiz kalmış insanlar
Evet hepsi de şefkat yoksunu
Artık bir Amerika bile yok gidecek
Evet paranın kokusu yok
Olmayan o koku tüter burnunuzda
Evet çiğner geçeriz çiçekleri

Evet bozgunlarımız var
Ve yolun sonunda bekleyen ölüm
Vücut çoktan başını eğmiş
Şaşkın hâlâ ayakta durabildiğine
Evet vefasız kadınlar var
Ve katledilen kuşlar
Evet yitirdi kanatlarını kalplerimiz

Evet tüketilmiş bu şehirler
Bu ellilik çocuklarca
Aczimizin
Ve diş ağrısı gibi aşklarımızın yardımıyla
Evet zaman gelir geçer
Boğulmuş insanlarla dolu bu metrolar
Elimizden kaçar gider hakikat

Tabii ki aynalar dürüst
Ne yahudi olacak yürek var
Ne zenci olacak zerafet
Ateşe benzerdik küle dönmüşüz
Kardeşimiz olan bütün bu insanların
Bize acı veren sevgilerine
Artık şaşırmıyoruz bile

Ama... ama en fenası
Bir dostun ağladığını görmek...

Yağmur Yağıyor

Yağmur yağıyor
Benim kabahatim değil
Fabrikanın camları
Doğru dürüst temizlenmiyor
Yağmur yağıyor
Fabrikanın camlarında
Dolu kırık var

Dansa giden kızlar yüzüme bakmıyor
Hep öbürleriyle gidiyorlar dansa
Eğlenmek için onlara kağıttan çiçekler alan
Hoş kokular alan öbür oğlanlarla
Dansa giden kızlar yüzüme bakmıyor
Hep öbürleriyle gidiyorlar dansa

Yağmur yağıyor
Benim kabahatim değil
Fabrikanın camları
Doğru dürüst temizlenmiyor

Görüp görebildiğim tek şey kirli pasaklı koridorlar
Bana düşen habire merdiven çıkmalar
Ama yalnız kaldığımda damlarda
Güneşle ve bulutlarla
Sokağın ağladığını duyuyorum
Şehrin bacalarını görüyorum
Usulca tüten
Benim göğümde
Ay benim için dans ediyor akşamları
Dans ediyor dans ediyor
Ve sonsuz nefesi ve haleleri bana değip geçiyor
Benim için yaratılmış gökyüzü
Ve gökyüzü beni gömüyor akşama
Ve akşama gömüyorum acımı

Yağmur yağıyor
Kabahat benim
Fabrikanın camları
Doğru dürüst temizlenmiyor
Yağmur yağıyor
Hepsini kıracağım
Fabrikanın camlarının

Burjuvalar

Kalp ateş gibi
Gözler biradan başkasını görmüyor
Şişko Adrienne'in yerinde, Montalant'da
Bizim Jojo'yla
Bizim Pierre'le
İçiyorduk yirmi yaşımıza
Jojo Voltaire gibi takılıyordu
Pierre Casanova ayaklarında
Ama ben, ben, içlerinde en gururlu bendim
Ben kendim gibi takılıyordum
Tam geceyarısına doğru
Beyefendiler çıkardı "Üç Sülün" otelinden
Onlara gösterirdik kıçımızı
Ve en kral numaralarımızı
Bir şarkı söyleyerekten

Burjuvalar domuzlar gibidir
Yaşlandıkça betleşirler
Burjuvalar domuzlar gibidir
Yaşlandıkça...

Kalp ateş gibi
Gözler biradan başkasını görmüyor
Şişko Adrienne'in yerinde, Montalant'da
Bizim Jojo'yla
Bizim Pierre'le
Islatıyorduk yirmi yaşımızı
Voltaire papaz gibi dans ediyordu
Casanova kalkmaya çekiniyordu
Ben, ben, en gururlusu yine bendim
Neredeyse kendim kadar zilzurna
Tam geceyarısına doğru
Beyefendiler çıkardı "Üç Sülün" otelinden
Onlara gösterirdik kıçımızı
Ve en kral numaralarımızı
Bir şarkı söyleyerekten

Burjuvalar domuzlar gibidir
Yaşlandıkça betleşirler
Burjuvalar domuzlar gibidir
Yaşlandıkça...

Yaş erdi kemale
Ayaklar yere sağlam basıyor
"Üç Sülün" otelinin barında
Bizim üstad Jojo'yla
Bizim üstad Pierre'le
Vakit geçiriyoruz beyefendiler arasında
Jojo Voltaire'den bahsediyor
Pierre Casanova'dan
Ben, ben, içlerinde bir gururlu ben kaldım
Ben yine kendimden bahsediyorum
Ve gece yarısına doğru, tam çıkarken
Her akşam bu böyle sayın bayım
Montalant'ın ordaki mendebur çocuklar
Bize arkalarını gösteriyorlar
Bir şarkı söyleyerekten

Burjuvalar domuzlar gibidir
Yaşlandıkça betleşirler
Aynen böyle diyorlar sayın bayım
Burjuvalar domuzlar gibidir
Yaşlandıkça...

Görmemiz lazım

Önümüze serilmiş pisliğin
Kırışmış gözlerin
ve cansız çehrelerin ardında
Sıkılı bir yumruk olan
Ya da boş yere uzanıp duran
Açık ya da kapalı bu ellerin ötesinde
Dikenli tellerle çevrili
hudut boylarından
Ve sefaletten uzakta
Görmemiz lazım

Görmemiz lazım
İyi olanı
Gri ya da mavi göğü
Su kıyısındaki kızları
Dost sadakatini
Yarınki güneşi
Kırlangıcın uçuşunu
Geminin dönüşünü

Hıçkırıklar, gözyaşları
Ve öfkeli çığlıklar konserinden
Korkulu insanlardan
Şantiyeler
ve sokaklardaki gürültü patırtıdan
Alarm düdüklerinden
Pis küfürlerden de ötede
Savaştan bahseden çocuklardan
Ve bu savaşları bize yaptırtan
büyüklerden daha güçlü

Dinlemeimiz lazım
Ormandaki kuşu
Yaz günündeki fısıltıyı
Kendi kendine hücum eden kanı
Anaların ninnilerini
Çocukların dualarını
Usulca uykuya dalan toprağın sesini

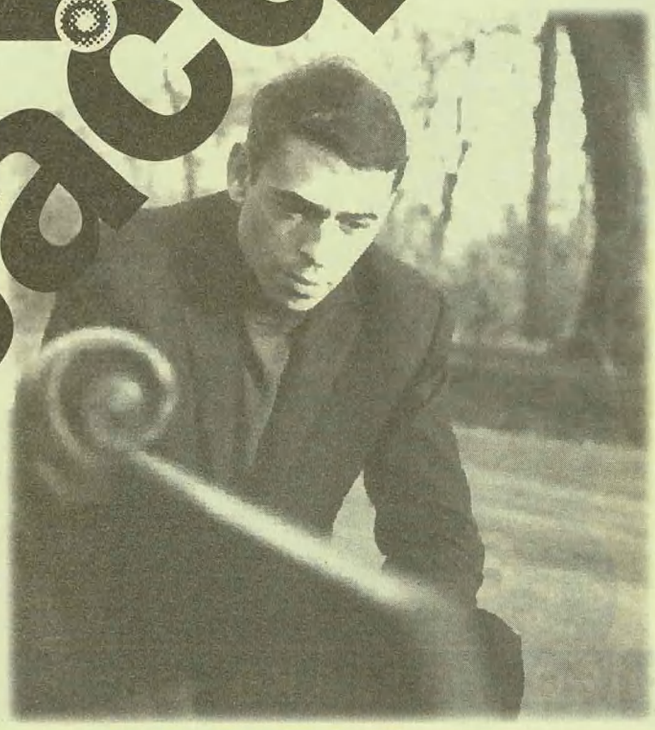

ROLL OVER ROLL

Roll şiki şiki roll

1,2... Roll... Roll...
Hadi roll. Nisan roll.
Roll la di, roll la da... Roll'lala...
Roll, roll Hatice...
Hadi roll, let's roll. Everybody... Hep beraber...
Come together. Roll together.
Roll, roll... Ey ehl-i roll, hadi roll...
Bugün, yarın ve daima....
Roll, roll... Zabbaha gader roll... Her gün roll, her gece roll.
Everybody in this town/ must get roll'ed...
Roll, roll...
Roll'lamak ya da roll'lamamak, mesela mesele bütün mesele.
Nasıl yapsak? Roll'layıp da rock'lasak, rock'layıp da mı roll'lasak?
Öyle de roll, böyle de roll. Rock'lasa da roll, roll'lasa da roll, roll'masa da roll.
Listen to the falling rain, listen to it fall.
The sky is roll'ing.
Gök yaban gülleri roll'luyor, mor buluttan yere yaseminler düşüyor... Hadi roll...
Slowly roll. Slow train rolling. Rolling train slow.
Şvey şvey roll. Langsam langsam. Ağır ağır. Roll ağır ağır. Ağır ağır roll. Roll hafif hafif, hafif hafif roll. Roll lotta love, whole lotta roll.
April is coming, sky is rolling. Roll sky roll.
Roll sema roll. Semazen roll. Zen roll. Roll neyzen roll. Roll over Neyzen. Roll over roll. Papa was a rolling stone. Roll baba roll. Şiki şiki roll. Rollanan taş yosun tutmaz, roll. Roll bi daha, roll. Roll emi. Roll mi fa. Sol fa mi. Roll fa sol. Rol la sol. Sol a la Roll. Sol sol sol. Roll roll roll. Roll a la roll. Roll me roll.
Yar yüreğim oldu roll. Roll ne zaman, roll ne zaman.
Roll sayın arkadaşım Osman.
Roll like a butterfly, rock like a bee. Fly like a butterfly. Roll Robin roll. Everybody roll. Fly kartal fly. Bir zamanlar eagle, her zaman eagle. Fly kartal fly, fly like a butterfly. Roll madam butterfly roll. Roll over Beatles. Hey jude, don't make it bad, take a sad song, and roll it better, bettter all the time. Roll over time, rock around clock. Roll over Chuck Berry. Roll over roll. Roll şiki şiki roll.
Hey roll, take a walk on the wild side. Düüt düüüt düt düdüüt. Hey roll. Roll hey hey. Yine hey hey. Hey roll [illegible]. Hop roll. Roll hip, roll hop. Roll hiphop. Hiphop roll. Roll hiphop. At kolları havaya, roll. Hiphop roll. Punk roll. Caz roll, saz roll, nihavent roll, segah roll, semah roll, jam roll, roll Johnny Guitar roll. Roll your pelvis, like Elvis. It's now or never. Now and zen. Roll now, roll zen. Roll over Robert Plant, whole lotta roll.
Roll it again Sam, hadi roll...
Roll la di, Roll la da...
Roll forever, forever roll.
Papa was a Rolling Stone. Rolling stones was a baba. Şiki şiki baba. Şiki şiki baba. Şiki şiki roll, roll şiki şiki, roll şiki şiki roll. Roll over Kemal Sunal, roll...
Roll over Roll. Over and over again, roll, roll...
Hep roll, bir daha roll. Schon wieder und immer noch roll, şimdi ve daima roll.
Geçen seferki gibi roll, bir dahaki seferki gibi roll. Roll two times. One for today, one for tomorrow. Bir bugün için roll, bir yarın için.
Listen to the falling rain, listen to it roll. Roll'ing me softly with his song. Telling my whole life with its words. Roll'ing me softly...
Whole lotta roll, roll lotta love.
Roll, sweet roll. Peynirli roll, kıymalı roll, acılı roll, acısız roll, ızgara roll, tava roll, zeytinyağlı roll, sade roll, naneli roll, maydanozlu roll, kaşarlı roll, turfanda roll.
Let it roll.
Let's roll. Haydi roll.
1, 2...
Roll la di, roll la da... Roll, roll Hatice...
Sağlıcakla roll, mayısta yine roll...
Whole lotta roll, roll lotta love...

4 Ajans

9 Fotosentez
10 Mottosentez
11 Mazhar Alanson

14 Courtney Love

18 Beck

20 Blur

22 Mor ve Ötesi

24 Scott Walker

27 Neil Hannon-Nick Cave
28 Nick Cave

30 Blixa Bargeld

32 Cribb 199

34 Ergün Şenlendirici

36 Bi düşünün abiler
37 Ali Desidero
38 Daniel Lanois

40 İlk albümler

42 Leonard Cohen

44 Beat'ler K. Afrika'da

46 Blade Runner

48 Sigara

50 Roll Gayd

52 Albümler

56 En çok satanlar vs.
57 Asım Ekren

60 Elton John
61 Rock Me Amadeus
62 Ansiklopedi

ROLL

Abdurrahim Soğan, Cem Dizdar, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökalp Baykal, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, İlker Aksoy Kazım Hapavko, Kerem Demir, Kutlukhan Kutlu, Levent Elpen, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Şeker, Nedim Yalgı, Nejla, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Salih Nazım Peker, Sarp Keskiner, Sid, Siren İdemen, Tuğrul Eryılmaz, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk
Baskı: Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi 64/3 Taksim İstanbul **Tel** 212 245 29 13 **Yıl** 2, **SAYI** 6 - NİSAN '97
İmtiyaz Hakkı: Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi

AJANS	ROLL açık sarı	Hayat insanın çok vaktini alıyor **4 Nisan, Bülbüllerin ötmeye başlaması**	Cüneyt Arkın'ın atının adı Sevdam	Uşüt, yırtsın öpüşlerimi paslı tenekeler, soyunup org çalayım / ceketimle örteyim gecenin bütün itliğini / tanrım Pekos Bil'im uçur beni. İSMET ÖZEL

Baş-buğ'a Allah rahmet eyler mi, eylemez mi, onun bileceği iş. Bizi ilgilendiren, "milletimizin başı sağolsun" demeçleri. Deyişin "gerçek" anlamında, "başımızın sağ olması" güçlü bir ihtimal. "İhtimal" diyoruz, çünkü "başbuğ"lar ölmez, "buğ"lar aralarından birini "baş" yaparlar. (Bizce en uygun isim M. Ağar). Deyişin "mecazi" anlamına gelince... Biz kendi payımıza, "başsağlığı" dileklerini kabul etmiyoruz. Kabul edenler, Ülkü Ocakları Derneği'ne bağışta bulunabilirler.

Foo Fighters'ın ikinci albümü, Pixies'in "sesçi"si Gil Northon'un prodüktörlüğünde mayıs ortalarında piyasaya çıkıyor.

Dave Grohl, Foo Fighters'la uğraşadursun, hayattaki diğer "Nirvana" **Krist Novoselic** yeni grubunu kurdu: Sweet 75. Onların da ilk albümleri mayısta çıkıyor.

"Yaratık", "Thelma & Louise" ve bittabii ki "Blade Runner"ın yönetmeni **Ridley Scott** büyük bir işe kalkışıyor: Orson Welles'in "Yurttaş Kane"ini "cover'layacak". Scott'ın açıklamasına göre bu bir "saygı duruşu"ndan ziyade, yeni bir "okuma" denemesi olacakmış. Üstelik Welles'in kızı Beatrice Welles, projeye "sıcak bakıyor". Filmde basın kralı rolü Jack Nicholson'a bir numara büyük gelmiş; Kenneth Branagh ve Tim Robbins'in üstünde duruluyormuş şu sıralar.

Yaşlı kurt **Tony Bennett**, "Tony Bennett on Holiday" isimli yeni albümünde Billie Holiday şarkıları yorumluyor. Hatta "God Bless The Child" şarkısında Holiday'le birlikte "sanal" düet yapacaklar.

Heyecan, ilgi ve merakla beklenen **Radiohead**'in yeni albümü haziran ayında geliyor.
REM hayranları eğer şimdiden kayıt yaptırıp sıraya girerlerse, grubun yılbaşında çıkaracağı yeni single'ı edinebilecekler. Adres şöyle: REM/Athens, PO Box 8032, Athens, GA 30603, USA

Mississippi / Clarksdale'de bu yakında **Delta Blues Müzesi** halkın hizmetine girdi. Tedavülden kalkmış enstrümanlar, baskısı olmayan eski plaklar, bir yığın tarihi bilgi, belge, fotoğraf... Müzenin ilk ziyaretçilerinden biri **Robert Plant**'ti. Eski Zep, birkaç gün boyunca arşivlere daldı, taptığı blues'cu Robert Pete Williams hakkında inceleme ve araştırma yaptı.

Black Grape'den yeni bir albüm bekleyenler anlaşılan hüsrana uğrayacak. Hesapta bütün parçalar hazırdı, sıra gelmişti stüdyoya girmeye ama, Shaun Ryder'ın şu lafları işe taş koydu: "Müzikle ilgili tüm coşkumu yitirdim. Evde oturup çocuklarla vakit geçirmeyi tercih ediyorum. Yeni bir albüm yapmaya hiç niyetim yok".

Beat kuşağının "baba"sına şükran albümü: "Kerouac: Kicks Joy Darkness". **John Cale, Jeff Buckley, Michael Stipe, Morphine, Lenny Kaye, Patti Smith, Thurston Moore, Lydia Lunch, Juliana Hatfield, Steven Tyler, Eddie Vedder** gibi rock'çular, **Allen Ginsberg, William Burroughs** gibi edebiyatçı ve "yolcu"lar, **Johnny Depp, Matt Dillon** gibi oyuncular **Jack Kerouac** için aynı plakta bir araya geliyorlar. Kimi şarkı söyleyecek, kimi şiir okuyacak, kimi nutuk atacak... Kısmetse nisan sonu...

Mısır'da **Metallica, Megadeth, Black Sabbath** plakları ve afişleri bulunduran 40'a yakın genç tutuklandı. Suçları "satanizm"e tam teşebbüs. Ceza, üç seneye kadar hapis. Bunun üzerine **REM, Sonic Youth** ve **Red Hot Chili Peppers** elemanlarının da arasında bulunduğu bir ekip devlet başkanı **Hüsnü Mübarek**'e bir mektup yazarak endişelerini bildirdiler. Ama mektup yerine ulaşmadan çocuklar salıverilmişti...

SABAHAT AKKİRAZ

Çır çır çığıran ses

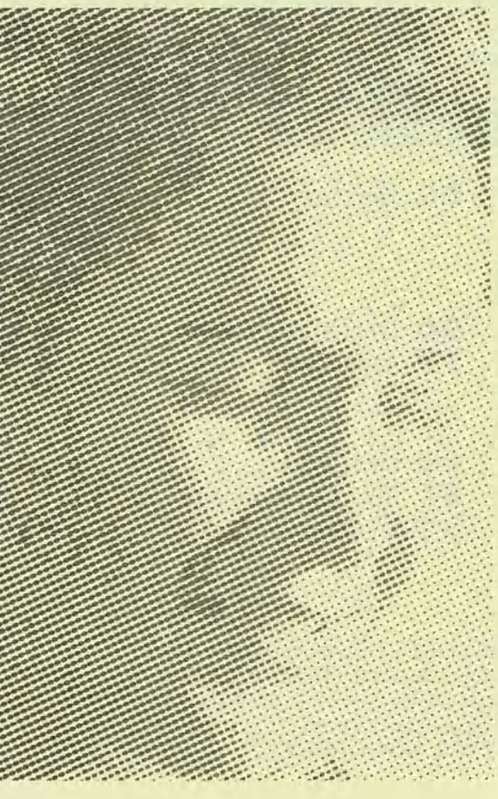

Aşık Daimi ve Feyzullah Çınar'dan referans alıp Davut Sulari yolundan yürümeye başlamıştı Sabahat Akkiraz... Son albümü "Yiğit İnsanların Türküsü" ile deyişler ve semahlar "çığırmaya" devam ediyor. Albümleri ciddi satışlar yapıyor... Sabahat Akkiraz'a sorduk, anlattı...

Yıllardır piyasanın içindesiniz. Ama isminiz yeni yeni konuşulmaya başlandı. Ne zamandır müzikle içiçesiniz?
Çocukluğumdan beri evimizde müzik hep vardı. Ankara'da evimize Aşık Daimi'den Feyzullah Çınar'a pek çok ozan gelip giderdi. İlk çalışmamı 13 yaşımdayken yapmıştım. Sanırım 1969 ya da 1970 yılıydı. O yıllarda Ankara'daydık. Sesim güzeldi. Mahmut Erdal'ın katkısıyla bir plak doldurduk. Sonra yurtdışına gidince o yılların devamı gelmedi.
Çocukluğunuzdan müziğinizi etkileyen neler var?
Cemlerden tabii ki etkilendim. Barak uzunhavalarını her duyduğumda ağlardım. Gelip giden ozanları hep dinlerdim, ben de söylerdim. Hatta Feyzullah Çınar, ölmeden birkaç gün önce, bana durmadan "Bir gün şu dünyadan göçüp gidersem" türküsünü söyletmişti. Bir de babamın halasının kocası vardı, Ali dedem. Mersin'de yaşıyorlardı. 120 yaşındaydı ama gönlü çok güzel olan bir insandı. Karısı Leyla da epey yaşlıydı. Hiç unutmam, deniz kenarında gezerken Ali dedem, İtalyanların serenadları gibi, karısına türkü söylerdi: "Su ver Leylam yanıyorum" diye.
Son yıllarda Davut Sulari'nin kullandığı gırtlak nağmeleri sizde daha da belirginleşti. Davut Sulari'nin müziği sizin için neler ifade ediyor?
Eve gelip gidenler arasında o yoktu, ama onu kasetlerinden hep dinlerdim. Onun sazı ve sesindeki o tad bana ifade edilemeyecek duygular yaşatırdı. Çok özel bir söyleme ve çalma tekniği vardı. Ben de ilk yıllarımda çok dik sesten türküler okurdum. Daimi baba "kızım niye normal okumuyorsun" derdi.
İlk plağınızdan sonra neler yaptınız?
Avrupa'ya gittik. Orada müziğe devam etsem de plak filan yapmadım. Türkiye'ye gelince birkaç deneme kaseti yaptık. Ondan sonra da Musa Eroğlu'yla, Arif Sağ'la çalıştım.
Albüm satışlarınız nasıldı?
Aslında satışlardan pek haberim yoktu. Şah plaktayken "Kara Tren"in bir milyon sattığını çok sonradan öğrendim. Ondan sonra da satışlarda çok fazla iniş çıkış olmadı bildiğim kadarıyla.
Albümlerinizi hâlâ Arif Sağ ile hazırlıyorsunuz. Onunla çalışmaya nasıl başladınız?
İlk plağımda –yıl 1969 ya da 1970' ti sanırım– bağlamaları Arif Sağ ile Orhan Gencebay çalmıştı zaten. Oradan tanışıyorduk. Daha sonra benim bugünlere gelmemi sağlayan en önemli isim Arif Hoca oldu.

Iggy Pop ve Cure'dan Robert Smith'in doğum günleri aynı: 21 Nisan. Ama arada 12 sene fark var. Iggy Pop 47'li, Robert Smith 59'lu...

6 Nisan, Kırlangıç fırtınası | Kötü yola düştü, burnu bile kanamadı

Kanuni devrinde Venedik Cumhuriyeti'nin İstanbul elçisi, sonradan Venedik Cumhurbaşkanı oldu, ama oğlu Luici Gritti Beyoğlu'na yerleşti. Halk bu şahıstan Frenk Beyoğlu diye bahseder, sarayın bulunduğu semti de bu adla anardı. Sonradan Frenk unutuldu ve yalnız Beyoğlu kaldı.

Gözünüz Roll'da, kulağınız bende olsun

Ben yemeği bestelerim YAHYA ERDOĞAN *Maçka Oteli Mutfak Şefi ve Profesyonel Aşçılar Deneği Başkanı*

Liam Gallagher-Patsy Kensit çifti, Mick Jagger-Marianne Faithfull misali, İngiliz bayrağından nevresim takımına sarılmış bir şekilde yatakta verdikleri pozlarla Vanity Fair dergisine kapak oldular.

Bir senedir kayıplara karışmış olan **Morrissey**, hayırlı bir iş için Rolling Stone dergisinde aniden beliriverdi: Hayranı olduğu **Joni Mitchell**'la bir söyleşi yaptı ve uzun süredir gırtlağından rahatsız olan kraliçeyi biraz olsun konuşturmayı başardı.

Zap Mama'nın [7] isimli albümü yayınlandı. Albüm "çocuk ruhunu yitirmemiş yetişkinlere" adanmış.

Bu yaz İstanbul Caz Festivali'ne katılması kuvvetle muhtemel olan **Ceseria Evora**'nın adını taşıyan "Cabo Verde" (memleketi) adlı yeni albümü yayınlandı.

Primal Scream'in yeni single'ı mayısta yayınlanıyor. İki yeni şarkı "Kowalski" ve "Star" adını taşıyor. Grubun yeni kadrosunda eski Stone Roses basçısı Gary "Mani" Mounfield da yer alıyor. Yeni albüm de tahminen yaz başı filan çıkar...

Suede'in eski gitaristi **Bernard Butler**, Creation firmasıyla solo albüm akdine imzayı çaktı. Creation'ın patronu Alan McGee, Suede'den ayrılmış Bernard Butler'ı kiminle karşılaştırıyor tahmin edin: Buffalo Springfield'den ayrılmış Neil Young'la.

Bir kısmına "La Haine" filminin soundtrack albümünden aşina olduğumuz Fransız rap'çiler bir araya gelerek bir maxi-single kaydettiler. Adı "Irkçı yasalara karşı onbir buçuk dakka". Kadroda **Assasin**, **Fabe**, **Kabal**, **Menelik**, **Sleo**, **Ministere Amer**, **IAM** var.

Viv Morris isimli 48 yaşındaki bir lise öğretmeni, iki senedir kayıp olan ve intihar ettiğine kesin gözüyle bakılan **Manic Street Preachers**'ın solisti Richey Edwards'ın yaşadığını iddia ediyor. Öğretmen, Hindistan'ın Goa kentinde pazaryerinde Richey'le tanışmış. Polis, iddiayı ciddiye alıp araştırmalara başlamış durumda.

1991'den beri albüm yapmayan **My Bloody Valentine** sene sonuna doğru bu sessizliğini bozacakmış. Gitarist-şarkıcı Kevin Shields'ın dediklerine bakılırsa bu "uzun ara"nın sebebi "akli bir rahatsızlık"... Bu arada Kevin Shields son zamanlarda bol bol Burt Bacharach, Soundgarden ve drum'n'bass müzikleri dinliyormuş.

Coen kardeşler yeni filmleri "The Big Labowski"de oynaması için **Red Hot Chili Peppers** basçısı Flea'ya teklif götürdü.

Tricky yeni albümünde uzun ve yorucu gece seansları sonucu razı ettiği **Iggy Pop**'la ortaklık yapacak. Projede Tricky'nin akrabası reggae şarkıcısı Finley Quaye'nin de adı geçiyor.

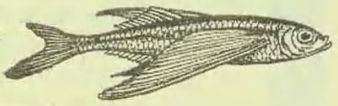

Modlar arası büyük dayanışma: **Paul Weller**, **Noel Gallegher** ve **Ocean Colour Scene** birlikte bir single kaydedecekler. Amaç, Small Faces'in basçısı Ronnie Lane'in tedavi ücretini karşılamak. Lane bir süredir deri sertliğinden muzdarip. Pete Townshend da olaya tam destek veriyor.

Niggers With Attitude'ün dağılmasının ardından **Ice Cube** ve **Dr Dre** ilk kez Scarface'in "Game Over" isimli single'ında bir araya gelecekler. Daha doğrusu bir araya gelmiş gibi yapacaklar. Her ikisi de stüdyoda birbirleriyle

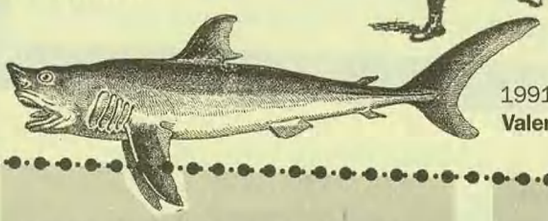

Albümlerinizde Arif Sağ'ın derlemelerine alışmıştık. Son yıllarda siz de derlemeler yapmaya başladınız...

Arif Sağ'ın bize bıraktığı çok önemli bir mirastı bu. Birkaç yıldır çok ciddi derlemeler yapıyorum. Bazen ben gidiyorum, bazen onlar geliyor, bazen de rastlaşıyoruz kaynak kişilerle. Mesela Sivas'a, Maraş'a gitmiştik, dedelerle görüşmüştük. En son, Özlemi diye bir ozanla tanıştık. Amasya'dan kendi geldi, benim otantik okumamı beğenmiş, bana bir türküsünü verdi. Ben de son albümümde okudum.

Unkapanı piyasasında sizin gibi bir kadın sanatçının ayakta kalması neye bağlı? Medya desteksiz bunca yıldır nasıl dayandınız?

Arif Hoca'nın bir lafı var, "çok tevazu aptallıktır" diye. Tevazu göstermeden söylersem, ben hep yiğit olmaya çalıştım. Türkülerde söylenenleri yaşadım. "Yiğit olan her cefaya katlanır/ Yiğit gölgesinde yiğit saklanır" der ya hani... Çalıştığım firmalar hep onurluydular. Belki firma destekli medyayı pek kullanamadım, ama kendi çapımda gerçekleştirebileceğimin en iyisini yapmaya çalıştım. İnsanlar da sağ olsunlar, bize hayal kırıklığı yaşatmadan albümlerimize hep sahip çıktılar.

Albümlerinizi sadece köylerdeki, taşradaki Aleviler dinlemiyor. Varoşlarda, arka mahallelerde, el tezgahlarında, korsancılarda hep kasetleriniz var. Oralardan da pek çok dinleyiciniz var. Sizi kimlerin dinlediğini tasvir edebilir misiniz?

Ben köylü kökenli bir aileden geliyorum. Ankara'da gecekonduda oturduk. Babam Almanya'da işçiydi. Orada modern insanları da tanıdım. Şimdi de İstanbul'dayım ve beni yaşadığım yerlerdeki insanlar dinliyor diyebilirim. Ozanlık geleneğini iyi bildiğim için onları dinleyen de dinliyor. Ama beni şehirli de dinler, köylü de dinler, Londra'daki de dinleyebilir. Aslında kimlerin dinlediğini çok da bilmiyorum. Ben sadece yaptığım müziği, içinde bulunduğum kültürü onurluca ifade etmek ve yetmiş yaşıma kadar türkü söylemek istiyorum.

Avrupa'da da kasetleriniz çok satıyor...

Avrupa'da iletişim araçları çok daha tarafsız olduğundan belki insanlara rahat ulaşabiliyoruz. Konserlerimize ilgi gösteriyorlar. Bir de Türkiye özlemi var. Halk müziğiyle bu daha çok dile geliyor aslında.

Yabancı müzisyenlerle iletişiminiz oluyor mu Avrupa'ya gittiğinizde?

Londra'da İngiltere Türkiyeli Kıbrıslı Kadınlar Birliği'nin kadınlar günü dolayısıyla düzenledikleri bir konsere katılmıştım. Afrika'dan gelen bir grupla sahneye çıkmıştım. Bir de o konserde sahneye çıkan Maria Tolly'e hayran kalmıştım. O zaman başka ülkelerin müziklerini dinlemem gerektiğini, bu evrenselliğin içinde o duyguları da yakalamam gerektiğini düşündüm. Şimdi de elime geçtikçe Kızılderili ezgilerini, Makedon halk şarkılarını dinlemeye çalışıyorum. Kızılderililerin müziğini dillerini anlamasam da bize çok yakın buldum. Dedelerimizin çaldıkları gibi çalıyorlardı. Duygularındaki acıyı, öfkeyi, tüm tepkilerini duydum. Aynı acılar burda da yaşanıyor. Müzik onu bambaşka bir boyuta taşıyor. Aşk nasıl ifade edilemiyor, yaşanıyorsa, müzik de ifade edilmiyor, yaşanıyor.

Köyünüze gitmeye fırsatınız oluyor mu bu arada?

Çok tatil yapmıyorum, ama tatilim olursa memleketime, köyüme gidiyorum. Müzisyen varsa onlarla görüşüyorum. Ama oradakilerin çoğu emekçi insanlar olduğundan genelde ekinde, bağda bahçede oluyorlar. Fazla vakitleri olmuyor. İlkokuldayken babam yaz tatillerinde beni köye, dedemlerin yanına yollardı. Ekini, saçını, harmanı, değirmeni hepsini biliyordum. Hatta dedem bana orak tutmayı bile göstermişti. O yıllardan beri köyle içli dışlıyım.

Önünüzde ne gibi projeleriniz var?

Albüm çalışmalarım dışında yurtdışından gelen teklifler var. Radio France'ın bir teklifi var, Talip Özkan aracılığıyla gelen. Anadolu'nun "çır çır çığıran" denilen sesini otantik olarak bir albüme dökme projesi. Henüz başlayamadık ama. Bir de Londra'da bir caz topluluğuyla Anadolu'dan yola çıkan bir albüm projesi var. Onun için de epey çalışmam gerekiyor. Fikret Otyam, "bu işin peşini aman bırakma" diyor. Bakalım...

Söyleşi: *Ulaş Özdemir*

5→

AJANS

Eğer evlendiğiniz kişinin ikinci eşiyseniz, eşinizin önceki eşini kötülemekten kesinlikle sakının; hele eşinizin çocukları varsa, onların yanında çok daha dikkatli olmalısınız.

9 Nisan, Mart dokuzu fırtınası

Ev alma evi olan karı al

Vücudun istediği bütün gıdalar sütte olduğu için çok süt içmelidir. Çok süt içenler daha sağlıklı olurlar.

Ben birine 'siktir' desem polis çağırırlar herhalde ama, Prince o kendine has sesiyle söyleyince herkesin hoşuna gidiyor. MILES DAVIS

Motorlu bisikletler biliniyor. Ama akülü bisiklet yeni buluş. Özelliği –adından anlaşılacağı gibi– bir akümülatöre sahip olması.

Gangsta's paradise!

Gangsta rap'in önde gelen ismi **Notorious B.I.G.** de, can düşmanı **Tupac Shakur**'un akıbetine uğradı. Geçtiğimiz ay başında Los Angeles'ta, sokaktan geçen bir arabadan açılan ateş sonucu ölen **B.I.G.** henüz 24 yaşındaydı. Polis saldırganları bulamadı.

Tipik ve sıradan bir cinayet haberi gibi görünmesine rağmen, **B.I.G.**'nin ölümü gangsta rapper'ların yaşadıkları hayat ve vaaz ettikleri şiddet konusunu yeniden gündeme getirdi. **B.I.G.**'nin ölmeden kısa bir süre önce tamamladığı albümün adı da hayli ironik: "Life After Death... 'Til Death Us Do Part" (Ölümden Sonra Hayat... Ölüm Bizi Ayırana Dek).

Ölmeden iki gün önce verdiği bir röportajda, gelecekten umutlu olduğunu ama, kazandığı başarı ve paranın onu, şarkılarında anlattığı şiddetten korumaya yetmeyeceğini bildiğini söyleyen **B.I.G.** şöyle devam ediyordu: "Seni kaçınılmaz olandan koruyabilecek hiçbir şey yoktur. Olacağı varsa, olur. Kendini temizlemen ve kendini değişik bir karakter olarak sunman bir işe yaramaz. Sırf rap söylediği için bir rapper'ın öldürülebilceğini bilmek bile bana çılgınca geliyor, ama böyle..."

B.I.G. ile **Tupac Shakur** arasındaki çekişme ise bir anlamda doğu yakası rapper'ları ile batı yakası rapper'ları arasındaki çekişmenin bir uzantısıydı. **Tupac**, 1994 yılında uğradığı silahlı saldırıdan ve soyulmasından **B.I.G.**'yi sorumlu tutmuş ama bu iddia **B.I.G.** tarafından yalanlanmıştı. Geçen yıl geçirdiği bir trafik kazasından sonra değiştiğini, çoğu rapper gibi içki, ot ve kadın peşinde koşarak yaşamaktan vazgeçtiğini, artık temiz bir insan olduğunu açıklamasına rağmen **B.I.G.**'nin sonu da **Tupac Shakur**'unki gibi oldu. Bir anlamda gangsta rap'in anlattığı şiddetin 'çılgın siyahların çılgın fantazisi' olmadığı da bir kere daha ortaya çıktı.

Gangsta rap dünyasından haberler burada bitmiyor... Death Row plak şirketinin sahibi "ulu hakan" **Suge Knight**, geçenlerde girdiği cezaevinde kendisiyle yapılan bir televizyon programında **Shakur**'u öldüren kişiyi bildiğini iddia etti ama isim vermedi. Aslında **Tupac Shakur**'un para konularındaki anlaşmazlıkları nedeniyle Death Row'dan ayrılmak üzere olduğu ve **Knight**'ın **Shakur**'u bu yüzden öldürttüğü yönünde de iddialar vardı... **Knight** ise isim vermemesine rağmen, katilin Orlando Anderson adlı bir çete üyesi olduğunu ima ediyor. **Shakur**'un öldürüldüğü gece, **Knight** ve **Shakur**'un Las Vegas'taki lüks bir otelin lobisinde Anderson'ı dövdüğü biliniyor. Görgü tanıklarının ifadesi de **Knight**'ın iddiasını doğruluyor.

Tupac Shakur cinayetinde kurşunların sıyırıp geçtiği Death Row'un patronu **Suge Knight**'ın neden cezaevinde olduğuna gelince... Suçu 1992'de gerçekleşen kanlı mafyatik bir hesaplaşmaya bulaşmak. Cezası dokuz yıl hapis. Suge Knight'ın muhtemel bir cezaya karşı aldığı "önlem" ilginçti ama para etmedi. Knight, 18 yaşında Longo adlı bir kız rapçıyı, yani dosyaya bakan yargıç Larry Longo'nun kızını kendi şirketinden lanse etmeye hazırlanıyordu.

TİBET AĞIRTAN

Biri yapıyor, bini taklit ediyor

Eski "Mavi Sakal" Tibet Ağırtan şu sıralar etrafta. Yeni albümü beklentilerin biraz uzağında çok buralı. Fakat Tibet'in samimi şarkıcılığı onu diğerlerinden daha ayrı bir yere yerleştiriyor. Mavi Sakal'ın kalenderliği bu albümde de ruhen baskın. Tibet, rock-'n'roll ile ilişkileri kesmemiş. %25 Bo Diddley "Çektir Git" yeni sözleri ile, akustik boogie "Aptal Adam" neşesi ile dikkat çekiyor. Güzel kızları araklayacak baladlardan Mirkelamvari parçalara kadar pek çok şey var albümde. "Yat Geliyorum"dan sonra "Kalk Gidiyorum"la dönen Tibet ile yeni albümü, eski grubu, yapacakları ve etrafta yapılanlar üzerine konuştuk.

Biliyorsun, artık rock patladı...

Rock patlamadı. Balon patlaması patlayan. Hem patlama esnasında patlayan şeyin içi boşalır, havası kaçar. Türkiye'de rock daha ufak bir çocuk gibi. Büyüyor.

Son albümün Avustralya'da kaydedileceğini, daha etnik lezzetler taşıyacağını duymuştuk, ama çok daha farklı bir şey çıkmış ortaya.

Avustralya'da James Roche diye bir aranjörle bir şeyler yaptık, ama burası için çok uzak bir sound ortaya çıktı. Mesela adam "Sensiz Olmuyor"a harika bir düzenleme yaptı, ama ancak gece yarısından sonra dinleyebilirsin, yaylılar falan. Bu yüzden Oğuz Abadan ile çalıştım. Müziği doğru formüle etmek lazım. Ben içimden gelen müziği yapıyorum. Hep de bu yolu izledim. Kendi formüllerimle kuruyorum parçaları kafamda.

Avustralya'da çok farklı imkanlar elinde. Albümün açılış parçası "Çektir Git"te didgeridoo, clapsticks ve tabla var. Ama o parçayı sıradan düzenlemelerle kurgulanmış parçalar izliyor.

Bu albümü kategorize edemiyorlar. Avustralya'da yaşıyor olmak beni buraların değer yargılarından ve beğeni kriterlerinden uzaklaştırdı. Çok daha etnik lezzette, hakim popüler çizgiden daha uzakta bir albüm istiyordum ama kafamı çok karıştırdılar. Didgeridoo ve tabla, benim kafamda albümün kodları, cüzdandaki resimleri albümün. Üçüncü albümü mutlaka Avustralya'da kaydedeceğim. Orası için EP formatında İngilizce bir albüm olacak, burası için Türkçe. Keşke burada da EP formatı yaygın olsa. Orada devlet polikültürel yapı zenginleşsin, kültür erozyonu olması diye çırpınıyor. Kar amacı gütmeyen Multicultural Foundation diye bir vakıf, Quit diye sigara karşıtı bir dernek var; herhalde onlardan destek alacağım.

Burada kimleri beğeniyorsun?

6→

Büyükler süt içmeyi çoktan bıraktıkları için, sütü zor hazmederler ve gazdan şikayet ederler. Baştan azar azar içilirse, mide, yeniden süte alışır.		Kimileri de, hava atmak için olsa gerek, örgü örer gibi yapıyorlardı, ama ellerinde yün mün olmadığı hemen ilk bakışta belli oluyordu. BORIS VIAN, *Pekin'de Sonbahar*
15 Nisan, **Lale zamanı**	Bakın bayan, elimden geldiğince herkese yardımcı olmaya çalışırım, ama bana baskı yapılmasından da hoşlanmam. Şimdi beni rahat bırakırsanız sevinirim. MARTIN MYSTERE	Erdi bahar, sardı yine neş'e cihanı Eğlenelim, raks edelim lale zamanı

karşılaşmama şartıyla teklifi kabul ettiler.

24 Mayıs'ta Londra'da Luton Hoo'da düzenlenecek tekno festivali Tribal Gathering'in programı gayet zengin: Sahneye çıkacaklar arasında **Orbital**, **DJ Shadow**, **Daft Punk**, **Laurent Garnier**, **Felix Da Housecat** bulunuyor. Altı yıldan sonra yeni bir albüme soyunan **Kraftwerk** de katılırsa olay aniden "boyut kazanacak"...

Prodigy'nin yeni albümü yaz başına kaldı. Kula Shaker'dan Crispian Mills, Soundgarden'dan Matt Cameron ve rap'çi Dr Octagon albümün misafir sanatçıları.

Nick Cave tekrar artistlik yapacak. Michael Haussman'ın yöneteceği bir yol filminde "Trainspotting" ve "Naked"den tanıdığımız Ewen Bremner'la birlikte oynayacak. Filmin adı şu: "Budapeşte'de Gergedan Avı".

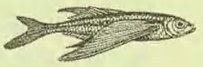

David Bowie'nin **Brian Eno**'yla yaptığı efsanevi albümü "Heroes" geçenlerde Philip Glass tarafından yeniden elden geçirildi ve "bir senfoni gibi" yorumlandı. Türkiye'de de CD formatında edinebileceğiniz albüm yeni "dokunuş"lara gebe: Bowie ve Glass, bir şarkıya remix yapması için **Aphex Twin**'e davetiye çıkardı.

Dead Kennedys'in has adamı **Jello Biafra**, kendi plak şirketi Alternative Tentacles'la 200. albüme erdi. Bu 200. albüm, "The Dickies 1980-1986" adını taşıyan bir derleme. Californialı bir "hiperpunk" grubu olan **The Dickies** zamanında komik cover'larıyla tanınıyordu. El attıkları ve yekten iki dakikaya indirdikleri şarkılar arasında neler vardı neler: Monkees'den "Eve Of Destruction", Black Sabbath'dan "Paranoid", Moody Blues'dan "Nights in White Satin", Led Zeppelin'den

Festival

Festival geldi çattı. Yani, demek istiyoruz ki **4. Uluslararası İstanbul Caz Festivali**. Tarih, **7 Temmuz-19 Temmuz** arası... İsimler belirmeye, program ufak ufak ortaya çıkmaya başladı. Resmi olmayan kesin sonuçlar şöyle: Legend 97 isimli grupta **Eric Clapton**, **Marcus Miller**, **David Sanborn**, **Joe Sample**, **Steve Gadd** sahne alacak. Ayrıca **Arto Tunçboyacıyan** grubu **Night Ark**'la, **Wynton Marsalis** ise **Elvin Jones**'la birlikte geliyor. Devam edelim: **Goran Bregovic**, **Jan Garbarek**, **Kronos Quartet**, **Cesaria Evora**... Sıkı durun: **Massive Attack** ve **Red Snapper**... Bir de öğrendiğimiz kadarıyla, bağlantıya geçilen bir takım isimler var ama, oluru yok gibi gözüküyor: **Suzanne Vega**, **Van Morrison**, **Nick Cave & The Bad Seeds**, **Sinead O'Connor**...

Fun-da-men-tal

16 Mayıs'ta gayet iyi bir sürpriz var: İngiltere'den misafirler geliyor. Bir aksilik olmazsa Pakistan kökenli iki göçmenden (Aki Nawaz ve İmpi D.) oluşan Fundamental, İstanbul'da bir konser verecek. Grubun kuruluşu altı sene evveline dayanıyor. Adları üstünde, ciddi radikal politik bir ekip. Zaten Public Enemy'yle, Sex Pistols'la filan karşılaştırılıyorlar. Şimdiye kadar yayınlanan iki albümlerinde, hip-hop ritmlerinin üzerine döşenmiş hardcore, endüstriyel, dub, reggae temaları ve elbette kendi memleket müzikleri var. Burada da kendilerini yabancı hissetmeyeceklerdir. Konserin yeri yurdu şimdilik meçhul. En iyisi vakit yaklaşınca, 0 212 244 24 22'yi çevirin, Kod Müzik'çilere bir sorun...

Söyleşi: ***Sarp Keskiner***

Başta Moğollar, MFÖ... Yenileri pek bilmiyorum, ama en son TV'de Mor ve Ötesi'ni izledim, çok beğendim. Müzikleri çok dürüst. Rock cephesinde çok yanlış şeyler yapılıyor. Müzisyenler çok kendini beğenmiş, tecrübesiz, kibirli ve tembel. Hiçbir fikir, konsept yok kafalarında. Burada milletin allah saydığı müzisyen, dışarıda ancak standardı tutturabilir. "En", "ben" ve "ilk" kavramları çok baskın. Fakat kimsenin yeni bir şeyler yapmaya götü yiyiyor mu?

Mavi Sakal tekrar toplanıyormuş, sen de var mısın bu projede?

Biz arkadaş olarak hâlâ beraberiz ama müzikal beraberlik bitti. Bazı demolarını dinledim, çok beğendim.

Mavi Sakal ile Camel sponsorluğunda Anadolu'yu gezdin. Grup oralarda hâlâ efsane. Nasıldı Anadolu'ya karşı rock'n'roll söylemek?

Bizim gruptan Murat'ın bir sözü vardır, rock'n'roll için sihirli müzik der. Nerede olursan ol, rock'n'roll seni kurtarır. İstanbul'da insanlar artık bazı şeylere doymuşlar. Anadolu çok aç canlı müziğe, konserlere. Büyük bir potansiyel var. Önceleri, o zaman Anadolu gençliği için rock kavramı bu kadar açık ve net değildi; müziğin gürültülü olabileceğinden korkuyorlardı. Ama biz çaldıkça bu korkunun yersiz olduğunu anladılar, tadını beraber çıkarttık. Bizim müziğimiz o dönemin grupları Badluck veya Akbaba kadar sert değildi. Öyle olsaydı hiç şansımız yoktu Anadolu'da.

Popüler müziği nasıl buluyorsun?

Halk artık aynı şeyleri dinlemekten sıkıldı. Plak şirketleri de olayın farkında. Pop öyle eskisi kadar çok satmıyor. Türkiye'de üretim ishali var. Biri yapıyor, bini tekrar ediyor. Cherokee'ye, minibüse endeksli müzik yapılıyor. Adam para kazanayım da bunları alayım diye müzik yapıyor.

Sen müziğini nasıl yapıyorsun?

İçimden geldiği gibi! Chuck Berry, Jerry Lee Lewis, Bo Diddley, Rolling Stones'dan hiç sıkılmadım. Çok farklı şeyler dinliyorum Avustralya'da. Pub'da caz veya latin, otobüste Stones, diskoda hard rock, evde, radyoda mesela, Fin müziği...

Şu aralar Türkiye'deki gruplar antenleri dışarıya çevirdi. Mavi Sakal sonrası olayları bizzat yaşayan adam olarak nasıl oralarda müzik yapmak? Dışarıya açılma hadisesi nasıl oluyor?

Dünyaya açılmak dediğin zaman belli bir standardı tutturmak lazım. Tutturanlar var. Mesela İbo! Bir Lübnanlı arkadaşın düğününe gidiyorum, grup İbo'nun parçalarının Arapça yorumlarını okuyor. Mahzun, Sezen, Tarkan artık dünyaya açıldılar. Türkiye'deki rockerlarda "beni anlamıyorlar" meselesi var. Niye anlasınlar seni? Ne yaptın? Ya da anlamak zorundalar mı? Burada 300-500 bin satan şeyleri dışarıda dinletiyorum, gülüyorlar. Hepsi birbirine benziyor diyorlar. Adam bir yaylı partisyonunu alıyor, bir başka parçanın üzerine klikleyiveriyor. Çok itekleme müzik yapılıyor. İnsanın beynine kazıyorlar müziği, bir zaman sonra uyuşuyorsun, kötüyü kanıksıyorsun.

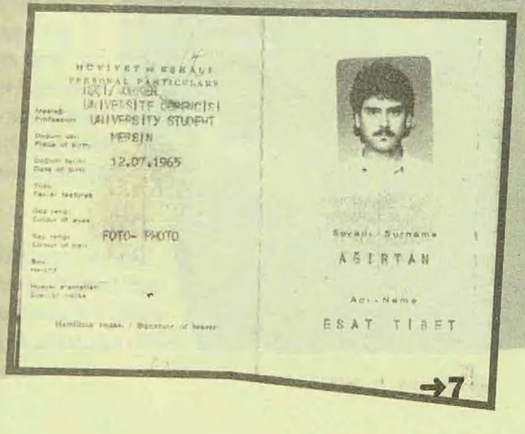

→7

AJANS

Aile içinde, işimizde ve dostlarımız arasında kuracağımız ahenkli ilişkiler bizi mutluluğun doruğuna götürecek, hayatımıza anlam ve tad verecektir. Bunun aksi ise, dert, üzüntü ve hüsrandan başka bir şey olmaz.

18 Nisan, Kuğu fırtınası

Bükemediğin bileği kopar

Bu çapta bir olayı başlatmak ve rayına oturtmak her yiğidin harcı değildir.

Adamotu, patlıcangillerden, geniş yapraklı, fena kokulu bir bitkidir. Kökü insan şeklini andırır, bilhassa Antalya çevresinde yetişir, terkibinde "hyoscyamine", "hyoseine", "atropine" vardır. Faydası, şehvet artırıcıdır.

Charlie Parker 1949'da Paris'te bir gece kulübünde Jean Paul Sartre'la karşılaştığında lafa şöyle girmişti: "Sizinle tanışmaktan büyük mutluluk duyuyorum Mr. Sartre, sizin çalış tarzınızı çok beğeniyorum."

"Communication Breakdown"... Bu arada plak şirketinin 1990'da çıkardığı 100. albümünün yine bir derleme olduğunu ve bir Dead Kennedys-Tribute mahiyeti taşıdığını hatırlatalım...

Noir Désir, geçenlerde Fransa'nın Toulon kentinde fevkalade manidar bir konser verdi: İki yıl önce faşist lider Le Pen'in partisi Milliyetçi Cephe'nin belediye başkanlığı kazandığı kentte altı bin kişinin katıldığı bir anti-faşist gösteri... Solist Bernard Cantat, hadiseyi, "yalnızca faşizme değil, faşizme yataklık eden ultra-liberalizme de karşı bir konser" olarak tanımladı. Konserde Noir Désir'den önce punk grubu Génération Chaos ve rap grubu Assasin sahne aldı.

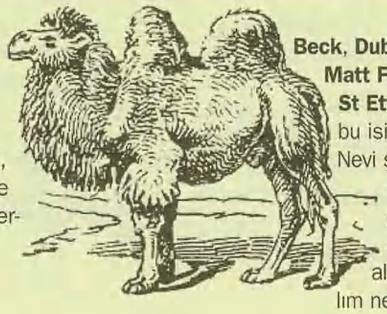

Beck, Dubstar, Damon Albarn, Matt From Weezer, Republica, St Ettienne, The Orb... Bütün bu isimler niye biraraya geldi? Nevi şahsına münhasır bir tip olan ve yıllardır ortalıkta görünmeyen **Gary Numan** cover'larından oluşma bir albüm yapmak için... Bakalım neye benzeyecek?

TİM BOOTH [JAMES]

Hep kalıcılığa oynadık

"Whiplash" isimli albümleri yeni yayınlanan James'in lideri Tim Booth'la şurdan burdan, havadan sudan...

İngiltere

40-50 yıl önce bütün dünyaya hükmediyordu. Doğru olduğuna inandığı nedenlerden dolayı İkinci Dünya Savaşı'nı başlattı ve ardından ABD tüm iktidarı ele geçirdi. Sağlam, ürkütücü bir ada ve ebadına oranla yaratıcılık bakımından hayli zengin. Duraksayarak da olsa oraya yuvam diyorum.

Britpop

Bu müziğin büyük bir kısmından hoşlandım, küçük bir kısmını ise çok sevdim. İnsanların geçmişin müziğini bilinçli olarak apartmaları beni rahatsız ediyor. Elbette etkileneceksin, bunun önüne geçemezsin ama, bu işi bariz bir şekilde yaptığın zaman hırsızlığa girer.

Jarvis (Cocker) yaklaşım açısından harika ve şarkılarının bazılarını çok sevdim. Bu kuşağın Alan Bennett'ı olabilir, edebi yeteneği açısından... Üstelik orijinal bir karakter. "İşimiz gücümüz etrafta takılıp sikişmek" demiyor. Bu daha önce şahit olmadığımız bir şey.

Manchester

Şehrin hemen dışında yaşıyorum. Uzun bir süre Manchester'ın içinde bir evim vardı ve şimdi oraya geriye dönüyorum. Bildiğim diğer şehirlerle karşılaştırıldığında ürkütücü bir şehir. Ben Glasgow'u severim.

Turne

Turneye çıkmayı dört gözle bekliyoruz. Üç yıldır konser vermedik ve son verdiğimiz konser (Woodstock 2) görüntülerinden bir klip çıkarmak için uğraşıyoruz.

Grubu prova yaparken ve yeni şarkılar üstünde çalışırken gördüm ve gerçekten aç olduğumuzu hissettim. James turneler sayesinde ünlü oldu ve bu işi iyi yapacağımızı biliyoruz. Ama aradan o kadar çok zaman geçti ki, neye benzediğini hatırlamıyorum. Temmuz ayında bir daha sorarsanız, "doğum yapmak gibi" diye cevap veririm herhalde.

Din

Bilge bir insan ölünce "akbabaların dolusup pazarı talan ettikleri organize bir suç örgütü" diyebilirdim. Ama benim için, insanın ruhunu ya da gerçek doğasını bulması... Benim hayattaki amacım bu.

Din birçok James albümünde gizli de olsa vardı. James müziğine çok gittiğini söyleyemem. Angelo Badalamenti ile çalışmak istememin bir nedeni de, bu alandaki serbest çağrışımlara şiirsel bir hava verebileceğini, uyuşturucuya takılmadan zihnimi nasıl altüst edebileceğimi göstereceğini düşünmemdi. Bu tür şeyleri dans ederek, paraşütle atlayarak, uyuşturucu alarak yapardım. Hâlâ daha bunları bırakmış sayılmam ama hepsi kısa vadeli...

Yuva

Her zaman bir yabancı gibi hissettim. Buradan yuvaya dönmek konusunda her zaman umutsuz oldum. Evde hissettiklerim, aşıkken hissettiklerime benziyor. Sevdiğim insanların yanımda olmasını seviyorum.

Kalıcılık

James baştan beri kalıcılığa oynuyor. Bizim niyetimiz buydu. Kestirmeleri kullanırsanız istediğiniz yere daha çabuk ulaşırsınız, ama sahip olduklarınızı elinizde fazla tutamazsınız. Kalıcılık, benim için, ayakta kalmak, heyecanını ve merakını korumak demek.

Deha

Şimdiye dek çalıştığımız tek deha Brian Eno'ydu. Bütün engellerden kurtulmuş bir adam. Yaratıcılığı çok doğrudan. Bir başka açıdan, Angelo ve Neil Young da birer deha. Bakış açının ve zihninin arınmışlığıyla ilgili bir şey. Müzik endüstrisinin çoğu Brian'ın yaptıklarından bihaber. Mitsubishi'ye geleceğin şehiriçi ulaşımıyla ilgili raporlar yazıyor. Parfüm konusunda, bütün İngiltere'yi kapsayan bir konuşma turnesine çıktı. İskandinavya'da Peter Gabriel ve Laurie Anderson'la birlikte kristal bir müze tasarlıyor. İlgi alanları müziğin çok ötesine taşıyor.

Marşlar

Şarkılarımızın marş haline gelmesi fikri bizi ürkütüyor. 'Sit Down' parçasına gelen tepkiler çok yoğun ve korkutucuydu. İnsanlara çok hitap etti. Çocukları yaşam makinelerine bağlı anne-babalar bize mektup yazarak bu şarkıyı onlar için çalmamızı istiyorlardı. 'Sit Down' marş ile kişisel bir şarkı olmanın arasında bir denge tutturdu. Marş olabilecek şarkılar yazıyoruz ama bilinçli olarak değil. Yeni albümde de birçok iyi şarkı var, ama bir daha 'Sit Down' benzeri bir parça yapabilir miyiz, bilmiyorum.

Binyıl dönümü

O gün güneşin ilk olarak görüneceği adanın Japon işadamları tarafından satın alındığını biliyor musunuz? Yeni bir arabaları var ve güneşin ilk olarak bu araba üzerine doğmasını istiyorlar. O günü hatırlamak isteyeceksiniz. Saat 11'de yatmayı düşünemeyeceğiniz bir tarih. Heyecanlı zamanlarda yaşıyoruz. Enformasyon teknolojisi çığından çıkmış durumda ve 20 yıl sonra ne olacağını kimse bilemiyor. Kendimizi imha edebiliriz, bizi özgür kılacak yeni teknolojiler de geliştirebiliriz.

8→

Roll over Beethoven

fotosentez

"Ayların en zalimidir Nisan, leylaklar /Açtırır ölü topraktan, harmanlayıp/ hafıza ile arzuyu, diriltir/ölgün kökleri bahar yağmurlarıyla". T.S. Eliot. Çorak ülke. Yağmur. Bahar. Ayların en bereketlisidir nisan. "Gök yaban gülleri döküyor eteğinden / Bir çiçek yağmuruna tutuldu sanki çimen / Gül şarap dolsun kadehiminin lalesine / Mor buluttan yere yaseminler düşerken". Hayyam. Hayyam hay. Hay Hayyam. Hayyam high, hay Hayyam high. "Ve sen, sapında kelebek gibi çırpınan / alaca menekşeyi savuran rüzgar / gelin ey diriler, ölüler gelin." Dannie Abse. Düğün Türküsü. Bahar. Nisan. "Ela gözlüm pirim gelmiş, işte meydan / 40 kapıyı, dört makamı bilen gelsin, işte meydan/ Hudey hudey. Hu. Who? Tommy. Acid Queen, Pinball Wizard! I'm free!...

"Ben özgür bir adamım". **Blacky.** Underground. **Yağmurdan Önce.** Yağmurdan sonra. Yağmur. A hard rain. A soft rain. Ahmak ıslatan. Bardaktan boşanan. Kırkikindi. Kırk ikindi. 42ndi. Kırkiki hindi. Bir baba hindi. Hey Allah!.. Allah?

"Tanrı bir kavramdır". (John Lennon). "Din dogmadır" (Hüsrev Hatemi). Dogma. Dogmatik. Permatik. Tik tik tik. Otomatik. Hocamız otomatik, dersimiz senfonik. Nik nik nik. Cave Nick. Melodramatik. Dramatik. Ağlak olmadan. Dan dan dan. Dan dini dan dini dasdana. Destan yazdık Bursa'da. Şaştı kaldı Hollanda. Da da. **Dadidadida.** *Dattara da.* 9. Senfoni. Bahar. Devrim. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik. Lik lik lik. Ludwig. Ela gözlüm, pirim gelmiş. Hudey Hudey. Hu. Hu? Anthony Burgess. Otomatik Portakal. Mandalina portakal, bir gecelik bizde kal. Portakalı soydum, basucuma koydum. Ben bir yalan uydurdum. Duma duma dum.

"Ne güzel yalan söylüyorsun Mirko". Natalya. Kusturica. Underground. "Orospu çocuğu faşistler". Blacky. "İçimdeki his küfret diyor". Cribb 199. Orospu çocuğu faşistler. Sivas'ta yobazlar, Hollanda'da dazlaklar. Sivas'ta yobazlar, Almanya'da dazlaklar. İçimdeki his küfür et diyor. Orospu çocuğu faşistler. Dazlaklar. **"Punklar iyidir, onlar da dazlaklarla kavgaya girer".** Cribb 199. "Ben punk rock'tan geliyorum, gösteri dünyasının proleteryasından". Courtney Love. Proleterya. Burjuvazi. **Burjuvalar** domuzlar gibidir, yaşlandıkça betleşirler. J. Brel. Küçük burjuvazi. Burjuvalar **domuzlar** gibidir. Middle class. Middle class hero. Neil Hannon. Working class. Working class hero. Lennon. Marx. Lennon. Marksizm-Leninizm. **"Bir cebinde Das Kapital, bir cebinde kenevir tohumu".** Suphi. Ahmet Kaya. Yıldızlar ve yakamoz. Yaz. Kış. Bahar. 9. senfoni.

Ela gözlüm, pirim gelmiş. Hudey hudey. Hu. Hu? Beethoven **Ludwig.** 9. Senfoni. Ankara. Festival. 10.000. Metal-İş. Sendika. İşçi. İşçi sınıfı. Devlet ve devrim. Beethoven. Süleyman. Devlet. Çağ. Devir. Revolution. Devrim. Fransız. Sanayi. Kapitalizm. "Kapitalizm, ancak devlet ile özdeş hale geldiği zaman, kendisi devlet olduğu zaman muzaffer olur". Braudel. Tarih. Zaman. 9. senfoni. Beethoven.

Roll over Beethoven. Rock around the clock. Klok klok klok. Rock rock rock. Rock over Beethoven. Roll over Süleyman. The Times they are a-changing. Bu zaman başka zaman, sayın arkadaşım Osman. Zaman. Çizgisel zaman. Döngüsel zaman. Öznel zaman. Nesnel zaman. Zaman. Zamane. "Samuel Noah Kramer, 'Tarih Sümer'de başlar' adlı eserinde dört bin yıl önce 'zamane'den yakınan, torunlarını ve çocuklarını yeren dede ve babaları anlatır". Reha Çamuroğlu.

The Times they are not a-changing. Hem changing, hem not changing. Dün, **dün** değil bugündür. Bugün, bugün değil yarındır. Yarın, yarın değil, bugündür. Bugün, bugün değil dündür. Dem bu demdir, dem bu dem. Hem bu demdir, hem değildir.

"Dün bugünün **hafıza**sı, yarın bugünün **hayal**idir". Borges. "Bugünü anlamak için bütün tarihi seferber etmek zorundayız". Braudel. "Biz zamanın çocuklarıyız demişti Shevek ve eklemişti: Gerçek yolculuk geriye dönüştür". Ursula K. LeGuin. Roll over Beethoven, rock around the clock. Klok klok klok. Rock rock rock.

Listen to the falling rain, listen to it fall. Roll, roll, roll.

Roll over Beethoven.

Yasemin, menekşe, leylak.

MOTOSENTEZ

Roll over Yunus ile Marx

Bugünlerde iki heyüla dolaşıyor etrafımızda. Biri bir Türkmen kocası, diğeri şu malum sakallı...
Birini biz "çağırdık" sayılır, diğeri kendiliğinden beliriverdi.
"Nisan"dı, "yağmur"du, "kuyruklu yıldız"dı derken, Yunus'un dizeleri geldi aklımıza:

"Ben Ay'ımı yerde gördüm,
ne isterim gökyüzünde
Benim yüzüm yerde gerek,
bana rahmet yerden yağar"

Oturduk, Abdülbaki Gölpınarlı'nın Yunus Emre'sini karıştırdık biraz. Ve yine şaştık kaldık: *"O sözleri nasıl çatmış, sanki balı yağa katmış..."* Öyle bir derya ki, bindik bir "sarı denizaltı"na, kâh çıktık gökyüzüne, kâh indik yeryüzüne...
Neler gördük neler, mümkün olsa da anlatsak birer birer...
Öteki "heyüla"ya gelince...
Geçenlerde, Express'in eski sayılarından biri takıldı elimize. 11 Mayıs 1996 tarihli, 120. sayı... Kapaktaki başlık, "İii ki doo-dun Aarap"... Nereden esmişse esmiş, Marx'ın 178. doğum gününü kutlamışız. İyi etmişiz, güzel eylemişiz. Kim ne derse desin, o sakallıyı severiz.
Severiz sevmesine de, bazı fikirlerine katılmayız. Mesela, Henrich Heine'ın şiirlerinin nesini beğeniyor anlamış değiliz. Ayrıca, müzik konusunda da uyuşmamız mümkün değil. Neyse, kuşak farkı deyip geçelim...
Başta söylediğimiz gibi, Yunus'u biz "çağırmıştık", ama Marx kendiliğinden çıkıp geldi. Önce, Express'in o eski sayısına rastladık. Sonra, Blur'ün elebaşı Albarn'ın Inrockuptibles dergisindeki söyleşisini okurken, bizim sakallı yine ortaya çıktı. Meğer Albarn, ilk gençliğinde cebinde Marx taşırmış. Gerçi "figür" olsun diye öyle yaparmış, ama Thatcher İngiltere'sinde o "figür"ü seçmek de az manidar değil. Albarn'ın cebinde Marx taşıdığını okuyunca, Ahmet Kaya'nın "Suphi"sini anmadan edemedik tabii... *"Bir cebinde Das Kapital, bir cebinde kenevir tohumu..."* Suphi, hakkikaten bir "tuhaf" adam...
Ya Spike Lee'ye ne demeli?.. Geçen cumartesi MTV'de yaptığı programa denk geldik. Ne yazık ki, ancak sonunu yakalayabildik. Stevie Wonder'ı, sonra Bob Marley'i, ardından da Public Enemy'nin Spike Lee'nin "Do The Right Thing" filmi için yaptığı "Fight The Power"ın klibini gösterdi. Rengarenk bir kalabalık, ellerinde pankartlar, posterler... Başrollerde Martin Luther King'le Malcolm X elbette. Fakat, o da ne: Bizim "Arap" da orada; nereden bulmuşlarsa bulmuşlar, koltuğa kurulup poz verdiği bir resmini poster yapmışlar, rap temposunda sallayıp duruyorlar.
Hepsi bu değil, dahası var: "Yeniden keşfedilen" Scott Walker'la Courtney Love "yenge"miz, kendilerini Marx'ın terimleriyle tarif ediyorlar. Love, *"ben gösteri sanayiinin 'proletarya'sından geliyorum"* derken, Scott Walker, kendisini "uyandıran" Brel'in "gerçekçiliğini" anlatırken, o gerçekçiliğin unsurlarından birinin "burjuvaziden söz etmek" olduğunu söylüyor. Peki, Brel nasıl söz ediyor burjuvalardan? "Burjuvalar domuzlar gibidir, yaşlandıkça betleşirler". Bize kalırsa, "yaşlandıkça" değil, "semirdikçe".
Bütün bunlar ister istemez, Oasis'in "biz işçi sınıfıyız" demesini, Lennon'ın "Working Class Hero" (İşçi sınıfı kahramanı) şarkısını, ve Neil Hannon'un Lennon'a "nazire"sini "Middle Class Hero"sunu da akla getiriyor. Oasis'ten Hannon'a, Blur'den Suphi'ye, Spike Lee'den Public Enemy'ye, Courtney Love'dan Scott Walker'a... "Sakallı" bir yolunu bulup zuhur ediyor.
Sartre, *"çağımızın aşılamayan felsefesi"* demişti Marx'ın felsefesi için. Haksız değil galiba. Zira, devir değişiyor, zaman değişiyor, ama çağ değişmiyor. Her ne kadar tarihçi Braudel, *"kapitalizm, tarihsel evrim içinde son söz olarak gözükmüyor"* diyorsa da, bugün, 21. yüzyılın eşiğinde, hâlâ kapitalizm çağındayız. Ve hâlâ, burjuvazi denen sınıf egemenliğini sürdürüyor. Hal böyle olunca da, Sartre'ın sözü geçerliliğini koruyor. Ama, Yunus'tan bozma dizelerle "şerh"imizi de koyalım: *"Onu peygamber yerine koyanlar / Halkların başına zahmetli oldu..."*
Evet, Marx'ın felsefesi çağımızın aşılamayan felsefesi. Peki, Yunus'unkine ne demeli?
Yunus'unki, çağımızın değil, çağların aşılamayan felsefesi.
"Seni sigaya çeker, bir Molla Kasım gelür" dizesindeki Molla Kasım'lar var oldukça, o da olacak. Hatta Molla Kasım'lar olmadığında da olacak.
"Bir ben var bende, benden içeri" diyen bir felsefe, dünya durdukça, insan varoldukça varolur herhalde.
Söze başlarken dediğimiz gibi, Yunus bir derya, öyle bir-iki kulaçla derinine varmak kabil değil. İyisi mi, yüzeyde kalalım; bir rivayet, tatlı bir "duble" tesadüf ve vurulduğumuz bir dizeyle lafımızı bağlayalım.
Rivayet o ki, Yunus, Mevlâna'nın Mesnevisi'ni okuyunca, *"bunu sen mi yazdın?"* demiş. Mevlâna, *"evet, ben yazdım"* deyince, *"uzun yazmışsın, ben olsam şöyle derdim"* demiş ve şu dizeyi söylemiş: *"Ete deriye büründüm / Yunus diye göründüm..."*
Tatlı bir "duble" tesadüfe gelince... "İiki doo-dun Aarap" başlıklı Express'te, Yunus çıktı karşımıza. Haydar Ergülen'in "Yunus ile Miskin" yazısını okumadık, mey gibi yudumladık. Vurulduğumuz dize de o yazıda. Osman Konuk'un bir şiirinden alıntı:

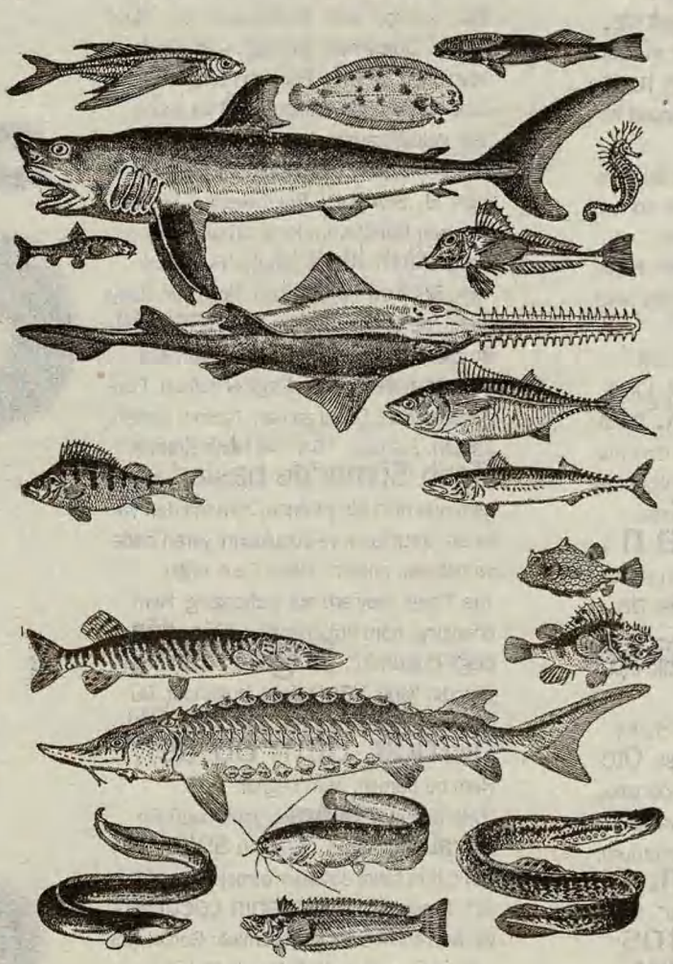

"Nasıl yaşanır ona uğraşıyoruz
Balık, balığın karnındaki yunus ve ben..."

zuhurat

Mazhar Alanson

Bazen güzel bir manzaranın karşısında, bazen perdelerini örtmüş, kitaplara gömülmüş vaziyette kelimelerin, cümlelerin, şarkıların peşine düşüyor Mazhar Alanson. Neredeyse 30 yıldır böyle bu. Alanson'la müzikten, şiirden konuştuk, haliyle bol bol reklamlardan bahsettik, Express'teki bir yazı vesilesiyle "polemik" yaptık, çay, sigara içtik... Şarkıların "haller"ini sorduk, bize "oluşum"un nasıl "olduğunu" anlattı...

Şarkı yazarlığı hakkında neler söylersiniz? Çok zor mudur?

Sözün çıkması zor. Ben önem veriyorum sözlere. Bazı kişiler melodiye önem veriyorlar. Ben önce sözden giriyorum. Sonra o çıkan melodi bir şekilde gidiyor millete. Ben mesela "Bodrum"u, "Güllerin İçinden"i yazdığımda, katiyyen "bu melodi tutar" gibi bir düşünceye sahip değildim. Şimdi bakıyorum da, notaya vurduğunda, gayet basit bir melodi. Meğer o basit melodiler çok önemliymiş. Şimdi o dönemlerime çok gıpta ediyorum. "Nasıl anlatsam, nerden başlasam" veya "Bu sabah yağmur var İstanbul'da" diye girmişim şarkıya. O basitliği çok zor yakalıyorum artık. "Mazeretim Var"ı çok karmaşık yapmıştım ilkten. Sonra uğraşa uğraşa basitleştirmek için çok vaktimi harcadım. Daha zor şeyler yazmaya başladım, "Yalnızlar Garında"da şiirle bütünleştirdim şarkıyı. Ama bunlar çok gitmiyor yapıya; daha yalın olması lazım.

Başlamak mı mühim olan? Başladıktan sonra, şarkıya girdikten sonra gerisi geliyor mu?

İlham gibi bir şey herhalde oluyor. Katiyyen mum ışıkları, romantik ortamlar meselesi değil. O kendiliğinden bir ara geliyor. Bir kitaptan, televizyondan, havada dolaşan bir laftan, durup dururken geliyor... Çoğu zaman şiir gibi başlayıp bir bütünü yazıyorsun, sonra şarkı formuna getiriyorsun... Önce o duyguyu kağıda aktarıyorsun, bekletiyorsun, düzeltiyorsun... O zaman da kafiyeler, matematiksel hesaplar devreye giriyor. İnsan bir saatten sonra da yoruluyor kelimelerle oynaşmaktan. O dönemde de bazı şairlere rastgelirsem, hoşuma giderse, bir başkasının sözü bile olsa, onu bir çeşit kolaj yapıyorum. Edip Cansever'den öyle bir çalışmam oldu, İsmet Özel'in şiirlerinden "Ağlamadan"ı yaptım.

"Ağlamadan", son albümünüzdeki bir şarkı... Ama bir de öncesi var. "Geldiler" albümündeki iki şarkıda İsmet Özel'in dizelerinden yola çıkmışsınız sanki. Mesela siz "Pastel renklere geçtim hayatımda" diyorsunuz, İsmet Özel'de "Koyu renkler kullanıyorum hayatımda" diye bir dize var. Sizde "İtiraflar sarıyor beynimi" var, İsmet Özel'de "Koyu bir itiraf sarıyor beni"...

Haa, o olabilir. Herhalde o sıralarda çok etkilenmişim.

İsmet Özel "Susmak elbette zehirlidir" diyor, siz "Alışkanlıklarım suskun, zehirli" diyorsunuz. İsmet Özel "Nicedir kavrayamam haller içinde halim" diyor, siz "Bir sürü haller içinde halim" diyorsunuz...

Almış olabilirim. Adamın şiirleriyle bir müddet alışveriş içinde bulundum. Sadece şiir kitaplarını değil, bütün kitaplarını okumuşumdur o zaman. Oradan almışımdır da, vermişimdir de. Ama istisnadır. Benim yazamadığım tıkanık bir döneme rastgelmiştir. Sözlerini de değiştirdim mesela. "Bir alkol komaşı sırasında" diye yazmıştı, "Bir aşkın komasında" yaptım "Ağlamadan" şarkısında. Ama kendisine sordum. Hatta, canlı yayında, programda izin aldım kendisinden. Gençler dinliyor beni. "Bir alkol komasında" deyince çocuk alkole merak duyabilir... Bir şairin sözünü değiştirmek, alıp yerine yenisini koymak herkesin müsaade ettiği şeyler değil.

Şarkı yazmanın sizin mesleğiniz olduğuna inanıyor musunuz?

Valla ben de kendi kendime soruyorum bunu... Sanatçı olduğumu biliyorum. Edebiyata biraz bulaşmış durumdayım, okumayı seviyorum, sanatın diğer dallarından hoşlanıyorum. Sanki boya verseler, desen yapamam ama, renkleri yan yana koyabilirim gibi geliyor. Tiyatro eğitimi almış olmamın, şarkı sözü yazarken kolaylığı olmuştur. Mesela ilk, İngilizce besteler yaparak başlamıştık. İlk yazdığım Türkçe söz de "Sanatçının Öyküsü"dür. Sait Faik'in bir öyküsündendir o. "Heyecanlı" da ilklerdendir. O biraz İngilizceye kaçıyor. Oradan bir çıkış yaptım, kafiyeler yakaladım, "Ondan Şikayet"i yaptım. Hiç "geliyorum, gidiyorum"lu şarkılarım yok benim. Türkçeyle çok uğraştım. Sonra, Türkçe yeni bir dil olduğu için, baktım yetmiyor, Osmanlıcadan da kelimeler almaya başladım. Bazı kelimeler çok güzel. Mesela "vuslat" kelimesi var. Uzun zamandır birbirini görmeyen iki kişinin kavuştuğu anın adı. İngilizcede filan bile yok. Burada da kullanmaya kalksan, üstüne yıldız koyup, aşağıda manasını açıklaman lazım. Böyle bir merak oluyor, yaparken bundan zevk alır hale geliyorsun. Bir şarkı yazmak önemlidir benim için.

Ne önemi var? Ne işe yarıyor şarkılar?

Valla bilmiyorum. Neden yazıldığını da bilmiyorum. Biri bize geldi, "Sizin şarkılarınızla aşık olmayı öğrendik" dedi, demek ki böyle işlere de yarıyor... Fakat çoğu şarkının sıkıntılardan sonra çıktığına şahit oldum. Bu yaz Bodrum'a gittik. Güzel manzaralı bir otel odası vardı. Ortam hiç mühim değil, her yerde yazılır diyorum, sıkıntılı dönemlerden bahsediyorum ama, güzel bir ortamda da güzel şeyler geliyor insanın aklına. Eski şairler, mesela boğaz sırtlarında şiirler yazarmış. Veya güzel bir manzara vardır; derler ki "ooh, burda ne biçim besteler yaparsın sen..." Biraz gerçek payı var... Ben daha çok araştırmacıyım. Perdelerim kapalı, ışığı yakıyorum, kitap karıştırıyorum. Asıl tema çıkmıştır ama, kıldı tüydü meseleleri için kafa patlatıyorum. Bu kelime yerine başka kelime bulayım diye uğraşıyorum... Dille oynuyorsun. Sonu yok... Osmanlıca bir kelime kullanacağım; zuhurat diye bir kelime var. Oluşum yani. Biraz oluşuma bırakırım. İlle şarkı yazacağım diye kendimi zorladığımı katiyyen hatırlamıyorum. Bir-iki kere oldu, ama çok sıkıntılı oldu. Mesela melodiye söz yazmak benim için çok zor. Özkan'ın şarkısı "Leylayım" öyledir. "Ele Güne Karşı" da öyledir.

Şairler böyle zor zamanlarda mı devreye giriyor?

Aslında öyle şiir kitapları filan çok fazla okumam. Edip Cansever'in, İsmet Özel'in şiirleriyle bir ilişkim olmuştur. Ahmed Arif'i çok severim. Ama ondan bir şey yapmaya kalksam bir tarafa çekerler. İsmet Özel sağ görüşlü birisi ama sol görüşlü döneminde yazdığı şiirlerini de kullandım. İnsanın dünya görüşüyle eserlerini karıştırıyorlar. Ben onu karıştırmıyorum. Bana şarkı yazdıracak kitapları, şairleri okuyor değilim. Mesela şimdi Alain Minc'in "Yeni Ortaçağ" diye bir kitabını okuyorum. Almanya'yı, Japonya'yı, mafyayı anlatıyor. Biraz da maç seyretmek gibi. Dinlendiriyorsun kafanı. İnsan devamlı şarkı yazmak için bir şeyler arıyor olsa, kafayı yer. Sezen'e hayret ediyorum, tak diye yazıyor, birilerine veriyor. Takdir ediyorum ama, şaşırıyorum.

Siz şiir yazıyor musunuz?

Şiiri müziğe sokmaya en yakınlardan biriyim Türkiye'de... Bir Bob Dylan, bir Cohen gibi müziğe şiiri sokmaya çalıştım zamanında. "New York Sokakları"nı yazdığımda öyle bir şarkı türü bile yoktu. "Ali Desidero"yu da özenerek yaptım. Bir hikayesi olsun istedim. Sonra suyu çıktı ama. Onları tabii şiir kabul etmiyorum. Ama "Yağmur Var İstanbul'da"yı şiir olarak yazmıştım.

Edip Cansever şiirlerini teybe okumanızın sebebi, bir gün onları bir şarkıda kullanmak mıydı?

Fahir Atakoğlu "Geldiler" plağında bizim aranjmanlarımızı yapıyordu. Onun bir enstrümantal parçası çok hoşuma gitti. Duygulandım parçadan. Plağa almak istedim. Çocuklar çok uzun buldular. Sonra iki gün evde uğraştım, önceden yaptığım kolajı o müziğin üstüne okudum, hazırladım, stüdyoda da bir kerede okudum, çıktım. Tuhaf, çarpıcı bir şey oldu. Onu dinleyip çok etkilenen insanlar oldu. Sonra iş Kinetix'lere kadar geldi... Sizin dergilerden birinde bir yazı çıktı, "Biz seni John Lennon diye bilirdik..." diye. Ama John Lennon'ın ekonomik durumuyla benimki bir değil. Vergilerimin ödenmesi lazım. Fuat rahatsızlık geçirdi, yedi ay sahneye çıkamadık, ben sahneden kazanan bir insanım... James Bond'luk yapıp telefonlar etmişler Edip Cansever'in ailesine, ama hepsinin izni alınmıştı. Kim yazmıştı o yazıyı?

Bu yaz konsere çıktığımızda reklam sloganı neredeyse "Mazeretim Var Asabiyim Ben" kadar hitti. "Bir saniyelik bir şarkımız var" diyordum, beş bin kişi gözümün içine bakıyor... Herkes "Şapkasız çıkmam abi" dememi bekliyor. Keyifliysem diyorum. Bütün millet ayağa kalkıyor...

Ben yazdım...

Haa, sen mi yazdın?

Sevdiğiniz bir şiirin sonuna reklam sloganını katmak, o şiirin değerini azaltmadı mı peki?

Azaltmaz mı hiç!

Hatta yok etmiş olmadı mı?

Evet, yok etmiş oldu. Ama "Mecburen" diye başlık atmışsın. Çok da hoşuma gitti. Senin yazdığını şimdi öğreniyorum ama yazan her kimse, araştırmış, bakmış, işin mecburen olduğunu tespit etmiş diye düşünmüştüm. Yani "yıktın perdeyi, eyledin viran" demiş ama mec-

→11

buren olduğunu da belirtmiş.

Hayatınızda böyle "mecburen"likler çok mu oluyor?

Yok, arasıra oluyor. Çok olmuyor. İşte bu olmuştur mesela. Kinetix bölümünü ben kendim okumak istedim. Benden onu talep etmemişlerdi. Ben iyice üstüne gittim yani. Beste Fahir Atakoğlu'nun, söz Edip Cansever'in. Ben yorumcuyum. Benim aldığım para yorumcu parası. Tutup Cihan Önal'a da okutabilirlerdi. Ben de müdahale edemezdim. Ben "bu parçayı satıyorum, al da harca" deme durumunda değildim. Fahir Atakoğlu'ndan satın alınmış, Edip Cansever'in ailesinden satın alınmış, birinin okuması lazım.

Siz şarkılarınızdan da önce reklamlarla ünlenmiştiniz. Floran reklamlarına çıkıyordunuz...

Evet, "şimdi dişler bembeyaz" hikayesi...

Ondan sonra da her dönem devam etti reklamlar...

Evet, hep reklamlar oldu hayatımızda. İçiçe geçtik. Bu yaz konsere çıktığımızda reklam sloganı neredeyse "Mazeretim Var Asabiyim Ben" kadar hitti. "Bir saniyelik bir şarkımız var" diyordum, beş bin

kişi gözümün içine bakıyor... Herkes "Şapkasız çıkmam abi" dememi bekliyor. Keyifliysem diyorum. Bütün millet ayağa kalkıyor...

Konserlerde hep konuşmanız, bir şeyler söylemeniz bekleniyor...

Bazen konuşuyorum. Bir espri tutmuşsa bir-iki konser üst üste yapıyorum. Sonra kendi kendime "ne yapıyorsun Mazhar" diyorum. Hiç hoşuma gitmiyor.

Talk-şovlarda da öyle...

Çıkmıyorum artık talk-şovlara. Bir kere çıktım, "Bak nasıl Cem Özer'e verdi cevabı" diye kutladılar beni. Bundan çekiniyorum. Bir yarışa giriyor gibi oluyorsun. Benden böyle bir beklenti olmaya başlıyor. Bir daha çıktığında "bakalım bu sefer ne laf edecek" diye ağzına bakıyorlar. Hiç de öyle bir mood'da olmayabilirim halbuki. Kendimi oraya sürüklettirmek istemiyorum. Ama beni oraya itiyorlar. Ne diyeceğim belli olmaz, sonra başım belaya girer...

Kendinizi böyle tanımlayabiliyor musunuz? Sağı solu belli olmaz bir tip?

Valla, kendine has bir kişiliğim olduğunu kabul ediyorum ama... *(gülüyor)* Tam bilemiyorum. Oluşuma bağlı. Zuhurat meselesi. Nasıl bir oluşum olur bilemiyorum. Ben belli arkadaşlarıma karşı espirili, neşeli taraflarımı gösteririm. Dışarıya karşı öyle değilim galiba. Çekinirler benden. Neden çekiniyorlar bilmiyorum. Biraz "moody" dedikleri tipim ben. O kesin. Bir kere taksi tutup Esenköy'e gittim. Arabada nasıl bir sohbet etmişsem, dönüşte bir daha aynı taksiyi çağırdığımda şoför yanına arkadaşını almış, "bak şimdi nasıl mavra olacak" gibilerden... Halbuki hiç konuşacağım yoktu. Yol boyu çıtım çıkmadı. Şoför de şaşırdı.

Tiyatrocu tarafınızdan bahseder misiniz?

Birkaç sene Devlet Tiyatrosu'nda oyunlar oynadım. Tiyatroda tiyatrodan başka her şey konuşulurdu. Herkes aylıklar artacakmış filan gibi şeylerden bahsediyor. Devlet işiydi, maaşlı işti. Sanattan bahsedilmezdi. Bir an evvel ben bu diyardan kaçayım diye dua ettiğimi hatırlarım... Çok da zor bir meslektir. Aynı şeyi oynamaktan da sıkılıyordum. Benim adım "canı isterse oynar"a çıkmıştı. Bazen de bir oynardım, karşımdakiler seyredeyim derken ezberlerini unuturlardı. Burda bir şarkını, bir satırını değişik yorumlayabiliyorsun. Tiyatroda 200 temsil aynı şeyi oynamak sıkıyor insanı.

Tiyatro okumayı siz mi istediniz?

Ankara Koleji'nde okuyordum. İftihara geçen bir talebeydim. Babam vefat etti. Lisede İstanbul'a Maarif Koleji'ne geldim. Karnede dokuz kırık, omuzumda bir gitar, annemle Altıyol'da karşılaştık. Ondan önce de eli bıçaklı bir tipe doğru da kaymaya başlamıştım. İyice tökezledim. Ama o sıralar aşık oldum, bir gitar aldım, tedavi gibi oldu. Düzeldim. Birden munis bir adam oldum. Maarif kolejinde Moleküller diye bir grubumuz vardı. Rıza Erekli de o gruptaydı. Ben John Lennon, o Paul gibiydi. Öyle zannederdik. Sonra Fuat'lara rastladım. Beni Vox amplilerimiz var diye kandırdılar. Vox ampli demek, Beatles'ın arkasındaki ampliler demek. Yalandı tabii. Bir plastik org getirdiler, üstüne de Bafra sigarasının yaldızıyla Vox yazmışlardı. Yıllarca o aletle çaldık...

Konservatuar öncesi değil mi?

Evet... Rahmetli babam senfoni orkestrasında baş trompetti. Eniştem tiyatrocu, teyzem operacı, böyle bir ailem vardı. "Seni konservatuara verelim" dediler. "Tamam" dedim. Girdim imtihana, kazandım. Okulun ortamı da çok rahat geldi bana. Sanat ortamı. Bütün gün tiyatro, müzik, bale... Geceleri de dışarı çıkabiliyoruz. Dört yolun ortasında bir İsveç yanı. Girmişken, bitirdim. Yüksek diploması aldım, böylece askerliğimi dört aylık yapabildim. Çıkışta da birkaç sene tiyatroda oynadım. Ama aklım hep müzikte. Çocuklar da burada Ajda'ya vokal yapmaya başlamışlardı. Altı aylık maaşıma denk geliyordu onların vokalden kazandıkları para. Ben de bıraktım.

Grubun ilk yıllarına ve bugüne baktığınızda neler hissediyorsunuz? "Niyet neydi, akıbet ne oldu?"

Üç tane erkeğin Türkiye'de yıllar boyu bir arada kalması mucizedir bana sorarsan. "Mazeretim Var"ın bir sene öncesinden başlayarak aramızda bir kopma oldu. O albüme de herkes üçer parça verdi, toplanınca bir albüm çıktı ortaya. Eskisi gibi şarkıları birlikte üretmek, sözleri benim yazmam gibi durumlar olmadı... Mesela Fuat'la Özkan İstanbul'da oturuyorlar, ben Özkan'a Fuat'ı görüp görmediğini soruyorum, "bir aydır görmüyorum" diyor. Sanıyorum hepimiz tek çalışma yapmayı düşünme noktasına geldik. Üç kişinin bir şeye karar vermesi çok güç oluyor. Sen mavi olsun diyorsun, öbürü yeşil, öbürü sarı olsun diyor. Sonunda üçümüzün de dediği olsun diye, tuhaf, renksiz bir şey oluyor. Bir özgür çalışma yapmayı düşünüyorum. Kimseyle tartışmadan... Geçenlerde baktım, grubun 20 senelik beraberliği var, kaç tane şarkıyı ortak yapmışız dersin?.. Yedi tane. Sadece yedi ortak bestemiz var. Şaşırtıcı değil mi? Bütün bu kıyamet yedi tane şarkı içinmiş.

Baştan beri niyetiniz bu muydu? Grupla başarıya ulaşmak?

Biz geç başardık. Bir türlü olmadı. Yaşlarımız artık 35 olmuştu, saçım hafif hafif dökülüyordu. Birden meşhur olduk. Eurovision'u hep küçümsüyorduk ama "Diday Diday"dan sonra da Türkiye çapında tanındık. Sonra da bir sele kapıldık gittik. Daha yeni yeni bakıyorum, "ne oldu, ne yaptık biz" diye...

Ünlü olana kadar çok zor muydu o süreç?

Biz farkında değildik ama çok zormuş. Hem parasızdık, hem de bir türlü şarkıları kimse anlamıyordu. Ona buna vokal yaptık. Özellikle yazları, her gün birlikte olur ve çalardık. Çok küçükten beri tanışıyorduk. İlla yapacağız diye tutturduk aslında. Ve sonunda oldu. Bir şeyler yapınca da artık bırakmaman gerekiyor. Zaten sen bıraksan onlar seni bırakmıyor. Bir para dönüyor ortada. Senden para kazanan insanlar oluyor. Sen de kazanıyorsun. Her yerden teklifler geliyor. Dalmana müsaade edilmiyor. Fakat ben sanıyorum ki, artık biz ölünceye kadar beraberizdir. Yaparız bir şeyler. Tek tek çalışmalar yapmak da dinlendirir gibime geliyor. Çocuklara da öyle dedim: "Üçer parça verme hikayesinden kurtulduğumuz zaman yapalım yeni bir şey..." Şartlar tekrar oturursa, hakikaten bir arada olunursa o zaman olur. Eskiden "hadi" derdik, "yirmi gün Bodrum'a gidelim". Yaşardık işi. O işi yaşamak bitince tadı kaçıyor. Çok profesyonel oluyor. Heyecan gidiyor. Her şey direkt parayla ölçülmeye başlıyor.

Diyelim ki, meşhur olmanız gereken yaşta, 22'lerde, 25'lerde meşhur olsaydınız...

Çok çabuk dağılırdık. Kaldıramazdık, hazmedemezdik o şöhreti. Ego giriyor, sen-ben meselesi giriyor işin içine. Egoları törpülemek çok zordur. Biz daha olgun yaşta meşhur olunca onun kıymetini bildik. Korumaya çalıştık. Çok da güç iştir. Üç kişinin oturup da beste yapması, aranjman yapması, dışarda yapabiliyorlar ama, Türkiye'de çok azdır. Peter Murphy söyledi; dışarda bir grup bir parça yaptığı zaman elemanlar şarkının haklarını aralarında bölüşüyorlarmış: Sen bu şarkıda % 10 varsın, % 20 varsın gibi. "Nasıl bir şey o öyle" dedim, "olacak iş değil". Bizde bir şarkının iki akorunu Fuat buluyor, ama grubun adı yazılıyor. Özkan en önemli lafı buluyor ama sözler benim diye geçiyor. Biz, tavukları horozları birbirine karışmış çiftlik gibiyiz. İnşallah o dışardaki gibi bir duruma gelmeyiz.

Mazhar Fuat Özkan isminden MFÖ'ye geçiş sizin için bir yol ayrımıydı sanki... Çok popüler oldunuz ama, "Ele Güne Karşı" gibi "oturmuş" bir albüm bir daha yapamadınız...

"Diday" zamanıydı. Eurovision'a gittik. Mazhar Fuat Özkan demek zor olduğu için spiker MFÖ deyiverdi. Adımız "Emefö" kaldı. Düşünsene, "Mefeö" bile değil... "Ele Güne Karşı" müthiş bir birikim sonucundaki parçalardı. "Diday"dan sonra her sene bizden bir plak talep edilir oldu. Ondan sonra Hollanda'da aranjörlerle çalışmaya başladık. Onlar o dönemin bir tür disko müziğini uyguladılar bizim parçalara. Ritm kavramı tamamen değişti. Ben aradan birkaç parçayı kurtarabildim. "Gözyaşlarımızı Bitti mi Sandın" illa gitar olacak dedim. Kurtarılmış şarkılar oldu resmen. Diğerleri Eurovision tipi şarkılar gibi oldu. Bugün bakıyorum, bir sürü güzel baladlarımız var. Çalamıyoruz konserlerde. Bir dönem karşımıza hep gençler geldi, o dönem işin dengesi bozuldu. Gençler zıplıyor, hopluyor, yavaş parçalarda da konuşuyorlardı. Tamamen eğlendirmeye yönelik bir grup olduk çıktık. "Buselik Makamında" yıllar sonra yerini buldu... Sonra "No Problem"i kendi kendimize, burada yaptık. Kayıtlar çok güzel olmasa da içinde bir anlam ifade eden şarkılar var. "Mazeretim Var" da kurudur bana sorarsan. Halbuki ben hep "Ele Güne Karşı" gibi yoğun olsun istemişimdir.

Önceki albümlerinizde bazı harcanmış parçalar olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Mesela "Topluca bu toplumda bir topluluk", süper şarkıdır. Hiçbir konserde de çalmayız. Neden çalmayız? Bilmiyorum. Sebebi yok.

12→

İpucu beşlisi günleri: "Yani canlıyım..."

"Vak The Rock"da da öyle şarkılar var. Biz o plağın kabını yanlış yaptık. O sırada çocuk müşteri vardı müthiş derecede. Vak vak resmi koyduk ama albümün içi hiç vak vaklık değildi. Aslında "No Problem" de yoğundur. Uğraşıyordum o zaman. "Ana Yalnızlar Garındayım", 78'den beri yazdığım şiirlerin kolajıdır. Mesela Zürich'te bir kafede otururken "Ana yalnızlar garındayım" diye yazmışım, bir satır, iki satır laf. Mesela, dört satırlık şiirler yazıp bir dosyada toplamışım... O parasız zamanımızda üç gün Bebek Oteli'ne giderdim, kendi kendime bir atmosfer yaratırdım, tek başıma onları toplardım. Profesyonelleştikçe tad gidiyor... "No Problem" kasetinin içindeki bütün şarkıları bugün tekrar çıkartsan çok sevilebilir. Bütün bu kasetlerin CD'leri çıksa çok iyi olur sanki. "Best of" yerine öyle bir şey yapmalı. Ama aynen o kayıtlarla. Teneke kayıtlardır onlar ama, ne yapalım!.. Kayıtlarla ilgili problemlerimiz her zaman oldu... "Mazeretim Var" kayıtları için Paris'e gittik. Rap'çilerin stüdyosuna girmişiz, baslar biraz fazla çıktı. Buraya gelince, basları kıstık, bu sefer de açıyorsun, açıyorsun, ses gelmiyor. Halbuki doludur arkası. O yaz REM dinliyorum, koyuyorum, yüksek volüm, ne güzel... Bizimkini koyuyorum, ses yok.

Bir şeyler yapınca artık bırakmaman gerekiyor. Zaten sen bıraksan onlar seni bırakmıyor. Bir para dönüyor ortada. Senden para kazanan insanlar oluyor. Sen de kazanıyorsun. Dalmana müsaade edilmiyor. Bir dönem tamamen eğlendirmeye yönelik bir grup olduk çıktık.

"Ali Desidero"dan bahsedebilir miyiz biraz?

Şarkı ilk zamanlarda da çok ilgi gördü. Çetin Altan bile, içinde çok kelime kullanıldığı için çok ilgi gösterdi. Vokabülere dikkat eder o... Ama biz o şarkıya klip yapamadık. Komedyenlerimiz sağolsunlar, hemen birebir klip yaptılar. Müjdat Gezen bize hiç sormadan yaptı bunu. Sonra reklamlarda Ali Desidero diye bir tip çıktı, asıl klibi o yaptı. O benden bağımsız artık. Bana hâlâ para kazandırıyor ama, ben işlerin buraya geleceğini sanmıyordum.

Siz bu şarkıyı konserlerde hâlâ söylüyorsunuz...

...Mecburen, evet...

Peki sahnede söylerken artık o reklamlardaki tip mi gözünüzde canlanıyor?

Hayır, benimki, hâlâ o eski Ali Desidero. O adam aklıma bile gelmiyor. Bir gün bile onun gibi konuşmayı düşünmedim. Bak iyi hatırlattın, ben şimdi bir konserin bitişinde "Hadi, iyi traşlar" diyebilirim...

Doğu-Batı meselesi sizin şarkılarınızda ön plandaki konulardan biri...

Gençken bir dönem takılmıştı kafama. Doğulu muyuz, Batılı mıyız? Sonra Doğu'yu da gittim gördüm, Batı'yı da... Ve bu mesele kafamdan çıktı. Kendimi yerime oturttum...

Neresi orası?

Burası işte. Türkiye.

"Birincisi kişilik sorunu, ne tam Batıyız ne tam Doğu" diyordunuz...

Ben bazı şarkıları hatırlamıyorum bile. O kadar uzakta kalıyor ki... Konserde belirli bir repertuarın oluyor. Hiç yapılmamış parçayı tekrar toplanıp yapmak zahmetli olduğu için onları orada bırakıyorsun. Üçbuçuk-dört saat, 80-90 tane şarkı çalmamız lazım. Grateful Dead gibi oluruz sonra. Böyle bir festival olsa, çok isterim aslında.

Şarkılarınızdaki Anadolulu temalar hakkında ne söylersiniz?

Destandan, folklordan etkilendim ama hep içimde duyduğum, içimde olan şeyleri yazdım. O da hep şehirdir. Bir türkücüyle ne aynı yaradılıştayım, ne aynı eğitimdeyim, ne aynı psikolojideyim. Halk müziği bir zamanlar modaydı. Cem Karaca'lar, Fikret Kızılok'lar, Moğollar o sıralar folklora eğilmişti. Ben de o vesileyle bir baktım. Fuat'la beraber "Türküz Türkü Çağırırız" diye bir plak yaptık. "Güllerin İçinden" ilk o plaktadır. Hiç Türkçe yazmazken yazdığım bir şarkı, şimdi bakıyorum, klasikleşmiş. Oturup aşıklar gibi yazmışım. Hayret ediyorum. Aslında biz hep melodilerde bizden bir şeyler olmasına dikkat ettik. Zaten kendimiz etkileniyorduk. Batılı zannediyorsun, ama o öyle değil. Hep içinde bizden gamlar var. Öyle olması yararlı olduğu için değil, içimizden öyle geliyor hep...

Attilâ İlhan şöyle diyor: "Türk değil onlar. O grup ecnebi. Yaptıkları şeylerin hiçbirisi Türk değil. Türk unsurlarını da bir yabancı gibi kullanıyorlar..."

Kim için söylemiş bunu?

Sizin için, Mazhar Fuat Özkan için...

Öyle mi? Neyi yabancı gibi kullanıyor muşuz?

Türk unsurlarını...

O doğrudur. O dozajda kullanmayı kendimize ilke edindik. Peter Murphy "Mazeretim Var"ı İngilizlere dinlettiği vakit, "niye bunlar gelip burda çalmıyor, biz bunları dinleriz" diyorlar. Böyle bir faydası oluyor... Ben Batı eğitimi almışım, Beatles'la büyümüşüm. 70'lerin jenerasyonuyuz. Şimdi bir girsek oralara, Canned Heat'lerden, Cream'lerden çıkarız. Hep onları dinledik. Kendimizi ona alıştırmışız. "Güllerin İçinden"i çaldığım zaman Şilili de bayılıyor, İrlandalı da. Ben dozajı böyle ayarlamışım. İbrahim Tatlıses var, türkücüler var, Arif Sağ var; ama ben onu yapamam. Benden beklenir mi, ben sazla bir şey çalsam asıl o zaman yadırganır... Attilâ İlhan'ı anladım, belli ki bizi dışlıyor... Ama kendisi de Fransızdır bu arada... *(gülüyor)* Ama yine de TRT2'deki programına ne zaman rastlasam dinlerim. Felsefeye yatkın birisi...

Şiirlerini sever misiniz?

Çok ilgilenemedim. Daha çok ablam okurdu. Bir-iki şeyi ilgimi çekmiştir ama şair deyince ilk sıraya Attilâ İlhan'ı koymam. Şairlerin arasında daha çok filozofluğa kayanlar var. İsmet Özel de onlardan biridir. Bir de köküne kadar şairler var. Şair gelmiş, şair giderler...

Kimler mesela?

Nâzım'lar, Ahmed Arif'ler, Orhan Veli'ler... Şair gibi yaşamışlardır bunlar.

Cemal Süreya'nın da bir lafı var sizinle ilgili: "Sürekli arayış içindedirler. Yerine oturmamışlıklarıyla güzeldirler. Bir şey eksik gibidir. O eksiklik güzel. Dünya müziğine karşı çok duyarlıdırlar. Sonra bir de dönüp kendi ülkelerine bakarlar. "

"Bir şey eksik gibidir. O eksiklik güzel..." Ne güzel laf yaa!

Müziğe birlikte başladığınız insanları, sizin kuşağınızı bugün takip edebiliyor musunuz? Bülent Ortaçgil'i, Fikret Kızılok'u?

Bülent'le biz aynı mektepteydik. Onun müzik bilgisi, armoni bilgisi ilerdedir. Ama takip edemiyorum. Hatta Bülent "köşeyi dönme meselesi"yle ilgili bana laf atmış plağında. Haberim yoktu, geçen gün duydum. Takip etmesem de yaptığı şeyleri özenle yaptığını biliyorum. Neydi, bir şarkısı vardı... Ha tamam, "bu iş zor Yonca..." Çok güzel yapmış onu... Fikret de öyle; derya gibi yazıyor, yazıyor ama kenarda köşede kaldı. Eski Aşık Veysel'li dönemlerini çok severdim. Ama her zaman sözleri, melodileri kalitelidir... Ben başkalarıyla değil, kendi dünyamla meşgulüm maalesef.

Evde gitarınızla eski şarkılarınızı filan çalar mısınız?

Çok nadiren. Ama gitarı aldığımda "Gözyaşlarımızı Bitti mi Sandın"ı çalarım ilk. Ama uzun süre elime almadığım zamanlar oluyor. Beş gün, on gün elimi sürmem. Eskiden beri böyle.

Gençlik zamanınızdan sonra da yeni müziklere karşı hep açık oldunuz siz... Konserlerinize punk'lar gelirdi ilk zamanlarda...

Zamanında punk dinliyorduk, etkilenip parçalara da uyguluyorduk. Mesela "Deli Deli"yi punk çalardık.

Neydi "Deli Deli"nin hikayesi?

Hem kendimi hem bir arkadaşı anlatıyordum. Ayhan Sicimoğlu'nu. İlk yazıldığında kimsede küpe yoktu. Sonra şarkı çıktığı sıralarda yavaş yavaş başlamıştı. Futbolcu Schumacher'den sonra arttı. 78'de Paris'te, kulağım delikti, küpe takıyordum ama Türkiye'de takmıyordum mesela.

Yeni şeyler dinliyor musunuz şu sıralar?

Kula Shaker'a, This Mortal Coil'a, Tricky'ye bakıyorum şu sıralar. Neler oluyor merak ediyorum. Peter'la Beyhan Murphy'nin de çok faydası var, yeni şeyleri bana veriyorlar. Mesela The Auteurs diye bir grup dinlemiştim, kimse ne aldı ne sattı, ama ben çok sevmiştim. Geçen yaz utana utana, kimseye göstermeden Oasis dinliyordum. Pearl Jam dinlediğimden de kimseye söz etmedim. Kafayı mı yedin derler. Konsere çıkacağımız zaman kulaklıkla "Tonight I'm A Rock'n'roll Star" diye bir şarkı dinliyordum. Teen-age şarkısı ama bir şeyler veriyor bana. Mesela REM'in şarkısı "What's The Frequency, Kenneth"i bütün yaz tam konsere çıkacağım zaman dinledim. Vitamin gibi geliyordu. Genellikle bütün plağı dinlemiyorum, bir parçaya takılıp kalıyorum. Eşim operada. Evde klasik müzik de dinliyorum, daha doğrusu "kaldırın şunu" demiyorum... Bak işte, dilime ne takıldı şimdi: *(mırıldanıyor)* "Bu iş zor Yonca..."

Söyleşi: **Derya Bengi**

courtney love

Grunge'ın "lanetli kadını" Courtney Love kendini birkaç parçaya ayırmış vaziyette hayatını sürdürüyor. Aktif gece hayatıyla meşgul olurken bir taraftan grubu Hole'u, bir taraftan da Kurt Cobain'le beraberliklerinden olan dört yaşındaki kızını büyütmeye çalışıyor. Milos Forman'ın yönettiği "Larry Flynt"teki rolüyle bizde de şu sıralar hâlâ afişlerde boy gösteriyor... Geçtiğimiz günlerde, "Cool olmaktan sıkıldım, koduğumun Barbra Stresiand'ı gibi olmaya karar verdim" şeklinde bir açıklamasını okuduğumuz Courtney Love, bir nevi "alternatif-Madonna". Ama ondan daha hırçın, daha tavizsiz. Yine de benzer noktaları bol: Courtney de Madonna'nın bir zamanlar takıldığı şahsiyetlerle takılıyor, her ortama girip çıkıyor. Üstelik Oscar adaylığıyla, oyunculuğunun da Madonna'dan iyi olduğunu kanıtladı. Courtney Love, Les Inrockuptibles dergisinin sorularına gayet sıkı cevaplar vermiş...

kendimi sahneye koymayı seviyorum

Basit bir rock şahsiyeti olmanın ötesinde, pek çok alanda –bunların en önemlisi de sinema– boy gösteren bir sanatçısın artık. Bütün bu tutkular birbiriyle nasıl uyuşuyor?

Courtney Love: Aslında bütün yaptıklarım birbiriyle karman çorman oluyor. İlk başta, biraz saf bir şekilde, rock alemiyle sinema aleminin birbirine çok yakın olduğunu, aralarında bağlantıların olduğunu –mesela Tarantino bir filmine Urge Overkill'i çağırıyordu– ve dolayısıyla birinden diğerine kolayca geçilebileceğini düşünüyordum. Halbuki bu ikisi çok az ortak noktası olan, tamamen farklı iki dünya. Bir tarafta cumhuriyetçiler, diğer tarafta demokratlar var. Bir tarafta ergenler, diğer tarafta yetişkinler...

Demek ki sinema dünyasından öğreneceğin çok şey var.

Sadece rock'un küçük dünyasına ait olduğumda zihnimi kirleten saçmalıkları unutmayı öğreniyorum özellikle. Bütün bu inandırıcılık hikayelerini, 'underground' aleme ait olma palavralarını... "Evet evet, ben katıksız bir 'underground'um. Coşkuyla, istekle yanıyorum ve hepinizi gömeceğim, örümcek kafalılar sürüsü." Hayatımın bütün bir döneminde bu imaj, statü hikayelerine kafayı fena takmıştım. Boktan, beş para etmez biri olduğumu düşünecekler diye ödüm patlıyordu, hakiki, saf bir sokak kızı olarak görülmeye ihtiyacım vardı. Hole'dakilerle biraraya geldiğimde hemen yine öyle oluyorum: sinirlerim havada, hoşgörüsüz... Alanis Morissette'in arkasından korkunç sinir krizleri geçiriyorum, bütün dünyadan nefret ediyorum. Buna karşılık, kendimi oyuncu olarak hisseder hissetmez, rock'tan uzaklaşır uzaklaşmaz, çok daha 'cool', sakin oluyorum. Tıpkı deri değiştirerek bir dünyadan ötekine geçmek gibi. Tavırmış, inandırıcılıkmış gibi meseleleri sinema dünyasının kapısında bırakıyorum, çünkü bu alemde kimse tavır mavır gibi hikayeleri iplemiyor. "Hadi şekerim, masallardaki periler gibi ol. Güzel görün, makyaj yap. Bu harika elbiseleri giy, terzin onları senin için hazırladı. Şu elmas kolyeyi de boynuna tak, ışıl ışıl parlasın. Sen bir yıldızsın, güzelim." Los Angeles'da oyuncu arkadaşlarımdan hızlandırılmış dersler alıyorum. İyi bir öğrenci olduğumu, çok kısa süre içinde Hollywood yıldızı kalıplarına uygun bir oyuncu olabilecek özelliklere sahip olduğumu söylüyorlar. Bu kızlarla beraber olduğumda, bütün ego problemlerimi, "insanlar ne der sonra" gibi dertleri unutuyorum: Sinemada olduğumuza göre bütün bu soruları sormanın ne alemi var?

Peki gerçeklikle bağları koparıp yabancılaşmak gibi bir tehlike yok mu?

Oyunun amacı bu, eğer seyirciye sinema koltuğunda oturup film seyrettiğini unutturmayı başarıyorsan, iyi iş yapmışsın demektir. Zaten hiç kimse 24 saatin 24 saatini gerçeklik içinde geçirmeye hevesli değil ki, gerçekten kaçmanın yollarını bulmak lazım. Tersine, özel hayatımda yabancılaşma tehlikesi yok: Her zaman fazlasıyla uyanık oldum, başım hep omuzlarımın üstünde. İstemiş olsam bile, hayat hiçbir zaman gerçeklikle bağlarımı koparmama izin vermedi. Ben punk-rock'tan geliyorum, gösteri sanayiinin proletaryasından, insanın köklerini unutmasının imkansız olduğu bir dünyadan. Biraz fazla cazibeli hale geldiğimde, biraz fazla 'diva' olduğumda, kendimi komik buluyorum, kızarıp bozarıyorum. Öyle sanıyorum ki, şu her şeyle dalga geçen, hiçbir konuda hiçbir fikri olmayan, bir litre sütün ya da bir paket sigaranın bile fiyatını bilmeyen Hollywood'daki arkadaşlarım gibi asla olamayacağım. "Larry Flint"in setinde, Woody Harrelson'la tek kavga konumuz onun müzik konusundaki kültürsüzlüğüydü. Makyaj sırasında illa Alanis Morissette'in diskini koymak için inat ediyordu, bu da beni öfkeden deliye döndürüyordu. Bunun üzerine ben de onun kokuşmuş kasetini çıkarıyor, yerine PJ Harvey koyuyordum. Bana "Bu korkunç şey de ne?" diyordu. "Kapa çeneni, zavallı sersem" diye cevap veriyordum. "Televizyon set-

lerinde o kadar çok zaman geçirmişsin ki, hödük bir şişko lahana olmuşsun. Biraz Polly Harvey dinle, şişko ineğinin ruj sürmesinden daha iyidir."

Hole'da her şeyi çok yakından denetliyor, dümeni elinde tutuyorsun. Oyuncunun geride durduğu, yönetmenin neredeyse emrine amade olduğu film çekim tecrübesini nasıl yaşadın?

Çok saygılı davrandılar bana, hatta nerdeyse hürmet gösterdiler. Ben çekimlerin kraliçesiydim. Her şeyden kopuk, her ne kadar kara cahil bir ortam olsa da, ölgünlüğünden ötürü, sinema setlerinin ihtirasını, oradaki o pamuk gibi yanı, bütün bu mizansenleri seviyorum. Orada tembel olmaya hakkınız var, angaryalarınızı başkalarına yükleyebilirsiniz, insanlar sizden böyle olmanızı istiyorlar: biraz 'diva', biraz 'çocuk'. Etrafında bir sürü dadı olan, sorumsuz bir küçük kız haline geliveriyorsunuz. Harika bir hayat, benim için mükemmel. Rock albümü yaparken olduğu gibi, kendi mahremiyetini ortaya dökmeye, ruhunu açmaya mecbur değilsin. Hatta film hakkında oldukları için, söyleşilerde de kendinden söz etmek zorunda değilsin. Rolün arkasına gizlenebiliyorsun, hayalin siperine sığınabiliyorsun, çok pratik yani. Benim gibi zayıf, güçsüz birisi için sinema müthiş bir korunak. Filmde, güçsüz olan, kırılgan olan ben değilim artık, canlandırdığım kişilik. Çok şahsi bazı şeyleri aktarıp, sonra sahne bir kere çekildikten sonra, kendime kapanabilirim. Bu çok rahatlatıcı bir şey.

Kamusal imajınla özel hayatın arasına bir mesafe koyma ihtiyacı duyuyor muydun?

Bu bir ölüm kalım meselesi. Her allahın günü tamamen korunmasız, makyajsız teslim olmak felakete sürüklenmek demek. Hiç kimsenin sürekli olarak bakılmayı, dinlenmeyi, gözetlenmeyi kaldıracak moral ve fizik gücü yoktur. Gizlenebilmek gerek.

Ancak her şeye rağmen, belirli bir rolün sınırları içinde olsa da, sinemada da bir hakikat arayışı var. "Larry Flint"de senin oynadığın rol çok inandırıcı.

İşin bu kısmı bana hiç sorun yaratmadı. Babes In Toyland'le çıktığım ilk konserlerimden beri hiçbir şeyi engellememeye alıştım. Yıllardan beri utangaçlık, çekingenlik gibi bir sorunum yok, onun için her şeye burnumu sokuyorum. Yapmakta olduğum işle ilgili şuurumu hemen kolaylıkla kaybediyorum, oyun müthiş doğallaşıyor. Benim açımdan sorun, pencereleri açmak değil, asıl önemlisi oyundan, gösteriden sonra tekrar kapayabilmek. İşte bunu yapmakta sık sık zorlanıyorum, ama sinemada daha kolay, kamera stop ediyor ve kendinizi tek başınıza buluveriyorsunuz. Konserden sonra çok daha hassas. Bir rock grubuyla birlikte sahne üstünde olmak, benim için hiçbir zaman rol olmadı: bu benim hayatım.

Punk-rock'tan geliyorum, gösteri sanayiinin proletaryasından, insanın köklerini unutmasının imkansız olduğu bir dünyadan. Biraz fazla cazibeli hale geldiğimde, biraz fazla 'diva' olduğumda, kendimi komik buluyorum, kızarıp bozarıyorum.

Bugün kendini hakikaten oyuncu olarak hissediyor musun?

Daha bir grupta çalmadan önce bile filmlerde oynadım. Öyle önemli filmler değildi, B serisi, sersemce şeyler, ve çoğunlukla sadece figürandım. Ama daha o zamandan, oldukça iyi uyduğum bir ortamda olduğum hissine kapılıyordum. Ben kendimi sinema oyuncusu gibi hissediyorum ama, aynı zamanda hayatta da oyuncu gibi hissediyorum; oynamayı,.kendimi sahneye koymayı seviyorum. Daha çok küçükken, hep günün birinde sinema yıldızı olmak istediğimi söylüyordum, yeni Marilyn. Aslında, pırıltılı hayat ile, şairlerin yalnız hayatı arasında ikiye bölünmüştüm; şair olmak da ciddi ciddi istediğim, hatta hedeflediğim bir şeydi, kader. Sonra, çok sonraları, hayalim dünyanın en iyi gitaristi olmaktı –çünkü bu oğlanlara özel bir alandı, hesapta kesinlikle kızlara göre değildi.

80'li yılların sonlarında, ilk denemenden sonra, sinema konusunda istekli miydin?

Etrafımdaki herkes içler acısı bir şekilde kendi içime kapandığımı söylüyordu, ama ben yine de sinemanın hayatım olmasını istiyordum. Benim gibi biraz dengesiz, ne yapacağı belli olmayan bir kıza, bu fazlasıyla temiz, ahlaklı sanayide yer olmadığını söylüyorlardı hep. Bana asla bir James Dean ya da Sean Penn olamayacağımı, işin bu tarafının erkeklere has olduğunu, kızların asla bu alanda kariyer yapamayacağını söylüyorlardı. Ben de o zaman şöyle dedim: "Pekala, madem öyle ben de Minneapolis'e çekilirim. Kızlarla rock yapıp bütün gün bağırırım. Bu şekilde, en azından, eminim sesimi duyururum."

O günlerden sonra bazı kızlar senin hayalini kurduğun rolleri oynadılar. Onlardan bir kısmını kendine model olarak gördün mü?

"Brooklyn'e Son Çıkış"da, bana da teklif edilen rolle, Jennifer Jason Leigh kadınlara bu meslekte çok büyük zaman kazandırdı. Tam benim olmayı hayal ettiğim gibiydi. Onun yeteneği bana çok şey öğretti; oyunculuğunda bir derinlik, bir kötülük vardı; bu kendi arayışımda benim yolumu çok aydınlattı.

"Larry Flint"i gören herkes senin oyunculuğundan çok etkilenmiş. Sen kendini görünce şaşırmadın mı?

Beni hakikaten hayrete düşüren tek şey, öne çıkma isteğinin, övünme isteğinin kesinlikle olmamasıydı. Filmde insan, kendi saygınlığıyla dalga geçer bir hali olan, gururunu dolaba kaldırmış, sonra da iki kere kilitlemiş bir küçük oyuncu görüyor. "Sevgili Milos, kendimi sana sunuyorum. Bu vücudu, bu elbiseleri al ve bunlardan bir film yap!" Tekrar seyrettiğimde beni utandıran sahneler vardı açıkçası, ama artık iş işten geçmişti.

Övünme isteğinin olmadığını senin ağzından duymak şaşırtıcı, çünkü, kibirli, gururlu karakterinle ünlü bir insansın.

Tamamen zıt haller birbirini takip ediyor: Bir gün ezgin, her şeye boyun eğen küçük oyuncu rolündesin, ertesi gün intikam çığlıkları atan şirret orospu rolünde... *(gülümsüyor)* Maalesef, insanlar daha çok bu öfke anlarını hatırlıyorlar. Ama beni gerçekten tanıyanlar, birincisine daha yakın olduğumu biliyorlar; yumuşak, hassas, kırılgan, özel hayatta oldukça kapalı... İkincisi daha çok Hole'la sahnedeykenki halime benziyor. Benim öfkelerim efsane haline gelmiştir. Birkaç yıldan beri, çok ilerleme kaydettim aslında, kızgınlığımı kontrol edebiliyorum, hakikaten hak eden insanlara yönlendirebiliyorum.

Çok faalsin. Moral ve fizik açıdan bütün bu faaliyete ihtiyaç duyuyor musun?
İçimdeki miskin yan beni zaman zaman öğlene kadar yataktan çıkmamaya sürüklese de, ben aslında her zaman çok çalışmaktan hoşlandım. Bunun moral bir ihtiyaç olup olmadığını bilmiyorum, ama doldurulması gereken boşluklar olduğunu sanıyorum, hayatımdaki bütün bu kaynamanın bir şeyleri telafi ettiğini ve mutluluğa biraz daha yaklaşmama yardım ettiğini düşünüyorum. Leonard Cohen, PJ Harvey, Nick Cave gibi birçok saygıdeğer şahsiyette olduğu gibi, çalışmak benim için bir cins terapi yerine geçiyor. Nisan ayında Hole'un yeni albümünün kayıtlarına başlayacağım. Smashing Pumpkins'den Billy Corgan projenin prodüktörlüğünü üstleniyor; bu durum beni mest ediyor, çünkü benim ne istediğimi stüdyoda anlayacak tek kişi o. Brian Eno'yla çalışmayı isterdim, ama Hole'un kendisi için fazla rock olduğunu söyleyerek önerimizi geri çevirdi. Neyse, n'apalım, Billy'nin mükemmel olacağını biliyorum. *(Çantasını karıştırarak bir kaset arıyor.)* Billy yeni yapılan Batman'in müziğini besteledi, kaydettiği şey kesinlikle inanılmaz, hakiki bir başyapıt. Billy de benim gibi, sürekli hareket halinde olmaya ihtiyacı var, müzmin bir tatminsiz. Albümün kayıtlarından sonra hareketli ve büyük bütçeli tipik bir Hollywood filminde oynamak üzere sinemaya döneceğim. Bana bir bankaya saldırı rolü sözü verdiler, sabırsızlıkla bekliyorum. Bundan sonra, Hole'la turneye çıkacağız, sonra da ekim ayında başka bir film var. *(Birden aşırı coşkulu bir halde ellerini kalçalarına koyuyor.)* Samimi söyleyin, hiç canı sıkılan bir kız hali var mı bende? *(Sonra, ailesi hayatı hakkında soru sormaya fırsat vermeden...)* Bu sefer kızım Los Angeles'da yuvada kalıyor. Çok acıklı, her an onu düşünüyorum. Seyahatlerde, gittiğim her yere onu da yanımda götürmek isterdim, ama teknik açıdan çok zor. Günlerdir onu görmedim, müthiş özledim.

Hâlâ Seattle'da mı yaşıyorsunuz?
Dönüşümde, Los Angeles'a taşınacağız. Bu inanılmaz bir fedakarlık, çünkü kızımın ve benim bu temiz havaya, kıra, dağlara ihtiyacımız var. Ama artık orada yaşayamayız, imkansız hale geldi. Daha kapıdan burnumu uzatır uzatmaz, flaşlar patlıyor, elinde Kurt'ün fotoğrafıyla bir sürü insan geliyor, kimileri de bebeğimin fotoğrafını istiyor. Kurt'ün annesiyle beraber, Seattle'a bir saat mesafede, Olympia'da bir çiftlik alacağız. Bu bölgeyi tamamen terketmemek için tatilleri orada geçirmeye çalışacağız; dünyada hiçbir yere değişmem orayı.

Çok hızlı yaşıyorsun, bir sürü hayata bölünmüş durumdasın...
Hayatta başka türlü yapmayı bilmiyorum. Uzun süre bir yerde kalmayı beceremedim. Hep beni bir yerlere çeken, yola koyulmaya, terketmeye çağıran bir kuvvet var. Bu oldukça tehlikeli bir şey de, çünkü yolun ucunda neyle karşılaşacağını bilemiyorsun, ama ben öyle bir kontrol peşinde değilim. Hayatım tuhaf bir şekilde rüya ve kabusların birbirini kovalaması gibi. Bazen olağanüstü, harika bir şeye rastlıyorum, bazen korkunç bir dehşete tosluyorum. Ama başka türlü varolmayı da bilmiyorum. Mekanizmaya hakim olmayı, kumanda etmeyi beceremiyorum. Ehliyet almayı bir türlü başaramadım, hep başkaları beni götürüyorlar –bunun hayatımı özetlemek için iyi bir metafor olduğunu düşünüyorum. Bütün söyleyebileceğim, bu seyahat ya da kaçış, her neyse, içime işlemiş bir şey. Yaptığım ettiğim şeylerin altından kalkabilmemin tek yolu biraz daha az tutku göstermem herhalde, biraz geriye çekilmem. İşte bu nedenle de Billy Corgan'la çalışacağım için çok memnunum. Ama aynı zamanda müziğin verdiği bu gücü de çok fazla seviyorum, böylece ikinci planda kalmakla yetinebiliyorum. Şarkıların ruhlar üzerindeki bu büyük gücü nedeniyle kendimi hep rock'a sinemadan daha yakın hissedeceğim. İster Abba'nın olsun, ister Nirvana'nın olsun, bir şarkı dünyanın her yerindeki insanlara dokunabilir, onları ağlatabilir. Sinemada böyle bir şey imkansız. Şarkıların bu gücüne bu kadar inandığım sürece valizimi bırakmam mümkün olmayacak.

Ergenlik çağındayken, bu kadar ünlü olacağını hiç düşünüyor muydun? Bu türden umutlar besliyor muydun?
Buna kesinlikle inanıyordum ve nasıl ulaşacağımı düşünüyordum, ama karşılaşacağım zorluklar hakkında hiçbir fikrim yoktu. Zafere, başarıya doğru giden yolun dümdüz, ışıklı, aydınlık olduğunu sanıyordum. Aslında, inanılmaz derecede kavisli, engebeli, tuzaklarla dolu. Dün, İngiltere'de on yıl önce çekilmiş fotoğraflarımı gösterdiler. Sanki bir tarih kitabını karıştırıyormuşum gibi bir hisse kapıldım, bütün o zamanlar şimdi o kadar uzak geliyor ki... Bununla beraber, bir anlamda, hayatımın en güzel günleriydi. Saftım, hayallerle doluydum.

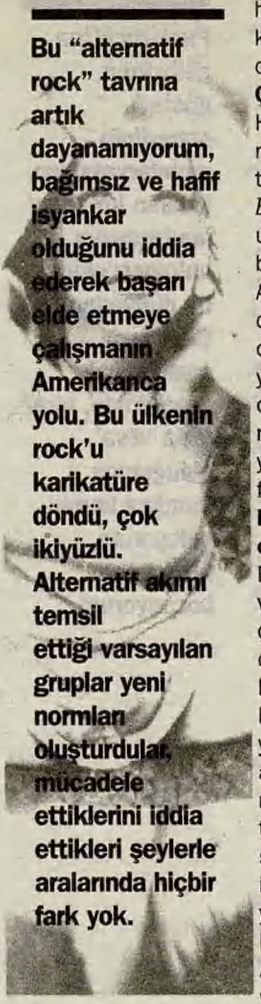

Bu "alternatif rock" tavrına artık dayanamıyorum, bağımsız ve hafif isyankar olduğunu iddia ederek başarı elde etmeye çalışmanın Amerikanca yolu. Bu ülkenin rock'u karikatüre döndü, çok ikiyüzlü. Alternatif akımı temsil ettiği varsayılan gruplar yeni normları oluşturdular, mücadele ettiklerini iddia ettikleri şeylerle aralarında hiçbir fark yok.

Çok hırslı mıydın?
Hollywood'da anladıkları manada değil. Geçen gün Sharon Stone'la aramızda bu konuda bir konuşma geçti. İşte size hakikaten hırslı bir kız. *(Çok hızlı konuşarak veelini kolunu hızla oraya buraya doğru sallayarak Stone'un taklidini yapıyor.)* "Dinle Courtney, "Diaboliques"in berbat bir film olduğunu biliyorum, ama bu boktan filmi yapmam gerekiyordu. Hollywood böyle işliyor: Alabileceğin çok para var, ama hakikaten ünlü olmak ve biraz daha mangır kazanmak için arada sırada böyle bok gibi şeyleri de yapman gerekiyor." Sharon'u yargılıyormuşum gibi bir izlenim yaratmak istemem, ama beni asıl ilgilendiren bu, yapmaya hazır olduğum şeylerle, yapmayı reddedeceklerim arasındaki sınır burada. Benim hırslarım çok sanatsal: Hole'a "büyük" bir albüm yapmak, ki henüz bunu başaramadım, sonra iyi yazılmış, zeki filmlerde oynamak.

Hole için ticari başarı –Nirvana ya da Smashing Pumpkins için olduğu manada– hâlâ bir hedef mi?
Bu "alternatif rock" tavrına artık dayanamıyorum, bağımsız ve hafif isyankar olduğunu iddia ederek başarı elde etmeye çalışmanın Amerikanca yolu. Bu ülkenin rock'u karikatüre döndü, çok ikiyüzlü. Alternatif akımı temsil ettiği var sayılan, iddia edilen gruplar yeni normları oluşturdular, mücadele ettiklerini iddia ettikleri şeylerle aralarında hiçbir fark yok. Hole'un bu sınıflamalardan çıkmasının en iyi yolu, iddialı, hırslı, içinde hit parçalar olan, çok büyük bir albüm yapması. Bir anlamda "Nevermind" zamanında Nirvana'nın açtığı yolu izlemek diyebiliriz. Geçen gün, bir radyo programcısı dizlerime kapandı. Yeni albümüm hakkında haber almak istiyordu, Amerikan rock'unu kurtarayım diye bana yalvarıyordu. Ona şöyle karşılık verdim: "Dizlerinin üstüne çök, kuş beyinli. Bayrağı Hole'un devralmasını mı istiyorsun? Alanis'in ve bütün bu sersemlerin kıçına bir tekme mi atayım? O zaman yere kapan salak herif, ve biraz daha sabret..." *(gülüyor)* Hole'un yeni albümünde deforme seslerle çalma mecburiyeti duymadan işin özüne gideceğiz. Bu deforme, bozuk sesle müzik yapma işini Sonic Youth çok iyi beceriyor. Bir anlamda Sonic Youth Amerikan rock'una çok büyük bir kötülük yaptı; bozuk, detone notaları 'cool' bir şekilde kullanarak, kendilerinden daha yeteneksiz bir sürü çocuğu cesaretlendirdiler, şimdi böylesi bir şeyin nelere yol açabileceğinin sonuçlarını dehşet içinde görüyoruz. Hole'un yeni albümünde bu sersemlikler, saçmalıklar olmayacak. Doğru sesler kullanacağız.

"Live Through This"den bu yana şarkı yazarlığın nasıl bir seyir izledi?
Müzikler açısından, sürekli bir savaş var hâlâ. Hâlâ şarkılarımı tamamlayabilmek için gruptakilerin yardımına ihtiyaç duyuyorum, ama önümüzdeki albümün genel olarak düzeyinin "Live Through This"den daha yüksek olacağına inanıyorum; o albümde hevesim biraz kursağımda kalmıştı. Son yıllarda özellikle sözler açısından ilerleme kaydettiğimi biliyorum. Bunda o kadar da övünülecek, havalara girecek bir şey yok. Yaşadığım olaylar beni çok duygulandırdı, etkiledi, heyecanlandırdı ve şarkılarım da bundan paylarını alıyorlar. Tabii her şeyin o kadar kolay, kendiliğinden olduğu anlamına da gelmiyor bu. Mesela, "Larry Flint"in çekimlerinden sonra korkunç verimsiz bir dönem geçirdim. Fiziki açıdan öylesine çökmüştüm ki, Hilary Clinton'a benziyordum.

Çevrene baktığında, senin kuşağından müzisyenler hakkında ne düşünüyorsun, kimlerden etkileniyorsun, kimleri takdir ediyorsun ve kendini nereye yerleştiriyorsun?
Geçenlerde, Los Angeles'lı bir fotoğrafçının verdiği bir partiye gittim, benim kuşağımdan kim varsa oradaydı. Hayatımda hiç bu kadar bunalmamıştım. Hepsini birden orada görmek, toplu halde, sanki yeni Woodstock havalarında... İnsan iki saniyede kimlerin olgunlaştığını, geliştiğini, kimlerin ilk baştaki yerlerinde saydığını görebilir. Tam bir trajedi! Bu kuşağın sonunu getiren Kurt'ün giydiği o ünlü ekoseli pamuklu gömlek oldu. Bu gömlek, neredeyse Madonna'nın sutyeni gibi bir sembol, bir üniforma haline geldiği gün müzik olduğu yerde dondu kaldı. Ve o günden beri de yerinden kıpırdamış, bir adım atmış değil. İnsanı hayal

kırıklığına uğratan, bütün bu insanların başta punk-rock'çu olarak kendilerini tanımladıklarını, asla normlara düşmeyeceklerine yemin ettiklerini bilmek.

Bugün çöküşten, yıkımdan kurtulanlar kim?

Billy Corgan tabii ki. Bazen Trent Reznor, sonra, Marilyn Manson –her ne kadar müziklerinin teatral yanından hoşlanmasam da. Her şeyin sonuna kadar giden bir çılgınlıkları var, anne babalarla gençler arasına nifak sokuyorlar ki, böyle bir gruptan da zaten bu beklenir... Ama bence bugünün en iyisi Beck. Bu ufacık adam, karınca yuvasına çomak sokuyor ve bu beni müthiş eğlendiriyor. Beck öze, esasa döndü, her şeyden önce gelen dinleyiciyi eğlendirmek değil mi? Beck bir 'entertainer', Amerikan müziğini alt üst ediyor.

Punk-rock'un keşfi, senin anneni ve üvey babanı terkederek okyanusu aşıp Liverpool'a, Teardrop Explodes ve Echo & The Bunnymen'in şehrine yerleştiğin zamana rastlıyor. Oralarda ne arıyordun?

Bir kere, öncelikle gitmem gerekiyordu, sanki yazılı bir emir almıştım. Her şey Londra'da, Liverpool'da oluyordu, bütün gruplar konserler... Maceraya katılmak istiyordum. İngiltere'ye gitmemiş olsaydım o zaman, sonradan diğer olaylar hiç de böyle gelişmezdi. Liverpool benim için başlangıçtı, Yeni Dünya'ya ayak bastığım yer oldu. Şehirde inanılmaz bir ambiyans vardı, tuhaf bir kayıtsızlık, bir cazibe, bir pırıltı, biraz saykodelik bir hava... Erkekler yakışıklıydı ve buradaki hayatta kızlara da yer vardı, kızlar şenlikten dışlanmamıştı. Çok heyecan verici bir dönemdi, hayatımın başlangıcıydı. Pete Townshend'in bir cümlesini hatırlıyorum: "Rock'n'roll bacaklarınıza yapışan, sonra bütün vücudunuzu saran bir alevdir. Yandığınızı ve artık hiçbir şeyin ateşi söndüremeyeceğini farkettiğinizde, artık çok geçtir."

Birkaç sene önce, 'punk-rock' ile feminizmi bir araya getiren 'riot grrrls' hareketinin "ana"sı oldun. Kadınlara özgü bir rock olduğunu hâlâ düşünüyor musun?

Kızlarda dinlemesi zevkli gelen bir tazelik, bir sabırsızlık ve bir öfke var. Geçenlerde İngiliz Kenickie'nin albümünü aldım. Bu kızları dinlerken, hayaller içinde yüzen, hayallerimi korumak için savaşmaya, dövüşmeye hazır 20 yaşındaki halimi dinliyormuşum hissine kapıldım. Bu enerji çok nadir, çok değerli... Açıkçası oğlanların topluluklarında ona pek sık rastlayamıyorum. 'Riot grrrls'e duyduğum ilgi, hayatımın o döneminde takılıp kaldığım anlamına gelmiyor. Çok yol katettim, büyüdüm, uslandım, duruldum... 32 yaşına geldim ve kendimi hiçbir zaman olmadığı kadar iyi hissediyorum. Halbuki Sharon Stone, bak şu işe, yine o, bu yaşların artık düşüş çağı olduğunu söylüyor. *(Stone'un histerik halini taklit ediyor yine)* "Elini çabuk tut, Courtney şekerim, zaman su gibi akıp geçiyor. Senin öyle turneye çıkacak, çocuk doğuracak vaktin yok. Filmlerde oynaman lazım, nasıl olursa olsun her tür filmde... Çünkü 38 yaşına geldiğinde artık çok geç olacak." Sharon inanılmaz bir kadın, tam bir dişi kaplan. Oscar'a aday gösterilmeyeceğimi öğrendiğinde, sabahın beş buçuğunda bana telefon etti. Tam bir saat boyunca kulağını radyoya yapıştırıp tırnaklarını kemirerek, benim durumumu öğrenmeye çalışmış, aday gösterilmeyeceğimi öğrendiğinde öfkeden deliye dönmüş: "Courtney canım, bunların hepsi bunak moruk. Hiçbirini ipleme sen. Orson Welles de hiç aday gösterilmemişti. Hödük herifler, hepsi gününü görecek sonunda. Ödül töreni için en güzel elbiseni giy ve hepsini mahvet şekerim."

Billy Corgan ve Michael Stipe ile çok yakınsın. Onların tecrübelerinin sana katkısı oluyor mu?

Öyle zamanlar oluyor ki, Billy ya da Michael benim vasimmiş gibi davranmak zorunda kalıyorlar hâlâ. Başlıca muhabbet, hatta tartışma konumuz, insanın ünlü olduğunda hakiki dostlar edinmesinin niçin bu kadar zor olduğu. Ayrıca, Michael benim yakın koruma danışmanım gibi de, kızım ve benim için korumaları o buldu. İlk zamanlar kendi başımın çaresine bakabileceğimi düşünüyordum, ama Michael beni ikna etti. Bütün bu saldırılardan, fotoğrafçılardan, hayranlardan kızımı kesinlikle korumam gerek, klasik bir ortamda büyümediğini kendi kendine anlayabileceği yaşa gelinceye kadar onu korumalıyım. Mahrumiyet duymadan, pişmanlık hissetmeden, şikayet etmeden büyümesini istiyorum. Zaman zaman, bütün bu sosyal ortamdan çekileyim diye düşünüyorum. Connecticut'da yaşasak kimsenin aklına bile gelmeyiz. Ama bir yandan da bu şantaja pabuç bırakmak istemiyorum. Sırf insanlar özel hayatıma saygı göstermiyorlar diye sanat hayatımı kurban edemem.

Bu kuşağın sonunu getiren Kurt'ün giydiği o ünlü ekoseli pamuklu gömlek oldu. Bu gömlek, neredeyse Madonna'nın sutyeni gibi bir sembol, bir üniforma haline geldiği gün müzik olduğu yerde dondu kaldı. Ve o günden beri de yerinden kıpırdamış, bir adım atmış değil. İnsanı hayal kırıklığına uğratan, bütün bu insanların başta punk-rock'çu olarak kendilerini tanımladıklarını, asla normlara düşmeyeceklerine yemin ettiklerini bilmek.

Ölümünden dört yıl sonra Kurt, yeni Jim Morrison haline geldi. Her yerde posterleri satılıyor...

Bütün bu ticaret midemi bulandırıyor. Benden kocamın fotoğraflarını satın almak isteyen insanların edepsiz, iğrenç teklifleriyle karşılaştım. Ama beni en çok üzen, kızımın orda burda babasının fotoğraflarına rastlamadan arkadaşlarıyla gezip dolaşamayacak olması. Bunun ona acı vereceğini biliyorum. Kurt'ün üvey kardeşine de aynı şey oldu... Kurt intihar ettiğinde kız sekiz yaşındaydı, öteki çocukların şakaları yüzünden defalarca okul değiştirmek zorunda kaldı. Bu çocuklar böyle şeyleri nasıl göğüsleyebilirler? Bunlardan nasıl etkilenmeden sıyrılabilirler? 14 yaşında uyuşturucu tedavisi gören Sean Lennon'ın, o günden beri Yuka adında 38 yaşında bir Japon kadınla beraber yaşadığını öğrendim. *(Sıkıntıyla yüzünü buruşturuyor)* Tarih tekrarlanıyor.

Uzun yıllar sınadıktan sonra, Amerikan medyası bugün seni yeniden göklere çıkarıyor. Bu değişikliği nasıl açıklıyorsun?

Amerikalılar 'come back'lere bayılırlar, bu da bu ülkenin mitolojisinin bir parçası. Sizi lanetlerler, yargılarlar, mahkum ederler, sonra size kendinizi temize çıkarmanız, ispatlamanız için bir şans verirler. Sonra, halkla ilişkiler danışmanımı da değiştirdim. Bundan böyle benimle ilgilenen kadın ülkedeki en güçlü halkla ilişkilerci. Tom Cruise'la, Winona Ryder'la da ilgileniyor. Ülkedeki kolektif vicdan üzerinde inanılmaz bir gücü var, bu çok ürkütücü, ama doğru. Onun çalışmaları sayesinde bir tür Amerikalı Kül Kedisi haline geliyorum, herkesin kendine yakın hissedebileceği bir masal prensesi...

Kurt'ün ölümüyle rock dünyasının trajedilerinden birini çok yakından yaşadın. Bu ünlü "hızlı yaşa genç öl" efsanesinin büyüleyici etkisini anlayabiliyor musun?

Bu efsaneyi hep sıkıcı bulmuşumdur. Üç kuruş için göze alınacak bir kader değil bu? "Larry Flint"de de biraz bunu anlatmak istiyordum, insanın hayatını sigara gibi yakıp tüketmesi çok da ilginç değil. Seyretmesi heyecan verici olabilir, ama yaşaması hiç de güzel değil. Eğer genç çocukları ve kızları uyuşturucu kullanmak ve kendine kötülük etmek 'cool' bir yaşam tarzıdır diye etkilemişsem, bundan hakikaten derin bir üzüntü duyarım. Hiçbir zaman böyle bir imajı yaymak istemedim, hiçbir zaman kimseye kötülük yapmak istemedim.

Ölümünden beri, Kurt'ün yokluğunu nasıl göğüslüyorsun?

Meditasyonun bana çok büyük bir yardımı oldu. Meditasyona yönelmemin en önemli nedeni Kurt'ün de yapıyor olmasıydı. Şimdi, boşluğunun o öylesine büyük olduğu anlar var ki, ne meditasyon ne de başka insanların ilgisi, şefkati bir şey yapabilir. Çok uzun bir bunalım dönemi yaşadım. Ama kızım var ve beni kurtaran da o. Onun, Kurt'ün annesinin, bütün ailesinin sevgisi var. Büyük bir aileyiz biz. Çok sade, çok iyi insanlar, bana çok büyük katkıları var, çok destek oluyorlar. Onlar sayesinde bazı yaraları sarabildim. Acıya gömülüp kalmam için bir sürü neden vardı, ama bu kolaycılığa teslim olmak istemedim. Mutlu olmak, neşeli olmak, pişmanlık duymamak istiyorum. Ayrıca, tekrar aşık olmak, belki başka çocuklar doğurmak da isterim. Şimdilik kayda değer bir şey yok, vakit öldürmek için yaşanmış bir iki aptalca ve berbat macera... Ama günün birinde neden olmasın? Henüz tam manasıyla hazır değilim, ama öyle sanıyorum ki, birkaç yıl sonra aşk geri gelecektir.

Çeviren: **Siren İdemen**

Beck Taş çatlasa 50 kilo çeken tıfıl bir çocuk, üç yıl evvel, bütün Amerikan müziğini altüst etti. Kulağına gelen bütün tarzları hamarat bir ev hanımı gibi (Tricky onun yanında "mektepli" kalır) bir araya getirerek birdenbire ortalık yere püskürttü. "Ben mağlubum yavrum/Neden beni öldürmüyorsun" diye akıp giden şarkısıyla 90'ların derbeder gençliğini şöyle bir salladı. İkinci (küçük-bağımsız şirketlerden çıkanları da sayarsak altıncı) albümü "Odelay" sayesinde sallantı devam ediyor. Folk, hip-hop, endüstriyel, blues, şu, bu, o... Yalnız Beck'in altından kalkabileceği bir bulamaç... Beck, Spin dergisine, müziği hakkında bazı ipuçları veriyor...

Kıllı bir göğsüm var, 26 yaşındayım

Dün geceki konserde Jackie Chan filmlerinde hep gördüğüm, şu yerde sırtüstü yatarken ellerinden destek almadan ayağa fırlama hareketini yaptın.

Beck: Ben sahnedeki hareketlerimin tümünü Hong Kong filmleri ile Meksika ve Arap TV'lerinde gördüklerimden alırım. Arap TV'sinde, özellikle de pop müzik şovlarında gerçekten çok sıkı atraksiyonlar var.

Kolunun her eklemini böyle oynattığın *(göstererek)* hareketi biliyor musun?

Vay be, çok iyisin, hakkaten çok iyisin. Tam da bu bok işte. Seni misafir sanatçı olarak sahneye çıkarmamız lazım. Bu hareketi dün gece yapmıştım, değil mi? Bunu tamamen spastik bir şekilde yapmalısın. İnsanlar şunu bilmez: Ne kadar tutuk ve sarsaksan o kadar funky'sindir. Ters-funk denilen acaip şey bu. En funky dansçılara bakarsan, vücutlarının üst kısmı kaskatı dururken, vücutlarının diğer kısımlarının bambaşka bir şey yaptığını görürsün.

Garip, çünkü insanlar rahatlamaları ve ritmi hissetmeleri gerektiğini sanır.

Evet, ama bu hiç de funky değildir. Vücudunu böyle kaskatı yapacaksın ve sonra *(göğsünden aşağı bir dalga göndererek)* spastik olması için böyle yapacaksın. En funky'si budur.

Bu turnende hiçbir soul vokal grubu ve nefesli çalgılar eşliği kullanmayı düşündün mü?

Evet ama çok fazla parodiye dönüşmesinden korktum. Zaten halihazırda böyle düşünenler olduğundan eminim. Ama bence hiç de öyle değil. Müziğim gayet samimi. Mizahi bir yanı var. Ama iyi olan her müziğin mizahi bir yanı vardır.

Bu kuşağın çoğu üyesi, 70'lerden bir şeyi alıp, evirip çeviriyor, ya dalgasını geçiyor ya da yüceltiyor. Dolaysız, esin dolu pek bir şeye rastlıyamıyorsun. Hep aynı kaçamak: "Biz aslında bunu söylemiyoruz, biz dalga geçiyoruz." Bu tavırdan gerçekten uzak durmak istiyorum.

Adam Yauch'ın (Beastie Boys'dan) düzenlediği Tibet'e Özgürlük Konseri'nden sonra hayranlarına imza ya da fotoğraf verirken, elinden geldiğince yaratıcı ve esprili bir şeyler yapmaya çalışıyordun.

Evet, aksi halde belirli davranış kalıplarını tekrarladığımı düşünürüm. Bu benim içgüdüm: Klişeden kaçınmak. Ya da klişeyi alıp kullanmak ve sonunda mümkün olan en şiddetli patlamayla onu yok etmek. Ama bu insanı, parodi ve klişenin alanına sokabilir. Bunu yapmak gerçekten kolay. Kişiliği olan, dürüstlüğü olan, samimi ve dolaysız bir şey yapmak, işte mesele bu.

Bu yaş grubunun ya da kuşağın çoğu üyesi, ki ben bile geçmişte bu suçu işledim, 70'lerden bir şeyi alıp, evirip çeviriyor, ya dalgasını geçiyor ya da yüceltiyor. Dolaysız, esin dolu pek bir şeye rastlıyamıyorsun. Elbette müzik her zaman kendisinden ve kendi geçmişinden beslenir ama kendini adama duygusunu pek görmüyorum. Hep aynı kaçamak: "Biz aslında bunu söylemiyoruz, biz dalga geçiyoruz." Ana-babalarımızın yaptıkları ya da bizim on yıl önce yaptıklarımızla sürekli bir dalga geçme ihtiyacı. Bu tavırdan gerçekten uzak durmak istiyorum. Önce folk müziğe ve sonra da hip-hop'a gönlümü kaptırmamın nedeni de bu. O kadar yetkin ki! Bir sürü olanağa sahip.

Bir dönem, Ice Cube'u konserlerinde cover'lamıyor muydun?

1991'de, "Loser"ı yaptığım sıralardaydı. Hip hop'la folk'un birbirine uyum sağlayacağını düşünmeye başlamıştım. Eski folk şarkılarını söylemeyi seviyordum ama rock kulüplerindeki atmosfere uymuyordu. Diğer gruplar noise, deneysel, caz ya da hip-hop takılıyorlardı. Hepsi bir şekilde süzülüp yapmakta olduğum şeyi oluşturdular.

Bir drum machine'le bir odaya kapatılsan sıkılmadan ne kadar süre kalabilirsin?

Bilmem; bu iyi bir soru. "Odelay"i kaydederken 18 saat süreyle kaldım. Albümü dinlersen, bazı şarkıların çok geleneksel gibi gözüktüğünü ama arka planda bütün bu müziklerin yer aldığını göreceksin. Sonsuza kadar bunlarla vakit geçirebilirim. Bir sound hakkında kafamda bir fikir oluşmuşsa ve bir enstümanla bu sound'u yaratamıyorsam kendi sesimle yaratmaya çalışırım. Doğru sesi bulabilmek için uç noktalara giderim.

Tibet konserinin sahne arkasında, bana kaydettiğin yeni şarkıları arabanda test ettiğini söylemiştin.

Evet, çünkü stüdyolar öyle izole yerler ki! Şarkıyı dışarı çıkarıp akıp giden hayata nasıl bir fon müziği oluşturduğunu görmek gerekiyor. Kayıt yaparken görsel bir yaklaşımla hareket ederim... Live çalabilmek için gerçekten sıkı çalışmamız gerekiyor. Çünkü, örneğin "High 5" tam anlamıyla stüdyo deneyleriyle yaratılmış, dekonstrükte bir şarkı. Konserde bir akış elde etmek gerçekten zor. Ama benim genelde hedeflediğim de bu: Farklı öğeleri bir araya getirip akmasını sağlamak. İnsanlar benim yaptıklarımı televizyonda kanaldan kanala zaplamaya benzetiyor. Ama ben hiç de böyle düşünmüyorum: Akışı ve kaosu bir araya getirip, bundan özlü bir şey oluşturmak olarak görüyorum. Rastlantısallık değil ama o rastlantısallığı alıp ona bir vücut vermek. Zapçılık değil gerçekten. Daha çok ayrıksı otlarını büyümeye bırakmak. Sanki doğa daha yeni biçimleniyor, düzenleniyor ve kalıba dökülüyor gibi... Beni hep sabırsız ve yıldız olmak isteyen biri olarak algıladılar. Belki benim hatam. Yaptığım şeyi geliştirmeyi kesinlikle sürdürüyorum. Sağımı solumu yokluyorum, o sulak araziyi arıyorum. Bir sürü insan ilerleyebilmek için mantığa ve düzene ihtiyaç duyar. Benimse çıkış yolunu bulabilmek için cangılda olmam gerekiyor.

Bir sonraki albümünün nasıl bir şey olacağı hakkında bir fikrin var mı?

Daha fazla enstrümantasyon içeren bir şeyler yapmak istiyorum galiba; bunu biraz daha geliştirmek. Bilmiyorum. Her şey içeri girip, bir ritm tutturup gerisinin gelmesini beklemekten ibaret. Kesinlikle hip-hop unsuru büyümeye devam ediyor. Sadece "Loser" ve "Beercan"le sınırlı kalacağını sanıyordum. O ilk albümdeki şarkılar yalnızca deneylerden ibaretti. Önceden üzerlerinde düşünülmemişti. Bu albümdeyse şarkının hip-hop tarzında olacağını biliyordum. Benim için en zorlayıcı olan dolayısıyla da elbette en ilginç olan bu. Ve içine daldıkça daha fazla müptelası oluyorum. Bu üslup gerçekten insanı deneyselliğe yöneltiyor. Bir country ya da hard rock şarkısıyla yapabileceklerinin sınırları bellidir. Yani sanırım başka olanakların peşinde koşacağım.

Şöyle bir şey hoş olurdu: Hip-hopla iyi aranje edilmiş bir şeyi karıştıracaksın ve ortaya...

...Sert ve iğrenç bir şey çıkacak. Bugünlerde biz de bunun peşindeyiz.

Houston'da aldığım bir gazetede konserinle ilgili bir yazı vardı. Seni betimlemek için hangi sözcüğü seçtiklerini tahmin edebilecek misin?

Oh, hayır. Herhalde Elvis'in figürlerinin ne kadar kötü bir taklitçisi olduğum hakkında bir şeyler demişlerdir. Hakkaten Elvis'i taklit ettiğimi sanıyorlar ama hiç de değil.

Bundan söz etmemişler.
"Eksantrik" miydi?
Hayır ama bunu söylemiş olabilirlerdi.
"Aylak"?
Hayır, hemen hemen yalnızca seni betimlemek için kullanılan bir sözcük. Sana bir ipucu vereyim. New York konserinde, "Asshole"un nakaratını bu sözcükle değiştirmiş ve aynı derecede tacizkar olduğunu söylemiştin.
Ah, evet. 'Çocuk-adam' (manchild). Elbette. Bu değişikliği yapmamın nedeni, hakkımda yazılan hangi yazıya baksam 'çocuk-adam Beck' lafıyla karşılaşmamdı. Ne yapmalıyım? Kıllı bir göğsüm var. 26 yaşındayım. Tamam, genç gösteriyorum. Bu lafta hep biraz saygısızlık görüyorum. Sanki ciddiye alınacak biri değilmişim gibi.
Seni nasıl görmelerini istersin?
İnsan tabiatı der ki, alnına BECK damgası vurulmuş ve balmumuyla mühürlenmiş biri olarak kategorize edilmek istemezsin. Ben yalnızca bazılarının beğendiği bir müzisyenim. Bütün bu etiketlerden hoşlanmıyorum: Bu aylaklık hikayesine ihtiyacım yok, kesinlikle retro ya da kitsch kültürü meraklısı hikayesine de ihtiyacım yok. Olmadığınız bir insan olarak algılanmak sürekli bir huzursuzluk nedeni. Belki azıcık daha fazla ciddiye alınmak isterdim. Albümlerim aptalca saçmalıklarla ya da eksantrikliklerle dolu değil.
Kendini Beck Hansen yerine yalnızca Beck olarak lanse ederek, bir parça mitleştirilme keyfini yaşadığını düşünmüyor musun? Sanki aslında olduğundan farklı bir persona yaratmaya çalışıyor gibisin.
Bundan hiç hoşlanmıyorum. Nefret ediyorum. Bu albümde adımın Beck Hansen olarak yazılmasını istedim. Albümün ön kapağına koymak istemediler ama arka kapağın sağ alt köşesinde son derece küçük harflerle 'Hansen' yazıyor. Artık değiştirmek için çok geç.
Başlangıçta 'Beck' olarak lanse edilmek senin seçimin değil miydi?
Aslında açık mikrofon gecelerinde ve küçük konserlerde çaldığım sıralarda başladı. Afişi hazırlarken sadece adımı hatırlıyorlardı ve soyadımı öğrenmekle uğraşmıyorlardı. Beck, Beck Hansen'dan daha kolay akılda kalıyor. Ama "Mellow Gold"u çıkarmak üzereyken, adımın Beck Hansen olması gerekmez mi diye düşündüm. Çok önemli olmadığını, kimsenin umurunda olmayacağını düşündüm. Bileydim...
Bir tür nevi şahsına münhasır seks sembolü haline de geldin. Ama senin hakkında böyle hislere sahip kişilerle konuştuğumda, seninle birlikte bir trip yaşamayı, seninle yatmayı aynı derecede istediklerini gördüm.
Ah, evet kesinlikle. Aptalca. İnsanlar uyuşturucuların kimliğimin önemli bir parçası olduğunu sanıyor ama gerçek böyle değil. Yaratıcı olmak için uyuşturuculara ihtiyacım yok. Müziğimin uyuşturucularla ilgisi yok. Uyuşturucular yalnızca yaratıcı bir destek. Müziğimde bir yönünü kaybetme duygusu var ama bu daha çok modern hayata ve kültürümüze dair bir şey.
Bunu anlıyorum. Çünkü "Odelay"deki "Ramshackle", "Derelict", "Readymade" ve "Jackass" gibi şarkılar kayıp, toplumun dışındaki yalnız karakterleri konu alıyor. Sürekli turnede olmanın ve birdenbire gelen başarının buna katkısını merak ediyorum.
Doğrusu epey katkısı var. Ama "Odelay"in, 'şöhretin şeytanları' ve benzeri bir sürü zırvayla ilgili bir albüm olmaması konusunda kararlıydım. Şöhret ağır, çok ağır bir şey ama atlatıyorsun. Bir daha gitarı eline almak istememene neden olan o kadar çok insan var ki! Ne tarafa dönsen, "Ne yaptığını çaktım" diyen birilerine tosluyorsun; sonra arkanı dönüyorsun ve birileri yaşamaya hakkın olmadığını söylüyor.
Bu albümde asıl yapmak istediğim müziğe dair sevdiğim her şeyi kutlamaktı. "Mellow Gold"u kaydederken her şey benim için hâlâ çok yeniydi ve o iki haftalık süre içinde yaşadığım duygu buydu. İkinci albümde şöhretin zorluklarından söz etmek çok klişe.
"Hotwax" adlı şarkında hastalığı ülke sathına yaymaktan söz ediyorsun. Konu ne?
Funk'ı yaymak gibi. Konserlerimizi izlersen hastalığa yakalanırsın.
Yaşlı müzisyenler bu analojiyi çok kullanmıştı ama gençler AIDS'e dair çağrışımlar yaptığı için hiç kullanmıyor.
Evet, evet, biliyorum, biliyorum. Ama yeniden başlamak lazım. Eski tip argoyu, modası geçmiş deyimleri seviyorum. Şarkılarıma hep birer ikişer koymaya çalışıyorum.
Japonların, İngilizceyi tercüme edişlerinden etkilendiğini söylemiştin.
Herhangi bir yabancı dili. Ben çoğunluğun İspanyolca konuştuğu, İngilizcenin ikinci dil olduğu bir yerde yetiştim. Dilin bu yeniden yorumlanışını hep sevmişimdir. İskandinavya'da 13 heceli, bir sürü sessiz harfin, t'lerin ve x'lerin çifter çifter yan yana geldiği en korkunç kelimeleri seçip bir araya getirdim ve tercüme ettirdim. Benim yazabileceklerimden çok daha iyi bir şey çıktı ortaya... John Cage'in, içgüdülerin bir kenara bırakıldığı, kişiliğin müziğe etkisi olmadığı ve böylece müziğin gerçek bir dışavurum haline geldiği şans operasyonu tekniğini kesinlikle denemek isterdim. Yalnızca yapmak için bunu yapmam, bir lezzeti olmalı yaparsam. Bir planınız ya da sisteminiz olabilir ama sonuçta amaçlanmamış olanın, bütün makineler kırıldığında ortaya çıkanın, hataların ilginç olduğunu düşünüyorum.

İnsanlar uyuşturucuların kimliğimin önemli bir parçası olduğunu sanıyor ama gerçek böyle değil. Yaratıcı olmak için uyuşturuculara ihtiyacım yok. Müziğimin uyuşturucularla ilgisi yok. Uyuşturucular yalnızca yaratıcı bir destek. Müziğimde bir yönünü kaybetme duygusu var ama bu daha çok modern hayata ve kültürümüze dair bir şey.

Şarkı sözlerinde böyle kavramsal yaklaşımlar var mı?
Hayır, yok. Şarkı sözlerime bakıp bunların bir yığın rastgele bir araya getirilmiş zırvalar olduğunu, hepsini kıçımdan uydurduğumu düşünebilirsin. Ama hiç de öyle değil. Benim için bir anlam ifade etmeselerdi, yaşadıklarımla ya da bir arkadaşımla paylaştığım bir şakayla ilgili olmasalardı onları söyleyemezdim. Başkaları anlamasa da bir gerçeklik duygusu var şarkı sözlerimde.
Mükemmeliyetçi misin?
Hijyenik saplantı anlamında değil. Mükemmeliyetçilik denilince aklıma bu geliyor, her şeyin yerli yerinde olmasını istemek. Şeyler olması gereken yerlerde olmamalıdır.

Çeviren: **Cüneyt Cebenoyan**

Blur Yıllardır "en serseri hanginiz" cinsinden bir Oasis - Blur dalaşı sürüp gidiyordu İngiltere'de. İşçi sınıfı çocuklarıyla orta sınıf çocuklarının arasındaki bu medyatik küfürleşmeyi sona erdiren Blur oldu... Sağa sola laf atma yerine suskun kalmayı seçtiler ve vakit ayırıp müziklerine epey bir dokundular. Britpop'un "Beatles'dan daha Beatles" tavrından –single'ları "Beetlebum" haricinde– sıyrılıp daha modern, hatta birazcık da "Amerikalı" seslere yöneldiler. Kendi halinde bir pop-star olan grubun solisti ve beyni Damon Albarn (fotoğrafta en sağda) hayatındaki çeşitli "takılmalar"ı anlatıyor...

Lennon'la McCartney arasındaki farkı kavradığım gün...

Üç dakikalık şarkılardan kurtulup... Okuldan sonra, kendimi klasik müzik ve tiyatroya verdim. Beste yapma, orkestra yönetme eğitimi almıştım. Ama bunlar, benim için emellerime ulaşmanın bir aracıydı sadece: müzik salonunda mümkün olduğu kadar uzun vakit geçirebilmekten başka istediğim bir şey yoktu. Bugün, üç dakikalık şarkı yazmaktan kurtulup bu sınırsız yazma tarzına geri dönmeye hazır hissediyorum kendimi. Onbeş yıl önce otuz enstrüman için sayfalarca partisyonlar yazabiliyordum. O zaman yaptığım besteler katmanlı, çok yavaş, belli belirsiz hareketler içeriyordu. Romantik, natürmort bir müzik... Müziği çok ciddiye alıyordum, en iyi notaları bulmak için gece gündüz piyanoyla çalışıyordum. Bu uzun besteleri yaparken, aradan da pop şarkıları çıkarıp eğleniyordum. Ama hiçbir referansım yoktu. Pop şarkısı yaratılmaz, kesinlikle başka şarkılardan beslenir. İlk zamanlarda, başkalarının şarkılarında aradığım tek şey güzel bir melodiydi. Plakları sadece bu amaçla dinliyordum, tıpkı bir çırak gibi bu meslekte ilerlemek için. Bugün başkalarının albümlerinde daha karmaşık şeyler arıyorum.

24 saat Françoise Hardy... "Tous les garçons et les filles..." *(Françoise Hardy'le düet yaptıkları parçayı mırıldanıyor)* Evde annemle babam bu tür şarkılar dinlemezlerdi hiç, jazz, blues ve Arap ya da Hint müziği dinlenirdi. Beatles'ın birkaç albümü bir yana, Ravi Shankar ve Mahalia Jackson'la büyüdüm. Beş yıl önce, gitaristimiz Graham Coxon günde 24 saat Françoise Hardy dinlemeye başladı. Bu müziği bana keşfettiren ve sevdiren o oldu. Aslında Fransa'yı iyi tanıyordum. Büyükannemle dedem çok iyi Fransızca konuşurlardı. En iyi dostları Dole'da yaşıyor. 10 yaşındayken, beni oraya tatile götürmüşlerdi. Okul hayatımda yaptığım en büyük hata, yabancı dil olarak Fransızca yerine Almancayı seçmiş olmam. Bütün ergenlik çağımda Frankfurtlu çocuklarla mektup arkadaşlığı yaptım *(yüzünü buruşturuyor)*... Graham'a geri dönersek, o hep benim suç ortağım, benim kılavuzum oldu. Müziği esas olarak tanıyıp bilen, plakları alan oydu... Ben daha hiç tanınmazken, o Londra'da ünlüydü. Goldsmith Sanat Okulu'nda okumuştu. Hayatta asla yaklaşmaya cesaret edemeyeceğim insanları keşfetmemi sağladı...

Arka cepte Marx... Kişisel bir tercih yaptığımın bilinciyle aldığım ilk plak ya Clash'in "Combat rock"u, ya da Adam & The Ants'ın "Kings of the Wild Frontier"iydi. Sonunda kendime ait bir müzik olduğu için kendimi özgürleşmiş hissetmiştim. Bunun, aileminkinden ayrı, bana ait bir dünyanın başlangıcı olduğunu hissediyordum. Pop müzikle ilgilenmeye çok geç, ta 13 yaşında başladım. Evde annemle babam popüler basını takip etmezdi, televizyon neredeyse hiç seyretmezlerdi, çağdaş müzikle ilgilenmezlerdi; yani pop müzikle alakamız yoktu. Tesadüfen "Top of the Pops"a rastladığımda bile özel olarak ilgimi çekmezdi. Ayrıca, okuldaki çocuklar bunlarla o kadar çok ilgileniyorlardı ki, zaten bana göre olamazdı... *(gülümsüyor)* Çok iddialıydım, tek bir kelimesini bile anlamasam da cebimde Marx'ın bir kitabıyla dolaşırdım. Colchester yakınlarında o kadar tutucu bir bölgede oturuyorduk ki insanların onlardan biri olmadığımı, onlar gibi olmadığımı anlamalarını çok önemsiyordum. Olgun, yetişkin bir adam olarak görülmek istiyordum. Çok ciddiydim, ergenliğin ağırlığı altında, çevremdeki dünyanın bilinci altında ezilmiştim. Yaşıtım hiçbir çocuğun olmadığı bir köyde yaşıyordum, hep yalnızdım, bisiklete binmek ve koruda dolaşmaktan başka yapacağım bir şey yoktu.

Öfkeye dayalı müzik, sinirli, kızgın şarkıcılar hiçbir zaman beni özellikle çekmedi. Benim kendimi bulduğum, kendime yakın hissettiğim tek öfkeli grup Smiths. Bizim kuşağın öfkesini, yoksunluklarını dile getirdiler onlar.

Ergenlik krizimi çok geç yaşadım... Çoğu kişi için ergenlik çağı, uçuculuğun, neşenin, eğlencenin çağıdır. Benim için böyle olmadı. Ben ergenlik krizimi çok geç yaşadım. Tiyatro okumak için Londra'ya gittim ve birden çalışma yöntemlerinden içim döndü. 19 yaşındaydım, aile evimi terk etmiştim, kendimi beş parasız ve işsiz bir halde buluverdim. Akşamları, bir gardaki hamburgercide çalışıyordum... Sonra Londra'nın doğu yakasındaki karanlık, berbat odama dönüyordum. Ayakta kalabilmek için, kendimi aç bir hayvana indirgemem gerekiyordu, bağlanacağım bir şey, bir tutku bulmam lazımdı. Eğer biraz daha iyice bir iş bulmuş olsaydım, iyice dibe vurmamış olsaydım, hayatta müzisyen olamazdım. Ama benim kaybedecek hiçbir şeyim yoktu, tek hedefim müzikti. Ama iyi dayandım, pes edip ailemin yanına dönmedim. Bu bir onur meselesi olmuştu.

Bir ev sahibi olmak, iyi bir insan olmak... The Fall'dan Mark E. Smith, dünyada hemen akılda kalan, en kolay tanınan seslerden biridir. Onun sözleri İngiltere'de hiçbir zaman asla denenmemiş, cesaret edilmemiş en özgür, en cesur sözlerdendir. Kuralları, kafiyeleri iplemez. Şarkıları önceden düşünülmemiştir, içgüdüseldir, jam yaparken oluşur. Bu benim de çok sevdiğim çalışma tarzı. Bununla birlikte, ondaki sinikliğin, utanmazlığın beni sinir ettiğini de açıkça söylemem lazım. Bu, benim kesinlikle kurtul-

maya çalıştığım bir özellik. Bugün 28 yaşındayım, değişmem gerekiyordu, mecburdum... *(suskunluk)* Daha birkaç yıl öncesine kadar benim için hiçbir anlam ifade etmeyen şeyler son zamanlarda şaşırtıcı bir değer kazandı: bir ev sahibi olmak, iyi bir insan olmak. İçimden bir sesin artık çocuk sahibi olmanın belki de zamanı geldi dediğini duymak beni şaşırtıyor.

Scott Walker'ı ilk dinlediğimde... Scott Walker'ı ilk defa dinlediğimde kendimi hemen evimde hissettim, inanılmaz yakındı -eskiden beri dinlediğim film ve tiyatro müziklerinin mantıki sonucuydu. İşte o dönemde, 88 ya da 89'da pop müziğe karşı ilgim doğdu. Oburluktan muzdarip hastalar gibiydim, gecikmemi telafi etmek için her şeyi dinlemek istiyordum. Ve bu hiç bitmedi, hala sürüyor. Sık sık "bu albümü bilmeden bugüne kadar nasıl yaşayabilmişim" diye kendi kendime sorduğum oluyor. Blur'ün bu kadar uzun süre ayakta kalmasını bu heyecan verici arayış sağlamıştır. Çünkü biz hiçbir zaman kendi kişiliğimizden çok emin olmadık, bugün hala hakikaten kim olduğumuzu bildiğimden emin değilim. Bu anlamda, yeni albümümüz bizim için beklenmedik bir açılma; nihayet bizden bekleneni yapmaktan kaçıp kurtulabiliyoruz ve öncekilerden tamamen farklı bir albüm çıkarabiliyoruz. Blur'de her şey kazara oluyor. Bu albümde de bugüne kadar bilmediğimiz bazı özelliklerimizi keşfettik. Bu tür ilhamlar genellikle yeni müziklerin keşfiyle harekete geçiyor. Benim için en büyük keşif John Lennon ile Paul McCartney arasındaki farkı kavradığım gün oldu. Hayatımda bir dönüm noktasıdır. Aralarında dünya kadar fark var... Lennon'un sesinde McCartney'in asla yaklaşamayacağı bir pürüz, bir derinlik var. Yeni albümde eğer sesimin Lennon'unkini andırdığı söylenirse, bunun çok basit bir nedeni var: ilk defa kendimi kontrol etmeden söyledim. Kendimi serbest bıraktım, sesim mükemmelmiş, değilmiş, hiç takılmadım. Bu sefer müziğin imajdan ya da kişilikten çok daha güçlü olduğunu sanıyorum. İnsanlar bugüne kadar mükemmeli aradığımı, bu albümdeyse boşverdiğimi düşünüyorlar. Bu tamamen yanlış. Hatta gittikçe daha fazla manyaklaşıyorum. Ama daha az fark ediliyor. Zekice düzenlemeler yapma mecburiyetini artık o kadar duymuyorum. Beraber çalan ve sadece kendilerine güvenen dört çocuk, hepsi bu; görüntüyü kurtarmak için kemanlara, viyolonsellere, klavyelere ya da üflemelilere baş vurmamız artık gerekmiyor. Blur'ün onu bunu üst üste istiflediği devir geride kaldı artık, nihayet sesime, şarkı söyleyişime güveniyorum. Artık karmaşık armonilerin, yığınla enstrümanın eşliğine ihtiyacımız yok.

Herkesin punk dinlediği dönemde... Öfkeye dayalı müzik, sinirli, kızgın şarkıcılar hiçbir zaman beni özellikle çekmedi. Benim kendimi bulduğum, kendime yakın hissettiğim tek öfkeli grup Smiths. Bizim kuşağın öfkesini, yoksunluklarını dile getirdiler onlar. Benim öyle şiddetli albümlere ihtiyacım yoktu, çünkü hiçbir zaman aileme hakikaten başkaldırmadım. Bu kadar özgürlükçü, bu kadar anlayışlı anne babaya karşı savaşa girmek çok zor. Bugün, kendimi bulmamın, mücadele etmek zorunda kalmış yaşıtlarımdan daha fazla zaman aldığını fark ediyorum. Tecrübeler açısından hep herkesin gerisinden gidiyorum... *(gülüyor)* Herkesin punk dinlediği dönemde ben sadece Specials dinliyordum. Bunun, doğrudan doğruya çocukluğuma bağlı olduğunu sanıyorum: Kendimi köyde bulmazdan önce, küçük çocukluğum Londra'da, arkadaşlarımın çoğunun Jamaika kökenli olduğu bir mahallede geçmişti. Sonra birden bire kendimi yüzde yüz beyazlardan oluşan bir köyde buldum. Sokakta bir siyaha rastlayacak olsalar insanlar kaldırım değiştirirlerdi. Siyahlarla beyazların birarada olmasını özlüyordum, herhalde bu nedenle Specials beni çekiyordu. Ayrıca Terry Hall büyüleyiciydi. Bugün hala benim kahramanlarımdandır. Eğer mükemmel topluluğun –ses, söz ve görüntü açısından– ne olduğu sorulsa, yapacağım tarif Specials'a çok benzerdi.

Londra'da bir roman... Kinks beni fazlasıyla İngiliz olan şeylere karşı uyandırdı. Beni tiyatroya, sayelerinde, bütün puzzle'ı biraraya getirmemi sağlayan bir kültüre yöneltti. Aslında, bu hayranlığın çıkış noktası Kinks değildi. Merakımı ilk uyandıran Bowie'nin ilk albümleriydi, Londra'yla ilgili bütün o hikayeler... Hatta, şimdi hatırlıyorum, Bowie bile ikinci sırada gelir; ilk çıkış noktam Alan Cline'ın "Well, At Least, It's British" albümüydü. Daha 61 yılında bütün bu teatral popun öncülüğünü yapan bir albümdü. Hayatımda tutku haline gelen pek çok şey gibi, onu da tesadüfen keşfettim, ucuz plaklar satan bir dükkanda sırf kabı dikkatimi çekteği için görüp almıştım. Annem, 60'lı yılların ünlü tiyatro yönetmenlerinden Joan Littlewood'la çalışmıştı. Geçmişimde, kişisel tarihimde tiyatro hep büyük bir yer tuttu. Ama öte yandan, babam da Soft Machine'le çalışmıştı, bir süre onların menejerliğini yapmıştı. Günün birinde tiyatro müziğiyle ilgilenmem kader gibiydi. Sonra, Bowie'yi, Small Faces'ı, Anthony Newley'i, Syd Barrett'i keşfettiğimde her şey aydınlanıverdi. Nihayet, benimle aynı köklerden gelen, aynı merakları paylaşan insanları bulmuştum. Bu müziklere ilgi duymaya başladığım dönemde, Londra büyüleyici konuların başında geliyordu. Martin Amis'in, hayatımı değiştiren "London Fields" romanı yeni çıkmıştı. Kitaptaki kahramana aşık olmuştum, onun yerinde olmak, onun takıldığı gezdiği yerlere gitmek istiyordum... Kendime ait bir dünya kurmuştum, Londra'da geçen bir romanın içinde yaşıyordum. Bunlar Blur'ün ilk üç albümünü çok derinden etkiledi. Bugün bugün fark ediyorum, bu fazlasıyla İngiliz olan yanı biraz fazla ileri götürmüştüm. Ama insan işe yarayan bir formül bulduğunda, onu kolay kolay bırakamıyor. Dünyanı yıkmak cesaret istiyor. Bu tonu terk etmeye bilinçli olarak mı karar verdim, yoksa müziğim mi beni terk etti bilemiyorum, ama iyi bir şekilde sona erdi.

The Doors, U2: Şu pasaklı mitoloji... *(Öfkeyle iç çekiyor)* Bu pasaklı mitoloji beni hiç bir zaman çekmedi. 16, yaşındayken, romantikken, onların müziklerini dinliyordum. Ama büyüdüm, Doors'daki ya da U2'daki gülünçlükleri görebiliyorum artık. Bu tür dışadönük adamlar içimi döndürüyor. Ama mesela Iggy Pop doğru geliyor. Bono'nun en kötü yanı, kendisini alaycı gibi göstermeye çalışması. Bu konuda o kadar çaba harcıyor ki, sonunda kendisi dangalak durumuna düşüyor. Bu anlamda ben onlar gibi İngiliz değilim.

Nirvana: Bir adam, bir ses
Sık sık Amerikan karşıtı olarak ortaya atıldık, bu bizim hatamızdı. Dili, zihniyetleri anlayabilmem seneler aldı... Pavement'ın müziğini keşfettiğim gün benim için bir başka ilham kaynağı oldu. Özellikle de Stephen Malkmus'un sözlerini... Bir Amerikalı için şaşırtıcı bir şekilde duygularla oynuyor, hiçbir zaman doğrudan önermelere başvurmuyor, çok İngiliz tarzı bir üslubu var. Onların albüm yaparkenki, özgür, rahat hallerine hayranlık duyuyorum. Benim rock'ta sevdiğim her şey bu grupta kristalleşiyor. Nirvana'yı mesela ancak "Unplugged" albümünde anlayabildim. Çünkü o albümde artık, bir adam ve sesinden başka bir şey yoktu, bütün o tuhaf geri plan ortadan kalkmıştı. Öyle sanıyorum ki, bu zamana kadar Amerikan rock'unu –ve hatta Amerika'yı– ürkütücü bulmuştum. Çok değiştim... Mesela eskiden başka toplulukları kıskanırdım... Şimdi artık kendimi kontrol edebiliyorum. Eskiden ara vermeyi, başka bir şeyle ilgilenmeyi beceremezdim. Şimdi kitap okuyorum, gökyüzünü seyrediyorum, futbol oynuyorum, geziniyorum, arada sırada yemek yapıyorum.

Beraber çalan ve sadece kendilerine güvenen dört çocuk, hepsi bu; görüntüyü kurtarmak için kemanlara, viyolonsellere, klavyelere ya da üflemelilere baş vurmamız artık gerekmiyor. Blur'ün onu bunu üst üste istiflediği devir geride kaldı artık, nihayet sesime, şarkı söyleyişime güveniyorum. Artık karmaşık armonilerin, yığınla enstrümanın eşliğine ihtiyacımız yok.

Tricky "fazla ileri gidiyor..."
Tricky, çok gevşek bir şekilde çalışıyor, "laissez-faire" *(koyver gitsin)* bir tarzı var, seyretmesi müthiş zevkli. Ama öte yandan, bu doğrultuda biraz fazla ileri gidiyor. Bir şeyi iki-üç kere denedikten sonra, "yeter artık" deyip, başka şeye yönelme eğiliminde. Mesela, beraber çalıştığımız zaman, tam iyi bir sonuca varmak üzereydik ki, bıraktı. Tam iki parmağımızın arasındaydı, birazcık daha çalışsaydık olacaktı, ama o "bitti artık, başka şey deneyelim" sonucuna varmıştı bir kere. Atıştık, bu üzücü, çünkü onunla çalışmak olağanüstü zevkli. Çok güçlü bir karakter. Bir kere daha Graham sayesinde Mo'Wax şirketinin albümlerini tanıdım. Müziğimizde bunun etkisi görülecektir...

Buzlar içinde geçen bir rüya
Aylar boyunca bir rüya gördüm, hep aynı rüya. İzlanda'da, karlar ve buzlar içinde geçen bir rüya. Bembeyaz bir rüya... Beni oraya çekenin ne olduğunu bilmiyordum, ama İzlanda çağırıyordu. Sonunda gittim ve rüyamdaki manzarayı buldum. Bu saflığa, bu beyazlığa ihtiyacım vardı. Orada bir daire aldım. İlk gittiğimde, eğer çok köklü bir değişiklik olmazsa grubun çökeceğini hissediyordum. Çok fazla alkol, çok fazla geçimsizlik... Her şeyden uzaklaşmak, yalnız kalmak ve şarkı yazmak istiyordum. Yine de, Blur'ün bu krize uzun süre dayanamayacağını düşünsem de, İzlanda'daki şarkıları solo bir kariyerin başlangıcı olarak görmüyordum. İzlanda'ya el ayak çekmek için, içimdeki bir şeyi öldürmek için gitmedim, tam tersine içimdeki şeyin serpilmesi, büyüyüp gelişmesi için gittim. Ruhuma benzeyen şeyin...

Mor ve Ötesi Mor ve Ötesi heyecan verici bir olay. Bir grup lise öğrencisi bir araya gelmişler... Önce rap, sonra rock yapmışlar, cover, emprovize derken kendi şarkılarını yazmaya başlamışlar, İngilizceden vazgeçip anadillerinde söylemişler ve daha henüz lise sıralarındayken ilk albümlerini kotarmışlar, plak şirketlerinin kapılarını aşındırmışlar. Üçüncü kapıda muratlarına ermişler ve bir başlangıç noktası olarak hiç fena olmayan "Şehir"i çıkarmışlar ortaya... Mor ve Ötesi'nden Kerem ve Harun'la söyleştik...

Şehir depresif bir kere

İlk nasıl başladınız müziğe?

Harun: Altı yıl kadar önce, ortaokulun sonlarındaydık.

Kerem: Bu arada kadro değişiklikleri oldu, gelenler gidenler oldu. 94 başında şu anki kadroyu oluşturduk.

Müzikle ilgilenmeye başladığınızda ne yapıyordunuz?

H: Rap yapıyorduk. *(gülüyor)* Ama ilkel bir şekilde, sınıfta bulunabilen bütün aletleri kullanarak, sıralara, kalemler, ders kitapları, tipeks, cetvel gibi enstrümanlarla vurarak... Sınıf çapında ilgi topluyorduk... Oradan, birazcık daha klasik rock formatında, bir bas, bir bateri, bir gitar olan bir topluluğa dönüştü.

O ilk "ilkel rap" dediğiniz müziği yaparken, sizi oraya yönelten neydi, nelerden söz ediyordunuz?

K: Sözlerimiz genellikle ilkel İngilizceyle bulunabilen, her tülü uyak içeren sözlerdi... *(gülüyor)* "You are pet / The name is rat" gibi şeylerdi... *(gülüyor)*

Sizi müziğe yönelten neydi?

H: Belki bir onay, kabul görme arayışı olabilir. Çünkü sosyal olarak çok güçlü insanlar değildik... Dışarıda kalmış sayılırdık. Sonuçta içerdekiler değildik, dışardakilerdik.

Peki işe yaradı mı, müzik sizi "içeri" aldı mı?

H: İçeri almadı.

K: İçeri girmenin önemini azalttı.

H: O kavramları biraz değiştirdi. Bizim kendi dünyamız değişti. Öyle bir ihtiyaç ortadan kalktı. İçeri girmek artık bir dert olmaktan çıktı.

"Dışardaydık" diyorsunuz, neden, diğerlerine karşı kendinizi daha üstün gördüğünüz, onları hafife aldığınız için mi?... Sizi diğerlerinden ayıran neydi?

H: Üstünlük duygusu değildi...

K: Belki farklı olma duygusuyla onların dışarda bırakması olabilir. İnsanlar daha farklı görünen insanları pek sevmiyor... Bazı şeylerin, bazı güç mücadelelerinin, rekabetin, sahiplenmenin, sevmediğimiz hislerin dışındaydık.

Ne zamandan beri müziğin sizin için en önemli şey olduğunu düşünüyorsunuz, bunu nasıl farkettiniz?.. O "ilkel rap"ten bugünkü müziğinize nasıl bir yön değişikliği oldu?

H: Birbirimizi etkiledik biraz, dışardan etkilendik... Dinlediğimiz müzikler değişti. Enstrümanlarla biraz daha haşır neşir olduk, daha doğrusu enstrüman çalmaya başladık.

K: Sonra, ailelerin tavırları değişti. Mesela, ilk zamanlarda, sınavlarda falan yanlış bir hareket oldu mu hemen yasaklar gelmeye başlardı. Sonradan, inat sayesinde azaldı bunlar. Kaybedecek pek bir şey kalmayınca insan inat edebiliyor.

Aileleriniz ne dinlerdi?..

K: Benim ailemde, küçüklüğümden Ruhi Su plaklarını hatırlıyorum, benim dolabımda duruyor onlar. Zülfü Livaneli var.. Onları ben çok küçükken annemler dinlediğinde dinliyordum. Benim ilk Pink Floyd kasetimi babam almıştı bana, orta birdeydim ve hiç hoşuma gitmemişti. Sonradan, yavaş yavaş, dinledikçe anlamını anladım. Babamın müzik arşivi sakata gitmiş, öğrencilik yıllarında oradan oraya giderken, baskınlar sırasında... Sonradan aldıkları plaklar vardı evde, annemin de bir rock'çı geçmişi var biraz.. Jimi Hendrix falan...

H: Babam klasik müziği çok sever. Evde klasik müzik dışında pek bir müzik dinlenmezdi.

Lisedeyken siz neler dinliyordunuz?..

K: O zamanlar bayağı bir uçlara kadar gitmiştim ben. Norveç'e kadar çıkıp oradaki rock, metal gruplarına kadar gitmiştim.

H: Ben çok Elton John dinlerdim, o dönemlerden hâlâ sevdiğim bir o var. Onun dışında her şey, Vanilla Ice, MC Hammer.. Snapp... Yani ne varsa...

Sizi ilk etkileyen topluluklar ya da şarkıcılar kimler oldu?

K: Beni en çok etkileyenlerden biri Pink Floyd oldu. Sonra bir grunge furyası çıktı... Biraz onları dinledik hep beraber. O dönemden de Soundgarden'ı hâlâ çok severim. Bir de son zamanlarda ambiance dinlemeye başladım.

H: Anglosakson rock çizgisi benim dikkatimi çekiyordu. Elton John'a Beatles eklendi. Ben Pink Floyd'a hiçbir zaman o kadar ısınamadım. Sonra REM'le tanıştım ve hep ana bir kaynak olarak sürdü, o adamları hakikaten çok seviyorum.

Kendi kuşağınızı ana hatlarıyla nasıl tanımlarsınız, sizin kuşağın ağır basan özellikleri neler?

H: Benim aklıma ilk gelen depolitizasyon. 80 sonrası pompalanan her şeyden fazlasıyla nasibini almış bir kuşak... Duyarsızlaşma, yabancılaşma... Bunlar geliyor benim aklıma. Çok sıkıntılı şeyler...

K: Benim aklıma ilk gelen duyarsızlaşma. Hem kendilerini, hem başkalarını takmayan insanlar...

H: Homojen bir kalabalıktan söz etmek zor, ama bizim çevremizde bunlar çok ağır basıyor. İnsanlar fazlasıyla bencil, konformist, çıkarcı... Lise sondaydık, Van'dan bir ilkokuldan bir mektup gelmişti bizim okula, yardım talebi içeriyordu. Bu benim için yeni bir şey olmadığı halde, o bölgenin her haliyle içler acısı bir durumda olduğunu bildiğim halde ben üzülmüştüm. Bir kız kalkıp "Yeter artık ama, herkes de bize mektup yazıyor. Bana ne, ben paramı niye buna harcıyım, niye bunlar bize yazıyorlar!.." diyebildi. Ve birkaç kişi de destekleyebildi onu.

Sene sonu konserlerinde cover yapıyorduk... Ama kendi tarzımıza daha yakın coverler... Pink Floyd, Radiohead, Smashing Pumpkins... Emprovize çalarken bayağı bir şeyler çıktı. Sonra onlar düzenlendi...

Soldan sağa Mor ve Ötesi... Kerem Kabadayı 78 doğumlu. Albümü çıkardıkları sırada noterde imza atamamış, 18 yaşını doldurmadığı için. Bateri çalıyor. Albümdeki birçok parçanın sözleri de ona ait. Koç Üniversitesi'nde İşletme okuyor.
Harun Tekin 77 doğumlu. Gitar çalıyor ve bazı parçalarda vokal yapıyor. Boğaziçi Üniversitesi'nde felsefe okuyor.
Derin Esmer 76 doğumlu. Gitar, klavye ve yaylı çalgılar çalıyor. O da albümdeki bazı parçalarda vokal yapıyor. Amerika'da müzik ve felsefe okuyor.
Alper Tekin 78 doğumlu. Harun'la aralarında akrabalık yok. Bas gitar çalıyor ve vokal yapıyor. Alman Lisesi'nde öğrenci... Aslında, Mor ve Ötesi topyekün Alman Lisesi'nden. Kerem'le Harun fazladan sınıf arkadaşı...

K: Aynı kişiler Beyoğlu Belediye Başkanı Refahlı olunca etek boylarını uzattılar hatta. Lise üçteyken birisi Türkiye'de işkence varmış diye şok olmuştu...

H: Bizim de bu konularda kafamız bayağı karışık. Şimdi insanlara duyarsız diyoruz, depolitizasyondan bahsediyoruz ama...

Kaset kapağınızda ailelerinize teşekkür ediyorsunuz... Ailelerinizle aranız nasıl, bir kuşak çatışması yaşadınız mı?

K: Kendimizi kabul ettirmemiz gerekti tabii ama, çok zor olmadı.

İtirazları daha çok neyeydi?

H: Çok ana bir çatışma olduğunu söyleyemem, hatta çok destek bulduğumu söyleyebilirim. Zaten teşekkürler de buna bağlı, burnumuzdan getirmiş olsalardı her şeyi, biz de ilk sıraya yazmazdık onları. Kendimizi gerçekleştirmemizde çok önemli katkıları oldu. Mesela biz kendi başımıza albüm kaydedemezdik, eğer onların verdiği para olmasaydı. Ya da onların aldıkları müzik aletleri olmasaydı, hiçbir şey yapamazdık.

K: Onların okula verdikleri taksitler olmasaydı, tanışamazdık...

Albümünüz çıktıktan sonra tepkileri nasıl oldu, beğendiler mi, sizinle gurur duydular mı?

H: Evet, evet. Babam benden parasını vererek 50 tane kaset satın aldı, onları arkadaşlarına dağıttı.

K: Bir gün bir ay kadar önce, annemlerle kebapçıya gitmiştik. Aynı gün sabah 'Number 1'da benimle bir röportaj yapmışlardı. Yemekte garson yanıma yanaştı. "Pardon, sizin sanatla bir alakanız var mı" dedi. Ben, "eh, gibi" falan dedim. Önce garson beni tanıdı zannettim. Sonra bir peçete uzattı bana, "şu ilerki masadan bir imza istiyorlar" dedi. Peçetede "teşekkürler" gibi bir şey yazıyor. Ben şok oldum. Gayet küt bir şekilde imza attım, altına hiçbir şey yazmadan uzattım. Annem babam mest oldular...

Sen ne hissettin?

K: Hem sevinme, hem yadırgama. Özellikle son zamanlarda, bir sürü insan bana benim kendime verdiğimden daha fazla değer vermeye başladı, o biraz garip geliyor.

İkinci bir albüm daha yapacaksınız, o belki daha çok satacak... Giderek ünlenip müzik sanayiinin çarkının içine girmek ve ilk baştaki niyetlerinizden uzaklaşmak gibi bir korkunuz var mı?

K: Ben Türkiye'de ne kadar iyi müzik yapılırsa, o kadar az satacağına inanıyorum. İkinci albümü yapabileceğimiz en iyi albüm yapmaya çalışıyoruz. Ve de onun için çok az satacağına inanıyorum. Onun için de öyle bir kaygım pek yok.

"Mor ve Ötesi" ismini nasıl buldunuz, ne zamandan beri bu isim var?..

K: Eski kadromuzda daha çok cover çalıyorduk, Nirvana, Metallica, o tür şeyler. Sonra bir kadro değişikliği yaptık, grubun adını da değiştirmeye ve Türkçe müziğe geçmeye karar verdik. Albümün ikinci yüzündeki İngilizce parçalar, bir önceki kadroyla oluşturulmuş parçalar genel olarak...

H: O ara devre çok önemli bizim için. 94'ün başı birçok şeyin şekillendiği bir zaman oldu. Kendi üretimlerimize yönelmeye karar verdik...

Türkçeye yönelmenizin nedeni neydi?

H: İngilizce sözler yazıyoruz biz tamam da, İngilizceye ne kadar hakimiz bir kere? Kendi derdimizi ne kadar anlatabiliyoruz, ne kadar anlatmanın yanından geçiyoruz?

K: Ne kadar İngilizcenin klişelerinin dışında kendi sözlerimizi kullanıyoruz?

H: Kendine özgü bir dil oluşturmak ne kadar mümkün ana dilin olmayan bir dilde?

İsmin hikayesine dönelim, "Mor ve Ötesi" nasıl çıktı?

K: Uzun tartışmaların sonunda, çok klişe bir şekilde "Morötesi" çıktı.

H: Morötesi sonuçta sözlüklerde bulunabilecek bir şey. Bunu nasıl farklılaştırabiliriz diye düşünüyorduk. Sonra, Derin araya bir "ve" koysak dedi. Anlam hakikaten çok değişti.

K: Buket Uzuner'in de bu isimde bir öyküsü varmış, onu çok sonra klip sırasında keşfettik. Mor spektrumun son rengi, bir de onun ötesi var. Mor ve ötesi... Bir de "öteki" kavramı var, ötekiler...

Albümdeki parçalar nasıl oluştu, nasıl seçtiniz?

K: Tekrar biraraya geldikten sonra bir süre emprovize çalmaya başladık, cover yapmayı bayağı kestik. Sene sonu konserlerinde cover yapıyorduk tabii... Ama kendi tarzımıza daha yakın cover'lar yapıyorduk, Pink Floyd, Radiohead, Smashing Pumpkins... Emprovize çalarken bayağı bir şeyler çıktı. Sonra onlar düzenlendi. Harun'un evde saatlerce çalışıp çıkardığı, defterine yazdığı, kaydettiği şarkılar vardı, onların üzerinden geçtik. Derin Amerika'ya gidecekti ve grup dağılacak diye düşünüyorduk, onun için bir kayıt yapmak istedik. Çaldıklarımız boşa gitmesin diye... Başta profesyonel bir kayıt düşünmüyorduk, demo kaydı gibi bir şey düşünüyorduk. Finansmanı da ona göre düşünüyorduk tabii... *(gülüyor)* Her şey sonra çığından çıktı. Biz bu albümün sekiz şarkısını 95 yılında kaydettik.

Bu albümdeki parçalar ne kadar bir sürenin ürünü?

H: En eskisi 92'den kalma. Albüm, çıktığında bizim bir sene gerimizdeydi. Albümün piyasaya çıkması çok uzun sürdü. Biz ağustosta bitirdik, hemen şirket aramaya koyulduk. Master'ını bile kendimiz yaptık, bütün prodüksiyon bize ait. Ocak ayında her şey hazırdı ama albüm temmuzda, tamamen ölü bir dönemde çıktı.

Türkiye zaman mekan ekseninde tamamen grotesk bir figür, ne bu şimdi: Bir taraf İsviçre standartlarında yaşıyor, diğer tarafta mağarada, toprak altında yaşayan insanlar var...

Bu iş için ne kadar para harcadınız?

K: 400 milyon falan... Yemekler, yollar, ıvır zıvır falan 500 milyondur. Hepimiz ortak...

Ne kadar bir satış tahmin ediyorsunuz?

K: Belli bir rakam yok kafamızda. Ama ikinci albüm çıkana kadar üç bin civarında satış bekliyoruz. Ama bu albümü yaparken amacımız sadece çıkmasıydı, bir başlangıç olsun...

Bu albümü nasıl buluyorsunuz, sizi tatmin ediyor mu?

H: Tatmin etmiyor... Bir kere 95'in ağustosunda kaydedilmiş bir albüm, şimdi 97'nin nisanındayız. Aradan geçen zaman bizim müzik zevklerimizi değiştirdi.

K: Ayrıca, beş yıldır da çalıyor olsak, daha çok başta sayılırız ve aradan bir yıl bile geçince, çok daha iyi çalıyor, çok daha hakim oluyor, ne yapmak istediğini daha iyi biliyor insan.

İkinci albümünüzde birinciye göre nasıl farklar olacak?

K: Sözler biraz daha kapalılaşıyor sanırım. İçeriği artıyor ama, anlatımı kapalılaşıyor gibi geldi bana. Sözler, daha şiirsel olma yolunda. Ve Türkçe... Müziği biraz daha rahat, biraz daha serbest yapmaya çalışıyoruz. İlk albümümüz çok sıkış tıkış, çok düz, metronom üzerine çalındığı çok belli olan, çok hijyenik bir albüm bence. Daha serbest, daha emprovize parçalar daha çekici geliyor bana. Ama teknik açıdan bazen her şey imkanlı olmuyor.

H: Bence ikinci albümün en önemli farkı olgunluk olacak. Ben şarkıların biraz daha rahat ve kendine özgü olmaya başladıklarını hissediyorum. O kadar acele etmeyeceğiz, şarkılar oturacak.

Etkilendiğiniz, sevdiğiniz, bestelemeyi düşünebileceğiniz şairler var mı?

H: Edip Cansever'in dili çok etkiliyor beni. Benim için bir numaralı şair o. O kuşaktan bir de Turgut Uyar var. Onun dışında, eskiden daha fazla olmak üzere, Orhan Veli'yi severim. Çok çok fazla şiir okumadım.

K: Benim çok karışık. Bir sürü ince ince şiir kitapları var bende, ama genellikle hepsi çeviri onların. Onlardan da en çok dikkatimi çekenler haikular, Basho falan... Ufak ufak doğal şeyler, çok hoşuma gitmişti. Bir ara haiku denemelerim olmuştu.

Genel olarak edebiyatla aranız nasıl?

H: Çok kuvvetli değil ilişkimiz edebiyatla maalesef. Benim için yazarlar değil de, kitaplar var. Mesela, Orwell'ın "1994"ü, sonra Edip Cansever'in "Yerçekimli Karanfil" şiiri, Oğuz Atay'ın "Tutunamayanlar"ı, Orhan Pamuk'un "Yeni Hayat"ı... Ama bir edebiyat kültürüm yok, oluşturamadım.

K: Benim edebiyatla en yakın ilişkim olduğu zaman, Herman Hesse okuduğum zamanlardı. Lisenin ortalarında Hesse çok hoşuma gitmişti, sonra tek tük çok hoşuma giden kitaplar oldu.

Albümünüzün adı "Şehir", şarkılarda, çok fazla yalnızlık, umutsuzluk temaları var... Şehirle aranız nasıl, yalnız mısınız?

H: İki arada bir derede kalma durumu fevkalade yansımış halimize...

K: Ait olmadığımız yerlerde yaşıyoruz...

H: Ait olmak da ne demek?.. Yalnızlık var evet, yalnızlık da çok boyutlu bir yalnızlık: Duygusal anlamda bir yalnızlık, daha sonra büyük bir köksüzlük hissi... Şehir... Şehir depresif bir kere. Yalnızlığın dışında, karamsarlık var. Türkiye zaman-mekan ekseninde tamamen grotesk bir figür, ne bu şimdi: Bir taraf İsviçre standartlarında yaşıyor, diğer tarafta mağarada, toprak altında yaşayan insanlar var... Reel olarak politika düşününce de daha çok umutsuzluk kaplıyor beni.

Bütün sıkıntılarınıza rağmen ve hatta onlarla birlikte burada, Türkiye'de yaşıyor olmak müziğinizi nasıl etkiliyor, etkileyebilir, geleneksel müzik türlerine bir bağ hissediyor musunuz?

H: Bu ülkede yaşadık, ister istemez belki bizim melankolimizde bile arabesk hüzün, Doğu kaderciliği var. Ama bunları direkt olarak müziğe yansıtmayı düşünmüyoruz en azından. "Türk motifli bir şeyler yapalım" hareketi olmayacak bizde. Ama bu demek değil ki ona kapımız kapalı, hiçbir şeyi, hiçbir imkanı dışlamıyoruz. Kendimizi ifade edebileceğimiz bir yol bulduğumuzda, bunun Türk motifi ya da Hint motifi olması bizim için farketmez. Ama, "Şurda güzel bir Türk motifi var, bunu kapalım da biraz daha çok satalım" gibi bir şey olmayacak. Sonuçta biz, doğal olarak, ne türkü dinleyerek büyüdük, ne Erkin Koray'dan çok fazla hoşlandık, ne Bulutsuzluk Özlemi'ni çok fazla sevdik... Türkiye'de yapılan müzikle bizim ilgimiz çok sınırlı kaldı.

K: Bizim kullanabileceğimiz Türkiye'ye ilişkin en olası şey, herhalde ne bileyim, örnek olarak bağlamayı alıp kendi müziğimizin türünde kullanmak olabilir. Halk sazı olarak değil de, ses rengi olarak kullanmak... Araya bir Anadolu ezgisi sokuşturarak değil...

Söyleşi: **S.İ.**

Scott Walker Scott Walker "muamma"sının aydınlatılmasında Roll'un da tuzu olsun... 1943 doğumlu bir Amerikalı Walker. Ama en hızlı zamanlarını "firar" ederek gittiği İngiltere'de geçiriyor. Beatles'ın rakibi "Sarışın Beatles" Walker Brothers'ın (İsimleri yanıltmasın, kardeş filan değiller) en faal elemanı... Grup 65-67 arasında çok ünlü, sonra 75'de bir daha toparlanıyorlar ama eski havaları yok. Scott Walker, 60'ların sonundan itibaren çıkardığı solo albümleriyle (bir kısmı film ve TV dizisi müzikleri, ikisi sıradan country-western şarkılarından oluşuyor) bir yığın genç müzisyene yol açıyor. Marc Almond, Jarvis Cocker, Neil Hannon, Tindersticks en önemlileri. Hatta Julian Cope, 81'de onun bir toplama albümünü yayınlamaya kadar vardırıyor işi. Walker "easy-listening" kategorisinin en "zor dinlenen" biçimini icra ediyor. Arkasında çalan büyük orkestraların sesine baskın çıkan bir bariton... Son olarak, geçen sene, Nick Cave ve tayfasının müziklerini yaptığı "To Have and to Hold" filminde bir Dylan yorumuyla karşımıza çıktı: "I Threw It All Away". Ama asıl Jacques Brel yorumlarıyla ünlü. Les Inrockuptibles, Wire ve Time Out'ta yayınlanan söyleşilerinden oluşan bir kolaj ve karşınızda "gönülsüz kahraman" Scott Walker...

zamanımın geleceğini biliyordum

1984'deki "Climate of Hunter" albümünüzün başarısızlığa uğramasından sonra, ortadan kayboluverdiniz. Bu yıllar boyunca neler yaptınız?

Scott Walker: Var oldum, hepsi bu... *(suskunluk)* Son on yılda ne yaptığımı hatırlayamıyorum. 80'li yıllar geldiğinde müzik aleminde tam 20 yıl geçirmiştim. Ve 80'lerin bana göre olmadığına inanıyorum. Özellikle burada, Londra'da fazla 'yuppie'ydi... Bununla beraber pek çok kişi benim hakkımda yazdı, nerdeyse bir cins Orson Welles oldum çıktım... *(gülümsüyor)* Plak sanayiindekiler beni yemeklere davet edip iltifatlara boğuyorlardı. Ama hiç kimse plaklarımı finanse etmeye yanaşmıyordu. Ben öyle ısrarcı adamlardan değilim, albümlerimi sadece birkaç şirkete önerdim. Hiç kimse istemiyordu, ama ben benim zamanımın günün birinde tekrar geleceğini biliyordum. Sonuçta on yıl boyunca yaptığım işte bundan ibaret: Sabırla gelip beni aramalarını bekledim. Kavramsal sanatlara, resme yöneldim. Ayrıca, seyahat ettim.

Niçin bir Scott Walker korkusu var?

İşini kaybetme güvensizliği. 80'li yıllarda, plak sanayiindeki bir sürü insan, en ufak bir hatada işlerini kaybedecekleri korkusuyla yaşadı. Benim hanem onlar için işledi, zaten yıllardan beri bir sürü ticari başarısızlığa imza atmıştım. Marjinal sanatçılara yer yok, mekanizma buna uygun değil. Kendi müziğimi bildiğim gibi yapabilmek, piyasaya sürebilmek için kendi plak şirketimi kurabilirdim. Ama bunun için de yeteri kadar cesaretim ve hırsım yoktu. İhtirasımı şarkı yazmaya saklıyorum. Onu sadece orada harekete geçirip kullanabiliyorum. Onun haricinde, çok ağırımdır.

Sizi genellikle, yalnız, her şeyden elini eteğini çekmiş bir adam olarak anlatıyorlar. Siz de hakkınızdaki bu efsaneyi kendinize yakıştırıyor musunuz?

Plak sanayiindeki insanlarla hiç takılmıyorum, o alemden kimseyi tanımıyorum. Bu alemde el etek çekmiş bir adam olarak tanınmak için moda yerlere gitmemek yetiyor. Çok az dostum var, gittikçe daha fazla içime kapanıklaşıyorum, ama bunlar hiç de yeni şeyler değil. Kendi kendime yoğunlaşmaya müthiş ihtiyacım var.

Son on yıldır hakkınızdaki dedikoduların ardı arkası gelmiyor: Brian Eno'yla, David Sylvian'la, sonra da Jesus & Mary Chain'le stüdyoya girdiğiniz söylendi...

Brian Eno birlikte bir albüm yapmamızı istiyordu. Çok uzun zamandan beri onu tanıyorum, beni ikna etmek için yıllardır mektup yazıp duruyordu. Benim de hep başka işlerim oluyordu, ama "Climate of Hunter"dan sonra Virgin için bir albüm daha yapmam gerekiyordu. İşte o zaman, plakevi bana Eno'yla çalışmamı teklif etti. Ben daha ziyade çekingen davranıyordum bu konuda, ortak çalışmaları pek fazla sevmem. Ama yine de, Brian'ın ve benim farklı tarzlarda, ama aynı tür şeyler yaptığımızı sanıyorum. Dolayısıyla kabul ettim. Mesele, yanında Daniel Lanois'yla gelmesinden çıktı. Benim bundan haberim yoktu. Ve, Brian ve benim bambaşka tarzlarda çalıştığımız ortaya çıktı. Ben şarkıları, özellikle sözleri büyük bir titizlikle hazırlamayı severim. Sonra, kayıt sırasında ortaya çıkabilecek sürprizleri beklemekle yetinirim. Ama Brian, her şeyi doğrudan stüdyoda yapmak istiyordu, bu da benim için imkansız. Lanois'yla kesinlikle anlaşamıyordum, ancak bir hafta dayanabildim onlara, hiçbir ses kaydı yapmamıştık. Müziği kaydetmeye başlamıştık ve kapıyı çektim, bir daha da geri dönmedim. Plakevi öfkeden deliye dönmüştü... David Sylvian dostum. Birlikte bir albüm yapalım istiyordu, ama ben o sıralar resme gömülmüştüm. Brian'la yaşadığım stüdyo tecrübesinden sonra daha temkinli olmaya başladım. Kendi kendime şöyle diyordum: "İstediği kadar vakit alsın, ama bir sonraki albümü tek başıma yapacağım." İşte bu nedenle de "Climate of Hunter"dan tam on yıl sonra stüdyoya girebildim. Jesus & Mary Chain'e gelince, bu, Rough Trade'in patronu Geoff Travis'in saçma bir projesiydi. Tek bir parçada çalmak üzere gitaristleriyle çalışmak istediğimi hatırlıyorum, ama basın her şeyi çarpıttı. Onların albümlerine bayılıyorum, çok güzel, ama her şeyin bir sınırı var.

Yeni grupları dinleyecek zamanınız ve isteğiniz oluyor mu?

Beni öyle allak bullak edecek bir albüme rastladığım çok ender oluyor. Bu konuda yalnız olmadığımı sanıyorum, "Vay be ne büyük albüm!" diye heyecanlanan insanlar görmüyorum hiç. Kendi türünde Björk'ün albümünü çok beğeniyorum. Ama buna da büyük bir heyecan denemez. Aynı şekilde, Tom Waits'i ve Neil Young'ı seviyorum... Diğerlerini sevmiyorum değil, daha ziyade tanımıyorum. Müzikte, kendimi gittikçe daha fazla yalnız hissediyorum. 60'lı yıllarda, ilk başladığımda da aslında böyleydi. Benim referanslarımın pop müzikle alakası yok; bugün biraz fazla eski kaçsa da, Boulez gibi adamları ya da Wolfgang Rihm'i dinlemeyi tercih ediyorum. Ayrıca, Beethoven, Bach yorumlarından hayatta bıkmıyorum... Daha gençken sadece caz dinlerdim, bütün hayatım caz kulüplerinde geçerdi, ama o dönem kapandı.

Pek çok genç grup sizden çok etkilendiklerini söylüyor. Sizce bunun nedeni ne?

Tesadüfen bir grubun benden söz ettiğini duyduğumda, gidip albümlerini alıyorum ve donup kalıyorum: Ben bunu nasıl etkilemiş olabilirim? Bazıların-

Bütün eserleri

1965-67: (Walker Brothers'la) "Take It Easy", "Portrait", "Images" •1967: "Scott" • 1968: "Scott 2" • 1969: "Scott 3", "Scott Sings Songs From His TV Series", "Scott 4" • 1970: "Till The Band Comes In" • 1972: "The Moviegoer" • 1973: "Any Day Now" • 1973: "Stretch" • 1974: "We Had It All" • 1975-78:(Walker Brothers'la) "No Regrets", "Lines", "Nite Flights" • 1981: (Toplama) "Fire Escape In The Sky: The Godlike Genius Of Scott Walker" • 1981: (Toplama) "Scott Walker Sings Jacques Brel" • 1984: "Climate Of Hunter" • 1990: (Toplama) "Boy Child", (Walker Bros.-Toplama) After The Lights Go Out • 1995: "Tilt"

24→

da daha iyi anlıyorum. Bana kasetlerini yollayan Divine Comedy'deki şu ufak İrlandalı çocuk gibi... Böyle bir şey çok güzel. Daha yeni keşfediliyor olmam beni rahatsız etmiyor. İnsanların anlaması biraz vakit alıyor... *(gülümsüyor)* Albümlerimin kitlesel bir satışları olmayacağını biliyordum. Hiç kimse –radyolar, gazeteler, tüketici kitlesi– buna hazır değildi. İşte bu nedenle de, REM'in hakikaten risk aldığı ve kitlelerin ancak zor ve iddialı müzikle etkilenebildiği söylendiğinde sinir oluyorum. Onların albümlerinde neyin risk olduğunu kendime sorup duruyorum. Çok güzel, ona bir diyeceğim yok, ama riskli de değil. Sadece Talking Heads'in başarı ile aşırılık, gözüpeklik arasındaki bu inanılmaz dengeye yaklaştığı söylenebilir. Marjinal bir sanatçı olarak kalacağımı biliyorum, öyle olunca da, gençleri etkiliyor olmak, hiç değilse telafi edici bir durum oluyor. Bazı albümlerimin kült nesneler haline dönüşmesini anlıyorum.

Şarkı yazmayı bir ihtiyaç olarak mı, yoksa bir angarya olarak mı görüyorsunuz?

Kesinlikle bir zevk değil, yazmaktan hiç hoşlanmıyorum. Saatlerce oturup ilham gelmesini bekliyorum, bir şarkıyı ortaya çıkarmam için yüzyıllar gerekiyor. Eskiden, pop müziğin çabucak, kendiliğinden ortaya çıkan bir şey olduğu her yerde söylenirdi. Bu artık mümkün değil: Pop müzik masumiyetini kaybetti.

Müziğe nasıl başladınız?

Küçük çocukluğumdan beri hep şarkı söylerdim. Buddy Rich ya da Sammy Davis Jr. değildim ama, daha okuldayken şarkı söylerdim. Çoğumuz için en çekici şey ya müzik ya da cinsellikti. Bununla beraber, evde müzik neredeyse hiç dinlenmezdi. Ama yaşıtım bütün çocuklar gibi, ben de Elvis'e, sonra Frankie Lymon & The Teenagers'a, 'doo-wop' gruplarına kapıldım... Babam jeologdu, petrol şirketleri için çalışıyordu. Annem ev kadınıydı. Ben doğduğumda, Hamilton'da, Ohio'da oturuyorlardı. 8 yaşına geldiğimde boşandılar, ben annemle kaldım. İşte o zaman ikide bir taşınmaya başladık: önce New York'a, sonra California'ya... Hiçbir köküm yoktu, bu daha sonraları benim için bir avantaj oldu; bu yersiz, gezgin gençlik sayesinde, bende taşınma, yer değiştirme sıkıntısı yoktur. Hep hareket halindeyim, evimi özlememeye alıştım. Yıllar önce terkettiğim bir fikir bu, imkansız bir hayal.

Normal bir gençlik yaşayamadığınız hissine kapılıyor musunuz?

Sık sık taşındığımız için hiç uzun süreli arkadaşlarım olmadı. Sonra, daha o zamanlardan biraz çatlaktım. Hollywood'a taşındığımızda hayat daha zorlaştı. Orada, en az beş okuldan, kırıp dökmek filan gibi çeşitli nedenlerle kovuldum. Abuk sabuk bir çeteyle düşüp kalkıyordum ama, kendimi yine de dışarda hissediyordum. Hep kenardaydım, bu durum gittikçe arttı. JD Salinger'ın "Gönül Çelen"inin kahramanı Holden Caulfield gibi hissediyordum kendimi: sefil bir yaratık. Hollywood'da durumum bir türlü düzelmiyordu. Sonra kendimi, öğrencileri tiyatro, sinema gibi

Orta sınıf Amerikalı çocuklardan nefret ediyordum. Futbolculara, beyzbol oyuncularına, bu ülkenin seri halde ürettiği gençlere tahammül edemiyordum. Amerikan rüyası ve ABD'nin hiçbir geleneksel değeri beni hiç büyülemedi. Ordudan aranmaya başlamıştık. Bir sabah askere çağrı kağıdımı aldım... İşte Amerika'yı terketmek için en uygun zamandı.

çeşitli mesleklere hazırlayan bir kurumda buldum. Bazı arkadaşların peşine takıldım. Dersleri asıyor, bütün hayatımı sinemada geçiriyordum, gerçeklikten kaçmak için bulduğum yol buydu. Genellikle tek çocuklar böyle yaparlar... *(gülümsüyor)* Sonra günün birinde, Bergman'ın "Yedinci Mühür" ve "Kaynak" filmlerine tesadüf ettim... Hollywood Bulvarı'nda dublajlı korkunç versiyonlardı. Benim için bir vahiy gibi oldu nerdeyse. Ondan sonra, Fellini'lerin, Godard'ların, Rosselini filmlerinin gösterildiği zengin mahallelerine takılmaya başladım. Bu filmlerin tam benim için yapıldığını, aynen benim hissettiklerimi anlattıklarını düşünüyordum. Birden Avrupa'nın çekimine kapıldım. Orta sınıf Amerikalı çocuklardan nefret ediyordum. Futbolcuları, beyzbol oyuncularını sevmiyordum, bu ülkenin seri halde ürettiği gençlere tahammül edemiyordum. Amerikan rüyası ve ABD'nin hiçbir geleneksel değeri beni hiçbir zaman büyülemedi. Bana sonuçta ülkeyi terketme kararını verdiren ordu oldu. Grubum Walker Brothers'tan John ve ben aranmaya başlamıştık. Sonra, bir sabah askere çağrı kağıdımı aldım... İşte Amerika'yı terketmek için en uygun zamandı.

Walker Brothers'ın dönemin 'show-business' dünyası tarafından fazlasıyla kullanıldığı söyleniyor hep...

Evet, öyle oldu. Hangi şarkıları söyleyeceğimizi, nasıl bir stilimiz olması gerektiğini hep bize söylüyorlardı, mesela çift sesli bir 'balad' yapmak gibi... Bir reçete bulmuşlardı, ondan uzaklaşmak söz konusu değildi... Albümlerimizde biz çalmıyorduk, çünkü Londra'da stüdyolarda bizden çok daha usta müzisyenler vardı. Kendi albümlerimizde çalmamız hiçbir şeye yaramazdı. O dönemde, her şey bir kerede, canlı kaydediliyordu. Benimsenen politika böyleydi. Büyük bir orkestranın zamanı ziyan edilemezdi. Bu durum, Beatles'ın "Sergeant Pepper's"ıyla değişti. O zaman, müzik sanayii gruplarla oynayabileceğini anladı. Ama bu beni rahatsız etmiyordu: şarkı yazma işini ciddiye almıyordum.

Kısa süre içinde Walker Brothers, İngiltere'de Beatles kadar büyük bir olay oldu. Bunu nasıl yaşadınız?

Çok kötü. İlk altı ay çok eğlendim, ama sonra, başarı katlanmak zorunda olduğumuz bir baş belası haline geldi. En ufak bir hataya müsamaha yoktu, sesimiz her zaman mükemmel olmak zorundaydı. Biz sesleri yorulduğunda gitarlara asılan bir rock grubu değildik. Hiçbir şeyi gizleyemezdik, mükemmelliyete mahkum olmuştuk. Dayanması imkansızdı. Ben hep hastaydım, bütün bu boş muhabbetler de çıldırtıyordu... Popstarlık rolünden, ordan oraya sürüklenmekten nefret ediyordum. Bütün bunlar pislik bir herif gibi davranmama ve fazla içmeme neden oluyordu... Vasat albümler yapmam için bana para veriyorlardı, tıpkı bir orospu gibi davranmaya başlamıştım... *(susukunluk)* Film ya da dizi müzikleri söylediğim albümler için de aynı şey geçerli... Köşeye sıkışmıştım. O zaman çok korkunç albümler yaptım, bana hakikaten acı çektirdi bunlar. Sözleşmelerim nedeniyle, olur olmaz şeyler kaydettim. Dinleyicilerin bir kısmı hakiki albümlerimden ötürü bana saygı duyuyordu, diğerleriyse, kendime rağmen ticari nedenlerle yaptıklarımı seviyorlardı sadece.

"Young Man Cried" adlı ilk şarkılarınızdan birinde kendinizi çok kırılgan, hassas bir genç olarak tarif ediyorsunuz. Hakikaten kendinizi böyle mi hissediyordunuz?

Kendime acımaya yatkın bir insandım. Sürekli kafa çekiyordum, yıllar boyunca alkolik olarak dolaştım. O zamanlar şarkı sözlerim halüsinasyonlardan çıkıyordu. O devirlerden pek hatırladığım bir şey yok, çünkü herkes ya sarhoştu ya da kafamız iyiydi. Hayatımı uyku hapları, alkol vs. düzenliyordu, çılgınlıktı bu. O durumda kolayca yazıyordum: Mesela bir pano görüyordum "imdat çıkışı", hemen onu, "gökyüzüne imdat çıkışı"na dönüştürüyordum. Bir sürü madde ve alkol sayesinde üstümde tam bir kayıtsızlık, vurdumduymazlık vardı, nedenmiş, niçinmiş, nasılmış hiç umurumda değildi. Yaşlandıkça yazdığım sözleri kafaya takmaya, dert etmeye başladım.

Aranjörlerle nasıl çalışıyordunuz? Şarkılarınızı nasıl son haline getiriyordunuz?

Şarkılarımı daha bestelerken, orkestrayı kafamda duyuyordum. Hiçbir zaman hayal etme gibi bir sorunum olmadı. Asıl zorluk, bunu açığa çıkarmakta, hayata getirmekteydi. Aranjörlere baş vurduğumda, daha giderken, şarkılarımı ne yapmalarını istediğim kafamda çok açık oluyordu. Bazen işler kötü gidiyordu, onlara her şeyi en ufak ayrıntısına kadar açıklamam gerekiyordu.

Onları hayatlarından bezdiriyordunuz galiba...

Hiçbir zaman hiç kimsenin hayatını kolaylaştırmadım. Birlikte çalıştığım insanlardan çok şey bekliyordum, baremi çok yüksek tutuyordum. "Ciddi olamaz, bizden bunu isteyemez" diye düşünüyorlardı, oysa ben çok ciddiydim, sonuna kadar gitmek istiyordum.

Çok somut olarak bu albümlerdeki parçaları nasıl yazıyordunuz? Kesin olarak büyük orkestra için yazılmış gibiler.

Akustik gitarla yazıyordum, çünkü her yerde çalabiliyordum, elimin altında piyano olduğu zamanlarda da piyanoyla. Evde çok fazla orkestra müziği dinliyordum, yani başvuru kaynaklarım vardı. Daha başlarken, sonuçta ne istediğimi aşağı yukarı biliyor oluyordum. Benim tek sorunum zamandı. Küçük bütçelerle çalışıyordum, orkestrayı ancak bir ya da iki gün kullanabiliyordum ve bu kısa zaman zarfında her şeyin yolunda gitmesi gerekiyordu. Albümlerimde müthiş bir ses var, ama bütçeleri raşitik... *(güliiyor)* Bu nedenle şarkıları önceden büyük bir titizlikle hazırlıyordum, doğallığın, kendiliğinden kendiliğinin stüdyoda gelmesini umuyordum.

Scott Walker'ın albümlerinde orkestrayı kullanışına, çok ağır ve kaba sözleri çok zengin bir müzikle içiçe geçirişine hemen hayran kalmıştım. O benim biricik modelim, yeteneğine gıpta ettiğim tek kişi. Onun müziği yaşlanmıyor, sadece kendisinin yürüyebileceği bir yol açtı o.
JARVIS COCKER (Roll, sayı 5)

Neil Young bir bilge. Zarif bir şekilde yaşlanıyor. Tıpkı idolüm Scott Walker gibi...
DAVID BOWIE (Roll, sayı 4)

Beklemek, en önemli özelliklerimdendir. Beklemek beni hiç rahatsız etmez, çocukluğumdan beri alışkınım. Hiçbir zaman, dünyaya, insanlığa lanetler okuyarak köşemde büzülüp oturmam. "Anlaşılmayan sanatçı"; bunu daha çocukluğumda aşmıştım.

"Scott 4" zamanında, basına bir sanatçının çeşitli zorlamaların, engellerin içinde çalışması, kendisini sınırlandırması gerektiğini söylemiştiniz. Halbuki albüm bunun tam zıddını gösteriyor.

Demek istediğim herhalde, somut olunması, bir biçime bağlı kalınması gibi bir şeydi. Muhtemelen sarhoştum ve ağzıma geleni söyledim. Ben kendi önüme hiçbir engel, hiçbir sınır koymuyordum. Hatta çoğu zaman, gidebileceğimiz kadar, gitmemiz gerektiği kadar ileri gitmediğimizi düşünüyorum.

Bu albümde gerçek adınızı kullanmışsınız, Noel Scott Engel. Sizi hakikaten temsil eden ilk albüm bu muydu?

Scott Walker'ı öldürmek istedim, ama pek çok kişi anlamadı. Bu da, bu albümün ticari başarısızlığını açıklıyor. Ama hâlâa bazı tavizlere hazırdım: Sonraki albümlerde, Scott Walker'a geri döndüm... Gençliğimi gömmek istiyordum, her albümde karşıma "Ahh eveet, Walker Brothers'dan Scott Walker" diye karşıma çıkmalarını istemiyordum. Solo albümler dizisine girdikçe Walker Brothers imajından uzaklaştığım hissine kapılıyordum. Ve "Scott 4" bir anlamda bu kaçışın son noktası, sona ermesi oldu... Başarısızlığa uğraması ödenmesi gereken bir bedeldi, her albüm bir öncekinden daha az satıyordu, ilk ikisi İngiltere listelerinde birinci sıraya bile yükselmişti ama... Parçalarım düzeldikçe eleştirmenlerin yaptığım işten kafası karışıyordu, sabırları taşıyordu. Satışların düştüğünü görüyordum, bir yandan da müziğimin çok çok daha iyi olduğunu biliyordum. Bir süre böyle götürdüm... Sonra bıraktım, vazgeçtim. Ve yıllar boyunca benden istenileni yaptım.

"Scott 4" kadar kişisel bir albümün başarısızlığından sonra her şeyi bırakmayı düşünmediniz mi?

Daha yeni büyük bir eve taşınmıştım ve paraya ihtiyacım vardı. Birkaç yıllık bir sözleşmem vardı, neler olacağını görmek için bekledim. Beklemek, en önemli özelliklerimdendir... Beklemek beni hiç rahatsız etmez, çocukluğumdan beri alışkınım. Hiçbir zaman, dünyaya, insanlığa lanetler okuyarak köşemde büzülüp oturmam. "Anlaşılmayan sanatçı"... Bunu daha çocukluğumda aşmıştım. Tabii ki albümlerimin tutmaması bana dokunuyordu. Ama hiçbir zaman beni mahvetmedi. Asıl canımı sıkan başka albümler yapamayacak olmaktı. Her şeye rağmen, işim, şarkılarım bütün hayatım demek değildi. Hayatta kalıyordum, ölmüyordum, esas olan da buydu.

Bu solo albümlerde hâlâ kendinizi buluyor musunuz?

Yıllardan beri onları dinlemedim. Kötü parçalar değiller, ama onlarda kendimi bulacağımı da sanmıyorum. O albümler vaktiyle çok kötü yargılandı. Benim için önemli olan, görecekleri ilgiden ziyade, onları yapmış olmaktı, benden çıkmalarıydı... Çalıştığım plakevine söylemeyin ama, bir sonraki albümümün satıp satmayacağı da hiç umurumda değil. Mühim olan, yapmak.

Walker Brothers'dan ayrılarak 'teenager' süperstarlığından yetişkin şarkı sözü yazarlığına geçtiniz. Tim Hardin gibi yazar bestecileri tanımış olmanız böyle bir yola yönelmenizi etkiledi mi?

Tim Hardin'in bazı şarkılarından etkilenmiştim ama, esas beni uyandıran Brel oldu. 'Flower-power' hareketinden nefret ediyordum ve Brel bana hiçbir şeyin sizi 'hippi' şarkıları yazmaya zorlamadığını gösterdi. Benim stilim zaten içedönüktü, kişisel tecrübeleri anlatmayı istiyordum. Brel'i keşfedinceye kadar, bunun yapılabileceğini düşünemiyordum... Onu ilk defa ne zaman, nasıl dinlediğimi çok iyi hatırlıyorum. Alman bir kızla çıkıyordum, bir gün Brel albümleri getirmişti. Onları bana verdi, sözlerini tercüme etti. Beni hakikaten müthiş etkiledi, çarptı. Birkaç hafta sonra, Rolling Stones'un prodüktörü Andrew Oldham'le içki içiyorduk. Müzikten söz ediyorduk: "Andrew, şu Jacques Brel denen adamdan söz edildiğini duydun mu hiç?" "Bunu bana sorman çok tuhaf. New York'da Mort Schuman adında bir adamla tanıştım, onun bazı şarkılarını İngilizceye çevirmiş. Bana bir kaset verdi, bunları birisine satmaya çalışıyor." Bana bandı verdi ve derhal, "Tamam, tam bana göre, ben bunları yapıyorum" dedim... *(gülümsüyor)* Sonra o parçaları, Brel'in tarzından ziyade kendi tarzımda kaydettim.

Brel, şarkılarının sizin yaptığınız versiyonunu hiç dinledi mi?

Karısı benim yaptıklarımı çok beğendiğini söyledi. Paris'de bir akşam, onunla tanıştırmayı teklif ettiler. Ama çekindim, hatta korktum. Hayattaki en büyük idolümle tanışmak bana imkansız gibi geldi. Amerika'da bu türden hikaye anlatan şarkıcılar sadece country & western'de var. Dylan hiçbir zaman Brel gibi yazamadı, o hep metaforlar kullandı. Ben de öyle, hiçbir zaman Brel kadar gerçekçi olamadım. Bugün artık onun şarkılarını söyleyemem. Şimdi konu dışı geliyor. Ama o zamanlar, genç bir adam için Sartre'ın kitapları kadar heyecan vericiydiler.

"Climate of Hunter"da sözleriniz tekrar soyutlaşmış. Bugün gerçekçiliği uzak mı buluyorsunuz?

Birkaç şarkı hariç, ben hiçbir zaman gerçekçi olmadım. Sözlerimde hep bir rüyadan çıkmış havası vardır. Brel burjuvaziden, insanlardan, somut şeylerden söz eder. Benim şarkılarım modern olmaktan ziyade postmodern... *(gülümsüyor)* Özellikle de 1978'den beri. Brel başka bir devrin adamı. 90'lı yılların insanı değil, çünkü hepimiz biliyoruz ki, o öldü... *(yüzünü buruşturuyor)*

Sartre ya da Camus gibi Avrupalı yazarların etkisinde nasıl kaldınız?

Amerika'da otururken birkaç Camus okumuştum; İngiltere'ye geldiğimin ilk haftasında, dolaşırken, bir kitapçının vitrininde "Bulantı"ya rastladım. Hâlâ Dali imzalı kapağı çok iyi hatırlıyorum. Bu kitap beni allak bullak etmişti, benim gibi bir genç için bu kitap çok sarsıcı, baş döndürücüydü.

60'lı yıllarda Avrupa ve Amerikan gençliğinin isyan hareketi sizi etkilemiş miydi?

Avrupa'ya ordudan kaçmak için gelmiştim, çünkü Vietnam savaşının yaklaştığını hissediyordum. Buna tahammül edemiyordum. Ama aynı zamanda hippilerin tepkisine de katlanamıyordum. Eylemleriyle hiçbir şey sağlamıyorlardı. Tam tersine, boş hayallere gençliği inandırarak durumu daha da beter ettiler. Tek önemli hareket, Parisli öğrencilerinkiydi. Ama onlar da en iyi zamanda durdular. Tüfeklerin namlularına çiçek koymak, hayal aleminde yaşamak meselesi değildi. Somut bir şeyler gerekiyordu, Amerikalılar bunu yapmıyordu işte. Ben hippilere karşı çok siniktim, onlara en ufak bir sempati beslemiyordum. Bence çok cesur değillerdi, yeterince ileri gitmediler. Hayallerini, illüzyonlarını kaybetmekten çok korkuyorlardı. Yarı yolda durdular. Onları televizyonda görmek beni çileden çıkarıyordu.

"Scott 4"ün kapağında "The Old Man's Back Again" adlı parçayı Prag'daki stalinist rejime adadınız. O dönemde, halkın da Rus tankları kadar suçlanabileceğini, çünkü kuşaklar boyu kurulan şeyleri düşüncesizce yıktıklarını söylemiştiniz...

Prag beni hakikaten ilgilendirmişti. Olanları önceden görmüştüm, Dubcek'in uzun süre kalamayacağından emindim, herkes hissediyordu bunu. Bence Çek halkının eylemi çok olumluydu. Hayal kurmadan, romantizm yapmadan savaşıyorlardı. Doğru olan buydu. Buna karşılık, Moskova'yı savunmuş olmam çok tuhaf bir durum. Bunu söylemiş olmam inanılır gibi değil... *(düşünüyor)* Ne düşünmüş olabilirim? Ben geleneksel olarak eskiden beri hep solcu bir insanım. Kim bilir, belki de olumlu bir şeyler bulmaya, insanlara öyle göstermeye çalıştım. O dönemde komünist sisteme çok katı bir şekilde inanıyordum. Hiçbir şey hakikaten değişmiyor: ABD'deki bu "siyaseten doğru" safsatası da bir başka totaliter sistem. Ütopyaların geri döndüğünü gözlemlemek beni endişelendiriyor. Bu insanlar ayrıntılar üzerinde çok fazla duruyorlar, genel bir yaklaşıma sahip olmayı bir türlü beceremiyorlar. Avrupalıların da böyle bir problemi var. İncir çekirdeğini doldurmayacak mevzular üzerinde kavgalar ediliyor. Olup bitenlerin farkına varmak için savaş çıkması gerekiyor.

Sizce en büyük başarı ne olurdu?

Günün birinde somut bir yaşam sürmek. İşten, çalışmaktan, yazmaktan bir şey beklemiyorum, ama hayatımı parça parça yaşamak da istemiyorum. Bir aile kurmayı denedim ama, kendime hiç zaman kalmayacak diye çok korkuyorum. Çocuklarım olsun isterim ama, yeniden evlenme konusunda en ufak bir istek duymuyorum. Bir kızım var, bana yeter. Hiç baskı yapmadan bana zaman tanısalardı, çok büyük ilerlemeler gösterirdim. Ama hiçbir zaman kendi tempomda ve sükunet içinde çalışmama izin vermediler. Düşüşe geçmeme daha bir kaç yıl var, kendimi kendi doruğumda hissediyorum. Rahat rahat, istediğim gibi kayıt yapmama izin versinler istiyorum.

Çalışma yönteminiz nasıldır?

Evde prova yapmam. Dolayısıyla, stüdyoya girip söylerken ben de sürprizlerle karşılaşıyorum. Spontanlığım, kendiliğindenliğim var. Şarkıyı söylerken yazdığım sözlere riayet etmediğim de oluyor. Örneğin, "Bouncer" adlı şarkıda, hiçbir dizeyi yazdığım gibi söylemedim... Şarkı söylemek benim için her zaman çok zor bir şey. Fiziksel anlamda değil bu zorluk. Zorluk, "nötr"lüğü yakalamakta. Ne çok hissi, ne de hissiz, ikisinin ortasında bir yer benim aradığım. Ve bazen, o noktayı aramak delirtici oluyor...

Son albümünüz "Tilt"i nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yeni albümümün bir terör tarafı var. Bir de hum-

ma duygusu. Ve ciddi bir şey söylüyorum. Ama mizah da var. Mizah olmazsa olmaz zaten. Can sıkıcı, asık suratlı birisinin iyi bir şey yapabildiği vaki değildir. Dostoyevski'yi veya Kafka'yı okuduğunuzda, müthiş bir "komik"le karşılaşırsınız. Demek istediğim şu: "Tilt"te kara mizah da var.

"Tilt" neden söz ediyor?

Bir yergi, bir hiciv olduğunu söyleyebilirim yalnızca. "Country" müziği, ama bir tür "kara country". Albüm boyunca, bütün akorları çok dikkatle yerleştirdim. Daha önce kullanılmayan yeni akorlar da var. "Tilt"teki akorların bir "yin ve yang" oluşturmalarını murad ettim. Mesela, David Rhohes aynı anda hem majör, hem minör çalıyor... Albümün neden söz ettiği sorusuna cevap vermekten kaçınıyorum, öyle değil mi?

Albümü dinleyenlerin "çözmesini", üzerinde düşünmelerini mi istiyorsunuz?

Evet. Yoksa, başka bir albüm yapardım, dans müziği filan. Ben öyle bir şey yapmak istemiyorum. Böyle düşünen de yalnızca ben değilim sanırım. Ben dersimi çalıştım, ödevimi yaptım. Dinleyenlerden de aynı şeyi bekliyorum. Ve bunu yapacak insanların olduğunu düşünüyorum.

Albümün adını "Tilt" koyarken ne düşündünüz?

Tilt, güzel bir kelime. Birçok manası var. (The Oxford English-Turkish sözlüğünde yer alan manaları: Meyil, eğilme, hafifçe meylettirmek, eğilmek, devrilmek, devirmek, kaldırmak, at üzerinde mızrak oyunu oynamak, Don Kişot gibi yeldeğirmenlerine saldırmak, hızla gelip çarpmak). Kendimiz hakkında neler hissettiğimiz ve radikal olarak yapabileceklerimiz. Çok geniş bir alanı kapsıyor; benim de istediğim, aradığım bu zaten. Picasso'nun "evrensel yüz"ü gibi bir şey...

İlham kaynaklarınız neler oldu?

Beethoven'ın piyano sonatlarının hepsini ve Bartok'un yaylı çalgılar için yazdıklarını dinledim. Ve bazı blues plaklarını... Ama pek pop dinlemedim, çünkü insan farkında olmadan etkilenebiliyor, bilinçaltına işliyor... İlhamın nereden geldiğini söylemek mümkün değil. Sessizlikten geliyor, genellikle... Oturup bekliyorum. Bekliyorum, bekliyorum, bekliyorum...

"Ağlak bir adam olmadan..."

"Walker ekolü"nden Divine Comedy'li Neil Hannon ve Nick Cave geçenlerde bir öğle yemeği yemişler, arkasından da muhabbete koyulmuşlar: Konular aşk, meşk, yeni albümler, Scott Walker, Jacques Brel vesaire, vesaire...

Neil Hannon: Müziğe nasıl başladın?

Nick Cave: Aslında, ressam olmak istiyordum. Ama okulda kapının önüne koydular. Çok fazla... kötü alışkanlığım vardı. Ben de, punk hareketi sayesinde yükselen oldukça vasat bir müzik topluluğunda (Birthday Party) buluverdim kendimi. Burdan yola çıkıp zengin ve ünlü oldum.

N.H. : Benim, ta ilk gençlik yıllarımdan beri, pop-star olmam gerekiyordu. En ufak bir kurtuluş yolu göremez oluncaya kadar uslu uslu okumaya devam ettim, ondan sonra da müziğe atıldım. Senin aksine, punk benim için hiçbir anlam ifade etmiyordu, kesinlikle çekmiyordu; orada çoğu zaman, tavır melodinin önüne geçiyordu... Ayrıca punk'ın en başlarında fazla küçüktüm. Benim esas tutkum Nik Kershaw ya da Howard Jones gibi adamlara benzemekti (sıkıntıyla gülüyor)... Bütün bunları şimdi böyle burada açık etmenin iyi bir fikir olup olmadığını bilmiyorum, tam da öğle yemeğinin ardından. Hazımsızlık yapacak.

N.C. : Haklısın. Hiçbir zaman geriye bakmamak gerekiyor. Bu sıralar çok meşgul müsün?

N.H. : Yakında büyük bir orkestrayla konser verme düşüncesiyle çok çalışıyoruz. Uzun süreden beri hayalini kurduğum, yeni bir çalışma bizim için bu. Hoşuna gider sanıyorum.

N.C. : Benim yeni albümüm bu tarzda, bu havada değil. Çok mahrem, özel, çok içe dönük şarkılar... Benim için de oldukça yeni bir çalışma. Bunda ürkütücü bir yan var. Bunu mutlaka yapmam gerekiyordu, ama şimdi silahsız kaldım. Bunları nasıl anlatacağımı, bu şarkıları sahnede nasıl yorumlayacağımızı çok iyi bilemiyorum.

N.H. : Benim albümümdeki şarkıların da çoğu aşk şarkısı. "A Short Album About Love"ın benim aşk şarkısı yazma tarzımı yeterince gösteriyor sanıyorum. Ben kişisel tecrübelerden yola çıkarak yazamam, aşk hakkında hakiki bir düşüncem olduğunu sanmıyorum, yeterince veriye sahip değilim.

N.C. : Ben bu alanda oldukça tecrübe edindim. Bütün bu zamanın sonunda, bu konuda tamamen cahil olduğum konusunda emin gibiyim. Aşk bana her zaman... kaygan, ele gelmez, öngörülemez bir şey gibi göründü... Ne yaşarsam yaşayım, ne öğrenmiş gözükürsem gözükeyim, her seferinde başlangıç noktasına döndüm. Son şarkılarımda dile getirmeye çalıştığım da bu. Belki de yeni bir dönemi, yeni bir çağı haber veriyorlar. İlk defa hiç kimseyi öldürmediğim bir albüm...

N.H. : Sen Scott Walker'la tanıştın, değil mi?

N.C. : Evet. Son derece yalnız, yalnız yaşamayı seven, münzevi bir adam. Bir lokantada topu topu beş dakika konuştuk.

N.H. : Ben hiçbir zaman, kolay kolay birilerini model almadım kendime. Ama o bugün bana kalan tek kahraman. Belki de hiç tanışmadığım içindir.

N.C. : Çok gizemli biri. Bizim tanışma şartlarımız özeldi, bir filmin müziğinde çalıştık. Öyle uzun soluklu bir işbirliği olamazdı. Onun kendi içine kapanık, yalnızlığı seven yanından haberdardım. Ona bir kaset gönderdim, stüdyoya geldi ve söyledi; aşağı yukarı hepsi bu. Yalnız, stüdyaya ilk geldiğinde şapkasını çıkardığında neredeyse titreyen, ufak tefek gibi görünen bu uzun boylu adam beni şaşırtmıştı... Her ne kadar zaman zaman fazla ileri gittiğini, yapmacık bir gösterişin sınırına geldiğini düşünsem de Scott Walker'ı seviyorum. Çoğu şarkısı hakikaten muhteşem. Ama görkemlilikle, cafcaflılık arasındaki hassas sınırı aşan bazı aşırı parçalarını takip edemiyorum.

N.H. : Hiçbir zaman şarkılarının kusursuz olduğunu düşünmedim. Her zaman çok tutarlı değiller. Ama öyle bir sesi var ki... "Crooner" kelimesi hakkında ne düşünüyorsun? Senin şarkı söyleyişin için kullandılar mı hiç daha önce?

N.C. : İlk anda kulağıma sanki küfür gibi geliyor.

N.H. : Vokal bir performans açısından olumlu olduğunu düşünüyorum. Genellikle, doğru tonu, doğru sesi çabuk ve kolay yakalamak anlamına geliyor.

N.C. : Bana göre, "crooner" benim şahsen kaçınmak istediğim bir duygusallık biçimini ima ediyor. Ben özellikle bir crooner olmak istemem. Üstümdeki etiketle bu kolaycılığa sığınabilirim derhal. Sesim doğal olarak harmonik, buna maalesef diye eklemem lazım.

N.H. : Benim müziğimde çok duygusallık var sanıyorum. Bunlarla dinleyecilerin içini sızlatabirim. Ama ben kendim hiç bir şey hissetmedikten sonra bunun bir anlamı yok. Burada, bulunması gereken bir denge var, senin ulaştığın büyük bir sanat bence. Dış etkilerle, müziğinin insanlar üzerinde yapabileceği etkilerle bağlarını tamamen koparmak ve sadece kendi duygusal dünyana konsantre olmak kolay bir iş değil. Kendi duygusal bağların çok önemli. Ben sürekli bunun peşindeyim.

N.C. : Bunun benim için bir takıntı olduğunu söyleyemem. Dinleyicileri düşünmüyorum, benim küçük, kişisel trajedilerimin onları sürükleyip sürüklemeyeceğinden emin değilim. Dinleyicilerimin başka bir yoldan benim müziğime ilgi duyduğunu sanıyorum, bu yoldan değil. Onları buraya doğru fazla itmek istemiyorum.

N.H. : Bu benim hep aradığım, istediğim bir şey. İnsan bütün şarkılarında kendi acısına gömülen, kendi sonuna doğru koşan ve bununla dinleyicileri zıpkınlayan Brel gibi adamları görünce... bunun peşinden koşuyor. Her akşam tekrar tekrar bunu yapmak, delice bir şey. Belki sahnedeki hali de öylesine içe dönüktü ki, gerçeklikle bağlarını koparıyordu. Ben böyle bir şeye tahammül edebilir miydim, katlanabilir miydim bilmiyorum. Belki de en iyisi şarkıyı her şeyden önce bir iş gibi görmem daha iyi.

N.C. : Bütün bunlar bizi kendi kendimize acımaya götürebilir. Ama gündelik hayatta, kaderime kederlenmekten, kendi kendime duygusallaşmaktan da kendimi alamıyorum.

N.H. : Ben de.

N.C. : Bütün dünya sürekli bir şekilde, sistematik bir şekilde her şeyi iplememeye çalışırken, hiçbir şeyi umursamazken hep cesur bir hava sergilemek çok zor. Bütün zorluk aslında burada. Ağlak bir adam ya da kötü bir oyuncu olmadan bütün bunları bir şarkıda anlatabilmekte.

→27

Nick Cave Nick Cave, yanına yine grubu Bad Seeds'i, yani "kötü tohumlar" Blixa Bargeld, Mick Harvey'i aldı, "The Boatman's Call" albümünü yayınladı geçen ay. Boys Next Door, The Birthday Party gibi uğraklardan sonra Bad Seeds'le birlikte 13. yılını tamamlayan Avustralyalı şarkıcı, her albümünde mutlaka külliyatlı miktarda bulundurduğu baladlarına bu albümde kapıyı ardına kadar açmış. Çünkü konumuz aşk. Gotik-rock, punk filan yaparak bu meselelerle başa çıkılmaz... Kimi iddialara göre "Allahım, neydi günahım" tarzı şarkılardan oluşan "The Boatman's Call"u bir de bizzat sahibinin sesinden dinleyelim...

Eskiden melodram peşinde koşuyordum

Sevgi bağları... "The Boatman's Call"un şarkılarını yazmaya aşağı yukarı iki yıl önce, "Murder Ballads"ın kayıtları sırasında başladım. "Murder Ballads" benim için ek bir projeydi, o zamanki esas çalışmalarımla paralel gidiyordu. Ama gerekliydi: içimde çok doğal bir eğilim olan hikaye anlatıcısı yanımı tatmin etmemi sağladı. Kolay ve çabuk bir albüm oldu, bir kere tamamlanır tamamlanmaz çok daha kişisel şarkılara konsantre olmama imkan verdi. O sıralar hayatımda olup bitenlerle, yaşadıklarımla ilgili şarkılara... O zamanlar çok darmadağınık bir durumdaydım. Tek bir arzum vardı: sadece aşk hakkında, aşka dair bir şarkı yazmak. Bütün bu yaratıcı süreç, eğer insan ilişkilerinden, özellikle de duygusal bağlardan, sevgi bağlarından söz etmeme imkan vermiyorsa benim hiç ilgimi çekmiyor. Ben hep bu yolu izledim. Hayatımda çok şey oluyordu, tam bir kasırga gibi... Tek hedefim olaylara karşıdan bakmak ve bunlar hakkında en dürüst, en doğru şarkıları yazmaktı. Sözlerde ve müziklerde en ufak bir gizleme çabasının olmaması, her şeyin dobra dobra söylenmesi, olayları ve hissettiklerimi biraz olsun aydınlatabilirdi. Kadınlarla ilişkilerin son derece... alt üst edici olduğunu düşünüyorum. Aslında, bu konuda nasıl davranılması gerektiğini hiçbir zaman bilemediğim de söylenebilir. "The Boatman's Call" bütün bunları anlama arzusundan başka bir şeyi ifade etmiyor.

Muğlaklık, şüphe, huzursuzluk... Tamamen sanatsal açıdan bakıldığında, oldukça şanslı olduğum söylenebilir. Hayatımın bu dönemi duygular, heyecanlar, acılar ve sevinçler bakımından çok zengindi; hakikaten de bir şarkıyı besleyebilecek ne varsa vardı. Albümün ilk bölümünde, özellikle, oğlumun annesi Viv'le ilişkimizin son anlarının izleri var. İkinci bölüm ise, bu ayrılıktan hemen sonra yaşadığım ve çok kısa süren başka bir ilişkinin izlerini taşıyor. Albümü kaydettiğimiz sıralarda bu ilişki daha yeni bitmişti. "The Boatman's Call"un son üç ya da dört parçası stüdyoda, son anda yazıldı. Her zaman karışıklığın, karmaşanın bütün yaratıcılığın ideal ortamı olduğunu, hatta en temel ön şartı olduğunu düşünmüşümdür. Bu nedenle de muğlaklık, şüphe, huzursuzluk, kayıplar her zaman için güvenden, huzur ve rahatlıktan daha zengindir. Her ilişkide bir yığın net olmayan, flu aşamanın olduğunu hatırlamak lazım, yani delicesine bir aşk, bezginlik ve acının birbirini takip etmesi demek değil. Daha doğarken bile aşkın ne kadar acı verebilen bir şey olduğunu unutmamak lazım. Önceleri, şarkılarımda ifade ettiğim duygular fazlasıyla siyah-beyaz, hatta neredeyse çizgi film tarzı keskinlikte bir gerçeklik anlayışının ürünüydü. Albümlerimin çoğuyla karşılaştırılırsa, "The Boatman's Call" sıradan bir acı, keder ve sevinci ifade ediyor. Eskiden, her şeyi şişirme, büyütme eğilimindeydim; melodramatik bir yaklaşımın peşinde koşuyordum, her şeyi opera haline getirmeye çalışıyordum. Bu albümde, kendi kendime, kendi sınırlarıma dönmeye gayret ettim. Sonuçta, albümün bütünü çok daha insani oldu. Bu albümdeki ölçülü, ılımlı, sade duyguları seviyorum.

Yıllardan beri müziğim aslında yavaş yavaş "The Boatman's call"a doğru aktı. Şimdi sanki bir sona, sonuca ulaşmış gibi; bu da çok ürkütücü. Bugün nereye gideceğimi, hangi yola sapacağımı bilmiyorum. Böylece, varoluşun en ham, kaba, yontulmamış yanlarıyla karşılaşma şansını hala koruduğumu varsayıyorum.

"Yere ayak bastım"... Eskiden, müziğimle hayatımın aynı evrende gelişmediğini sanıyordum. Şarkı yazmak, içinde kaybolabileceğim, ve bir şekilde beni koruyan, tamamen kendime ait, kişisel bir dünya yaratmama izin veriyordu. Karakterleri ve kişileriyle efsanevi bir evrendi; iyi ile kötünün birbiriyle karşı karşıya geldiği, birbiriyle çarpıştığı, birbirine karıştığı Eski Ahit gibi bir evren. "The Boatman's Call" tamamen bu evrenin dışında. İnsanların aynı zamanda hem iyi hem de kötü olduğu, yara aldıkları, biraz huzur aradıkları gerçekliğe geri döndüm. Yere ayak bastım ve hala bir türlü inanamıyorum buna. Hep sözlerimi kaplayan bütün sembollerden kurtuldum. Olabildiğince çıplak kalmak istedim. Sadece bazı dini imgeler şurda burda kaldı. Ama aşkı basit bir iyi-kötü meselesi gibi göstermek istemedim. İsa'nın hikayesi bile bunun çok ötesine gidiyor. Katolik dini bütün söylemini bunun çevresinde kurmuş, bu nedenle de İncil insan davranışları için bir el kitabı haline gelmiş. Ama bence, İsa'nın hikayesi, sürekli mücadele etmesi gereken, özgür olmaya, başkalarının kendisine da-

yatmaya çalıştığı ahlaki diktalardan özgürleşmeye çalışan insanın hikayesi. Yeni Ahit bence özellikle zihnin, imgelemin, ilhamın özgürleşmesinden söz ediyor. Aşka gelince, özellikle bazı görünümlerde, bizi en yüksek katlara çıkarabileceği gibi, en derin, en karanlık uçurumlara da yuvarlayabilecek bir delilik biçimi. Akılalmaz yaralara, acılara katlanabildiğimiz, kimsenin anlayamayacağı, yalnız başına göze alınacak ve yalnız başına yaşanması gereken bir hal.

Bir piyano ve kendim... Müzikal çerçeve şarkının yazımı sırasında da kendini dayattı. "Murder Ballads"ın miksajı sırasındaydı –bir albümün ortaya çıkarılmasında hakikaten en az sevdiğim aşamadır–, kahrolası şarkıları defalarca dinleme sabrını gösterecek halim yoktu. Mick Harvey albümün miksajını yaparken, ben de kaçıp yandaki stüdyoya gidiyordum, orada bu şartlarda, çok mahrem bir atmosferde, çok sınırlı imkanlarla –sadece bir piyano ve kendim– bir sürü şarkı yazdım. Bu bantları yanıma aldım ve sonraki haftalarda defalarca dinledim. Oradaki sesi, o çok kişisel tonu çok sevmiştim. "The Boatman's Call" üzerinde çalışmaya başladığımızda, aldım bu kaseti götürdüm ve diğerlerine, "İşte bu albümün böyle olmasını istiyorum" dedim. Bu tür şarkılar gerekiyordu: özel, sade ve muğlak... Şarkıları gruba takdim etmek bana hep çok zor gelmiştir. Onlara gösterdiğim şeylerin içinde bir sürü hata olup olmadığını, hatta berbat şeyler olup olmadığını hiçbir zaman tam bilemem. Bad Seeds'dekilerin fikirleri benim için hep çok önemli olmuştur. "Şurası şurası boktan" derler, ben hemen bunu kaale alıp düzeltirim. Ama bu sefer iş çok daha zordu... Durum çok hassastı, çünkü özel hayatımda neler yaşadığımı biliyorlardı. İnsanın arkadaşlarının karşısına oturup da onlara acılarını şarkı olarak söylemesinden daha rahatsız edici bir durum olamaz. Bu, benim için olduğu kadar onlar için de sıkıcı bir durum. Bad Seeds'ciler bir kere daha tanıdığım, bildiğim meziyetlerini gösterdiler, onları hakikaten çok seviyorum. Bir günlük bir çalışmanın sonunda, herkes çok net bir şekilde rolünün ne olduğunu, her bir parçaya katkısının ne olacağını biliyordu. Blixa Bargeld bir şarkıyı dinleyip şöyle diyebiliyordu: "Bu parçada çalmam fuzuli, bensiz çok daha iyi kendini anlatıyor." Benim açımdan da grup açısından da, müziğin sadeliğine, yanılmazlığına, içgörüsüne güvenmek bir şans doğrusu. Kendi müzisyen egolarımızı aşan bir hedefimiz vardı: bu şarkıları olabildiğince doğru yapmak istiyorduk. Mesela, "Black Hair"in bir sürü versiyonunu yaptık, grup olarak. Sonunda albümde, en çıplak, en yalın halini kullandık; sadece bir akordeon ve benim sesim. Hiç hazırlık yapmadan öylece kaydetmiştik, sonra başka deneme yapmadan, olduğu gibi sakladık. "Into My Arms" gibi daha birçok şarkıyı canlı kaydettik. Bu "Murder Ballads"ı yaparken öğrendiğimiz bir tarzdı. "The Boatman Call" da kendi tarzında bu yoldan gidiyor, ama çok daha ölçülü, çok daha ağır. Bu parçaların en beğendiğim yanları, sükûnetleri. Volüme dayanmıyorlar, ona ihtiyaçları yok. Böyle olunca, insan elektrikli enstrümanlarla olduğundan çok daha özgür hissediyor kendini. Şarkılara biraz mesafeyle karşıdan bakmak, onlara neyin verileceğini görmek ve geri kalan her şeyi, efektleri, süslemeleri unutmak gerekiyordu.

Aşk, bizi en yüksek katlara çıkarabileceği gibi, en derin, en karanlık uçurumlara da yuvarlayabilecek bir delilik biçimi. Akılalmaz yaralara, acılara katlanabildiğimi, kimsenin anlayamayacağı, yalnız başına göze alınacak ve yalnız başına yaşanması gereken bir hal.

Daha az gemlenmiş şarkılar... "The Boatman's Call"dan bu yana tek bir şarkı besteledim, o da bir film için, daha çok düz anlatım tarzında, çok fonksiyonel... Bende hep bu hikaye anlatma iç güdüsü, arzusu var. Bu hatta hiç zorlanmıyorum, dili, dili kullanmayı, oradaki özgürlüğü seviyorum. Ayrıca hep daha şiddetli, daha az gemlenmiş şarkılar yazma arzusu duydum. Gelecek şimdilik tamamen belirsiz. Yıllardan beri müziğim aslında yavaş yavaş "The Boatman's Call"a doğru aktı. Şimdi sanki bir sona, sonuca ulaşmış gibi; bu da çok ürkütücü. Bugün nereye gideceğimi, hangi yola sapacağımı bilmiyorum. Böylece, varoluşun en ham, kaba, yontulmamış yanlarıyla karşılaşma şansını hâlâ koruduğumu varsayıyorum.

KODMÜZİK

YENİ

MORPHINE
Like Swimming (Rykodisc)
Bariton saksofon, iki telli bas ve davulun şimdiye kadar ki en 'cool' ortağı. Morphine'in müziği gitarsız rock'ın en orijinal örneklerinden.

GUS GUS
Polydistortion (4 AD)
İzlanda'dan elektronik art müzik. İlhamını Tricky, Björk, Kraftwerk, Derek Jarman ve Fassbinder'den alan topluluğun müziği trip-hop, jazz, hip-hop ve minimal techno'nun orijinal bir bileşimi.

BIS
New Transistor Heroes (Wiija)
İngiliz pop-punk'ının yeni gözdeleri çıkardıkları EP'leriyle ortalığı kasıp kavurmuşlardı. B-52's ruhuna 90'larda yeniden hayat veren topluluğun merakla beklenen albümü dünya ile birlikte ülkemizde de piyasada.

MICHAEL BROOK
Albino Alligator (4 AD)
Geçen yıl Nusrat Fateh Ali Khan'la işbirliği yaptığı projesiyle Grammy ödülüne aday olan, etnik/ambient'ın en önemli isimlerinden Michael Brook'un son albümü.

KULK
Holidays In Europe (Crass)
Müzik dünyasına Sugarcubes'u ve Björk'ü armağan eden topluluğun albümü; 80 başı underground müziğin heyecanını, dürüstlüğünü, avangardlığını en iyi şekilde yansıtıyor ve aynı zamanda meraklılarına Björk'ün İzlandalı küçük bir punk olarak portresini sunuyor.

BOWERY ELECTRIC
(Beggars Banquet)
Bowery Electric de tıpkı Tortoise, My Bloody Valentine gibi, hip-hop, elektronik müzik ve jazz'dan ilham alarak rock formlarını yeniden inşa ediyor.

MAKE UP
After Dark (Dischord)
"Gerçek rock'n'soul dahileri, MC5 sloganlığının çiğ James Brown yoğunluğuyla ruhani bir bileşimi." *New Musical Express*
"-Kesinlikle gerekli- sıfatı yeterli değil, tamamen benzersiz." *Melody Maker*
-MM 96'nın en iyi 50 plağı listesinde 12 numarada.

İstiklal Caddesi Atlas Pasajı No: 16 Beyoğlu / İstanbul - Posta Kutusu: 144 Beyoğlu / İstanbul
Tel: 0212 244 24 22(dükkan) - 0212 292 04 65(ofis) - Fax: 0212 292 04 73

Blixa Bargeld Daha "endüstriyel müzik" terimi ortada yokken Einstürzende Neubaten (E.N.) endüstriyel müzik yapıyordu. Grubun beyni Blixa Bargeld, Nick Cave'le de çalışıyor, The Bad Seeds'in de gitaristi. E.N. "ağır entellektüel" bir ekip. Amerikan menşeli, bilgisayar, sanat ve popüler müziğe dair 'uçuk' entellektüel, dijital kültür dergisi Mondo'da yayınlanan söyleşisinde, Bargeld Frankfurt Okulu'ndan giriyor, Walter Benjamin'den, Reich'tan dolanıp Adorno'dan çıkıyor; mimariden felsefeye, güzel sanatlardan siyasal tarihe açılan bir yelpazede meramını dile getiriyor. 1996 tarihli "Ende Neu"dan bir önceki albümleri "Tabula Rasa" piyasaya çıktıktan sonra Bargeld'le yapılan söyleşiyi Mondo'dan aktarıyoruz.

Aşkın tarifi müMkün!

Gazetecilerden nefret ettiğini biliyoruz. Ama mesele yok. Ben de pop yıldızlarından nefret ederim. Biz gazeteci değiliz ve senin kesinlikle bir star olmana rağmen, müziğinin tam anlamıyla popüler olduğunu söylemek imkansız.

Gazetecilerden nefret etmiyorum; onların yaptıklarından nefret ediyorum. Sizin pop yıldızlarıyla alıp veremediğiniz nedir ki?

Söyleyecek hiçbir şeyi olmayan insanlarla ne konuşabilirsin ki? Ama sizin "Tabula Rasa" albümünüz tek kelimeyle bir deklarasyon! Müzik, metin ve grafikler kusursuz bir bileşim oluşturuyor. Bu albüm, bilinçli bir şekilde tasarlanmış bir Gesamtkunstwerk (Wagner'in terimi: Total Yapıt) **mi?**

Kesinlikle... Ama Avrupa baskısı, orijinal halini görmelisiniz. Aslında üçlü bir plak setinin bir parçasıdır: "Interim", "Tabula Rasa" ve "Malediction". "Tabula"yı orijinaline yakın bir şekilde Amerika'da da çıkarma şansımız oldu. Oysa Amerikan baskısı "Interim" hayli kısaltılmış bir EP'dir neredeyse. Mute, "Malediction"u yayınlama sözü verdi ama bizim tasarladığımız şekliyle değil...

Bu albüm, eski albümlerinizden hayli farklı. Eskileri gibi 'dinlenemez' kategorisinde değil. Hatta grunge ve grindcore'la karşılaştırıldığında 'kolay dinlenebilir' bir albüm. "Tabula Rasa" yeni bir müzikal başlangıcı mı simgeliyor?

Geçmişimizi reddettiğimiz anlamına gelmemeli bu... "Tabula Rasa" yeni plak şirketimize de bir tür gönderme içeriyor. Yedi yıldır bize bir tek kuruş para vermeyen Some Bizarre şirketinden kurtulduk. Ayrıca "Tabula Rasa" kendi başına güzel bir ifade!

Sanatınızdaki Rönesans dönemi natürmortuna yaptığınız göndermeleri seviyorum ben... Garip, sapkın şeyler olup bitmekte sanki...

Bu proje için ilk düşündüğümüz başlık "Still-Life with Explosives" (Patlayıcılarla Natürmort) idi. Natürmortun formal yapısı içinde masa –tabula ya da tableau– tüm evreni temsil eder. Masanın üzerindeki değişik öğeler –meyva, çiçekler ya da çürüyen et– her zaman için sembol ya da metafordur.

Albüm kapağındaki imgeler gerçekten ürkütücü: Üstünde sineklerin dolaştığı yansı yenmiş olgun meyveler, bir kadeh şarap ve bir çekirge. Sanki ortada bir salgın hastalık kol geziyor... Hey, bu da nesi, kavunun içinden kablolar çıkıyor!..

Bu plağın içine, zeki bir insanın kolaylıkla keşfedebileceği neredeyse bir düzine bulmaca yerleştirdim. Bu plak kolay dinlenebilir bir plak olarak algılansa da, bu sadece yüzeyde böyle. Derindeyse hâlâ elitist ve hermetik... Niye "Zebulon" diye bir şarkımız var? Şarkılardan biri palindrom'dan *(düz ve tersten okunduğunda aynı olan kelime ya da cümle, örneğin 'Anastas Mum Satsana')* oluşuyor. Şimdiye kadar yaptığımız bütün şarkılardaki ilk harfleri bir araya getirince hayatın anlamını verdiğini biliyor muydunuz?

Gerçekten mi?

Hayır, ama bu ürünün birçok bağımsız parçadan, farklı yönlere doğru giden öğelerden oluştuğunu söyleyebilirim size. Bu röportaj da o parçalardan biri. Opus fikrini gerçekleştirmek istedik. Tamamen dinamik bir şey yapmak istedik: Her yöne doğru patlayan bir natürmort.

'Endüstriyel müzik' terimi sizi kızdırıyor mu?

Bu terim, Amerika hariç, dünyanın hiçbir yerinde kullanılmıyor artık. Aslında varolmayan bu tür, bir pazarlama stratejisi olarak sizin plak endüstriniz tarafından uyduruldu.

Siz kendinize rastgele bir yafta seçecek olsanız ne derdiniz?

Sanırım cross-over (geçişken, melezleme) kelimesi gayet hoş...

Bu cross-over nereden çıktı? Biri sizin albümünüzü "Çağdaş Alman Halk Müziği" olarak nitelendirmişti.

Bu da tatmin edici. Biz de bir ara kendimize hardcore new age demiştik.

Size her zaman sormak istediğim bir soru var: İlk albümlerinizde, melodilere, ritmlere ve benzeri klişelere bulaşmamak için sıkı bir çaba göstermiş olmalısınız herhalde?

O kadar da zor olmadı canım. Saf bir müzikal naiflikle başladık bu işe, bizi bağlayan hiçbir kültürel güdüm yoktu. Müziğimiz o kadar da olağandışı sayılmaz –sadece pop'un o Avrupamerkezli armonik şovenizminin dışındaydık.

EN bir anlamda savaş sonrası Atonal hareketinin devamı mı?

Schoenberg, Berg, Webern... Neubaten! *(gülerek)* Evet diyeyim de serialism ve chromatizm pazarına düşeyim, di mi? Aslında Arnold Schoenberg'ten çok Kurt Schwitters'e daha yakınız. İlk başladığımızda müzikle ilgili hiçbir kavram yoktu kafamızda. Şimdiye dek yaptığımız albümler aynı zamanda kendi kendimizi eğitme sürecini de gösteriyor. Başta sadece sesleri inceledik, objets trouves *(bulunmuş nesneler)* ve teyp loop'larıyla deneylere giriştik. Sonraları yapıyı geliştirdik ve ritm denen kavramı anlamaya başladık. Şimdi de armoniyi keşfediyoruz. Sanırım iyi öğreniyoruz. Melodi daha önce anlayamadığımız bir şeydi.

Müziğinizi yıllardan beri dinliyorum. İlk başlarda bana vahşi dadaist bir katharsis gibi geliyordu. Bugün ise dönüp o albümleri dinlediğimde hayli uysal görünüyorlar.

Tam da bizim on yıl önce öngördüğümüz gibi. 1980 yılında, tüm pop kültürünün değişeceğini ve bizim aynı kalacağımızı söylemiştim. O zamanın "gürültü"sü, gün gelip onların yeni "müziği" olacaktı. Gerçekten radikal bir değişim oldu. Rap ve hip-hop'la başlayan gürültü bugün her yerde. Bugün herkes o gürültüyü çıkardığı için içim bayılıyor diyebilirim.

Diğerleri kaynak malzemelerinin yapılarını bozarak her şeyi saf estetiğe dönüştürme eğilimindeler. Siz ise enstrümanlarınızın kattığı şeylerin farkındasınız...

Evet, semiotik... İyi olduğumuz zamanlarda, seslerimiz kelimeler kadar kesin cümleler oluşturabiliyor. Notalardan uzaklaşarak sound kullanma fikri, be-bop ve avant garde'ın ilk dönemlerinde de vardı. Buna bir de enstrümanın gerçek kimliğini ekleyin: İşte size yanan petrol! Bestelediğiniz bir parçanın içine yanan petrolden bahseden bir cümle yerleştirin.

Depeche Mode sizin müziğinizi sample'lamıştı, değil mi?

Evet, "People Are People" şarkılarının içinde bizim sample'ımız vardı. Ama bunu itiraf edecek kadar yürekliydiler allahtan. Avru-

1980 yılında, tüm pop kültürünün değişeceğini ve bizim aynı kalacağımızı söylemiştim. O zamanın "gürültü"sü, gün gelip onların yeni "müziği" olacaktı. Gerçekten radikal bir değişim oldu. Rap ve hip-hop'la başlayan gürültü bugün her yerde. Bugün herkes o gürültüyü çıkardığı için içim bayılıyor...

pa turnelerinde onların alt grubu olmamızı istemişlerdi ama olmadı. Şimdi ise U2'nun açılış grubu olacağız. *(kahkahalar)*

Aman tanrım! Onlar sizi sample'lamak istiyorlar, müziğinizi değil. Ruhunuzu sample'lamak niyetleri. Ne de olsa Bono iyi bir katoliktir. Sizi düzecekler, dostum! Burroughs'un dediği gibi: "Eğer dindar bir piçle iş yapıyorsan, bilesin ki, verdiği sözün hiçbir değeri yoktur. Ona insanları nasıl düzmesini öğreten Tanrı'dır."

Faks dün geçti elimize. Rotterdam'da verecekleri konsere katılmamızı istiyorlar. Sanırım bizi isteyen The Edge. Daha önce kimsenin alt grubu olarak çıkmadık sahneye. Nasıl olacağını görmek istiyoruz.

Breton ne demişti: En has sanatsal eylem kalabalığın üstüne rastgele ateş açmaktır. Siz ilk ortaya çıktığınızda herkes ayağa kalkmıştı. Yaptığınız müzikten bile sayılmıyordu. Bugün ise yaptığınız işi beğenen kalabalıklara seslenebiliyorsunuz. Sizinle aynı düşünceleri paylaşanlara vaaz vermekten yorulduysanız, bu konser sizin için gerçekten eğlenceli olur. Yeniden nefret edilmenin nasıl bir şey olduğunu hatırlarsınız. Düşünsene, Benelüks'lü Benetton gençleri "One Life, One Love..." beklerken sizin "Headcleaner" parçanızı dinlemek zorunda kalacaklar.

Evet, kesinlikle olacak olan bu.

"Headcleaner" ilk dönem yapıtlarınızı beğenenleri tatmin edecektir.

"Headcleaner"ın orijinal hali, Viyana'da 45 dakikalık canlı bir kayıttı. Viyana'nın kapalı ana caddesinde çalmıştık. Özel olarak tasarlanmış, fallus benzeri çelik bir aracın içindeydik. Patlayıcılar, kar makineleri arasında "Headcleaner"ı çalmıştık, ki bu performansa bir daha asla erişemedik.

O uzatılmış tondan gürültü duvarına geçiş, gerçekten de kafa temizleyici bir kasetin sesini çağrıştırıyor.

Aslında iki ton var, Viyana ve Paris okulları tarafından kabul edilmiş, birbirine aykırı iki standart akord sistemiyle aynı anda çalınıyorlar. Avrupa'yı yıllarca ikiye bölen ve etkileri hâlâ hissedilen Soğuk Savaş'a bir gönderme niyetine... "Headcleaner", mistik, evrensel bir çözelti, sıvı haldeki bir Filozof Taşı (simyagerlerin ulaşmaya madde) için kullanılan bir metafor aslında.

Jamaika yemeklerini sevdiğini biliyoruz. Peki müzikte nelerden hoşlanıyorsun?

Az sonra ne olacağını bilemediğim müzikleri severim. Henryk Gorecki'nin "Symphony of Mournful Songs"u gibi... Uzun süredir İngiliz listelerine girebilen ilk çağdaş besteci o. Ayrıca sizin Kronos Quartet'i de severim.

Grunge hakkında ne düşünüyorsun?

Ne o? Finlandiya'dan mı çıkma? Ne çok sanattan bahsettik bugün!

Viyana'da takıldığına göre Hermann Nitsch ve Otto Muehl gibi adamları tanıyor olmalısın...

Evet, en tuttuğum adamlardan bazıları aksiyonistlerdir. Peki Schwarzkogler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Resimleri Amerika'da yayınlandığında onun için şöyle bir şeyler dediler: "İşte performans sanatı uğruna çükünü kesip kan kaybından ölmeyi göze alan bir adam".

İnsanlar Schwarzkogler'i korkunç bir karakter olarak görüyorlar. Sanatına sado-mazoşist fanteziler gibi bakıyorlar... Oysa gerçek bir romantikti o. Yakın arkadaşlarından biri intihar etmediğine kesinlikle inanıyor. Otto ise şu anda yine hapishanede. Reşit olmayanlarla seks yapmak suçundan... Gerçekten bütün bu olanlar berba. O, Reich'cıdır. Biri Alplerde, biri de Kanarya Adaları'nda iki ayrı kampı var. AA komünü adı verilen iki kamp...

Bak işte bu harika! Herkesten seks isteyen Tanrı olarak sanatçı...

Öyle değil o iş. Tamamen Wilhelm Reich'ın fikirlerine dayanan bir şey. Kendilerine ait odaları olanlar sadece kadınlar ve yatmak istedikleri erkekleri seçiyorlar. Bu komünler uzun bir süredir var. Ve burada çekilen videolardan biri Muehl'i mahkum etmek için kanıt olarak sunuldu. Kadın yargıç, bunun hayatında gördüğü en iğrenç şey olduğunu söyledi.

Bu AA kısaltması, Crowley'nin A:A'sına benziyor. Crowley'nin kötü bir şöhreti olduğu için bugünlerde Reich'ı paravan olarak kullanıyorlar.

Reich'ın Crowley'le bir alakası yok. Reich tamamen farklı şeylerden bahsediyor. Orgon akümülatörleri, vejetoterapi ve tabii ki seks...

Crowley'nin deli olduğunu düşünüyorsan, "Bir Uyuşturucu Müptelasının Günlüğü"nü okumalısın. Ve Reich'ın aklı başında bir adam olduğunu düşünüyorsan, onun "Uzayla İlişki" kitabını oku...

Reich'ın eserleri Avrupa'dan çok Amerika'da yaygın, o yüzden sizin daha iyi bilmeniz gerekir tabii. Ne de olsa siz orospu çocukları öldürdünüz onu.

Delikanlılık döneminde Kızıl Ordu (RAF) hakkında ne düşünüyordun?

RAF benim kahramanlarımdı.

Siz de bir şekilde terörist misiniz? Einsturzende Neubauten'in anlamı "Çöken Yeni Binalar".

Aslında bu mimari bir terim. Neubau, "yeni inşa edilmiş", savaş sonrasının resmi sloganıydı. Neubauten binalarının çoğu çelik konstrüksiyonlar üzerinde yükselen, duvarları çatının taşıdığı ve zemin ağırlıklarının tüm binayı stabilize ettiği binalardı. Ama malzeme stresi denen şey yüzünden bir süre sonra kendi kendilerine çöküyorlardı –Einsturzende! Bunun klasik örneği, hükümetinizin bize hediyesi olan Berlin Kongresshelle binasıydı. Bir hafta sonra çöktü! İyi bir işaret sayılırdı.

Berlin hakkında neler hissediyorsunuz?

Potsdamerplatz'ı severim. Bu koca boş meydanda, bildiğim her yerden daha fazla tarihi bir varlık yatar. Nazi hükümetinin bakanlık binaları buradaydı. Arkalarında en ufak bir iz bırakmadan yok oldular. Berlin Duvarı da buradan geçiyordu. Artık o da yok. En ufak parçasına kadar Amerikalı turistlere satıldı. Burası dünyanın en değerli gayrimenkulü. Bu meydanı Sony ve Mercedes Benz satın aldı.

Senin için İkinci Dünya Savaşı'nın ruhsal açıdan bir dönüm noktası oluşturduğunu düşünüyor musun?

Benim değil de, bizim ruhsal durumumuzdan bahsedeyim. Walter Benjamin'in yıkıcı karakterle ilgili bir makalesi vardır. Bu karakterin tek motto'su "mekan yaratmaktır". Yıkıcı bir karakterin nasıl olup mekan yarattığını merak edersin, işte bu da Einsturzende kelimesine bir başka gönderme.

Bizim ilgimizi çeken mimari yıkım değil elbette, Avrupa ve özellikle Almanya'daki parçalanmış kültür. Savaş öncesi dönemin avant-garde sanatı tamamen yok edildi. Savaş öncesinin kültürü bize yasaklandı. Yıkıcı karakteri bu tarihi perspektif içine oturtursan, bizim metodumuzu ve çılgınlığımızı anlarsın. Biz diyoruz ki, aşk şarkıları mümkündür.

Sence bu Almanya'ya mı özgüydü sadece? Bizim avant-garde'ımız da yıkıldı...

Sizin savaş öncesi, savaş sırasında ve sonrasında Bugs Bunny'niz vardı. Benim demek istediğim Alman geleneğinin yok olup gitmiş olması... Tüm felsefe ve müziğimiz Nazi'lerle özdeşleştirildi: Dürer, Bach... Bu geleneği yeniden canlandıramayız. Ancak yeniden icat edebiliriz. Galiba Adorno'ya ait olan ünlü bir söz vardır: "Auschwitz'den sonra bir daha şiir yazılamaz". Kendi zamanı içinde, o kültürde haklıydı. Bence savaş, bu koca hiçliğin içinde Alman geleneğini yeniden icat etmeyi mümkün kılan bir mekan yarattı.

Müziğimiz o kadar da olağandışı sayılmaz -sadece pop'un o Avrupamerkezli armonik şovenizminin dışındaydık.

Son yirmi yıl boyunca insanları Almanca rock yapılamayacağına inandırmaya çalıştılar. Ucuz bir yalan olmasına rağmen ülkedeki herkes buna inanıyor.

Sen kendi diliyle konuşan birkaç Alman sanatçısından birisin.

Son yirmi yıl boyunca insanları Almanca rock yapılamayacağına inandırmaya çalıştılar. Ucuz bir yalan olmasına rağmen ülkedeki herkes buna inanıyor.

Her şeye rağmen asıl ilgi alanının politika ya da felsefe olmadığını hissediyorum. Sanki şarkıların tek bir hisle ilgili gibi. Acaba o kelime ne?

Aşk mı? Bu kelimeyi kullanmaktan utandığınızı biliyorum. Ben de... Ama temel konu bu. Tötonik ve yıkıcı olarak tanımlanıyoruz gerçi, ama şimdi gerçeği öğrendiniz.

Aşkı kim tarif edebilir ki?

Ben ederim. Aşkın işlevsel bir tarifi, iki aşığın öpüşmesinde paylaşılan histir. "The Interimlovers" şarkısı bu öpücüğün tarifini yapar, eleştirel ve dinamik bir aşkı tanımlar.

Çeviren: **Ogan Güner**

Cribb 199

Mart ortalarında Almanya'dan, Bremen'den ziyaretçilerimiz vardı: Cribb 199. "İkinci kuşaktan" iki Türkiyeli, bir de Bosnalıdan meydana gelen bir hip-hop çetesi. Ama onların hip-hop'ları alıştığımızın ötesinde son derece kanlı-canlıydı. Roxy'de verdikleri konserde arkalarında iki klavyeli çalgı, bir bas, bir gitar, bir davul yer alıyordu: Amerikalı zenci "maestro" George Edward Jones (nam-ı diğer Sir Prophet "The Guardian" Of Funk) ve dört Alman müzisyen. Biz, grubun üç rapper'ıyla konserin ertesi sabahı kahvaltı sofrasında bir araya geldik. Yani Tuncelili Aydın, Adanalı Ali (Aleem) ve Bosnalı Sedat'la (Mic. Mee)... Elimize yeni yayınlanan ilk albümleri "No Panic No Stress"i aldık, teybimizi Aydın'a doğru tuttuk, hikayeyi dinledik...

Konserinizde beş kişilik bir grup eşlik ediyordu size. Tamamen canlı olarak hip-hop çaldınız. Pek alışıldık bir şey değil...

Zamanında biz de sadece bir DAT kasetle çıkıyorduk. Kasette sample'lar, scratch'ler vardı. Bazen de DJ getiriyorduk sahneye. Hip-hop olayı Almanya'da ilerledikten sonra grupların hepsi birbirine benzemeye başladı. Onun için sonunda live yapmaya karar verdik. Live yapmak, hip-hop'ta mümkün. Bir band'le de olur yani.. Okulda bir Hırvat gitarcı arkadaşım vardı, onun teklifiyle bir ekip kurduk 94'ün başında. O zamandan beri de vazgeçemiyoruz. Daha büyük enerji var. Daha iyiyiz...

Plak kayıtlarında da mı canlı çaldınız?

Plakta yarı yarıya canlı yaptık.

Dünyada live çalan hip-hop'çular var mı? Onları mı örnek aldınız?

Mesela Ice-T'nin Body Count diye bir projesi var. Ama o tam hip-hop değil, daha çok cross-over. Hip-hop bir virüs, yapmak istedikten sonra live da yaparsın, DJ'le de yaparsın...

Nasıl bulaştı bu virüs size?

Küçük yaşlarda zenci müziklerine ilgi duyduk. Beyazların müzikleri çok hoşumuza gitmiyordu. Grubun en küçüğü benim, 1975 doğumluyum. Aleen 26, Senat 27 yaşında. Ben onlara 92'de tesadüfen katıldım. O zaman İngilizce söylüyorlardı. Benimle birlikte Türkçeyi de işin içine kattık. Gittikçe rolüm büyüdü. Alman ZDF televizyonuyla röportaj yaptıktan sonra tanınmaya başladık.

Bremen'den, Bremen'de yaşamanın koşullarından bahseder misin biraz?

Bremen, Almanya'nın kuzeyinde, deniz kenarında bir şehir. Gemi ticareti fazla. Zamanında çok Amerikan askeri vardı Bremen'de. Almanya birleştikten sonra çoğu gitti. Bizim George da orada askerlik yapıyordu. Ama o Amerika'ya dönmedi, Bremen'de kaldı. Amerika'da durumlar böyle. Özellikle zenciler için kampanyalar var. "Caddelerden çekilin, gelin 'militer'e, bir imza atın, artık hayatınız garanti" filan... Bu imzayla da iki yılın gidiyor. Mecbursun. Bremen'dekilerin de bir kısmı dönmedi, orada kaldı. Alman kadınlarla filan evlendiler. Amerika'ya dönseler, orada işleri yok. Almanya'da onlar "Amerikalı". Yani bir adım öndeler. Amerika'da ise sadece birer "black-man".

Türklerin durumu nasıl Bremen'de?

600 binlik bir şehirde 50 bin kişiyiz. Her semtin Türkleri var. Daha hâlâ yabancıyız. Tam entegre olayı yok. Ama Amerika'daki gibi tam bir gettolaşma da yok. Kiraların ucuz olduğu büyük bloklarda, sosyal konutlarda kalıyor bütün yabancılar. Oralarda yaşayan Almanlar varsa da, "en alttaki" Almanlar. Ben Bremen'de yaşayan Türkleri Berlin'dekilere, Frankfurt'takilere göre daha şanslı görüyorum. Almanca en iyi Bremen'de konuşulur. Televizyondaki Almanca kuzeyden gelir. Aynı İstanbul Türkçesi gibi. Benim gibi bir Türk iyi Almanca öğrenebilir. Mesela ben iyi konuşurum.

Türkçen de iyi ama...

Ama Almancam daha iyi. Almanya doğumluyum. Babam.. "gurbetçi" mi diyordunuz?

Evet...

Babam gurbetçi olarak buradan Almanya'ya gidiyor. Tunceli'de bir köyümüz varmış. Satmışlar köyü. Dedem Elazığ'a geçmiş. Dedemin kardeşleri Ankara'ya geçmişler ve satılan köyün parasıyla otel açmışlar Ankara'da. Otelden kazandıkları parayı da Elazığ'a göndereceklermiş... Babam o arada ablalarımı alıp Almanya'ya geçmiş, ama abim Elazığ'da kalmış. Ben Almanya'da doğdum. Abim haber göndermiş, "ben Alman çocuğu istemem, o benim kardeşim değil" diye. Annesi babası tarafından yalnız bırakılmasına üzülüyormuş. Bana anlatıyordu sonra: "Biz Elazığ'da yerlerden metal topluyorduk, lastik topluyorduk, satıyorduk..." 79'da temelli döndük ve Ankara'da kaldık 81'e kadar. Türkçemin böyle kalması biraz da bu yüzden. Ama baktık burada da olmayacak, ailece yine geri döndük.

Baban Almanya'da ne iş yapıyordu?

Postanede çalışıyordu. Hepsinin başlangıcı küçük küçük, orda burda çalışma işleri. Sonunda postane gibi devlet işlerine, metal işlerine ya da Mercedes'e filan yerleşiyorlar. Buralara yerleşemeyenler çok sömürülüyorlar. Bizimkiler boyun büken jenerasyon. Yokluk görmüş Türkiye'de. Evimizi kaybetmeyelim diye düşünüyorlar. Bize hep derlerdi ki: "Oğlum rahat durun, yapmayın, burası bizim ülkemiz değil, her şeyi abartıyorsunuz..." Halbuki bizim için egal! Ben takmam Almanı Malmanı! Annem, babam senelerce çalışmışlar, ezilmişler... Babam 90 yılında emekliye ayrıldığında omuzları filan kireçlenmişti. Emekli maaşıyla Türkiye'ye izine geldiler. Avşa adasına...

Ben takmam Almanı Malmanı! Annem, babam senelerce çalışmışlar, ezilmişler... Babam 90 yılında emekliye ayrıldığında omuzları filan kireçlenmişti. ilk jenerasyon ezildi. Biz ortadayız. Bizden sonraki jenerasyon tam psikopat.

Sen onlarla gelmedin mi?

Ben okul grubuyla Marmaris'e gitmiştim. İlk defa arkadaşlarla Türkiye'deydim. İki haftalık güzel bir partiydi yani... İstanbul'a geleceğim, sabahleyin dayım beni alıp vapurla Avşa'ya götürecek. Vapura bindik. Avşa'ya geldiğimizde babam iki saat evvel vefat etmişti. Kalp krizinden gitmiş adam... 30 yıl Almanya'da çalış, çocuklarına istikbal sağla, tam rahatsın, emeklisin, gel keyfim gel... Olmadı. Adam emekli maaşını bile yiyemedi. Zamanında biz beraber hiç denize gitmemiştik. Tatile filan geldiğimizde Tunceli'ye giderdik. İlk defa böyle bir deniz olayı olacaktı, sonra paat diye... Aldık tabutu, geminin üstünde Erdek'e götürdük... Neyse, hepimizin böyle acılı olayları vardır... Dediğim gibi, ilk jenerasyon ezildi. Biz ortadayız. Bizden sonraki jenerasyon tam psikopat.

Nasıl yani?

Kimseyi dinlemezler. Tam filmlik. Çok beterler. Kavgalar, hırsızlıklar... Salak da değiller, arabaların filan nasıl açılacağını, nasıl kaldırılacağını, her şeyi biliyorlar. Mesela, şakasına yürütmüşler son model Mercedes'i, sen de onların büyüklerisin, sana abi diyorlar, ama bir bakıyorsun yanından son sürat geçiyorlar. "Aydın abiii" diye bağırıyorlar. "Ulan manyak mısınız" falan diyeceksin, ama bir şey diyemiyorsun. Eğer bir şey desen, bu sefer anne-baba pozisyonu almış olacaksın. Bazıları uyuşturucu satar, her türlü pis işin içindeler... Bir kere belki uyarırsın ama sonrasına hakkın yok... Kendileri bilmesi lazım.

Hip-hop anlayışınız hakkında neler söylersin? Gangsta-rap'le aran nasıl?

Gangsta-rap'i dinlemeyi seviyorum... Ama bir adım geri deyim. Öylesine dinliyorum. İçinde değilim. Bazıları "onu öldürürüm, bunu öldürürüm, silahıma davranırım" diye sözler yazıyor, zaten sabah kalkar kalkmaz buna uygun hareket etmeye başlıyor... Benim life style'ım öyle değil. Benim kendi hayatım kendi elimde. Bir uzaklığım var...

Ama gangsta-rap yapanların da kendilerine göre bir sebepleri var... Mesela Cartel'le benzer koşulları paylaştığınız halde yollarınız daha farklı... Onlar size oranla daha gangsta...

Amerika'daki gangsta-rap'le Cartel'in yaptığı gangsta-rap arasında uzay var. Amerika'daki-

İçimdeki his "küfür et" diyor!..

ler gerçekten olup biten şeyler. Bizim Cartel'in yaptığı yapmacıktı. "Her taraf kan, karakan" filanmış diyorlar ama, o kadar beter değil. Abarttılar bana göre. Almanya'yı Manhattan, Bronx gibi bir yere benzettiler. Daha değişiği var Almanya'da.

Neler geçiyor başınızdan?

Mantığıyla ezmeye çalışıyor seni. Hiç Almanca bilmeyene, inadına en zor, en iyi Almancayla emirler veriyor. Sokaklarda bakışlarıyla eziyor. Hiç takmayarak da eziyor. Sen ikinci sınıf insansın. Resmin buraya uymuyor. Şeklin de uymuyor, saçların da uymuyor... Toplumun bütünü bize hiç yaklaşmadı, sadece küçük küçük gruplar bizim yanımızda oldu, ama onların da sesi boğulup gitti. Almanlar kendi seviyesindeki insanları aralarına alır. Amerikalıları çok severler mesela. Amerikan yabancısı yabancı değil. İngiliz yabancısı yabancı değil. Biz yabancıyız: Türkler, Romenler, Polonyalılar... Yunanlılar da yabancı ama, çok restoranları var, "bitfeki" filan satıyorlar, Almanlar severler onları. Türklerin bir imajı var: barbar, bıçakçı... Küçükken bu imajı duyduğum zaman, "olamaz ki, ben böyle değilim" diyordum. Ama bu imajı duya duya sen de öyle oluyorsun. Kısır döngünün içinden çıkamıyorsun.

Sen kavgalara karıştın mı?

Çok. Bütün küçüklüğümüz ister istemez öyle geçiyor. Dazlak dedin mi, tamam işte, düşmanlarımız. Evin içinde "oğlum, yapmayın"ları dinliyorsun, ama evin dışına çıktın mı serbestsin. Ondan sonra Ali geliyor, Hüseyin geliyor, Mehmet geliyor, Onur, Sabri, Özgür geliyor... Bir yerde bir dazlak görüyorsun, peşlerinden koşmaya başlıyorsun. Onlar da yalnız buldukları zaman Türklere aynısını yapıyorlar çünkü. Bizim orda artık pek dazlak kalmadı ama. Zamanında dazlaklıktan geçmiş, belki fikirleri aynı kalmış, ama kravat filan takıyor şimdi.

Sizin yanınızda olanlar?

Punk'lar iyidir, onlardan zarar gelmez. Kendi halindedirler. Onlar da kendi sebepleriyle dazlaklarla kavgaya girerler. Beraber de kavgaya girersin bazen ama, onlar da sonunda Alman milleti. Bizim yabancılar birbirini daha fazla tutuyor. Beş tane sağlam yabancı olunca, 40 tane dazlak olsun, kaçarlardı. Yürek yoktu onlarda. Dazlak çetelerinin fazla bir gücü yoktu.

Sizin de çeteleriniz var mıydı?

Vardı tabii ama rakibimiz yoktu. Benim çeteme yabancıları da alıyordum ben. Kıyak Alman varsa, onu da alıyordum.

"Benim çetem" diyorsun, liderleri sen miydin?

Lider bendim ama, o kadar da "benim çetem" diyecek kadar değil... İstediklerini lider seçerlerdi. Ama hepsine abilik yapıyordum, çetenin kuralları vardı, "sigara içilmeyecek, hırsızlık yapılmayacak" falan filan...

Niye sigara içilmiyor çetede?

Zamanında temizdik. O çeteyi aslında pisliğe karşı kuruyorsun. Çete pis bir şey değil. Tertemizdik. Sonra çete mete kalmadı tabii, herkes her şeye bulaştı.

Hip-hop'a dönelim tekrar... Kimleri seviyorsunuz?

Misal, Tupac'ı çok severim. Öldürüldü biliyorsun. Bu mafya hikayeleri de sanıyorum "marketing strategy". Yaptığı her şey "perfect"ti, "marketing"i de "perfect"ti. O kadar perfect bir şey gangsta-rap olamaz. Bu programdır. Öldükten sonra "Makaveli" diye plağı çıktı. İki plağı daha çıkacak, iki tane daha filmi çıkacak. Sanırım bu adam ölmedi. İki yıl sonra "bak Makaveli gibi geri geldi" olacak. Makaveli, zamanında ünlü bir eşkiyaymış. Düşmanları bunu vuracakmış, bu da ölmüş numarası yapmış. Ondan sonra hepsini o vurmuş. Tupac da aynı numarayı yapıyor. Tupac'ın düşmanları da öbür rapçılardı. Beyazlar ve devlet filan zaten düşmandı. Bunlar "west-coast", öbürleri "east-coast". Birbirlerine zıtlar. Geçen gün de Notorious BIG öldürüldü. Tupac, parçalarında Notorious BIG'e küfür ediyordu. "İlk önce senin ağzına ve dostlarının ağzına sıçayım" diye başlatıyordu şarkısını Tupac. İlkten zannedildi ki, Tupac'ı da Notorious BIG öldürttü. Tupac, şarkısında "senin karını şaaptım" diyordu ona. İşte şimdi de Notorious BIG öldürüldü. Amerika'da her şey olabilir.

Yalnızca Amerikalıları mı örnek aldınız kendinize?

Mesela Fransızların da özgün hip-hop'çuları var.

Fransız grup NTM, sahnede polise küfrettiği için cezalandırıldı... Bu konuda ne diyorsun?

Bir şey benim canımı sıkıyorsa, bir şey gıcığıma gidiyorsa, bunu söylemenin tek yolu küfür değil. Başka şekilde de söylersin. Aynı effect'i olur. Hatta daha iyi effect'i olur. Milleti düşündürürsün. Böylesi yolları aramak bizim için daha iyi.

Diyelim ki polisten şiddet görüyorsun, ama buna karşı çıkmak için küfürden ya da şiddetten başka yollar olduğuna inanıyorsun...

Evet... Ama içimdeki his "küfür et" diyor...

Türkiye'den gelen müzikler?

Bizim doğduğumuz sanatçılar, Orhan Gencebay, Ferdi Tayfur, Sezen Aksu, İbrahim Tatlıses... Gurbette bunların kasetini taktığında günlük hayatın içinde birdenbire tak diye bir "flash" oluyor. Onları hep burda taşıyoruz *(kalbini tutuyor)*... Ama bu yeni pop, mopları dinleyemiyoruz. "Espanyola" gibi olmak isteyenler var, kendi aslını sen niye rezil ediyorsun, aslın gidecek, ondan sonra boku yiyeceksin salako!.. TRT'yi açıyorsun, Espanyola'yla Türkler dansediyor, ayıp bir şey... Ben sazlı mazlı müzikleri de çok dinlerim. Tuncelili olduğum için, Arif Sağ, Aşık Mahzuni, Musa Eroğlu, Sivas'ta vefat eden Muhlis Akarsu... Evde sonuna kadar açıp dinliyorum, ama dışarı çıktığında yine Almanya'dasın...

Grubun diğer elemanlarını anlatabilir misin?

Senat müslüman bir Bosnalı. İki yaşındayken anne-babasıyla Almanya'ya gidiyor. Orada anne-babası anlaşamıyor, ayrılıyorlar. Anne çocuğunu alıp Bosna'ya dönüyor. Babası bir-iki yıl sonra çocuğu kaçırıp Almanya'ya getiriyor. Annesinin çocuğunun nerde olduğundan haberi yok. Gene bir drama. Senat babasından çok eziyet görüyor Almanya'da. Dayak yiyor. Sonunda yetimler evine kaçıyor. 18 yaşına kadar orada kalıyor. Almanlar arasında büyüyor, kendi aslını da unutuyor. Müziğe özeniyor, discolarda rapçılığa başlıyor. Bizim George'la tanışıyor. Sahneye beraber çıkmaya başlıyorlar. Sonra Ali (Aleen) de dansçı olarak onlara katılıyor. Birlikte 199 numaralı bir evde buluşup çalışıyorlar. İsmimiz de oradan geliyor: Cribb 199. Ali, 1970'de Adana'da dünyaya geliyor. İki yaşında, Almanya'ya gidiyorlar. Yedi kardeşler. Ali'lerin asıl dili Arapça. Ailesi, Adana'nın fellahlarından... Bizde de Zazaca var ama, ben Zazaca öğrenmedim. Babam filan biliyordu ama ben 'önce bir Türkçeyi doğru dürüst becereyim' istedim. Özeniyordum ama olmadı. Ama Ali Arapçayı da, Türkçeyi de öğrenmeye kalktı; ikisi de biraz yarıda kaldı...

Okul durumu?

Ali ve ben ortaokul mezunuyuz. Ben ortaokuldan sonra ticaret lisesinde okudum, tam meslek yapmak üzereydim, plak işlerine girdik, bıraktım. Aslında daha iyi oldu. Aramızda mesleği olan yok. Bir tek Senat, zamanında meslek yaptı. Metal üzerine... Belinde bir arızası olduğu için işini bırakmak zorunda kaldı...

Peki geçici işlerde çalışıp para kazanmadınız mı hiç?

Ben çok çalıştım. Tabak yıkadık. Hamallık gibi sert işler yaptık. Mercedes'te çok pis işler yaptık: Saat gece onbirde bütün Ruslar, Polonyalılar, Türkler gelir, kapının önünde iş beklerler. En güzel Mercedes'ler Bremen'den gelir, en büyük fabrikaları orada. O en güzel modellerin altında en pis işleri yapardık. Şabahın altısına kadar her tarafımız leş gibi olurdu, metal tozuyla dolardık. Bizimkiler 30 yıl bu işleri yapmışlar ama biz.. Alışkın değildik.

Sizin kuşaktan Türkler arasında hip-hop çok mu yaygın?

Orada Türkler arasında ne ararsanız var. Bremen'de heavy metal grubu Rumble Militia var. Bir Yunanlı, bir Türk var grupta... Hip-hop'çuları sayayım: Berlin'de Aziza-A var. Bir Türk kızı olarak Türk erkeklerini eleştiriyor, bir kadının gözüyle bakıyor her şeye. Acayiptir Aziza, çok "power". Tam zenci kadınlar gibidir. Annesi ve babası onun arkasındalar, çoğu Türk kızlarına müziği yasaklar aileleri halbuki... Gasterbeita, (Gastarbeiter) yani 'misafir işçiler', Sadık ve Mustafa... Bremenli Double Pac var. İkiz kardeştiler, biri trafik kazasında vefat etti; bizim albümümüzde 'ruhuna fatiha' diye yazdığımız arkadaşımız. Diğer kardeş Berlin'de devam ediyor... Frankfurt'ta Asiatic Warriors var, İntikam var, Düşmanı var, Ses var... Yeni single'ımız için hepsini davet ettik, birlikte bir şey yapacağız...

Cartel'in ülkücü gruplarla ilişkisi çok tartışıldı buralarda...

Hip-hop'çuların arasında ülkücü varsa, o adam asıl hip-hop'çu değil. Hip-hop, "multi-kulti"dir. Dünyanın her çeşit insanıyla yaparsın... Almanya'da Refah'çılar var, bozkurtçular var. Birbirlerine yaklaşmayı düşünmeden herkes kendi köşesine gidiyor.

Biz Cartel'deki çocuklarla sonradan tanıştık. Ülkücü filan değiller. Zaten kendileri Doğulu... Buraya geldikleri zaman havaalanında olanları anlatıyorlar. Bütün bozkurtlar karşılamış bunları... Kullanmaya çalışmışlar çocukları. Çok şoka uğramışlar... Çok mantıksız bir şey zaten. Salako, sen zaten Almanya'da yaşıyorsun. Alman dazlaklarına gıcık oluyorsun, kendin mi dazlaklık yapacaksın?! Eşek değilsen yapmazsın.

Tabak yıkadık. Nakliye işlerinde çalıştık. Hamallık gibi sert işler yaptık. Mercedes'te çok pis işler yaptık. O en güzel modellerin altında en pis işleri yapardık. Sabahın altısına kadar her tarafımız leş gibi olurdu, metal tozuyla dolardık... Bizimkiler 30 yıl bu işleri yapmışlar ama biz...

Evin içinde "oğlum, yapmayın"ları dinliyorsun, ama evin dışına çıktın mı, serbestsin. Ali geliyor, Hüseyin geliyor, Mehmet geliyor... Bir yerde bir dazlak görüyorsun, peşlerinden koşmaya başlıyorsun. Onlar da yalnız buldukları zaman Türklere aynısını yapıyorlar çünkü.

Söyleşi: **D.B.**

Her ölüm erkendir ama, Ergün Şenlendirici'nin ölümü erkenden de erken oldu; geçtiğimiz şubat ayında aramızdan ayrıldığında 39 yaşındaydı. Müzisyen ailelerde müzikal geleneğin aktarımı ve Roman müzikal kimliğini konu alan incelemeleri nedeniyle Şenlendirici'nin yakınlarıyla irtibat içinde olan Amerikalı araştırmacı Sonia Seeman aldı bizi Ergün Şenlendirici'nin yeğeni, klarnetçi Altan Bergamalı'ya götürdü. O da, "Ergün abi anlatmakla bitmez ya..." dedi ve anlatmaya başladı:

Ergün Şenlendirici

Bir rüzgardı, geldi geçti

Telefonda taksim

Biz Ergün'le her saat beraberdik. Zaten iki kat üstümüzde oturuyordu. Hayatta beraberdik yani... Düğünlerde çalıyorduk Bergama'da. Ben klavye, o trompet çalıyordu. Dört kişiydik, iki gün iki gece, üç gün bazen, çalardık. Kozak yaylasında üç gün yapılırdı düğünler. Hemşerimiz Erdoğan abi vardı, pavyonlarda müdürlük yapıyordu, çok beğenirdi abimi. Çocuklarının sünnet düğününde, "Ergün, seni İstanbul'a almak istiyorum" diyor. Böyle başladı olay. Erdoğan abi, Beyoğlu'nda Şehrazat pavyonunda çalışıyor, hiç unutmam, Neco'ydu pavyonun sahibi. "Trompetle Türk müziği olmaz, ama belki orkestrada filan, dinlemek lazım" diyor. Abim de düğün bittikten sonra, kafası da biraz iyi, Bergama'dan telefonla taksim ediyor, pavyon sahibine. Adam şaşırıyor tabii. "Hemen getir" diyor Erdoğan abiye. Böylece İstanbul hayatı başlıyor. Tek geliyor önce.

"Trompette bu sesler yok..."

Bergama'da çok trompet çalan var o an, hâlâ daha öyle. Onun ayrı bir özelliği vardı, Allah vergisi. O, kabiliyetini İstanbul'a geldikten sonra pekiştirdi. İnanıyorum ki, dünyada çok trompet, caz ustaları var, o adamlara erişmek mümkün değildir, hayatlarını vermişler bu müziğe. Rahmetlinin çaldığı şekildeki trompeti onlar icra edemiyordu, ama o onların çaldığını icra edebiliyordu. Çünkü kalpte, ruhta Türk müziği yatıyor. Abim alıp eline trompeti, bir uşşak taksim ettiği zaman, o ustalar, caz ustaları, "ya, bu adam manyak mı, nedir bu, trompette bu sesler yok, nereden çıkıyor bu sesler" diyorlardı. Sazına da çok hakimdi. Tabii bu pavyon hayatı yordu bunu. Aşağı yukarı beş altı senesi Beyoğlu'nda pavyonlarda, saat dörtlere beşlere kadar çalarak geçti.

Magnetic Band olayı

Mustafa Yolaşan'ın programı "Pazar 89"da çaldılar... Bir gün, Yolaşan, programında, "Sayın seyirciler, değişik bir olayla Güngör Hoşses ve arkadaşları bu sefer karşınızda, trompetle oyun havaları çalacaklar" dedi. Taksimler oluyor falan. Adam içinden geldiği gibi çalıyor... Bu "Pazar 89", 90 oldu, 91 oldu, yani bayağı bir gitti Güngör abilerle. Okay abi (Temiz) seyretme imkanı buluyor, dinliyor onu. "Ya bu adam kimdir, neyin nesidir, ben bu adamı bulmak istiyorum" diyor. Güngör abiyle hemen temasa geçiyor, "Bu adam benim aradığım adam" diyor. Ondan sonra Okay abiyle çalışmalara başladılar. Şimdi Gelibolu'da Yarımdünya Hasan var, klarnet çalıyor, bir de darbukacı, çubukla çalan, Hacı... Adamlarda Allah vergisi bir yetenek var. Şimdi Okay abi öyle partisyonlarla falan bir şeyler yapıyor, Hacı denilen adam tek başına çubuklarla solo yaptığı zaman, binlerce kişiden alkış alıyordu. Yani kabiliyetli müzisyenler hepsi. Okay Temiz'le Magnetic Band olayı başlamış oldu. Kulaklığını takardı, çalınan parçaları ezbere alırdı. "Bak şurada şunu yapmış" falan derdi. Sonra bir bütün oldular. Grup kuruldu. Zaten halen de o arkadaşlar devam ediyor Okay abiyle.

Dünyada çok caz ustaları var. Rahmetlinin çaldığı şekildeki trompeti onlar icra edemiyordu, ama o onların çaldığını icra edebiliyordu. Çünkü kalpte, Türk müziği yatıyor. Abim alıp eline trompeti, bir uşşak taksim ettiği zaman, o ustalar, "ya, bu adam manyak mı, nedir bu, trompette bu sesler yok, nereden çıkıyor bu sesler" diyorlardı.

Ama bu arada, Okay abinin grubunun işleri haricinde, bizim kendi müzisyen arkadaşlarımızın düğünü olurdu, telefon açarlar, "Ergün, işte düğünümüz var" falan. Yani bir menfaat beklemeden giderdi çalardı. Kimseyi kırmazdı. Trompeti üflediği zaman, borazan sesi, boru sesi çıkmıyordu, o cazcıların yeteneği vardı onda. Trompeti trompet gibi üflüyordu. Bu Allah vergisi olaya, yeteneğe sahipti. Parmağını, dilini kullanma hakimiyeti çok güzeldi.

Bergama okulu

Bergama'dan yeni yetişen arkadaşlara bir imkan tanımak istiyordu. Kabiliyetli trompetçi çıkar diye. Yani "benimle kalmasın, kabiliyetli çocuklar Bergama'da körelmesin"... Düğünlerde gidiyor hâlâ adamlar, iki gün-üç gün çalıyorlar. Halen daha o düğünler bir çalışma gibidir Bergama'da. Ama tabii, bunların içinde iyi olanın çıkması lazım. O da, rahmetli, iyi olanları toparlamak istiyordu. "Altan, ritm çalan arkadaşlarla toplanalım, ben yanıma bir trompet daha alacağım, beş altı kişi de Yunanlı arkadaşlar var" dedi, son isteği buydu, "bir grup kurmak ve çok değişik şeyler yapmak istiyorum..."

Onun ilk trompet ustası, benim kayınpederim Midhat Duraç. Kula Ahmet derlermiş, abimin hanımının kardeşi, mahalledeki Roman düğünlerinde birlikte çalarlarmış. Hâlâ zordur Orhan Gencebay'ın şarkılarını çalmak, üç kişi dört kişi birleşip çalmak iyice zordur. Hâlâ daha bir solist Orhan abinin şarkılarını okumak istediği zaman, yirmi kişi, otuz kişi birleşiyorlar. O zaman mahalle düğünlerinde bu adamlar, bir trompet, bir klarnet, bir davul, bir trampet, dört kişi Orhan Gencebay'ın şarkılarını çalıyorlar. Trompetle klarnetin bastığı notalar, şarkılarda hep aynıymış bu adamlarda. Yani bir fazla, bir eksik nota basmıyorlarmış. Ergün Abimle Arap Hüseyin denilen adam, amca çocukları bunlar, biri klarnet, biri trompet çalıyor. Bunlar da, kayınpederlerden daha ufak, mahalle düğünlerinde, Roman düğünlerinde arkalarından geziyorlar. Ne çalıyorlar, ne ediyorlar, hangi şarkıyı çalıyorlar, devamlı onları dinliyorlar. Hatta alırlarmış ellerine sopa gibi, kargı gibi bir şey, birisi trompet, birisi klarnet yapar, çalar gibi yapıp arkalarından gezerlermiş. Biz de öyle yetiştik. Kula Ahmet ve kayınpeder Midhat Duraç dönemi geçtikten sonra, bir Arap Hüseyin ve Ergün dönemi başlamış mahallede. Arap Hüseyin'in babası, Ergün abinin amcası. Dayım olur benim. Ben Ergün'ün ablasının çocuğuyum. Arap Hüseyin, klarnetten önce trompet çalmış. Arap Hüseyin'in babası, 65'inde, 70'inde, ama hâlâ daha çok iyi klarnetçidir. Kendi çapında, virtüöz denilebilecek kadar iyi klarnet çalar...

Zaman geçiyor, Ergün abimle Arap Hüseyin bir araya geliyorlar. Evde çalışma, düğünlere beraber gitme imkanları oluyor. Hatta Ergün abimin babası öldüğü zaman, düğünden geliyor babasının ölümüne. Düğünler haricinde bir odaya kapanıp saz çalışıyorlarmış. İşte Bergama'nın zeybek havaları, şarkılar, türküler, piyasada ne

34→

"Bu yüz ifadesi çok güzel anlatıyor onu. Çok fazla ailesine açılan bir insan değildi... Ben de hissediyorum. Bu sesler giriyor çocuğun kulağına, o da hissediyor bunu. 'Bu trompet sesini duy, sen de trompetçi olacaksın' demek ister gibi bir ifade var bu fotoğrafta. Ona bakmış. Gülmüyor. Ciddi şeklilde. Evindeki şu ortam, aşağı yukarı her gün denilecek kadar eksik olmazdı. Her akşam bir-iki duble bir şey içerdi..."

varsa çalışıyorlarmış. Sonra Arap Hüseyin klarnete dönüyor trompetten ve iyi bir klarnetçi oluyor. Abim de trompette çalışa çalışa, tabii düğünler antrenman gibi, bir de Allah vergisi var, daha iyi oluyor.

Don Cherry'nin ezberi

Hani bir laf vardır, "analar neler doğurur" diye. Kendi ailesinden belki onun olayını yürütecek biri çıkabilir, ama, benim kanaatimce, çok zor. Artık gelmez. Çünkü o apayrıydı, apayrı bir kabiliyete sahipti. Fazla eğitimli değildi, yani bir konservatuar eğitimi görmedi. Ama bu hayat tecrübesiyle dünyanın en usta caz trompetçilerini kendisine hayran bıraktı. Paris'te oluyor galiba, yanlış hatırlamıyorsam, Okay Temiz'le grup olarak gittiği konserlerden ya da Roman festivallerinden birinde, Don Cherry ile denk geliyorlar. Şimdi adam şaşırıyor buna, "böyle trompet çalınmaz, nedir bunun yaptığı olay, şeytan mı" diyor bu adam. Evine götürüyor rahmetliyi. Teybe alıyor taksimini evde. Aradan belli bir zaman geçiyor, İstanbul'a bir caz festivaline geliyor. Ergün abime telefon açıyor: "Ergün, festivale geliyoruz İstanbul'a, falanca tarihte oradayız, gel". Sahneye çıkıyor Don Cherry. "Ergün, dinle beni" diyor adam. Kasede aldı ya taksimini, ezbere almış. Ve ezberlediği taksimi çalmış ona. "Altan" dedi, "şaşırdım kaldım..." "Bu trompeti ben öldüğüm zaman sana hediye edeceğim" diye de bir mevzu oldu, yanlış hatırlamıyorsam, Ergün abimle Don Cherry'nin arasında.

Son zamanlarda da trompeti şu ağa tarafına, yani kaset camiasına kabul ettirmişti. Bu çok zor bir olaydır. Yani trompeti Türk müziği şeklinde çalarak bizim kaset camiasına kabul ettirmek, bu çok zor bir iştir. Sezen Aksu gibi, Zülfü Livaneli gibi, şimdi aklıma gelmiyor, daha birçok ünlü ismin kasedinde çaldı. Hatta Ayhan Aşan'ın son kasedinde... Almıyorum, dinlemiyorum, yani onun... Şeyini hatırlamamak için... Benim nazarımda o ölmedi, Allah'ın gücüne gitmesin. Okay abiyle yurtdışına çıktı, orada kaldı, gibi düşünüyoruz. Yani onun melodilerini, nağmelerini duymamak için almıyorum. Bazen Sezen'in şu şarkısı çıkıyor, "seni yerler, yerler" falan, orada bir nağmesi var, dinlemiyorum bile... Çünkü onu yaşamak...

Son zamanlarda da trompeti şu ağa tarafına, yani kaset camiasına kabul ettirmişti. Bu çok zor bir olaydır. Yani trompeti Türk müziği şeklinde çalarak bizim kaset camiasına kabul ettirmek, bu çok zor bir iştir.

Roman caz

Bir şarkı var kalıplaşmış, bir eseri çalıyorlar, ama eser içerisinde solo bölümüne geldikleri zaman, o anda duygusu nasıl geliyorsa, beynindekini kalbindekini birleştirip saza lanse ediyordu. Abimin bu duygusu çok genişti, belirli bir kalıba sahip değildi... O anki ruhta, o anki çalışta ne hissediyorlarsa onu çalıyorlardı ve çok iyi icra ediyorlardı. Biz şarkıyı çalıyoruz soliste, yani işte meyan, zaman zemin, işte nakarat, şarkı bitiyor. Öyle bir şey yoktu onlarda. Eseri bir iki defa tekrar ettikten sonra, tamamen kendi duyguları altında kendi kabiliyetlerini icra ediyorlardı. Onun bir notası olup da onu geçtiğine inanmıyorum. Ruhla çalmak, o anda nasıl geliyorsa öyle çalmak, bence işte ustalık da bu. Caz da yatkın buna, Roman müziği de.

Anlaşmış bir klarnetçiyle bir trompetçi

Zeybek havasını normal çalındığı şekilde çalmazdı abim. Yanında bir klarnetçi... Bir mezürle o ölçülerin arasına sığmayacak olan notaları sığdırmaya çalışırdı. Düz çalmak başka, bir de azimli, istekli çalmak, o zeybek havasını daha güzelleştirerek çalmak başka. Bu daha zor bir iş. Mesela zeybek havası çalınırken bir nağme yapılamazsa birincisinde, ikincisinde, üçüncüsünde daha iyi, dördüncüsünde ezbere çalıyorlardı. Anlaşmış bir klarnetçiyle bir trompetçi, artık birbirlerine bakmadan, nerede ne yapacaklarını da biliyorlardı. Daha kıvrak şekilde çalınıyordu. Ölçülerin arasına daha çok nota sığdırmaya çalışılıyordu. Ama güzel bir şekilde, kulağa hoş gelecek şekilde. Zeybek havasıydı, başka şeylerdi, böyle böyle bir eğitim oluyordu yani.

Gelin ağlatan

Mahalle düğünlerinde özellikle "gelin ağlatan" isterlerdi. O "gelin ağlatan" denilen şey de gelinin o andaki duygusunu, hüznünü en güzel bir şekilde yansıtması... Kafasına göre bir uzun sesle taksime çıkıyor. Bir meyan alıyor. Bir uzun hava gibi. Ama o kalpteki duyguları, o hüznü öyle güzel bir şekilde icra ediyor ki, bırakın o gelini o içli nağmelere hepsi hüngür hüngür ağlıyor.

Abim bence bir tarihti. Gelmez bir daha. O devir bitti. "Bir şakacı rüzgârdı, gelir geçer sanmıştım" diye bir segah şarkı vardır. Bir rüzgardı, geldi geçti.

Söyleşi: **Özgür Uçkan**

Adı üstünde...

Ben hiç kimseyi kopya etmek istemedim. Mesela bir Amerikalı veya İsveçli gibi caz çalmak istemedim. Ben kendi müziğimizden yola çıkarak içimden geldiği gibi çaldım.

8 Mart 1958'de Bergama'da doğdu. Ailesi profesyonel olarak müzikle uğraşıyordu. Babası Hüsnü klarinetçi, amcaları da trompetçiydi. İlk trompet ustası Midhat Duraç'tı. Sonra, akrabası "Arap" Hüseyin Şenlendirici'yle birlikte çalıştı. 9 yaşında üç gün üç gece süren köy düğünlerinde çalmaya başladı. Yöresel ve Roman repertuarı bu düğünlerde öğrendiğini söyler. "Sakallı trompetçi" lakabı da Bergama düğünlerinden kalma. Bir süre Belediye Bandosu'nda da çaldı. Daha sonra, 16-17 yaşlarında İzmir'deki pavyon ve gazinolarda çalıştı. Bergama dönüşü, yine müzisyen bir aileden gelen Sema Köfeci'yle evlendi ve bu evlilikten, şimdi klarinetçi olan Hüsnü, udi Volkan ve Arzu adında üç çocuğu oldu. 1982'de İstanbul'a geldi. Yöresel, Roman ve Batı müziğini bir araya getiren bir kaset kaydetti: "Bergamalı Ergün Şenlendirici - Modern Oyun Havaları". 1986-1987'de iki yıl Akdenizli müzisyenlerle İsrail'de çalıştı, kaset ve plak kayıtları gerçekleştirdi. İstanbul dönüşü Karides'de Mustafa Keser orkestrasında çalışmaya başladı. 1989'da, Roman ve Türk müzisyenlerle oluşturacağı bir füzyon caz orkestrası için sıkı bir trompetçi arayan Okay Temiz'le tanıştı. Temiz, onun virtüozitesinden çok etkilendi ve hemen Magnetic Band'e dahil etti. Başarılı Gülhane konserinden sonra Şenlendirici, füzyon cazı da eklediği zengin repertuarıyla katıldığı festivallerde, Charles Lloyd, David Murray, Arthur Blythe, Don Cherry gibi birçok önemli müzisyeni etkiledi.

90'larda Magnetic Band'le Avrupa ve Amerika turnelerinde çalmaya devam eden usta trompetçi, Mehter Takımı'yla Japonya turnesine de çıktı. Ayrıca Sezen Aksu ve Candan Erçetin gibi popçularla konserlere, Engin Düzyol ve Balık Ayhan'la Roman müziği çalışmalarına da katılan Şenlendirici, son olarak Okay Temiz'in Karadeniz Orkestrası projesinde yer aldı.

Geçtiğimiz şubat ayında Roxy'de Bulgar klarnetçi Ivo Papazov, kemancı Gorgi Ganev, Kırımlı gitarist Enver İsmailov'la verdiği konser olağanüstüydü. Son zamanlarda Makedon trompetçi Naat Veliov'la tanışan Şenlendirici, onunla ortak bir proje hazırlığına girişmişti. "Ben hiç kimseyi kopya etmek istemedim. Mesela bir Amerikalı veya İsveçli gibi caz çalmak istemedim. Ben kendi müziğimizden yola çıkarak içimden geldiği gibi çaldım." diyen "sakallı trompetçi"nin zorlu, kısa, ama adı gibi şen geçen hayatı, erken gelen bir kalp kriziyle 18 Şubat 1997'de nihayete erdi.

Roll over roman Rock ve "biz"

Bi düşünün abiler!..

Bazıları Brahms sever, bazıları sevmez. Bazıları türkü sever, bazıları sevmez. Bazıları rock sever, bazıları sevmez.
Herkesin kendine göre haklı sebepleri var; türlü türlü rocksever var, türlü türlü rocksevmez var. Ve türlü türlü rock var. Tıpkı türlü türlü roman olduğu gibi.
Macera romanı var, aşk romanı var, pulp fiction var, "toplumcu gerçekçi"si var, "fantastik gerçekçi"si var, "bilim kurgu"su var... "Bildungsroman" var, "nehir roman" var, "bilinç akımı" var, "yeni roman" var. Tıpkı rock'ta olduğu gibi, yabancısı var, tercümesi var, yerlisi var. Bir müzik türü olarak "rock" olduğu gibi, bir yazı türü olarak roman var.

Ve romanın bir de tarihi var. Sanayi devrimiyle, burjuvazinin yükselişiyle birlikte doğmuş, batı kapitalizminin "gayrı meşru çocuğu" olarak dünyaya gelmiş. Başlangıçta pek iyi gözle bakılmamış romana; hatta "genel ahlak"a aykırı olduğu, yerleşik inançlara ters düştüğü gerekçesiyle yasaklanması bile söz konusu olmuş.
Ancak, popülerleşmesi önlenememiş, "modern" bir yazı türü olarak dünyanın dört bir tarafına yayılmış, gittiği yerlerde yerleşmiş, "yerli"leşmiş. Geleneksel türleri etkilemiş, onlardan etkilenmiş, gittiği yerdeki kültürün rengini almış, bu arada diğer türlerin birkaç adım önüne geçmiş, "edebiyat" denince "roman" akla gelir olmuş.
"Dışarıdan" gelmiş olması önceleri bir "gavurluk", bir "kültür emperyalizmi" olarak görülmüş, gençliği dejenere ettiği söylenmiş. Ancak kısa bir süre içinde kendisini kabul ettirmiş; kimileri için bir eğlence, kimileri için bir eğitim aracı, kimileri için toplumları değiştirecek bir "güç", kimileri için yalnızca bir "sanat" olmuş.
Dünyanın dört bir yanına yayılmış, ancak "rock kültürü" kadar yaygın olmamış, bir "yaşam tarzı" haline gelmemiş, yazının "tabiatı gereği" daha sınırlı bir izleyiciye sahip olmuş, ama sonuçta bir "kültür" de yaratmış. Batı'nın metropollerinde oluşan "çevre"ler, "gruplar", "ekol"ler toplumların düşünce dünyalarını etkilemiş.
Rock başka, roman başka elbette. Ama, mukayesede fayda var, zira aralarında "nitel" benzerlikler var. Her ikisi de bir "form", bir anlatım biçimi, bir ifade aracı. Her ikisi de kapitalizmin belli evrelerinin ürünü. Biri sanayi devriminin "yazı"sı, diğeri "geç kapitalizm"in müziği.

Ve bir "tür" olarak, bir "form" olarak rock ne kadar "dışardan"sa, roman da o kadar "dışardan". Roman ne kadar "evrensel"se, rock da o kadar "evrensel". Ve roman ne kadar kültür emperyalizmi ise, rock da o kadar kültür emperyalizmi.
Bir roman, bir yazar, bir albüm, bir müzisyen sağcı-solcu, milliyetçi-enternasyonalist, konformist-muhalif, muhafazakar-özgürlükçü olabilir. Ama, aynı şeyi bir "tür" olarak roman ve rock için söylemek pek mümkün değil herhalde. Yine de, Sartre'ın "Yahudi düşmanı bir roman edebiyat olamaz" sözüyle, Cribb 199'dan Aydın'ın "adam ülkücüyse hip-hop'çu değildir" saptamasını da es geçmemek gerekiyor...
Bu konu, öyle hemen "bağlanacak", kapanacak bir konu değil. Ama, rocksever Roll'culara göre, "vaziyet" aşağı yukarı böyle. Rock'a mesafeli duran arkadaşımız Cem Dizdar ise, "mesele"ye başka bir açıdan bakıyor. Görünen o ki, bu tartışma sürecek...

Tello gider yan gider Tello
Açma yaram kan gider Tello...

Her şey ayarlıydı. Vakti geldi, o da patladı. Boommm! Amerikalı moruk Bukowski, bize taa oralardan, yeni dünyadan, 'yaşama dersleri' veriyordu. Piiz, düzüş, şans oyunlarına takılarak az hatta hiç çalışmama... Önümüze yepyeni ufuklar açıyordu. Öyle ufuklar ki, hem kafana göre takıl, hem üretmeden tüketip sistemi bombala. Muhalefetin Allahı anlayacağımız.
Dünyanın yönetim merkezinin son 50-60 yılda İngiltere'den Amerika'ya kayması ve "çevre"nin merkeze bağlanması yeni yöntemleri soktu hayatımıza. Yeni yönetim merkezimiz, hayatımızın örgütlenmesi konusunda Avrupalı efendilerimizden daha ince yöntemlerin sahibiydiler. Öyle ki, onlara bağırıp çağıracağımız, bayrak açacağımız zaman kullanacağımız yöntemleri bile gene onlar belirlemek istiyordu. Doğrusu ya, haklarını yememek lazım, bu konuda müthiş başarılıydılar. Önce merkezin dışındaki farklı dünyaları –buna Avrupa da dahil– paramparça edip, şimdi de "düzlediler." Gezegeni birörnek hale getirmekteki maharetlerini izlemek için, eğer evinizdeki televizyon kablolu yayına uygunsa, 30 dakika çeşitli kanallarda zap yapmanız yeterli.
Bu "düzleme"de, birörnek hale getirme işleminde, çok çeşitli yöntemler kullanıldığı hepimizin malumu. Yöntemlerin en önemlilerinden biri de tabii ki "müzik." Merkezden çevreye dalga dalga yayılan müzik de kendi içinde sınıflandırılmış durumda. Pop, caz, rock falan.
Afrika'dan köle taşıyan gemilerle yeni dünyaya ulaşan melodiler, yıllar sonra yeni bir köleleştirme yöntemi olarak dönüş yolculuğuna çıktılar. Ama kaderin garip cilvesi olarak da, önce eski merkezi ele geçirdiler; Avrupa'yı.
Bolluk ve savurganlığın diyarlarından hayatımıza fırtına gibi giren müzikal formlardan biri de "rock"tı. Rock'ı diğerlerinden ayıran en önemli şey de tartışmasız onun muhalif kimliğiydi. Bu muhaliflik hem sözlere hem kullanılan melodik yapıya iyice sinmişti. Uzun yıllar ve hâlâ "geleneksel"e karşı, yeniyi, doğruyu, güzeli savunduğu iddia edildi.
Önceleri kolay kabul görmedi bu memlekette. Ama bu ayak direme, 1920'lerde kurulan yeni cumhuriyetin özüne tersti. Cumhuriyetimiz Batılılığı, çağdaşlaşmayı kendine hedef edindiği için, Batı'dan gelen bu tarza da fazla direnmemeliydi. Ama özellikle 1950'li yıllarda, yani kentten kıra yapılan çağrıya, kırın büyük bir iştah ve zorunlulukla cevap vermesinin ardından, memleketin merkezinde tuhaf denilebilecek kaynaşmalar oldu. Bolluk ve yokluk, bilgi ve cehalet, cesaret ve korkaklık birbirine girdi. Ekmek derdine düşmüş kalabalık insan toplulukları, tezgahı önceden kurmuş bir avuç kentlinin avucunda, onların aynı kentte başka bir dünya kurmaları için, vargüçleriyle çalıştı. O ayrı dünya da ufak ufak şekillenmeye başladı. Şekillenen dünya aslında Batı'dakinin buraya ikame edilmesinden başka bir şey değildi.
Tam da bu Batılı yaşama tarzının gün be gün kendini daha da kabul ettirdiği merkezlerde, çoğunun evlerinde özel odası olan, hiç üretmeyip seri ve yoğun tüketen delikanlılar/genç kızlar arasında büyük bir ilgiye mazhar oldu rock. Bu da haliyle birileriyle çatışma demekti. Çatışılacak olan da kaçınılmaz olarak, üreten ve kalabalık olanlardı.
Bu öyle şizofrenik bir vuruşmaydı ki, kazanacak olanın önceden belli olduğu, aslında kazanacak tarafta olması gerekenlerin çok anlaşılır sebeplerle kaybedenlerin yanında durmak zorunda olduğu garip bir gerilim. Öyle ki, gelenekselle erdem, fazilet ve çaba gibi değerlerin harmanlandığı filmlerde, Batılı gibi olmak isteyenlerle Doğulu kalmak isteyenler birbirine karışmıştı. Kimin neyi, ne kadar istediği anlaşılmaz bir haldeydi. Bu filmlerdeki Batı takıntısını gösteren birincil fenomen de kaçınılmaz olarak müzik ya da müzikal alemlerdi. Fakir kız ya da oğlan, Batılı/yabancı olana duyulan tepkiyi gözler önüne sermek için bar, pavyon ya da görkemli zengin evlerinde hep pop ya da

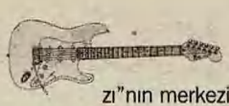

rock'ın versiyonlarıyla hesaplaştı. Önder Somer'den Kuzey Vargın'a, Lale Belkıs'tan Sevda Ferdağ'a, Nuri Alço'dan Eray Özbal'a, oradan Tecavüzcü Coşkun'a uzanan bu Batılı hatta karşı, esas oğlan ya da kız hep kırları, arka mahallenin saflığını, dürüstlüğünü, kalenderliğini temsil ederdi. O sıralar rock bize ait olmayan, olamayandı. Bu iyi eğitimli çocuklarla hayatımıza sokulmaya çalışılan eğilime ciddi ciddi direniyorduk. Bu arada kaçınılmaz olarak da bir piyasa oluştu ve bu piyasa denilen şey, kendi gereksinimlerine cevap verecek araçları oluşturmakta epey ustaydı. Genellikle bu kalantor çevreden olmayan 'sıkı' müzisyenler belirmeye başladı yavaş yavaş. Önce düğün salonları ve çay bahçelerinde, sonra her yerde. Ağırlıklı olarak dans, biraz da müzik. Ardından o çok sözü edilen '68'lere gelindi. O yıllarda iletişimin ufak ufak küçülttüğü dünyayı sallayan, salladıkları dünyayı değiştirme iddiasında olan, bunu da başaracak gibi görünen Avrupalı ve Amerikalı gençlerin gözdesiydi "rock". İddialı ve her yerdeydi. Çok şey istiyor, çok şey iddia ediyordu. Tartışmasız, muhalif bir dinamiğe sahipti. Zamanla türevleri alındı. Hâlâ da alınmaya devam ediyor. Herhalde en sarsıcı türevi "punk"tı. Anneler, şaşkınlıktan yuvalarından fırlamış gözleriyle, kahvaltı masasına gelen çocuklarının boyalı ya da traşlı saçlarıyla "hilkat garibelerine" dönüşmelerini izliyorlardı. Geçen yıllardaki favori türevine de "grunge" adı veriliyordu. Bu akımın peygamberi intihar edince yer yerinden oynamıştı.

Hülasa, karşımızda hayatı dönüştürmeye aday sıkı bir müzikal tarz duruyor. Artık "rock"ı kimse eskisi gibi garipsemiyor, aksine hazzediyor. Öyle ki, Türkiye müzik piyasasının kalbi İMÇ'nin bugünlerde en çok kaynak ayırdığı tarz diye söz ediliyor rock'tan.

Ne var ki, dünyayı dümdüz ederek, birörnek hale getirmeye çalışan "üretim tarzı"nın merkezinin, çevreden yükselecek muhalif dinamiği bastırmak, çevrenin "kendine özgü"lüğünü yok etmek, sözde bir "protesto kültürü" yaratmak için el üstünde tuttuğu müzikal tarz da "rock"tır.

Bir kere bu tarz, çevreye 'dışardan' gelmiştir; bolca ve seri tüketen, asalak bir toplumun türevidir. 60'lı yıllarda "kendi de bir anlama" sahiptir. Budalaca tüketime, dayatılan birörnek yaşama biçimine yerinde –"işin olduğu yerde anlamında"– bir tepkidir. Ama bugün artık seri üretimin nesnesi halindedir. Öyle ki, bu kendi dışındaki kültürleri parçalama ve düzleştirme özelliğiyle, kaplamaya başladığı "üçüncü dünya" kadar, Avrupa ve Japonya gibi ayrı bir kültürel birikimi olan "güçlü bölgeler" için de büyük tehlikedir.

Fakir kız ya da oğlan, yabancı olana duyulan tepkiyi gözler önüne sermek için bar, pavyon ya da görkemli zengin evlerinde hep pop ya da rock'ın versiyonlarıyla hesaplaştı. Önder Somer'den Kuzey Vargın'a, Lale Belkıs'tan Sevda Ferdağ'a, Nuri Alço'dan Tecavüzcü Coşkun'a uzanan bu Batılı hatta karşı, esas oğlan ya da kız hep kırları, arka mahallenin saflığını, dürüstlüğünü, kalenderliğini temsil ederdi.

"Rock"ın uyuşturucuyla beslediği isyan(!), çevredeki gençlere Batılı merkezlerdeki gençliğin yaşantısını kopyalama yanılsaması yaratır.

Batılı toplumların, merkeze yabancılaşmış kenarda duranlarının, merkeze bir tür isyan etme tarzı olan "rock"ın, bizim –çevredekilerin, Batılı olmayanların– kendimizi tanımlamak için ihtiyaç duyduğumuz şeylerle uzak yakın bir ilgisi yoktur. Eduardo Galeano'nun dediği gibi, bu kültür "...kötürümlere serüvenler sunar, boyun eğiş, bencillik ve kabuğuna çekilme yaratır, gerçeği değil, ancak onun görüntüsünü değiştirmek ister, acısız sevgi ve savaşsız barış vaat eder. Ayrıca duyguları tüketim nesnelerine dönüştürmesi nedeniyle kitle iletişim araçlarının yaydığı büyük pazar ideolojisine çok iyi uymaktadır. Araba ya da buzdolaplarıyla sürdürülen tüketim fetişizmi, bunaltı ve yaşam kaygısını gidermeye yetmediğinde kişi barış, güç ve sevinci gizli büyük pazardan satın alabilecektir."

Binaenaleyh mevzunun özü türküde söylendiği gibidir;

"Tello gider yan gider Tello
Açma yaram kan gider Tello..."

Cem Dizdar

Sen ne güzel Desidero'muzdun be aabi..!

Hadi gel kahvemize dönelim..!

Sevgili Ali abi,

Bu mektubu da yüksek sesle oku abi, oku ki bütün mahalleli vaziyete uyansın di mi abi? Sonra n'aparsan yap; ister roll yap, ister tokai...

Sen ne güzel desidero'muzdun be abi. Mazharlar'ın şarkısındaki "delikanlı"ydın, oldun jilet reklamı. "Olur böyle vakalar, medya adamı en hassas yerinden yakalar" deyip geçmiş, kalenderlik icabı üstünde durmamıştık. Ayrıyeten, jilet mevzusu "iyi kafa"ydı, referandumla yetinmeyip atlayıp taksiye - sağ dirseğini pencereden sarkıtışın harikaydı- "olay"ı yerinde bizzat incelemen, "traş"ın mühendislik tarafını da "çek etmen", sonra da yeniden vatandaşın onayını alıp bir nevi hizmet olarak halka sunman desideroluğa yakışmıştı harbiden. Olay reklam da olsa, "okey"di; Ali abimiz hala "desidero"ydu.

Fakat bu reklam işine su kaçırdın be aabi. Bayağı bir "mamül" oldun. "Delikanlı"lıktan çıktın, "ucuz", "hesaplı", "kullanışlı" bir "mamül" haline geldin Ali abi. Ah be Ali abi. Sen güzel desidero'muzdun be abi.

"Mamül" olmakla da kalmadın Ali abi, "kocamaan" oldun. Şu son reklamında bir de baktık ki, Ali Şen'leşmişsin. Topçuları içtimaya çekip "Başkan baba"yı oynuyorsun. Ali abimiz olmuş "Şendero". Henüz o kadar "kocamaan" değil ama, böyle ufak ufak başlar bu işler. Olur mu be aabi, Şendero'luk yakışır mı bir desidero'ya.

Şimdi, takdir edersin ki abi, "Tirbüşon"un "Berkant" çıkmasından daha beter bir durum bu be aabi.

Fakat, beterin de beteri varmış hakkaten. Onu da Tokai'cilik yaparken gösterdin abi. Drej Ali'ye dönmüşsün be abi. Artık kabahat Tarantino dalgasında mı, yoksa seni reklam edenler de mi, orası bizi aşar abi. Bizim bildiğimiz şu kadarı: Desidero olmuş "Drejdero".

Halbuki sen ne güzel desidero'muzdun be aabi. Hadi gel kahvemize dönelim Ali abi. Biz kendi "okey"imizi oynayalım. Söz sana, taş çaldığında hır çıkarmayacağız, "hoşgörü" yapacağız. Yeter ki bırak şu "traş"ı Ali abi, bu saatten sonra medya Çita'sı olmanın alemi mi var be aabi!..

Kesildiğin kız var ya Ali abi, kahvenin önünden geçerken içeri öyle bakışlar atıyor ki aabi; "yangın" valla. İnan, gönlü sende. Tamam, "yenge" entel, sense sapına kadar sarı-lacivert. Ama yine de belli olmaz, biliyosun bu işler ince işler... Gerçi Tirbüşon'un pozisyonuna düşmek gibi bir risk var ama, olsun. Bakarsın olur. Olmasa bile, canın sağolsun, kıyak bir "platonik" olmuş olur... Yoksa, bizden söylemesi Ali aabi, bir sarışının oyuncağı olursun "normal olarak". Mükremin'in halini görmüyor musun, aslan gibi "delikanlı" ne hallere geldi. Patrona yaptığı yalakalık yetmiyormuş gibi, şimdi de patronun kızına yavşıyor. Hadi Mükremin "öyle" oldu, bari sen olma be abi.

Hadi gel abi, kahvemize dönelim. Koyalım Mazharlar'ın kasedini, dinleyelim şarkımızı. Inının ınının ınının...

Arkadaşları Ali derler
Hani oturur bizim kahvede
Yakmış abayı bir dilbere
Nefaset bir şey fidan boylu

Bizim Ali pişpirik oynar
MFÖ dinler, maç seyreder
Dedik ya abayı yakmış kıza
Bundan haberi yok kızın ama
Ali Desidero Ali Desidero

Bir kusuru var yalnız kızın
Biraz entel takılmakta
Optimist hem de pesimist biraz
İdealizmi de savunmakta
Ali Desidero Ali Desidero

Bizim Ali kahveden aynen
Kız ordan gelip geçerken
Gözüne kestirip kafayı takıyor
Bu benim diyor dokunanı yakarım

Bu beraberlik nasıl olacak
İkisi ayrı telden çalıyor

Centilmence mi yaklaşmalı
Familyasıyla mı tanışmalı
Bir bilene mi danışmalı
Kız sanki buzdolabı
Ali Desidero Ali Desidero

Ali kahvede oturup duruyor
Kızın geçmesini bekliyor
Hatun kişi görününce köşeden
MFÖ başlıyor aynen kasetten
Ali Desidero Ali Desidero

Matmael MFÖ'yü duyar duymaz
Bir an kendinden geçiyor
Ha bayıldı ha bayılacak derken
Ali kızın elinden tutuyor
Ali kıza bir klark çekiyor
Kahvedekiler ınınınının diyor
Inının ın ının ını ını nın

Daniel Lanois

U2, Peter Gabriel, Bob Dylan, Emmylou Harris'in albümlerine "ses" damgası vurmuş bir stüdyo adamı Daniel Lanois. Gelenekten yola çıksa da deneylerden kaçmıyor. Aynı zamanda, bugüne kadar üç albüm yayınlamış bir müzisyen... Belki de onu Wim Wenders'in "Until The End Of The World" filmindeki "Sleeping In The Devil's Bed" şarkısından hatırlayanlarınız vardır.

şarkının gizilgücü

Kayıt odasında miksercinin yanında ayakta dikilen, yerinde oturamayan, durgun ama sakin olmayan biri. O her şeyden önce bir müzisyen, ama her şeyin ötesinde bir yapımcı. Hem de pek çok ödül ve ün kazanmış albümün yapımcısı. Lanois'nın katkısı yalnızca sanatçıların gurur duyup çok para kazanacağı albümler yapmakla sınırlı kalmamış, aynı zamanda bir dönemin sesörgülerine (sound) de damgasını vurmuş. Örnek mi istersiniz: U2, Peter Gabriel, Bob Dylan, Emmylou Harris... Bir yapımcı için yeterli referanslar sayılabilir, değil mi? Bu arada dilimize yapımcı diye çevirdiğimiz bu kavramın İngilizcesi "producer". Bizde kullanılan "prodüktör" ile hiç çakışmayan bir anlamı var. Belki siz bunu duymaktan sıkıldınız ama, yinelemekte sakınca yok: Yapımcı, müziğin sesörgüsünden sorumlu kişidir, parayı bastırıp da bütün iplerin elinde olduğunu sanan değil; onlara finansör falan ya da her neyse o denir. Daniel Lanois, yapımcılığının ve başkaları için yaptığı albümlerin yanında, kendisini de ihmal etmeyerek iki stüdyo, bir de konser albümü yayınlamış, kendi dahil toplam üç kişiden oluşan grubuyla sahneye çıkan sıkı bir gitarist ve düzeyli bir şarkıcı. Yakında çıkacak yeni Bob Dylan stüdyo albümünün yapımında görev alan en önemli kişiyi kısaca bir hatırlayalım; bugüne değin tanımadıysak da tanıyalım bakalım.

"Gelenek benim bir parçam"

Daniel Lanois, Quebec'li, yani Kanada'nın Fransız kökenlilerinden, ana dili de Fransızca. Küçük yaşta Ontario'ya göçtüklerinden dolayı İngilizce de ikinci ana dili olmuş. Ancak yabancılık duygusunu hiçbir zaman üzerinden atamamış. Müziğin içinde doğmuş; ailesinde müzisyen olmayan yok gibi. Üstelik Ontario'nun Kaptan Swing kadar ünlü olan kendine özgü folk müzik geleneğinden de bolca etkilenmek durumunda kalmış. Aile ve çevreden edinilen deneyimlerini şöyle özetliyor: "Akustik enstrümanlar, geleneksel melodiler ve anlık doğaçlamalar". Onu herkesten farklı kılan öncelikle bunlar değil mi? Lanois gibi bir çağdaş rock müzik ustasının geleneğe bu denli önem vermesini yadırgayanlar olabilir, o ise bu konuda şöyle diyor: "Asla gelenekten uzaklaşmadım, çünkü onu seviyorum, çünkü o benim bir parçam. Ancak deneyler yapmayı da seviyorum. Yeni sesörgüleri ve farklı bakış açıları üzerinde çalışıyorum. Sesörgüsü çok önemli, çünkü dinleyiciyi heyecanlandıran esas budur; onu havaya sokan esas öğe müziğin sesörgüsüdür, o kendi başına zaten bir öykü anlatır. Güçlü bir sesörgüsünü melodiyle birleştirdiğinizde esas öykü ortaya çıkar ve artık elinizde gerçekten güçlü bir ürün vardır."

Bu kadar kısa ve öz anlatıma diyeceği olan var mı bilemeyiz ama, biz yeniden şu sesörgüsüne geçmeden önce, Daniel Lanois'yı biraz daha yakından tanıyalım. Daniel ve kardeşi Robert'in ilk müzikal deneyleri çocukluk yıllarında başlar. Küçük bir ses alıcısıyla çevrelerindeki tüm sesleri kaydeder ve bunların üzerinde ellerinden gelen tüm ilkel düzenleme (editing) işlemlerini yapmaya çalışırlar. Lanois kardeşlerin ilk ciddi deneyleri bir adet 4 kanallı teyp edinmeleriyle başlar. Evlerinin bodrumunda küçük bir prova stüdyosu kurarlar ve 60 dolara (doğru okudunuz "60") iş görür bir demo bandını garanti ettiklerini belirten ilanlar verirler (bizim stüdyolar utansın). Bu prova stüdyosunda yalnızca gelen gruplara demo bant yapmakla yetinilmez, aynı zamanda beste, söz ve düzenleme destekleri de verilir. Kısaca oraya gelen grubun müziğini daha ileriye götürmek için gereken tüm hizmetler, Lanois kardeşler tarafından sağlanır. Ünleri kısa sürede yayılır; minimal olanaklarla harikalar yaratan iki kardeş, artık mini bir efsanedir ve "aranmaktadırlar". Laf aramızda, Daniel kadar ünlü olmayan Robert Lanois'yı da kısa süre önce Kanada televizyonunda seyretme şansına eriştik; uçurucuydu.

"Achtung baby", "Oh mercy"...

Müşteri portföyü genişlemekte, stüdyo küçük kalmakta, ayrıca gürültüden kafası şişen anneleri maraza çıkartmaktadır. Stüdyo daha büyük ve konforlu bir yere taşınır ve çevrelerindeki pek çok folk, country ve gospel müzisyeninin albümlerinin kayıtlarını yapmaya başlarlar. Stüdyonun adı Grant Avenue Studio'dur, ki ilk kez orada, yaşamlarını değiştiren büyük müzik dehası, müzisyen ve yapımcı Brian Eno ile tanışırlar. Aradan geçen yıllar boyunca Eno hem öğretmenleri hem de can arkadaşları olur. Bu yakınlık sırasında Eno, Daniel Lanois'nın yeteneğinin kendi kabuğunu kolayca kırabileceğini farkeder. O dönemlerde adından övgüyle söz edilen İrlandalı grup U2'nun 1984 tarihli "The Unforgettable Fire" albümünün yapımında birlikte görev alırlar. Sonuç her iki taraf için de olumludur; yani hem grup hem de yapımcılar açısından. Lanois daha sonra U2'nun daha çok ses getirecek albümlerine de imza atacaktır: 1987'de "The Joshua Tree" ve 1991'de "Achtung Baby". 1985 yılında Peter Gabriel, Birdy filminin müziğini hazırlarken, Lanois'nın sesörgüsü deneyiminden yararlanmak ister. Elinde bir yığın kanallı kayıt vardır ve Lanois ile birlikte kısa süre içinde bunları miksleyerek farklı bir görünüm almalarını sağlar. Lanois daha sonra Gabriel'ın 1986 tarihli "Us" ve 1992 tarihli "So" albümlerinde görev yapacaktır. Diğer önemli müşteriler içinde, turist olarak gittiği New Orleans'da tanıştığı Nevile Brothers (ki 1989 yılında onların "Yellow Moon" albümünün yapımcılığını üstlenecektir) ve hiç ummadığı anda "Oh Mercy" albümünü yaptığı Bob Dylan sayılabilir (yine 1989, kuşkusuz ozanın en özenli yapılmış albümü olarak hatırlana-

38→

caktır). Bu arada 1988 yılında The Band'in bir zamanlarki gitaristi Robbie Robertson'un solo albümünü de unutmayalım. Son olarak 1995 yılında, bir zamanların country kraliçelerinden Emmylou Harris'in "Wrecking Ball" albümünü hatırlıyoruz. Bunca yıllık oturmuş bir kariyere sahip Harris için nice büyük ataktı. (Ne mutlu ki BBC'nin Later With Jolls Holland adlı programında Lanois Band ve Harris'i birlikte canlı çalarken izleme fırsatı bulmuştuk.)

Saygı uyandıran bir sadelik

Tabii Daniel Lanois'nın müşterilerinin tümü bu kadar değil; bir miktar fikir vermesi açısından yalnızca ilk anda akla gelenlere değindik. Bunca işinin arasında Daniel Lanois, kendisi için de üç adet albüm yapmayı da ihmal etmez. Aslında ihmalkardır da bir bakıma, örneğin 1989 tarihli "Acadie" albümünün kanal bantları adeta bir dünya turu yaparak, aralarında Brian Eno'nun da bulunduğu sayısız müzisyenin eklemelerini bekleyerek, uzun bir sürede tamamlanır. İngilizce ve Fransızcanın adeta harç gibi karıldığı şarkılarda, Lanois köklerine inerken, çağdaş rock müziğinin serüveninden diktiği giysiyi de sırtına almaktadır. 1993 tarihli "For The Beauty Of Wynona" ve 1994 tarihli "Cool Water" (konser) albümleri, Lanois'nın müzikal ufkunun lezzetli ancak küçük porsiyonlarıdır. Onu müzisyen olarak dinler ve izlerken, mağrur bir rock yıldızından eser bulamazsınız. Saygı uyandıran bir sadelikle, gitarlarına muamele çeken, şaşırtıcı bir teknikle çalan ve konuşurcasına şarkı söyleyen orta yaşın eşiğinde bir adam. Başlıca çalgıları: Gibson elektrik gitarlar, dobro (national gitar) ve 12 telli gitar ile mandolin arası ucubik bir elektrikli "enstrüman". Belki de onu Wim Wenders'in "Until The End Of The World" filmindeki "Sleeping In The Devil's Bed" şarkısından hatırlayanlarınız vardır.

"Nerede duracağını bilmelisin"

Yapımcının en önemli silahı sezgisidir. Sezgi en az müzik bilgisi ve kültürü kadar önemlidir. Lanois'ya kulak verelim: "Bir albüm yaparken nerede duracağınızı bilmelisiniz. Çok ileri giderseniz, süsten geçilmez. Biraz geride kalırsanız istediğinizi elde edemezsiniz. Albüm yapımcılığı sonuçlarla değerlendirilir. Performansları yakalamak, şarkının potansiyelini ortaya çıkartmak gerekir. Bazıları şarkısı boyunca bir akustik gitar çalmak ister, aşırıya kaçmasına izin vermemeniz gerekir. Belki bir miktar daha tempolu gitmesi veya karmaşık çalması daha iyi olacaktır. Bu tür müdahalelerin gerekip gerekmediği konusunda doğru ve yerinde kararlar vermeniz, şarkının gizilgücünü ortaya çıkaracaktır."

Umutsuz mekanlarda iyi sonuçlar

Yapımcıların kendine özgü, kapalı devre bir sistemi olduğu sanılır. Belki büyük çoğunluk için böyle olabilir ama Lanois'nın yaklaşımı çok farklı: "Albüm yaparken, genellikle sanatçının mekanına giderim. Kayıt işi bir miktar uyarıcı yani motive edici öğe gerektirir. Şunu keşfettim ki, sürekli aynı tanıdık ortamda çalışıyorsanız, zaman içinde giderek bazı alışkanlıklar geliştiriyorsunuz. Aynı sesörgülerini kullanmaya, farklı sorunlara aynı yaklaşımla çözümler üretmeye başlıyorsunuz, çünkü bu durum işinize gelmeye başlıyor. Ama biraz kabuğunuzdan çıkıp, tanımadığınız ortamlara girdiğinizde, daha yaratıcı oluyorsunuz, adeta keşifler yapıyorsunuz. Yaratıcılık açısından bu keşifler son derece önemli, üstelik de eğlenceli."

Başarılı bir yapımın ortaya çıkabilmesi için illa da çok yüksek nitelikli ve dolayısıyla pahalı donanım gerektiğini savunanlar pek de azınlıkta değildir. Gelin görün ki, Lanois bu konuda da farklı düşünüyor: "Kayıt yapacağım yeri belirlememde, o stüdyodaki teknolojinin düzeyi asla önemli bir faktör olmamıştır. Mekanın akustik açıdan tasarımına hiçbir zaman önem vermem. Hatta bu bana biraz da anlamsız geliyor. Haliyle bazı temel ekipmanın eli yüzü düzgün olmalıdır ama, en iyi sonuçları en umutsuz mekanlarda aldığımı söyleyebilirim."

Dylan'la "zor oyunlar"

İçinde bulunduğumuz yılın (1997) ilk ayları; Miami'de Criteria stüdyoları. Aynı anda üç grup birlikte çalıyor. Basçı tek, diğer çalgıların her birinden en az iki tane, hatta üç takım davul kurulmuş (birinin başında yılların session man'i Jim Keltner). Adı duyulmamış bir grup Mud Boy, session'ın ayaklarından birini oluşturuyor. Acaba bir kargaşa mı yaratılıyor? Bu, Bob Dylan ile Daniel Lanois'nın birlikte verdikleri bir karar. Müzisyenlere rahat huzur vermemekteler; kimseye esas çalgısını çaldırtmamak için özel bir çaba göstermekteler. Şöyle ya da böyle, amaçları sanki "Desire" benzeri ama blues ağırlıklı bir albüm yapmak (duyduklarımızın yalancısıyız). Dylan da bir başka yalancı değil mi zaten? Yıllar önce artık yeni şarkı yazmayacağını söylemiş ve cover'larla vakit öldürmeye başlamıştı. Gel gör ki Minnesota'daki evinde bir yığın yeni şarkı yazmaktan geri kalmamış, beş yıl boyunca bunları biriktirmişti. Eh, şimdi bu şarkıları, paragraflardır size tanıttığımız (hatırlattığımız) Daniel Lanois'nın elerine teslim etmesinde garipsenecek pek de bir şey yok. Zaman gerçekten de değişiyor. Şu satırlar yazılırken, şarkıların çoğunun Memphis'le ilgili olduğunun dışında elimize çok fazla bilgi ulaşmış değil. Yalnız albümde 17 dakikalık, solosuz ve soluksuz bir şarkı olduğunu biliyoruz. Şarkının biraz kısaltılması istendiğinde Dylan: "Bu zaten kısaltılmış versiyonu!" diye çıkışmış; şarkının adı büyük olasılıkla "Americana". "Red River Shore" adlı şarkıda akordeon ve pompalı org kullanılmış. Birkaç dedikodumuz daha var ki, bunları Daniel Lanois'dan aktaralım. Lanois, "Voice Of The Generation" adlı şarkıda, biraz da adına ithafen, Dylan'dan şarkıyı divana oturup akustik gitarla "kara düzen" çalmasını istemiş. Ozanımız karşı çıkmış, haklı nedeni de yok değil: "Bunu yapmak istemiyorum, çünkü az önce öyle çaldım; evden çıkmadan". Bazı şeyler hiç değişmiyor... Bir başka şarkıda ise Lanois, biraz daha yüksek perdeden vokal ister, ama çetin ceviz bunu kabul etmez ve kayıt o günlük yarım kalır. Dylan herkesin ortasında deklarasyondan da geri kalmaz: "Eğer insanların şarkı söylememe ilişkin uyarılarını dikkate alsaydım, bugün kariyer sahibi biri olurdum!" Sanki değil... Sanki olmadı... Sanki Nobel Edebiyat ödülünü daha yeni ben aldım... Neyse, Daniel Lanois zor oyunları seven bir yapımcı, çok sabırlı biri olduğu da su götürmez. Yeni ürününü merakla bekliyoruz.

Gökalp Baykal

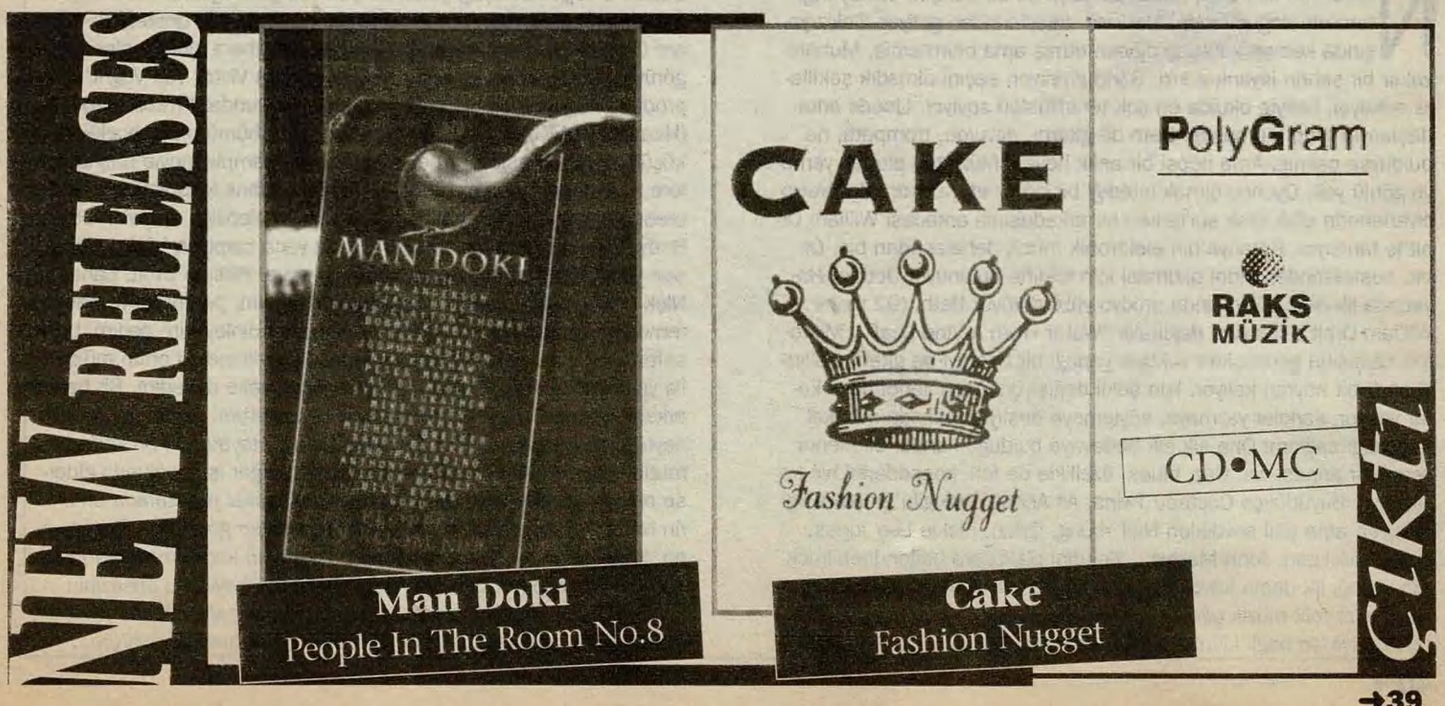

ilk albümler

Geçen yıl ilk albümlerini çıkarıp bile isteye kendilerini ateşe atan üç yeni sima daha... Bu sefer üçü de İngiltere çıkışlı isimler: Placebo, Baby Bird ve Beth Orton.

Beth Orton
Elektro hippi

Neredeyse iki metre boylu, 27 yaşında bir sarışın. Güney İngiltere'nin doğusundan, Norwich dolaylarından geliyor. Sekiz yaşında keman kursuna devam etmiş ama bitirmemiş. Muhafazakar bir şehrin isyankar kızı. Garip giyiniyor, saçını olmadık şekillere sokuyor, haliyle okulda en çok teneffüsleri seviyor. Lisede arkadaşlarıyla grup kurmuşlar, Beth de gitardı, davuldu, trompetti, ne bulduysa çalmış. Ama hepsi bir anlık heves. Müzikten ekmek yemeye gönlü yok. Oyuncu olmak istediği bir dönemde, Londra'da tiyatro civarlarında ufak ufak sürterken bir arkadaşının arkadaşı William Orbit'le tanışıyor. Britanya'nın elektronik müzik dehalarından biri. Orbit, bestelerinden birini okuması için teklifte bulunuyor Beth'e. Hayatında ilk defa 23 yaşında stüdyo yüzü görüyor Beth. (92 tarihli William Orbit eseri yedi dakikalık "Water From A Vine Leaf".) Mikrofon karşısına geçmişken vaktiyle yaptığı bir besteyi de gitarla çalıveriyor. Orbit hayran kalıyor. İşin şekli değişiyor. Gitarı ilerletmeye karar veriyor, şarkılar yazmaya, söylemeye başlıyor. Aslında müzikal dağarcığı sağlam: Ona sık sık bedavaya bulduğu konser biletlerini veren bir annesi var. Caz, blues, özellikle de folk konserlerini hiç kaçırmıyor. Büyüdükçe Cocteau Twins, All About Love gibi gruplara ilgi duyuyor, ama asıl sevdikleri Neil Young, Dylan, Rickie Lee Jones, Dougie McLean, John Martyn... Kendini plakçılara beğendirebilmek için yaptığı ilk demo kaydında bir John Martyn şarkısını seçiyor zaten. Fakat folk müzik çevrelerine ait hissetmiyor kendini. Böylesi bir "club privé"ye bağlı kalmak yerine modern tınılara açıyor müziğini. Suzanne Vega'nın açtığı yolun bir yolcusu gibi algılansa da, Vega'nın müziğini hiç sevmiyor. Albüm kayıtlarında en büyük desteği de William Orbit'ten ve Red Snapper, Chemical Brothers gibi gruplardan görüyor. Tindersticks ve Nick Cave'le çalışan Victor Van Vught'un prodüktörlüğünde ilk albümünü çıkarıyor sonunda: "Trailer Park" (Heavenly/BMG) Dümdüz bir akustik gitar albümü oluverecekken, küçük tuşlu temasları ve belli belirsiz ritm sample'larıyla başka yerlere sürüklenen "başka türlü" bir albüm... Dans kulüpleriyle pek arası olmayan bir nevi trip-hop. Trip-hop'un hippiliğe en yakın olanı... Beth Orton'un kalbi her zaman folktan yana çarpıyor, hâlâ o dünyadan yeni bir şeyler keşfediyor: "Beş yıl evvel William Orbit, bana Nick Drake'in bir kasetini verdi. Biraz dinledim, pek bir şeye benzetemedim. Bir sene sonra nedense bir daha dinleyeyim dedim, bu sefer çarpıldım. Beni korkunç derecede yüreklendirdi onun müziği. İki yıl boyunca sürekli, dönüp dönüp Nick Drake dinledim. Bir başka arkadaşım sayesinde de Terry Callier'i keşfettim. Onun bir konserini seyrettim ve tamamen darmadağın oldum. Hayatımda bu kadar mutlu olduğum bir konser hatırlamıyorum. Eğer işler yolunda giderse onunla beraber bir kayıt yapacağız... Müzikal manzarada erkeklerin baraj kurmaya artık devam edemeyecekleri görülüyor. Bugün yarın, kadınların rock içinde bir yerlere gelmeleri kaçınılmaz. Diyorlar ki bu sadece gelip geçici bir moda. Ama bence hayır; bu önsezinin çok ötesinde bir şey. Gittiğim her yerde kadın sanatçıların, şairlerin, ressamların, şarkıcıların sığınaklarından çıktıklarını görüyorum..."

Placebo
Boyalı punk

Placebo aslında bir üçlü ama, grubun gelmişi, geçmişi, geleceği Brian Molko'dan soruluyor. Brian Molko, Bowie'den Boy George'a kadar elden ele taşınan "androjeni" bayrağının yeni sahibi. Çocukluğunu, gençliğini neredeyse sadece plak dinleyerek geçirmiş Molko. Çünkü büyüdüğü yer Luxemburg ve Luxemburg'da yapacak başka bir şey yok. Arkadaşı bile yok, tek kardeşi de kendinden 10 yaş büyük abisi... Aslında Amerikan vatandaşı, annesi İskoç... Küçük yaşlarda birazcık piyano dersleri alıyor, 16 yaşında da gitar çalmaya başlıyor. Müzikten ziyade tiyatro delisi... Luxemburg'u terkedip Londra'ya kapağı atması da o sebepten. Bu yeni kentinde dramatik sanatlar tahsili görürken gitarla arasını bozmuyor... Üçlünün bir araya gelmesi enteresan. İsveçli basçı Stephen Olsdal'la Brian Molko Luxemburg'da aynı okulda okuyorlar. Ama o zamanlardan doğru dürüst tanışmıyorlar. Stephen, anavatanına, İsveç'e döndüğünde İsviçreli davulcu Robert Schultzberg'le karşılaşıyor... Bir süre sonra müzik okumak için Londra'ya geçiyor Stephen. Ve metroda Brian'a rastlıyor. Sanki yıllardır bu anı bekliyorlarmış gibi buluşmaya, beraber çalışmaya, tuhaf punk şarkıları yazmaya başlıyorlar. Dört kanallı stüdyolarda ucuz, ordan burdan toplama alet edevatla başlayan kayıtlar, davulcu Robert'ın apar topar çağrılmasıyla son şeklini alıyor: Placebo kuruluyor. Temelde bir gitar bandı Placebo. İlham kaynakları Buzzcocks'dan Nirvana'ya, gothic'lerden U2'ya kadar uzanıyor. İlk albümleri (Hut/EMI) kendi isimlerini taşıyor... En çok merak edilen, Brian'ın feminen yanları, saçı, başı, boyası, makyajı ama, o bu konular hakkında konuşmayı pek sevmiyor, varsa yoksa müzik: "Şarkı sözü yazmaya başladığımda, kırılganlığımı iyice ifade edebileceğim bir konuma yerleştirmek istiyordum kendimi. Ama bu dönemde PJ Harvey'in ilk albümünü dinledim ve her şey bir anda değişti. Artık en az onunki kadar kişisel ve karmaşık bir müzik yaratmak istiyordum. Punk'ın saf dönemi beni her zaman sıkmıştır. Asıl sonrası enteresan. The Fall, Joy Division gibi post-punk gruplarını ya da Patti Smith gibilerini tercih ederim. Gerçekten sevdiğim ilk grup Dead Kennedys'di. Gençlik kızgınlığımı kanalize edebileceğim en iyi yol böyle bir şeydi. Onlar harika bir gruptu, kurumların her türlüsüne, her şeye karşı çıkıyorlardı, hem de Rage Against The Machine gibi gülünç ölçüde politize olmadan... Stüdyoda her şeyi deniyoruz. Farklı çalma stillerine, farklı seslere açığız. Ama tahammül edemeyeceğim tek bir şey var: Gitar solosu. Bu tuhaf fantazi yüzünden bir sürü ilginç şarkı rezil oluyor. Al sana Soundgarden'ın 'Blackhole Sun'ı: Sakin bir girişten sonra bu boktan sololardan biriyle ziyan olup gidiyor. Kendi aramızda "Zeppelin sınırı" dediğimiz bir şey var, her dakika birbirimizi uyarıyoruz: Amman, sakın ordan içeri adımımızı atmayalım..."

Baby Bird
İşsizliğin faydaları

1995'de, altı ay içinde peydepey dört tuhaf albüm verildi piyasaya. Tek kişinin elinden çıkma, bozuk bir mikrofonla, eski püskü enstrümanlarla, bir evin banyosunda yapılmış kayıtlar... Sırasıyla, "I Was Born a Man", "Bad Shave", "Fatherhood" ve "The Happiest Man Alive" adlarını taşıyordu bu albümler. Herbiri sadece biner adet basıldı ve sadece birkaç gün raflarda kaldı. Hepsi tükendi. Albümleri edinenler kendilerini çok şanslı addettiler... Her şey Steve Jones adında işsiz güçsüz bir adamın başının altından çıkıyordu. Ya da "sahne adı"yla Baby Bird'ün... Anne ve babası fizik profesörü, kardeşleri meslek sahibi; ailede bir tek o işsiz. Çocukluğu da berbat geçmiş. Utangaç, pısırık bir öğrenci. Sınıfta bir hırsızlık vakası olsa, hep suçlanacağından korkuyor; süpermarkette dolanırken ter basıyor, alarm zillerinin çalmaya başlayacağını, kolundan tutulup derhal götürüleceğini zannediyor... Kendine Morrissey'i örnek alarak biraz olsun yırtıyor. Bir rock grubuna, bir tiyatro topluluğuna katılıp sıkıntılarından, komplekslerinden kurtulacak. Sahnede aslan kesilecek, kuliste yalnızlığına gömülecek... En sonunda tek başına olmanın nimetlerini farkediyor. Manchester'lı independant firma Picadilly'den, hemen "kült" kategorisine giren dört albüm çıkarıveriyor. Ama bu low-fi takılmaları albümden saymıyor olacak ki, bir sene sonra da bu şarkılardan 15 tanesinin "gözden geçirilmiş ikinci baskı"larını "ilk albüm" olarak yayınlıyor: "Ugly Beautiful". Yani Baby Bird'ün ilk albümü, aslında komik bir biçimde bir "greatest hits". Neil Diamond'la Tim Booth arası bir vokal, Pulp'a çalan melodiler... Sonuç: İngiliz indie listeleri allak bullak; herkes sahnede tuhaf kılıklara giren bu yeni Jarvis Cocker'ı konuşuyor. Baby Bird'ün de diyecekleri var: "Bir yazı eğer kağıdın ön yüzünü dolduruyorsa iyidir. Bundan ötesi kendimi kaybetmeme yetiyor. Bukowski'nin şiirlerinden öğrendim bu basitliği sevmeyi: Lafı ezmeden, yıkayıp yağlamadan, dosdoğru ileri... Benim şarkılarımda her şey hemen olup biter, diyeceğimi üç kuplede derim. Aslında bir güfteden, bir melodiden çok çabuk sıkılıyorum, ama ona gelene kadar kafamın içinde ha bire dolaştırıyorum, çünkü onları aramazsam çekip gitmelerinden korkuyorum... Tuhaf bir şekilde, güftelerim melankolik olsa bile onları yazarken hep mutluydum. Robert De Niro gangster rolü oynuyor diye, kimse onun bütün bir gün mafya babası gibi davranmasını beklemiyor. O halde beni de bıraksınlar, başka birinin derisine bürünüp yazabileyim. 34 yaşındayım, her şeye zırlayacak halim yok; Allaha şükür şarkılarımdaki kadar depresif bir tip değilim..."

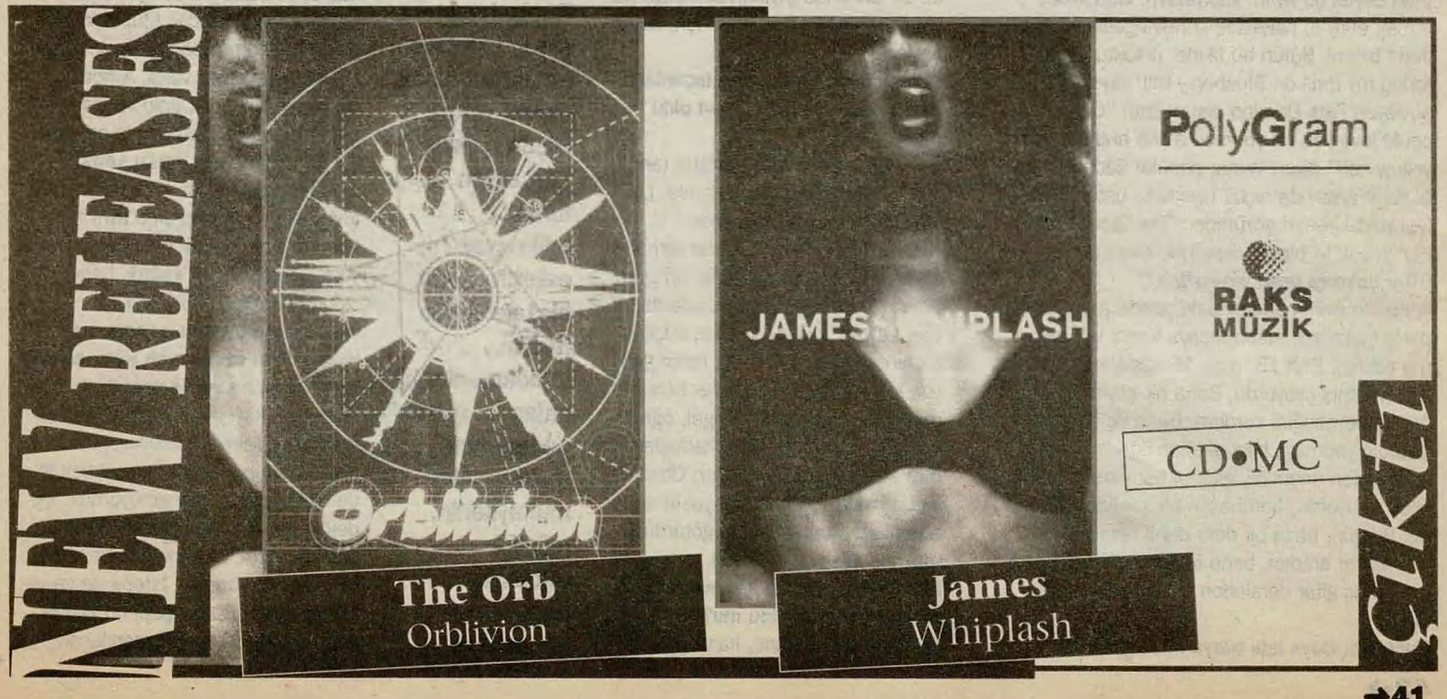

Cohen tefrikasında ikinci ve sondan kimbilir kaçıncı bölüm... Ama Cohen'in de ağzından bal damlıyor, "makas" atmaya elimiz varmıyor. Bu gidişle daha birkaç hafta üstadın hatıratına devam edeceğiz galiba. Dile kolay, yarım asırdan fazla bir zamanın muhasebesi mevzubahis. Sevmeyenlerinin durumu metanetle karşıladığına şüphemiz yok. Sevenleri ise, bu hizmetinden ötürü Roll'a müteşekkirdir herhalde. Pes etmek yok... Haftaya kaldığımız yerden devam.

Leonard Cohen

Kargaşa ve yıkım

İşte bir şarkının ya da hayatın hammaddeleri

Edebiyata karşı ilginizi içe dönük bir şekilde mi yaşıyordunuz, yoksa diğer insanlarla paylaşıyor muydunuz?

Leonard Cohen: Derin dostluklar ortak ilgilerden doğuyor. Ama sizinle sevdiğiniz şey arasındaki ilişki her zaman özel kalıyor. Arada sırada sevdiğim bir şairin bir kitabını alıyorum... O zaman insan bir tatmin duygusuyla iç çekiyor, sevdiğiniz bir dostunuzla beraber olduğunuz zamanki duygu gibi bu. Bu düşünceyle, bu ruh haliyle gevşiyorsunuz. Bu ilişkiler çok hoş, çok zenginleştirici, geliştirici. Edith Piaf ya da Ray Charles dinlediğimde de aynı şey oluyordu, durmadan tekrar tekrar dinliyordum onları.

Ray Charles'a çok şiddetli bir tutku beslemişsiniz: bu onun kişiliğinden mi yoksa şarkılarından mı kaynaklanıyordu özellikle?

Yeats "Dansçıyla dansı birbirinden nasıl ayırdedilebilir?" diyor, ya da bu mealde bir şey. Bu adam bütün kalbiyle şarkı söylüyordu, dolayısıyla benim açımdan bir çaba söz konusu değildi. Bir şeyi sevdiğimizde ilk başta bir çaba, bir gayret yoktur. Ben 'country' müziği çok seviyordum. Montreal'de pek bir şey yoktu, WWVA, West Virginia gibi geceleri bazen yakalayabildiğiniz Amerikan radyo istasyonlarını dinlemek gerekiyordu. Daha sonra flamenkoyla ilgilenmeye başladım. Bu merak 50'li yıllarda, "The Great Pretender" gibi parçalarla başladı.

Müziğin sizin için çok temel bir yer tuttuğu hissi o zamanlarda var mıydı?

Şiir ve şarkı denen şeyler arasında hiçbir zaman büyük bir ayrım yapmadım. Güzellikle, ritmle, etkiyle, hakikatle kendini gösteren bir ifade biçimi. Bütün bu fikirler örtüktü. İster "I found my thrill on Blueberry Hill" diye şarkı söyleyen Fats Domino olsun, ister "Only God could love you for yourself alone and not your yellow hair" diyen Yeats; popüler ifade ile edebi ifade arasında hiçbir hiyerarşi, üstünlük ilişkisi yoktu benim gözümde. "The Great Pretender"ın çok iyi bir şiir olduğunu biliyordum.

Gitar çalmayı nasıl öğrendiniz?

Annemin evinin arkasındaki parkta genç bir İspanyol gitariste rastlayıncaya kadar tek başıma çaldım. Ben 15, o da 19 yaşlarında olmalıydı. Müthiş çalıyordu. Bana bir şeyler öğretip öğretemeyeceğini sordum. Bana üç ders verdi, tremolo yapmayı, bazı akorları öğretti... Ama her şeyden önemlisi, gitarını bambaşka bir şekilde tutuyordu, bambaşka bir şekilde çalıyordu. Bir gün, bana bir ders daha vermesi için onu tekrar aradım, bana intihar ettiğini söylediler. Bu üç gitar dersinden başka ders almadım.

Buckskin Boys adlı trioya nasıl girdiniz?

1951-52 yılları olmalı, fakültedeydim. O devirde, Montreal üniversitesine 16 yaşında giriliyor, 20 yaşında da üniversite bitiriliyordu. Benimle aynı sokakta oturan Mike ve Terry vardı. Mike'ın kiliselerle ve okullarla bazı ilişkileri vardı. Buralarda çalabileceğimizi, hem biraz para kazanıp hem de eğlenebileceğimizi söylüyordu. Bunun üzerine, "Little Red Valley" gibi folk dans ve country müzik çalışmaya başladık. Bazı folk şarkılarının dışında şarkı söylemiyordum ben. Bir iki sezon devam ettik böyle... *(gülüyor)*

Henüz kendi şarkılarınızı yazmaya başlamamış mıydınız?

Ufak ufak başlamıştım. O devirde birkaç dize yazıyordum. "Tonight will be fine", ya da işte bunun gibi şeyler o zamanlar başlamış olabilir.

1951 yılında McGill üniversitesine yazılırken amacınız neydi?

(Gülümsüyor) Şarap, kadınlar ve şarkılar... Hiçbir hedefim yoktu sanırım. Diğer herkesin hedefleri, amaçları vardı. Biz öylesine takılıyorduk, orda burda sürtüyor, bilardo oynuyorduk... Şiir okuyorduk. Bir plan dahilinde şiir okuyorduk, bu hakiki yaşamın bilincine varmak istiyorduk. Şiir, kutsal yazı, kutsal kanun gibiydi. Dolayısıyla da "kanun"a göre yaşamak gerekiyordu. Ama bizim için daha ziyade, içki içmek ve kız bulmaya çalışmak anlamına geliyordu... Montreal bunun için ideal bir yerdi, insanın gitarını alıp gideceği, şarkı söyleyebileceği ve ucuza içebileceği kafeler vardı. Bir anlamda şiirlerin söz ettiği hayatı yaşıyorduk: özgürlük, aşk, böyle şeyler...

Üniversitede tanıştığınız insanların hayatınızda önemli bir yeri oldu mu?

Çok hoş, çok kibar insanlarla tanıştım, özellikle de şu üç adamla: Louis Dudek, Hugh McLennan –1990'da ölen Kanadalı bir romancı– ve aslında üniversitede olmayan ama, şehirde yaşayan yazarlardan Irving Layton. Küçük partiler, küçük toplantılar düzenliyorduk, kızlar geliyor, içki içiliyordu... Hocalar hep aramızdaydı, arada hiçbir engel, öğrenci hoca ilişkisi yoktu. Kız arkadaşlarımızı seviyorlardı... *(gülüyor)* Otuzlu ya da kırklarının başında yaşlarda adamlardı, toplantılarına götürdüğümüz insanları seviyorlardı.

Edebiyatla ve şiirle ilişkinizde bu üç adam belirleyici oldu mu?

En önemlisi dostane, kardeşçe bir ortamın olmasıydı. Dostluklarını, zamanlarını, bu oldukça birbirine bağlı küçük cemaat duygusunu sunuyorlardı. Bir tür çıraklık dönemi gibiydi, birbirimize şiirlerimizi okuyorduk. Çalışmalar çok yoğun ve sıkıydı, ciddiye alıyorduk ama dekor dostçaydı. Bazı akşamlar ağlaşmalar oluyordu, kimileri sinirleniyor, öfkeye kapılıyordu, kavga ediyorduk, ama yazma sanatına duyduğumuz ilgi dostluğumuzun merkezindeydi. Daha sonraları, Irving Layton'la çok özel, çok yakın bir ilişkimiz oldu. Edebiyata duyduğumuz ilginin ötesinde, yirmi-otuz yıldır hâlâ süren bir dostluk...

Hocalarınızı, öğrendiğiniz pek çok şeyi borçlu olduğunuz insanlar olarak görüyor musunuz?

Bu konuda dostum Layton'a çok soru sorulmuştur. O benim üzerimde en ufak bir etkisi bile olduğunu kabul etmiyor. "Leonard, şiire tamamen olgunlaşmış bir halde geldi, ben ona hiçbir şey öğretmedim" diyor. Bunun doğru olduğunu sanıyorum. Bu adamlar öylesine açık yürekli, öylesine cömerttiler ki, benim kendimi ifade edebilmeme yardımcı oldular. Irving beni Toronto'ya götürdü ve yayıncılarla tanıştırdı, "benmerkezci bir küçük burjuva şair" olarak sol çevreler tarafından eleştirildiğimde, beni herkese karşı savundu. Bu bakımdan ona çok şey borçluyum. Ama çalışma açısından, bu adamların etkisinde kaldığımı sanmıyorum. Ama beni mütehassıs etmiş, duygulandırmışlardır.

Bütün hayatımız şiirdi. İdeolojinin kesinlikle hiçbir önemi yoktu. Hiçbir zaman gerçekten formüle edilmeyen estetik bir tür, bir tarz vardı: İtirafın, iç dökmenin, bir anlamda günah çıkarmanın, modern dilin, muhayilenin, müziğin etkisinin.. hepsinin karışımıydı.

Sizler onların çocukları yaşındaydınız, onlar sizde ne buluyorlardı?

Eğlenceli insanlardık. Müzik yapıyorduk, gitarlarımız, banjolarımız, güzel kız arkadaşlarımız vardı. Ayrıca, her ne kadar tanınmış, ünlü insanlar olsalar da, bütün Kanada'da onların şiir kitaplarını alan adam sayısı 400'ü de geçmezdi. Yani başka bir kuşaktan insanların şiire aynı ilgiyi gösterdiğini görmek onları mutlu ediyordu. Şimdiki gibi değildi, herkesin evinde bir şiir kitabı yoktu.

Genel olarak yazma sanatına mı, yoksa daha özel olarak şiire, şiirsel tarza karşı mı ilginiz vardı?

Kimimiz hikayeler, romanlar yazsa da şiirsel biçime ilgi duyuyorduk. İnsan ruhunun, kalbinin en yüksek ifade biçimi olarak şiiri görüyorduk. Dudek'in kendine özgü şiirsel estetik anlayışı vardı, ama bunu öğrencilerine empoze etmezdi. İstese de yapamazdı zaten. Bu tür şeylerin ağırlığı, önemi yoktu. Ortada kazanılacak

42→

hiçbir şey yoktu. Yayınlanma imkanı bile. Kitaplarımızı mumlu kağıtla kendimiz çoğaltıyorduk. Her şairde olan bütün dünyada tanınma gibi boş hayalleri bir kenara bırakırsak, hırslarımız çok sınırlıydı: kitaplar çıkarmak, bunları birkaç kitapçıya vermek gibi. Çıraklık dönemimiz oldukça çetin geçti: şiirinizi okuduğunuzda, onu savunmaya hazır olmanız gerekiyordu! "Bu kelime burda ne arıyor, niçin bu deyimi kullandın, hiç bir boka benzememiş!.." *(gülüyor)* Bir gün sokakta yürürken Irving'e bir şiir okuduğumu hatırlıyorum. Elini omuzuma koyup, "bunu nasıl yaptın?" diye sormuştu bana. Bunlar hep kurallara bağlı olmayan şeylerdi... Daha sonraları, Irving'le ben, örneğin Wallace Stevens gibi birinin bir şiiriyle bir sürü akşam geçiriyorduk. Şiiri çözünceye kadar uğraşıyorduk, ne dediğini, ne demek istediğini, nasıl yazdığını tam olarak anlamaya çalışıyorduk. Dize dize, kelime kelime... Bütün hayatımız şiirdi. İdeolojinin kesinlikle hiçbir önemi yoktu. Hiçbir zaman gerçekten formüle edilmeyen estetik bir tür, bir tarz vardı: İtirafın, iç dökmenin, bir anlamda günah çıkarmanın, modern dilin, muhayyilenin, müziğin etkisinin.. hepsinin karışımıydı. Akademik dille alakası yoktu. Montreal'de, lisedeyken bize öğretilen şiir İngiliz tarzına özenen, bizim konuşma tarzımızla hiç alakası olmayan bir şiirdi. Akademik kurumlar hâlâ 19. yüzyılın romantik şairlerinin, Keats'in, Shelley'nin, Wordsworth'ün etkisindeydi. Arada Eliot ve Arden gibi şairleri de okuyorduk ama, onlar da İngilizdi, İngiliz ritmine göre yazıyorlardı. Bizi ilgilendiren, kendi ritmlerimizde, kendimize daha yakın, bizim kendi şehrimizden, kendi hayatlarımızdan söz eden bir dil yaratmaktı.

Üstün olduğunuzu, avant-garde olduğunuzu hissediyor muydunuz?

Evet, avant-garde olduğumuzu düşünüyorduk! Tek 'garde' bizdik aslında... *(gülüyor)* Birbirimizle her karşılaşmamızda, biraraya gelişimizde bunun bir zirve olduğunu, tarihi bir an olduğunu düşünüyorduk. Ülkenin düşünce dünyasını, ruhunu yarattığımızı düşünüyorduk. Taşıdığımız önemi çok fazla abarttığımız kesin, güzel, kalıcı, değerli bir şey yaptığımızı düşünüyorduk. Bu bir üstünlük duygusu değildi. Kendisinden üstün olacağımız kimse yoktu ki, bütün bunlar kimsenin ilgisini çekmiyordu... *(gülüyor)*

Kendi kabuğunuza kapalı bir şekilde mi yaşıyordunuz, yoksa siyasi ve sosyal açıdan etrafınızla ilgili miydiniz?

Aramızda solcular da, sağcılar da vardı. Layton, ilk başlarda radikal soldaydı, sonra giderek çok sağa geçti. Bazı çok güçlü siyasi unsurlar vardı, onları saçma, anlamsız bulmuyordum, bu tavra saygı duyuyordum. Ama dünyanın her bir kişiyle, kendimizle değişmesi gerektiği hissini taşıyordum. Tabii ki dünyanın kasap dükkanı gibi olduğunu, çok kötü yönetildiğini düşünüyordum, ama yasaları değiştiremeyeceğimizi düşünüyordum.

Şiir sizin için aynı zamanda kızlarla daha kolay ilişki kurmanın da bir aracı mıydı?

Oh! evet! Ama çok az kadın etkileniyordu, çünkü o devirde şiirin pek o kadar itibarı yoktu. Çok başarılı sonuç veren bir cezbetme aracı değildi... *(gülüyor)* Kanadalı genç kızlar daha gerçekçiydi. Daha sertti. Kızlara sadece ben ilgi duymuyordum, bu hepimizin ortak ilgisiydi. Açlık duyuyorduk. Çok baskıcı, bütün duyguları bastıran bir ortam vardı, bugünkü gibi öyle kız arkadaşıyla yatamıyordu insan. Bu bir ideoloji değildi, kendimi isyankar biri gibi görmüyordum, sadece birisine sarılmak istiyordum. İnsan kendisini çok yalnız hissediyordu, karanlıkta birisini kucaklamak, öpmek istiyordu. Biz diğerlerinden daha aç değildik, hepimiz umutsuzduk. Zaten başka nasıl olabilirdi ki? Ben tamamen normalim. Hepimiz kızlar için deliriyoruz. Ama 15 yaşındayken, her şey hayal gücümün ürünüydü, zihnimdeydi, tecrübemiz çok sınırlıydı... Arabanın arkasında bir öpüşme o kadar. Kötü alışkanlıklarımın, sefahat isteğimin daha sonraları, yavaş yavaş geliştiğini sanıyorum.

Kızların sizi özellikle çekici bulduklarını düşünüyor muydunuz?

Kesinlikle hayır, kesinlikle hayır! *(gülüyor)* Olsa olsa bir kızın elini tutabilirdiniz, bazen öpmenize izin verebilirdi... O da çok sonraları, iyi akşamlar demek için. İşte bunun için onlara bu kadar kafayı takmıştık, çıldırıyorduk: Onlara sahip olamıyorduk. Birbirimizi arzuluyorduk, ama bu yasaktı.

Dini dil, yazarlar ve şairler için olağanüstü bir malzeme. Konularınızın çoğunda bunu kullanıyorsunuz...

Dini dil ve ikonografi, oradaki imgelem dünyası çok güçlü. Ama bütün kültürle paylaştığımız özellikle bir imgelem. Bir şey hakkında konuşurken en az çetin olan yolu seçiyoruz, işte orada hepimizin tanıdığı bu ortak resimler var. Bunları hakir görmek için hiçbir neden yok, dini eleştirmiyordum, dine karşı bir düşüncem yoktu, çünkü benim dışımda bir şey değildi. Din benim için hiçbir zaman bir baskı, bir zorbalık ya da yapmak istediğim bir şeye karşı engel olarak var olmadı. Onu dışlama, inkar etme ihtiyacı duymadım. Tam tersine, her şey onu istediğim gibi kullanmaya çağırıyordu beni, orada çok zengin bir kaynağım vardı, hepimizin bildiği bütün bu hikayeler. Davud'dan, İsa'ya, bu tek yasa fikri, vahiyler, kutsal hayat, mesihlik kaderi... Bütün bu şiir benim emrime amade gibiydi...

Dini bilgisi eksik insanların çok şey kaçırdığını düşünüyor musunuz?

Bütün bu dini ifadeler gizemli sevgi ve korkuların metaforları, bütün bu faaliyetin arka planını da bunlar oluşturuyor. Bunlar insanoğlunun derin ihtiyaçlarının, derin iştahlarının metaforları. Dolayısıyla, eğer herhangi bir gelenek çözülürse, başka metaforların gelişeceğinden emin olabilirsiniz. Benim durumumda, İncil'deki bütün bu metaforları çok zenginleştirici bulduğumu söylemem lazım. Gelenekler ve onlara eşlik eden kurallar öylesine zengindi ki, başka yerlerde bir şeyler arama ihtiyacı hiç duymadım. İnsan bunlara sahip değilse de, materyalizmin sunağında hepsini yakmak da çok saçma olur. Herkes, yaşamına değer vereceği, kendi yaşamının anlamı için metaforlar bulma ihtiyacı duyduğu bir noktaya geliyor. Bu, ya terapi yoluyla oluyor, ya meditasyonla, ya hayırseverlikle, tanrı sevgisiyle, ya da maddi ve mali zenginleşmeyle oluyor. İnsanın seçtiği faaliyet ne olursa olsun, hep aynı şeye meylediyor: insani faaliyeti anlamlı kılma arzusuna denk düşen bir metafor bulmak. Din geleneksel olarak bunu yapıyor, ama din bunu sağlayamadığında başka metaforlar ortaya çıkıyor. Herkes sürekli olarak, metaforlarını inceliyor, onlarla mücadele ediyor, onları düzeltiyor. Bu olmuş bitmiş, sınırları çizili kesin bir şey değil, sonu olmayan bir faaliyet. Herkes kendi tarzında tekrar tekrar gözden geçiriyor, yeniliyor. Ben şarkı yazıyorum.

Siz dini metaforları çok kullanıyorsunuz. Yazdıklarınızı, şarkılarınızı tam manasıyla anlamak için belli bir din eğitimi almış olmak gerekmiyor mu sizce?

Sanmıyorum. İçini rahatlatmak için Davut'un şarkı söylediğini, İsa'nın çarmıha gerildiğini hepimiz biliyoruz. Benim kullandığım hikayeler herkesin bildiği şeyler. Ben ortak bir alan bulmaya çalışıyorum. Özel bir bilgi yok. Kaynağını şimdi hatırlayamadığım şöyle bir cümle var: *"From the broken fragments of my heart, I will build an altar to the Lord"* (Kalbimin kırılan parçalarından, Tanrı'ya bir sunak yapacağım.) Bütün bunlar, çerden çöpten, çakıl taşından yapılan şeyler. Öyle itibarlı bir faaliyet değil. Büyük katedraller inşa etmiyorsunuz, küçük sığınaklar yapıyorsunuz. Bu kirli ve alçak gönüllü bir faaliyet. Mermer, granit, gümüş ya da altın kullanmıyorsunuz. Bu, İncil'in ilk bölümünde çok açık bir şekilde gösterilmiştir. Başlangıçta, sadece kaosun ve yıkımın, şekilsiz maddenin olduğu söylenir. Sonra zihin ve ruh bunu kavrar ve anakarayı sudan ayırır. İşte, nasıl başlamış, işte metafor. Bu şiire nüfuz ederseniz, yaratıcılığın hammaddesinin, bir şarkı yaratmanın, kendi hayatınızı yaratmanın hammaddesinin hiç de mermer ya da altından olmadığını görürsünüz. İşiniz kargaşa ve yıkımladır: İşte bir şarkının ya da bir hayatın ham maddeleri bunlardır. Lüks bir durumdan yola çıkmıyoruz, yoksulluktan hareket ediyoruz. Dolayısıyla, bilgime bir saygı duymuyorum, ne biliyorsam yanlıştır. Herkes bir teknik, bir beceri edinir. Ama şarkının ya da hayatın yapı taşları, DNA'sı kaos ve yıkımdır.

1001 gündüz...

"Bütün İslam dünyası, pratikte müziğin denetimi altındadır"
William Burroughs

Savaş sonrası Fas, özellikle de Tanca, homoseksüelliğin, uyuşturucunun, entellektüel ve aşki ilişkilerin özgürce yaşanabildiği bir "hazlar bahçesi" olmanın yanısıra, kökleri İslam öncesine uzanan popüler şenliklerin, heterodoks tasavvuf ayinlerinin ve Joujouka trans müziğinin de vatanıdır. Sürekli gel gitlerle uzun bir sürece yayılan Burroughs'un Tanca dönemi, zihinsel ortaklık kuracağı Brion Gysin sayesinde, Joujouka müziğiyle, Rolling Stones'dan hip hop'a, rap'e çağdaş rock müziği arasında kurulacak bir örgünün de parçasıdır.

50'lerin "Beat Rönesansı", yalnızca edebiyatta değil, plastik sanatlar ya da performans ve gösteri sanatlarında olduğu kadar, müzikte de yeni yollar açtı. Kimi zaman kesişen, kimi zaman da farklı uçlara yönelen göçebe şebekeler. "Nesnel rastlantı"larla bir araya gelen çok farklı zihinlerin kurduğu bu neşeli ve ölümcül muhalefet, hem coğrafi hem zihinsel olarak farklı yönlere doğru dağılmaya başladığında, müzikal etkileri de bu ayrışmayı izledi. Beat Kuşağı'nın bir bölümü Amerika'yı terketti. Daha 1953'de Meksika'dan Fas'a giden, Tanca'ya yerleşen William Burroughs'u, benzeri bir yol izleyerek Paris'e, Beat Hotel'e kapağı atan Allen Ginsberg izledi. Yaşlı kıtanın bu efsanevi noktası, Kuzey Afrika, Katmandu, Meksika sacayağının Beat merkezi haline geldi. Üçgenin Meksika ayağını paylaşan bir başka grup ise Amerika'da kaldı ve New York, San Francisco, Meksika hattında mekik dokumaya başladı: Thomas Wolfe'un, "yeni ufuklar" vaadi peşindeki Amerikalı öncülerin epik geleneğini canlı tutan Kerouac'ın yolunda ilerlemeye devam ettiler. Bu yol, San Francisco'da başka bir canlanmaya, Ashebury komününe, Merry Pranksters'e, Grateful Dead'e, LSD, marihuana ve çiçek çocuklarına, The Doors'a, Woodstock'a, Yeni Sol'a ve 68 Kuşağı'nın günümüzdeki doğal ya da sentetik kalıtımlarına kadar uzadı. Bu kolla Beat kuşağı arasındaki en tipik ve mitolojik bağlantı, Kerouac'ın "Yolda"sının efsanefi Dean Moriarty'si Neal Cassady'dir. "Guguk kuşu" Ken Kesey ve ilk "death head" Jerry Garcia, içerden yeni çıkan Cassady'le tanıştıklarında kahramanlarına kavuştular. "Hız sınırı" adını taktıkları Cassady, Merry Pranksters'in psychedelic otobüsü "İleri"nin doğal şoförü oldu. Jerry Garcia, "bir kozmos aygıtı" dediği Cassady'nin şöförlüğü hakkında şunları söyler: "Cassady'nin kullandığı bir arabayla gittiğinde, korkabileceğin kadar korkarsın, yani hayatın için korkarsın." (aktaran: Steven Watson, The Birth of the Beat Generation, sf. 289) Cassady'nin ölümü de bu yolda doludizgin koşan nicelerinin ölümünün bir prototipi gibidir. Pranksters dağıldıktan, Kesey marihuana bulundurmaktan kodese, Garcia Grateful Dead'in kurulmasıyla sonuçlanacak Frisco hayatına daldıktan sonra, ezeli yolcu Cassady Meksika'ya gider. Bir tek sırt çantası vardır, yanından ayırmadığı ünlü "magic bag". 3 Şubat 1968'de Celeya kasabasına varır. Çantasını 15 mil ötedeki San Miguel de Allende tren istasyonunda unutmuştur. Bir meksika düğününde yüklüce "pulque" içtikten sonra, bu yolu yürümeye karar verir. Güneşin altında, attığı her adımı sayarak ilerler. Efsaneye göre, "64,928" der ve yığılır. Külleri küçük bir kutuyla evine gönderilir.(a.g.e., sf. 292-293)

William S. Burroughs ve Brion Gysin

Şehrin yaşlı adamı

William S. Burroughs'un, "şehrin yaşlı adamı"nın öncülüğünü yaptığı ve hâlâ dimdik ayakta tuttuğu diğer karanlık, okkült eğilim ise nice yeraltı kanalı açmıştır. Bu eğilimin müzikal açılımı da çok çeşitlidir: "Stones" Brian Jones'dan Dawid Bowie'ye, "Velvet" Lou Reed ve John Cale'den Marianne Faithfull ve Tom Waits'e, Patti Smith'den Laurie Anderson ve Bill Laswell'a, Kurt Cobain'den Scanner, Material, REM ya da Chuck Prophet'e, karmaşık ve öngörülemez bir açılım. İsimlerini Burroughs kültünden alan toplulukları saymak bile bu etkinin boyutları hakkında bir fikir vermek için yeterlidir: Soft Machine, Throbbing Gristle, Steely Dan, Thin White Rope, Nova Mob... Kendisi pek de rocker olmayan Burroughs'un (Viyana valslerini tercih ettiği söylenir), gerek edebi ve düşünsel üretimiyle, gerek ayrıksı hayatıyla, gerekse bizzat katılımıyla (mesajını dillendirmek için birçok müzikal projede bilfiil yer almıştır) rock müziğin halet-i ruhiyesine hatırı sayılır bir etkide bulunduğu açıktır.

Hazlar bahçesi

Onca müzisyeni etkileyen bu çağdaş mitolojik figürün hayatında valslerin dışında başka bir müziğin de önemli bir yeri vardır. Fas'da yaşadıkları onun için fazlasıyla belirleyici olmuştur. Savaş sonrası Fas, özellikle de Tanca, homoseksüelliğin, uyuşturucunun, entellektüel ve aşki ilişkilerin özgürce yaşanabildiği bir "hazlar bahçesi" ("gardens of delight"/G.O.D.) olmanın yanısıra, kökleri İslam öncesine uzanan popüler şenliklerin, heterodoks tasavvuf ayinlerinin, Gnoua tarikatının, marabout'ların ve Joujouka trans müziğinin de vatanıdır. Sürekli gel gitlerle uzun bir sürece yayılan Burroughs'un Tanca dönemi, verimli bir zihinsel ortaklık kuracağı Brion Gysin sayesinde, Joujouka müziğiyle, Rolling Stones'dan Bill Laswell'lara, hip hop'a, rap'e çağdaş rock müziği arasında kurulacak bir örgünün de parçasıdır.

Bütün hayatını altüst eden trajediden, Meksiko'da karısı Joan'ı kazayla alnından vurarak öldürmesinden (Guillaume Tell'cilik oynadıkları söylentisi yaygın) hemen sonra, Burroughs önce New York'a kaçar, sonra da, o zamana dek yalnızca Paul Bowles'ın hikayelerinden tanıdığı ve çekimine kapıldığı Tanca'ya gelir. Yıl 1953. 1946 ile 1956 arasında Tanca sekiz ülkenin yönettiği bir "uluslararası bölge"dir. Burroughs'un ünlü "interzone"udur burası. Casusların, oğlancıların, uyuşturucu düşkünlerinin, heyecan arayan sanatçıların, yazarların, kaçakların, sürgünlerin şehri. "Her köşede satılan naylon gömlekler, İsviçre saatleri, Scotch ve seks ve uyuşturucu bolluğuyla, bir dünyanın-sonu duygusu var Tanca'da. Tam bir 'bırakın yapsınlar' ruh hali içinde uğursuz bir şeyler" diye yazar, Meksika'daki Ginsberg'e (a.g.e., sf. 170).

Tanca'nın "görünmez adam"ı

Güzel oğlanlar ve köşedeki eczanede satılan morfin, dolophine, eukodol, tümüyle yasal esrar macunu, kif vs. Burroughs'u yutar. Kısa süre sonra emektar portatif daktilosunu bile uyuşturucu için satar. Artık o Tanca'nın "görünmez adam"ıdır. Sahara'nın kıyısında kendi "iç çöl"üne göz kamaştırıcı bir yolculuk başlar: Sodomi orjilerinde Batılı soydaşlarıyla birliktedir, ama morfin orjilerine solo takılır: "Her gün girdiğim daman açık bırakıyorum, kırmızı, aç bir ağız gibi, şiş ve açık saçık..." (Ginsberg'e mektup, a.g.e., sf 239). Giderek bir hayalete dönüşür, Bowles gibi ender birkaç dostu için bile. Alarm zillerinin hayli yüksek çaldığı bir gün, başarılı uygulamalarını duyduğu Londra'lı bir doktorun "apomorfin" tedavisine girmek için yola çıkar. Acılı bir "detox" sürecinden sonra, morfini bırakmış olarak Tanca'ya döner. Artık bol

Burroughs Tanca'da, 1957

Joujouka davulcuları

bol yazmakta ve yalnızca kendi özel imalatı bir esrar macununu kullanmaktadır, bir de alkol. Ünlü "Çıplak Şölen" romanı belirmeye başlar. Her yana dağıttığı elyazmaları, ziyaretine gelen Kerouac ve Ginsberg'in yardımlarıyla temize çekilir. Sonra kolunun altında kağıt tomarı, Paris Beat Hotel'e doğru yola koyulur.

Joujouka ayinleri

Burroughs'la hemen hemen aynı dönemde, bir kaç yıl sonra Beat Hotel'de başlayacak uzun bir düşünsel işbirliğine gireceği, onu "cut-up" yazı tekniğiyle olduğu kadar tasavvuf mistisizmi ve marabout tılsımlarıyla da tanıştıracak olan ressam, şair Brion Gysin da Tanca'dadır. O da Burroughs gibi, yazar olduğu kadar besteci de olan dostu Bowles'ı izlemiştir. Açtığı "Tanca'da 1001 Gece" adlı restaurant şehrin en önemli entellektüel, artistik ve diplomatik buluşma odaklarından biri haline gelmiştir. Buranın açılmasına vesile olan şey, Gysin'ın popüler bir şenlikte duyar duymaz gönül verdiği müziktir. Arayıp tarayıp müziğin kaynağına ulaşır: Tanca civarında bir dağ köyü, Joujouka. Diğer Arap ülkelerinin tersine ortodoks İslam fıkhının hiçbir zaman yeterince güçlü olmadığı, bu yüzden de tasavvufun serpilmek için verimli bir zemin bulduğu, onlarca tarikatın, sayısız azizin ve 'büyücü doktor' marabout'ların yurdu Fas'ın tümüyle kendine özgü bir yöresi. Sufi aziz Şeyh Sidi Achmed'in türbesi etrafında kurulmuş heterodoks bir kültün ve bu kültün özel ayin müziğinin merkezi. Kendisi de bu yöreden gelen ressam Hamri götürür Joujouka'ya Bowles ve Gysin'ı. Her yıl 15 Mart'ta yapılan Joujouka ayininin özü, Erkek ve Dişi güçler arasındaki doğal dengenin korunmasıdır. Yani cinselliğin kutsal anlamlar yüklendiği, Fas'ın çeşitli yörelerine yayılmış "jebâla" ayini, "Ennair" ya da "Herama" karnavalı gibi, islam öncesi "animist" kökenlere dayanan, tasavvufla kuşatılmış bir verimlilik ayinidir ve baharın gelişini, bitki örtüsünün uyanışını canlandırır (Edmond Doutté, Magie et Religion dans l'Afrique du Nord, Alger, 1908, sf. 505-559). Gysin bu ayinin kökünü Antik Roma'da Pan'a adanan Lupercalia törenlerinde görür. Kurban edilen bir keçinin postuna bürünen bir gencin ormana, "Küçük Keçi Tanrı" Pan'la buluşmaya gönderildiği bu törenler gibi, Joujouka'da da Posta bürünerek Erkek gücü, Bou Jeloud'u temsil eden bir genç, elli vahşi flütün (raita) ve küçük davulların (ta'arija ya da agoual) yaptığı müziğin eşliğinde, Dişi gücü temsil eden ve (kadınların dans etmesi yasak olduğundan) genç bir oğlanın canlandırdığı çılgın Aisha Homolka'yla dans eder. Günlerce süren ve bolca kif tüketilen bu bahar ayininde, el çırparak, şarkı söyleyerek müzisyen ve dansçılara eşlik eden bütün köy halkı vecde girer.

"Dumanın ateşi terkettiği gibi..."

"Pan Halkı" adını verdiği bu insanların trans müziğini sürekli dinleyebilmek için, bu yoksul insanların da önerisiyle 1001 Gece'yi açar Gysin. Joujouka'nın usta müzisyenleri burada sürekli konserler vermeye başlarlar. Bu dönem Gysin için pek hayırlı sonuçlanmaz. Joujouka'lılardan ve marabout'lardan öğrendiği büyüleri, tılsımları bir kitapta toplamayı kuran Gysin'ın notları müzisyenler tarafından bulununca kıyamet kopar. Yemeğine iki kez zehir koyarlar. Nihayet bir gün restaurant'da gizlenmiş bir tılsım, bir büyülü kare (djedouel) bulur. "Dumanın ateşi terkettiği gibi, Massa Brahim (Brion Gysin) de bu evi terketsin ve bir daha dönmesin" yazılıdır bu büyülü formülde. Fas'ı bu büyüyü ciddiye alacak kadar iyi tanıyan Gysin, uğursuz önsezilerinde haklı çıkar: Fas'ın bağımsızlığı ilan edilir ve bir gecede tüm müşterilerini kaybeder, restaurant'ı kapatır ve Paris'e gider (tılsımlar ve büyülü kare artık hayatından hiç çıkmayacak, bütün resimlerine sızacaktır). Burroughs'la karşılaşır ve Beat Hotel'e yerleşir. Buradaki cut-up'dan "dreamachine"e uzanan deneylerde, büyü, tasavvuf, mistik deneyimler ve Gysin'ın ucuz teyplerle yaptığı Joujouka müziği kayıtları da hayli yer tutar. Gysin, deneyimleriyle, "iş ilişkisi"nin dışında tutulması gereken bir saygı duymayı öğrendiği Joujouka müzisyenleriyle yeniden dost olmayı başarır. Birçok kez oraya geri döner. Bu kez yanında Burroughs da vardır. Bowles da onlara zaman zaman eşlik eder. İkisi de, düşlerinde kimi zaman "Alamut'un yaşlı adamı" Hassan Sabbah'ın hayaletiyle birleşen Keçi Tanrı Pan'ın sufi tezahürünün çekiminden kolay kolay kurtulamazlar.

"Batı uygarlığı bizi öyle bir zayıflığa sürükledi ki..."

Gysin, 1967'de Ornette Coleman'ı ve 1970'de Brion Jones'u da götürür Joujouka'ya. Her iki müzisyen de kayıtlar yaparlar. Jones'la önce Marakeş'deki El Fna meydanına, bir zamanlar "derin Afrika"dan gelen köleler olan siyahi Faslıların kurduğu Gnoua tarikatına mensup sokak müzisyenlerinin funky ritmlerle örülü müziğini dinlemeye giderler. Rolling Stones'un kayıt prodüktörü Glyn Johns'un dediğine göre: "Brian'ın fikri Gnoua'yı kaydetmek, Londra'da sonuçları dinledikten sonra, kayıtları Amerika'ya götürüp, buna eşlik edecek bir siyah soul ritm topluluğu bulmaya çalışmaktı. Brion Gysin Brion Jones'u, Gnoua trans müziğini dinlemek için Marakeş'deki ünlü Djemma El Fna meydanına götürdü. Marakeş'in Gnoua kardeşliği, Fas'ın en büyük gizli tarikatlarından biri. Gysin ve Jones, siyah kardeşlerle tozun içinde oturarak, El Fna'da saatler geçirdiler. Paul Bowles, 60'larda Gnoua müziği kayıtları yapmıştı." (10%, File Under Burroughs, CD kitapçığı, Sub Rosa. Bill Laswell'in de Gnoua müzisyenleriyle ilginç çalışmalar yaptığını söyleyelim.) Sonra ayini görmek için yanıp tutuşan Jones'la Joujouka'ya çıkarlar. Çok etkilenen Jones, "festivalin inanılmaz sürekli gerilimine dayanacak gücü bulup bulamayacağımı bilemiyorum, Batı uygarlığı bizi öyle bir ruhsal zayıflığa sürükledi ki" demekten kendini alamaz (a.g.y.). Jones'un yanında bir de ses mühendisi vardır. Yapılan kayıt, "Brian Jones Presents The Pipes of Pan at Joujouka" adıyla, Rolling Stones Records'dan 1971'de çıkar. Yeniden basım için yirmi yıl beklemek gerekir. Jones'un ölümünden sonra, yayım hakkı Stones'da kalır (bu arada müzisyenlere beş kuruş ödenmediğini de eklemek gerek). 1995'de CD formatında ikinci basım yapılır. Gysin'ın dediğine göre, müzisyenlere atılan kazık kadar bu uzun sessizliğin de sorumlusu, Stones'u Fas'ın tasavvuf müziğine açmaya çalışan Jones'un tersine, R&B içinde kalmayı önündeki yirmi yıl için kazançlı gören Jagger'dır (Re/Search, n.4-5, 1982, sf. 50).

Gysin Cezayir'de, 1956

Batı'da joujouka

Joujouka Batılı sound'lara sızmaya devam ediyor. 1992'de Dublin'de, gerek 80'lerin sonunda bir bağırsak kanserinden ölen Gysin'ı anmak, gerekse 80'li yaşlarını süren Burroughs'u kutlamak için yapılan "Here To Go Show"da, Joujouka'nın usta müzisyenleri de vardı. Joujouka'yı gerek Jones'un kayıtlarından tanıyan, gerekse ona Burroughs ve Gysin'ın "underground" deneyimleri dolayımıyla açılan birçok rocker'la jam yaptılar. Referansını yukarda verdiğimiz, "10% File Under Burroughs" adlı etkileyici kayıt çıktı ortaya. Hip-hop ve rap gençliği, Burroughs ve Gysin'dan geçerek Joujouka ve Hassan Sabbah'la buluştu. Başlarken söz ettiğimiz "hız sınırı" Neil Cassady kadar efsanevi bir figür olmuş birinin, bir zamanların LSD Peygamberi Timothy Leary'nin Joujouka ağzından söylediklerileyle kapatalım: "Duy bizi Allah, diye şarkı söylüyor flütler. ınayet sonsuzdur, diye şarkı söylüyor keman. Sen herşeyin Yaratıcısısın, diye vuruyor davullar. ıyilik çölden geniş, okyanusdan derindir. ıyiliğini dağıtırken, biz alçakgönüllü Joujouka müzisyenlerini unutma. Biz zavallı Joujouka müzisyenleri, sürülerimiz çoğalır, karınlarımız doyarsa, dualarımızı daha tatlı okuruz." (Timothy Leary, Jail Notes).

Özgür Uçkan

Burroughs ve Dreamachine

Holden: Tepki süresi bu testin etkenlerinden biridir, o yüzden lütfen dikkatli ol. Olabildiğince hızlı yanıt vermeye çalış.
Leon: Ah... Tabii...
Holden: Bir çölde, kumda yürüyorsun, o sırada...
Leon: Şimdi teste mi geçtik?
Holden: Evet, bir çöldesin, kumda yürürken aniden başını eğiyor ve bir...
Leon: Bir ne?
Holden: Ne görüyorsun?
Leon: Ne çölü?
Holden: Ne çölü olduğu önemli değil... Sadece kuruyoruz.

Leon: Ama orada ne arıyorum?
Holden: Belki her şeyden bıktın, belki kendinle başbaşa kalmak istiyorsun, kim bilir? Ve başını eğiyor ve bir tosbağa görüyorsun. Sana doğru ilerliyor...
Leon: Tosbağa mı? O da ne demek?
Holden: Kaplumbağayı bilir misin?
Leon: Tabii ki.
Holden: Aynı şey.
Leon: Hiç kaplumbağa görmedim. Ama ne demek istediğini anlıyorum.
Holden: Eğiliyorsun ve kaplumbağayı ters yüz ediyorsun, Leon.
(Holden sinyalleri Voight-Kampff'a kaydeder. İğnelerden biri hafifçe titrer.)
Leon: Bu soruları sen mi uyduruyorsun Mr.Holden, yoksa sana onlar mı veriyor?
Holden: Tosbağa sırtının üzerinde kalır, karnı güneşten yanmaya başlar. Yüzüstü dönebilmek için bacaklarını çırpmaya başlar. Fakat dönemez. Senin yardımın olmazsa tabii. Fakat sen yardım etmiyorsun.
Leon: Ne demek yardım etmiyorum?
Holden: Yardım etmiyorsun demek! Neden etmiyorsun Leon? Bunlar sadece soru,

Leon. Merakını gidermek için söylüyorum, bunlar benim için yazıldı. Bu duygusal tepkiler uyandırmak için hazırlanmış bir test... Devam edelim mi? Basit sözcüklerle tanımla. Sadece aklına gelen iyi şeyleri. Annen hakkında...
Leon: Annem mi?..Şimdi göstereceğim sana annemi...
(Sorgulanmanın sıkıntısına dayanamayan Leon, Holden'ı vurarak bir replikant olduğunu ortaya koyar.)

Bir gün uyandım ve farkettim ki...

Philip K. Dick'in kırkın üzerinde romanı, ikiyüzün üstünde öyküsü var... 1969 tarihli "Androidler Rüyalarında Elektrikli Koyun mu Görürler?" romanı "Bıçak Sırtı" (Blade Runner) adıyla Türkiye'de de yayınlandı. Philip K. Dick, "Blade Runner" vizyona girmeden kısa bir süre önce 'göçtü'. Filmin bir külte dönüşmesini göremedi belki ama, filmi izlemiş ve aşağıdaki yorumları yapmıştı... Yan sayfada ise hem film, hem de romanla ilgili bir yazı var. Takılmadan geçmeyin.

Tek söyleyebileceğim şu: "Blade Runner"daki dünya benim gerçekte yaşadığım dünya. Gerçekten bu dünyada yaşadığımı düşünüyorum. Şimdi ise her seyircinin içine girip tadabileceği bir dünya olacak bu. Sadece benim özel dünyam olmaktan çıkacak. Sinemaya girip oturan ve filmi seyreden herkes bu dünyaya kapılacak, çünkü bu dünya çok güçlü, o kadar güçlü ki, insanlar dışarı çıktıklarında normal hayata kolay kolay uyum sağlayamayacaklar.

Film başladığı anda bu dünyadan koparılıp o dünyaya sürükleniyorsunuz. Ve asıl ilginç olan da şu; bu dünya yaşanmış bir dünya. İnsanların gerçekten yaşamakta oldukları bir dünya. Bir müzedeki uzay kolonisi modelleri gibi hijyenik bir dünya değil. Arabalar benzinle çalışıyor, ortalık pislik içinde ve sürekli yağan garip, kirli bir yağmur var. Gördüğünüzde inanabileceğiniz bir dünya.

Herkesin bir işi var. Herkes bir şeyle uğraşıyor. Kim bu insanlar diye düşünüyorsunuz. Nereye gidiyorlar? Ne yapıyorlar? Ne tür bir hayatları var? Metropolisin bu heyecan verici karmaşası dayanılmaz bir merak uyandırıyor. Bu kapalı kapıların ardında ne var? Bu ışıklı pencerelerin ardında neler dönüyor? İçinizde bir takım hisler uyanıyor ama asla hikayenin tamamını göremiyorsunuz.

Bir gün uyandım ve farkettim ki, Atlantik okyanusunda 47,000 varil nükleer atık var ve bunun yarısı da Pasifik okyanusunda... 45 yıl içinde bu binlerce varil nükleer ve radyoaktif atık okyanusa sızacak ve yaşam zincirini kaynağında yok etmeye başlayacak. Ve birden farkettim ki, ben burada olmasam bile çocuklarım ve diğer insanlar o zaman hayatta olacak. Yüz yüze olduğumuz en ciddi sorunun bu olduğunu farkettim. Okyanusun imhası, balinaların, kaplumbağaların ve yaşam zincirinin imhası demek. Kendi hayatımızı zehirliyoruz, oysa tüm biosferin koruyucusu olmamız gerekiyor. Bunun her zaman için hipotetik bir durum olduğunu düşünmüştüm, oysa birden gerçeğe dönüştü.

Voight-Kampff testi herhalde olabilecek en geçerli testtir. Çünkü zekanın ve zihnin ötesinde ama yine de onunla ilgili bir şeyi test ediyor. Bir tür üst bilinç bu. Testin replikant'lardan (bir nevi kopya insan) gerçekte kanıtlamalarını istediği şey diğer yaşamlara karşı gösterilen çift yönlü bir duyarlılık... Bunlardan biri replikantlara karşı gösterilen duyarlılık, diğeri ise buna karşılık onlardan diğer yaratıkların yaşamlarına karşı gösterilmesini isteyen bir tür duyarlılık. Replikantlar bu duyarlılığı gösterebilirler, ancak bunu yalnızca eğer kendileri de ona sahiplenirlerse yapabilirler.

Benim gördüğüm kadarıyla bu hikayenin amacı, replikantları avlama ve öldürme işi boyunca, Deckard'ın radikal bir şekilde insanlıktan çıkmasıyla ilgili... Aynı anda, replikantlar da giderek insanileşiyorlar. En sonunda Deckard ne yaptığını ve kendisiyle onlar arasında bir fark olup olmadığını sorgulamaya başlıyor. Ve eğer arada bir fark yoksa, Deckard kim?

Rutger Hauer'i Batty olarak görmek beni ölesiye korkuttu, çünkü Batty'i aynı bu şekilde kafamda canlandırmıştım. Sean Young'ı da yüzlerce farklı kadın içinden Rachel olarak seçebilirdim, çünkü onda kafamda canlandırdığım görünüş var.

Elbette Harrison Ford da kafamda canlandırdığımdan daha fazla bir şekilde Deckard'a benziyor. İnanılmaz bir şey. Filmden alınma fotoğrafları ilk gördüğüm zaman, bu karakterin, Deckard'ın, artık hayata geçtiğini düşündüm. Bir zamanlar Deckard diye kendi başına varolan bir karakter yoktu. Şimdiyse var. Bu daha çok Harrison Ford'un kişisel çabasıyla ilgili bir şey. Artık, garip bir şekilde, Deckard diye gerçek ve özgün bir karakter var.

Fotoğrafları gören ve romanı okumuş olan arkadaşlarım, 'Görüyor musun, eğer bu romanı yazmamış olsaydın, Harrison Ford bu kravatı takmıyor, bu ayakkabıları giymiyor olacaktı' dediler. Ben de, 'Doğru. Ama daha ilginci, eğer Harrison Ford bu rolü oynamıyor olsa, Deckard asla gerçek bir kişiliğe bürünmeyecekti' dedim. Baktığınız zaman Ford'tan gerçeklik hissi akıyor. Benim yarattığım bir karakterin içinde onu görmek, benim için heyecan verici, neredeyse doğaüstü bir tecrübeydi.

Blade Runner (1982)
Yön: Ridley Scott
Oyn: Harrison Ford (Rick Deckard), Rutger Hauer (Roy Batty), Rachel (Sean Young)
Müzik: Vangelis

Androidler bizim rüyalarımızı mı görür?

"Blade Runner"da, ilk olarak görsellik ve mekanlar ön plana çıkar. Ridley Scott'ın sinemasında bu, hiç de olağandışı bir durum değildir. Estetik, izleyicinin hemen dikkatini çeker, ancak sırtını hiçbir kavrama yaslamamış, kendi başına varolan bir estetik anlayışı değildir bu. Bazen tarihi bir görkemle, bazen de bir janrın sunduğu her tür fetiş nesnesiyle donatılmış olarak karşımıza çıkar. "Blade Runner"da açılış sahnesiyle birlikte yabancı ve korkutucu, ama üç aşağı beş yukarı ne olduğunu ve neden öyle olduğunu anlayabileceğimiz bir dünyanın içine salıveriliriz: 2019, Los Angeles. Dev bacalardan fışkıran yüzlerce metrelik alevler, sürekli yağmurla ıslanan, insan ve araç kalabalığıyla yüklü sokaklar, dev, neredeyse anıtsal binalar. Filmin yapım tasarımcısı Syd Mead'in kısa tanımlamasıyla, "kötü bir gününde Hong Kong". Uçan araçlar, dünyadışı kolonilerdeki hayatın reklamını yapar. "Altın bir serüven ve fırsatlar diyarında yeniden başlama şansı".

Philip K. Dick'in kitabının yarattığı görsel etki, hafife alınacak türden değildir. "Do Androids Dream of Electric Sheep", hiç mekan tasviri yapmasa da muhtemelen aynı etkiye sahip olurdu. Bu, Dick'in kafasını kurcalayan felsefi sorunların, onu en uygun biçimde giyecek ve taşıyacak olduğuna inandığı kurgusal toplumların yarattığı bir etki. Temel sorunlar ve bunların çözümsüzlüğüyle çöken toplumlar. Söz konusu sorunlar, nihayetinde 20'inci yüzyıl insanının sorunları... "Taklit avcısı" Deckard'ın yaşadığı toplum da, yine 20inci yüzyıl toplumu.

Tabii bu bir tür "resmi tanım", tarif etmede bir kalıp. Cronenberg'in "Crash"inde, araba çarpışmalarına saplantılı olan Vaughan, bir gösteri sırasında seyircilerine bu tutkusunu şu tanımlamayla açıklar: "İnsan bedeninin modern teknolojiyle yeniden biçimlenmesi". Daha sonra, Ballard'la yalnız olduğu bir anda, asıl tanım dile dökülüverir: "Çarpışmada serbest kalan cinsel güç". Peki ya önceki tarif? O, tedbirli seyirci için hazırlanmış bir yüzey.

Yüzey, tabii ki geçerli. Dick'in kitabında, hatta bütün kitaplarında, toplumun bizim toplumumuz, sorunların da bizim sorunlarımız olduğu söylenebilir. Kitapta hemen faaliyete geçen (ve geçiren) düşünsel yön de budur zaten. Ancak hemen hemen her zaman, o entellektüel boyutun altında, tamamen kişiden, yani yazardan kaynaklanan ikinci bir katmana rastlarız. Dick'te bu, paranoyadır. Genel olarak "gerçeğin doğası" ya da "alternatif gerçeklik halleri" diye açıklanan şey, neredeyse her seferinde paranoyayla eşlenebilir. Bir insanın bütün geçmişinin koca bir yalan olduğundan, kendinin kim olduğunu, ne olduğunu bilmiyor olmasından daha büyük bir paranoya hayal etmek zor.

Kitapta, benlikle ilgili bütün sorunların merkezi (ve metaforu) sahte anılara sahip androidler (taklitler) değil. Philip K. Dick, daha kitabın başında insanın halleriyle ilgili birkaç sorunla boğuşmaya başlar. "Halet-i ruhiyye orgu". Sabah küçük bir doz mutluluk almak için. Ya da, Deckard'ın karısının tercihini izlerseniz, küçük bir dozda depresyon. Deckard'la karısı Iran tartışırlar. Deckard, "programa göre" yatağından mutlu kalkmış olmasına rağmen, kızmaya başlar... Ve orgun başına gider. Biraz daha hiddet alıp o anki halini yoğunlaştırmak konusunda tereddüt etmektedir. Iran, bir tehdit savurur: "Daha çok hiddet tuşlarsan, ben de aynını yaparım. Maksimumu tuşlarım, şimdiye kadarki tartışmalarımızı solda sıfır bırakacak bir kavgaya şahit olursun". Daha sonra Deckard, karısının o günkü programında üç saatlik bir "kendini suçlama temelli depresyon" bulunduğunu öğrenir. Orgun amacını tamamen hiçe sayan bir durum. Iran, kahvaltıdan önce TV izlemek de istemez. "888'i tuşla. Ne gösterildiğine bakmaksızın TV izleme arzusu". "Canım şimdi hiçbir şey tuşlamak istemiyor". "O zaman 3'ü tuşla". 3, bir şey tuşlama isteği doğurmaktadır. "Tuşlamak istemiyorsam, en tuşlamak istemediğim de odur. Çünkü o zaman tuşlamak isteyeceğim, ve şu anda tuşlamak, bana en yabancı gelen arzu; ben böyle yatakta oturup yere bakmak istiyorum".

Halet-i ruhiyye orgu, Ridley Scott'ın filminde yok. Medyada tek (ve doğal olarak baskın) bir yıldız yaratma savaşının bayağı komik bir sonucu olan Buster Friendly de yok. Ve herkes için acıyı yaşayan adam, Wilbur Mercer da yok. Genel olarak, filmle kitabın temel meselelerinin aynı olduğu söylenebilir. Ancak, bu meseleleri dile getirme tarzları bir hayli farklı.

Dick'in öyküsünde, Deckard için bir "sert erkek" demek zor. Evli olması her şeyi başlı başına değiştiriyor. Scott'ın koyu bir dedektiflik janrı örneği olan filminde evli insanlara yer yok... Yalnızca "eski bir eş"den bahsediliyor. Gerçi kitabın özü onun bir katil olup olmadığı konusundaki tartışmada yatıyor... Ama bu, Deckard'ın hayattan mutlulukla dikey toplumsal hareketlilik bekleyen sıradan bir vatandaş olmasını önlemiyor. Statü değişikliği. Gerçek bir hayvan.

Kitabın adının alındığı elektrikli koyun, Deckard'ın dairesinde duruyor. Hayvanlar, kirlilikten dolayı büyük ölçüde yok olmuş. Bunun, sağda solda yatan baykuş ölüleriyle başladığı anlatılıyor. Arta kalan az sayıdaki hayvan, insanlar tarafından büyük talep görüyor. Gerçek hayvan alamayanlar da taklitlerini alıyorlar. Elektrikli olanları. Statü meraklısı Deckard gibi. Scott'ın filminde Harrison Ford nasıl bir kompozisyon çizerse çizsin, Deckard düz mantıklı, ahlakçı ve toplumun genel doğrularını taşıyan bir karakter. Özel bir karizmasının olduğu da söylenemez. Aklı göçte, başka bir gezegene kapağı atmakta. Ancak işi, kaçak olarak dünyaya gelen "taklit"leri, yani genetik mühendislikle yaratılmış yapay insanları imha etmek. Bu yüzden dünyada kalması gerekiyor. Sadece sağlık ve zeka testini geçememiş kesimin ve nostaljik nedenlerle gezegeninden ayrılmayı reddedenlerin bulunduğu Yer'de. "Terkedin ya da çözünün!" Çözünmekte olan bir toplumun içinde Deckard. Ve kendinin bu çöplüğe ait olmadığını hissettiği, her haliyle belli oluyor.

Kitapta, "taklit" insanla doğal insan arasında karşılaştırmalara rastlıyoruz. Taklitlerin doğası üzerine en sağlam verileri elde etmemizi anlatan bölüm, bir örümcek üzerindeki deneyleri. Tanının bonkör davrandığını, Örümceğin daha az bacakla da yürüyebileceğine karar veriyorlar. Bir bacağı koparıyorlar. Yürüyor. Sonra bir bacak daha... En çok bu bölümde, taklitlerin birer robottan ziyade, birer çocuğu andırdığını anlıyoruz. Deneyleri saf meraktan ve anlama arzusundan kaynaklanıyor. Nötr halleri, yakalandıklarındaki çaresizlikleri de bir çocuğunkine benziyor. Geçmişleri olmadığı için, tecrübeleri yok. Filmde Tyrell'in açıkladığı şekliyle, "duyguları için bir yastık" gerekiyor. Bu da ancak sahte bir geçmişe inanmaları, inandırılmaları ile mümkün oluyor. Öyküde paranoyayı had safhaya çıkaran soru, Deckard'ın bir taklit olup olmadığı. Deckard, ilk büyük darbeyi diğer bir soğukkanlı taklit avcısını teste tabi tuttuğunda alıyor. Avcı, bütün duygusuzluğu, umarsızlığı ve mekanikliğine karşın insan çıkıyor ve Deckard'ın insan olan ile olmayan üzerine fikirlerini altüst ediyor. Bir insan bu kadar robotlaşabiliyorsa, bir robotun da insanlaşması söz konusu olamaz mı? Bu soru da cevabını alıyor... Androidlerin lehine.

Film, Dick'in el attığı birçok kavrama hiç bulaşmamış. Bazılarının ise kenarından geçmiş, şöyle bir dokunmuş. Malzemesini mümkün olduğunca sınırlı tutmayı ve her şeyi belli (öteden beri kullanılan) bir kalıba oturtmayı yeğlemiş. Elbette kenarından geçilen kavramlar, metni okumamış olan izleyici için kafa karıştırıcı olabiliyor. Örneğin, birçok taklit hayvanın bulunması... Deckard'ın Zhora'ya yılanının sahte olup olmadığını sorunca "Tabii ki sahte" yanıtını alması... Tamamıyla dünya üzerindeki hayvan sayısının azlığından ileri gelen bir durum, ve filmde bu sebepten hiç bahsedilmiyor. Her tarafı kaplayan tozun nedeni de açıklanmıyor.

Scott'ın filmi, kitaptaki unsurlara görsel birer karşılık bulmuş ama bunu gizli tutuyormuş gibi bir tavra sahip. Kendi Chandler tarzı dedektiflik terbiyesine daha fazla bağlı kalıyor. Ancak, bu pek büyük bir sorun değil. Belki film, androidlerin rüyalarında elektrikli koyun görüp görmediklerini sormuyor... Ama bizim rüyalarımızı görüp görmedikleri konusunda epey fikir yürütüyor.

Kutlukhan Kutlu

→47

İster fakir ol,

"Malum sakallı"nın güzel bir lafı var: "Sanayileşmiş ülkeler kendi imgelerinde bir dünya yaratırlar". Kendi imgelerinin pek matah olmadığını onlar biliyorlar bilmesine ama, tarihin tekerlekleri öyle dönüyor maalesef. Şu son sigara meselesi de o imgenin marifeti. Epeydir kuzey yarım kürede bir sigara takıntısı hüküm sürüyor; tiryakilere resmen eziyet ediliyor. Üstelik, sadece maddi değil, manevi de... Sigara içenler, "göçmen işçi" muamelesi görmelerinin yanısıra, resmen şuursuz addediliyor. En basiti, sigara paketlerinin üzerine "sağlığa zararlıdır" yazılıyor. Bu kadarla kalsa neyse... Türlü türlü yasaklamalar getiriliyor, zulüm kanunları uygulamaya konuyor. İçmeyenlerin "koruma" altına alınmasına diyeceğimiz yok, ama, içenlerin haklarına tecavüzün de lüzumu yok. Fakat, tiryakilere en çok koyan, bu ideolojik dalganın yarattığı sağlığa zararlı etki. Anti-sigara kampanyasının tesiri altında kalan tiryakiler, ya vicdan azabı çekiyor, ya da çağa ayak uydurmak gafletine kapılıp sigarayı bırakmaya kalkıyor. (Meret de kolay kolay bırakılmıyor, asabiyetten kiloya bir sürü araz çıkarıyor). Tamam, sigara bir "illet", ama Italio Svevo'nun pek güzel dediği gibi, sigarayı bırakma takıntısı daha büyük bir illet. Böyle çetrefilli durumlarda en iyisi "atalar"ın erdemine müracaat etmek. Ne demişler, "çoğu zarar, karanı yarar". O "karar" da kişiden kişiye değişir elbet. Ayrıca, yine ataların dediği gibi, ister fakir ol ister fukara, yemek üstüne yak bir sigara. Atalar buna ne der bilemeyiz, ama aşağıdaki yazı sigarayla daha iyi gider..! Bütün muhabbetler gibi..!

Kadınlar ve erkekler sigara içer. Gençler ve yaşlılar sigara içer. Siyahlar ve beyazlar ve sarı ırklılar ve kızılderililer sigara içer. Fakirler ve zenginler sigara içer. Türkiyeliler, Fransızlar, İranlılar, Malezyalılar, Güney Afrikalılar, Norveçliler, Endonezyalılar, Amerikalılar ve diğer tüm 'ülkeliler' ve dahi Çingeneler sigara içer. Hıristiyanlar, Müslümanlar, Yahudiler, Budistler, Ateistler ve Şamanlar sigara içer. Düzen yanlıları ve düzen karşıtları sigara içer. Kimi kara, kimi sarı tütün, kimi filtreli, kimi filtresiz, kimi 85 mm'lik, kimi 120 mm'lik, kimi Maltepe, kimi Gitanes içer. İngilizce'deki yaygın deyimiyle tüm dünya 'Türk gibi sigara içer'. 1990'ların başında dünyada 4 300 milyar adet sigara üretildi. Ve sigaranın 1997 yılında pek övgüye ihtiyacı yok herhalde, çünkü ardında 200 yıla yakın bir 'methiye tarihi' var. Sigara üzerine söylenebilecek her şeyi Luis Bunuel'den de okuyabiliriz:

"İçki ile çok uyum sağlayan tütün, bir yaşam boyu karşılaşacağımız olaylarda en yakın dostumuzdur bizim. İyi ve kötü günlerin büyük dostu... Bir sevinci kutlamak için sigara yakarız bir tane. Acıyı gizlemek için de öyle. Yalnızken de, başkalarıyla birlikteyken de... Tütün duyu organlarımızın tümü için bir zevktir: Görme organı için (yaldızlı kağıt altında sanki bir geçit törenindeymiş gibi dizi dizi duran bembeyaz sigaralar ne güzel bir görüntü verir), koku alma ve dokunma duyuları için de öyle. Gözlerimi bağlasalar ve ağzıma yanan bir sigara verseler reddederdim. Cebimdeki pakete dokunmak, onu açmak, iki parmağımın arasında varlığını duyumsamak, dudaklarımda kağıdını, dilimde tütünün tadını algılamak, ateşinin parladığını görmek, kendime yakınlaştırmak ve içimi sıcaklığıyla doldurmak zevk veriyor bana (....)"

Bu ve buna benzer binlerce örneği bulmak çok kolay, ne de olsa sigaraya, ortaya çıktığı 1830 yılından beri övgüler düzülüyor. Cemal Süreya, Günlük'ünde sigarayı bıraktıktan sonraki gününe 'Acının birinci günü!' diye başlar ve günlerce 'acının günlerini' sayar. Bir süre sonra gün saymalar yok olur. Ama birkaç ay sonraki bir tarihe şu soruyu düşer: 'Acının kaçıncı günü acaba?'. Her kişisel ve toplumsal tarihte sigaranın küçük ya da büyük mutlaka bir rolü var. Her 'sigara' deyişimizde, bu kelimeyi dünya dillerine bağışlayan kızılderililerin kulaklarını çınlatıyor, onlarla aynı dili konuşuyoruz. Herkes sigara içiyor ama, her nedense, hâlâ daha sigara 'karşıt' bir şeylerin simgesi durumunda. Bizimle ve diğerleriyle ilgili çok şey söylüyor, uzun lafı kestirmeden anlatıyor... Sinema sanatçıları, şarkıcılar, müzisyenler ellerinde ya da dudaklarında sigaralarla çıkıyor karşımıza. Tek bir jestle çok şey söylüyorlar. Oasis, single'larını, İngiliz işçi sınıfının simgesi durumundaki Benson & Hedges taklidi paketler içinde piyasaya çıkarıyor. Jarvis Cocker (Pulp), Brit Awards töreninde sahnede konuşma yapan Michael Jackson'a saldırdıktan hemen sonra, polisler tarafından sürüklenerek götürülürken, müzik endüstrisinin tüm seçkin konukları önünde bir sigara yakıyordu. Frank Zappa'nın "Sheih Yerboudi" albümünün iç kapağında, miks masasının üstünde yakın çekim bir kısa Winston göz kırparak bize bakar. Ya da Donald Fagen'in "Nightfly" albümünün kapağında, ancak yakından bakınca seçilebilen bir kısa Chesterfield paketi vardır (Fagen'in elindeki sigara bazı baskılarda bir çıkartma ile kamufle edilmiştir).

'Küfretme Hakkı'

Oysa artık sigara yasak. Yasak olmasına karar verildi. İlk önceleri 'sigara karşıtı' dernekler çıktı piyasaya. Kimse onları ciddiye almadı. Ardından Batı'nın ileri ülkelerinde 'sigara içenlerin ikinci sınıf insan muamelesi gördüğünü' imrenerek anlatan insanlar belirdi. Bu cümle bir tehdit ama daha çok 'doğru yola dönme yolunda bir çağrı' olarak söylendi. Bu insanlara da gülüp geçtik. Oysa şimdi de dört haneli yasaya göre 'kamuya açık' yerlerde, yani yedi kişiden fazla sayıda insanın bulunduğu mekanlarda sigara içmek yasaklandı. Yasak olmasına karar verildi. Uzun süredir sigara içmeyenler, sigara içenler, devlet ve sigara firmaları arasındaki çekişme 1-0 aleyhimize sonuçlandı. Şehirlerarası ve ülkelerarası yolculuklar artık sigarasız... Bize 'yol boyunca işemeyin, sakın kusmayın ve sakın hapşırmayın!' diyorlar. Bağımlıların 'bağımlı' gibi muamele görmeye bile hakkı yok. Gerekçeler ise tartışılır. Tüm bu tartışmaların ortasında İngiltere'de piyasaya çıkan Death (Ölüm) isimli bir sigara ortalığı daha da karıştırdı. Bütün sigara firmaları paketlerinin üzerine 'Sigara içmek sağlığa zararlıdır' yazarken, Death'in üzerinde 'sigara içmek öldürür' yazıyordu. Death bir yandan doğrudan bir reklam sloganı geliştirirken, diğer yandan da ASH adlı sigara karşıtı kampanyanın başını çeken dernekle dalaşmaya başlamıştı. Bu dalaştan ortaya çıkan bir iddia da 'pasif içicilik' denen şeyin varolmadığı, bunu ASH'in 'icat ettiğiydi'. Daha sonra bazı bilimsel araştırmalar da (nasıl olsa bütün bilimsel araştırmalar şaibeli) Death'i destekler sonuçlar sundular. Yine de sigara karşıtı kampanya kazandı. Gümbür gümbür, göstere göstere geldiler ve kimse

ister fukara..

aymadı!
Sigara karşıtı kampanyanın ve nihayetinde sigara karşıtı yasaların önünde sigara içenler suçlu. Üstelik potansiyel falan değil, sigara içtikleri için suç işlemiş sayılıyorlar. Her nedense, 2000 yılına girmek üzere olduğumuz şu günlerde sigaranın artık dünya kültüründen silinmesine karar verildi. Sigara içenlerin bu konudaki düşünceleri de sorulmadı. Sigaranın ortadan kalkması kolay olmayacak, bunu herkes biliyor. Onun için daha etkili önlemler alınıyor, daha etkili tehditler savruluyor, gayriresmi falan değil, faşizan değil, resmen faşist bir denetim ve imha sistemi kuruluyor. Bugün Batı ülkelerinde akciğer kanseri olursanız tedavi masrafınızı sigorta karşılamıyor! Devlet sigara içenleri vatandaştan saymıyor. İstediğiniz kadar 'ben vergisini ödeyen bir vatandaşım' deyin, yemiyorlar. Sigara içenlerin sayıca fazlalığı ve sigara karşıtı kampanyanın yarattığı tek taraflı destek, sigara içenleri bir sıçrama tahtası haline getiriyor. Sigara içen ve akciğer kanserine yakalanan birinin şimdiden tedavi hakkı elinden alınıyor ve diğer yandan sessiz sedasız bir başka tartışma süregidiyor, AIDS için ayrılan araştırma bütçelerinin çok yüksek olduğundan, çoğunluğu 'yüksek risk grubuna' (eşcinseller, eroinmanlar, fahişeler vb.) giren az sayıda insan için bu kadar para harcanmaması gerektiğinden bahsediliyor. Sigara içenlerin yanına kısa bir süre sonra AIDS'liler de konacağa benziyor. Daha hijyenik, giderek çok daha hijyenik bir dünya adına, hijyenik yaşamayan herkesin kireç kuyularına atılacağı bir dünya. Paranoya değil bu! Sigara içmeyenlerin (erdemlilerin) yanında sigara içenlerin (erdemsizlerin) yeri yok. Artık sigara içmek, Can Yücel'in talep ettiği ve onay beklemeden kullandığı 'küfretme hakkı' gibi bir tavır haline geliyor.

'Safları sıklaştırın çocuklar'

Tüm bu hukuki manevralar, sigara içme eylemini tarih boyunca olmadığı kadar politik bir mesele haline getiriyor. Gerçi sigara tüketimi 19. yüzyılın başından beri politik bir simge olarak kullanılmıştı. Oscar Wilde sigara içerken dalga geçtiği topluma karşı tavır alıyordu. Baudelaire de öyle, "Umut" filminin Üçüncü sigarası tüttürüp duran Yılmaz Güney'i de... Yine de sigara hiçbir zaman bu kadar somut bir şekilde politik bir saf durumuna gelmemişti. Sigara içme eyleminden yana alınacak saf sadece sigara içenleri bağlamıyor, gözü gören herkesi bağlıyor. Sigara içenler tükendikten sonra, onlar için de gelebilirler!
Sigara garip bir bağımlılık türü. Bu kadar yaygın, toplumsal bir fiziki bağımlılık yoktur herhalde (Televizyon bağımlılığı falan bunun yanında halt etmiş). Ve buna katlanamıyorlar artık. Bir toplumu tek bir yasayla kökünden değiştirmek, sigara denen nesneyi yeryüzünden silmek istiyorlar. Bunun normal bir davranış biçimi olduğu söylenemez herhalde. Sigara içmek son zamanların en nefret uyandıran eylemi haline geldi. Bağımlının bağımlı kalma hakkı elinden alınıyor ve gerekçe olarak 'toplum sağlığı' gösteriliyor. 'Derisini cansız', 'gözünü fersiz', 'vücudunu sağlıksız' tutmaya karar vermiş insanların elinden bu hak alınıyor ve 'senin vücuduna nasıl davranacağına ben karar veririm' deniyor. Daha ne denebilir ki... Bu bir tür savaş ilanı ve tehditin altında yatana baktığımızda, tehdit edilenin sadece sigara içenler olmadığı aşikâr. Üstelik bu bir iç savaş değil, global bir savaş. Hafife alınacak bir konu değil. Maaşallah Türk devleti de, yeni dünya düzeninin bu çetrefil planını bir an önce hayata geçirmeye pek hevesli. Sigara karşıtlarının henüz kendilerine dünya çapında bir lider bulamaması ise gerçekten şaşırtıcı.
'Sigara içme' hakkını savunmanın, sigara içme ve içmeme arasında yapılacak bir seçimle alakası yok. Seçim çok daha radikal ve çok daha politik iki seçenek arasında...
"Los Angeles'tan Kaçış" filminin sonunda Kurt Russell, sigaranın yasak olduğu bir dünyada, tüm elektrik gücüne son veren düğmeye bastıktan sonra, son kibrit çöpüyle bir sigara yakar. Medeniyeti kaldığı yerden yeni baştan başlatır. Sigara içmenin 'ilkellik' olduğunu söyleyenlere verilebilecek tek yanıt var herhalde: 'İlkel olan hiçbir şey kolay unutulmaz!'
Sözü bir kere daha Bunuel alır: "...Ben de sayın okuyucular, içki ve tütün üstüne yaptığım tüm değerlendirmeleri bitirmeden önce bir-iki öğüt vermek istiyorum, zengin düş dünyalarının olduğu kadar, güçlü dostlukların da babası olan bu iki şey üstüne... İçki ve sigara içmeyin! Sağlık için zararlıdır!"

Ogan Güner

ROLL - RESMİ GAZETE İŞBİRLİĞİ

ROLL - RESMİ GAZETE İŞBİRLİĞİ
Buyrun bir de burdan yakın

Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun
Kanun No: 4207
Kabul Tarihi: 7.11.1996
Amaç MADDE 1 – Bu Kanunun amacı tütün ve tütün mamullerinin zararlarından, bunların alışkanlıklarını özendirici reklam, tanıtım ve teşvik kampanyalarından koruyucu tertip ve tedbirler almaktır.
Tütün ve tütün mamullerinin içilmesi yasaklanan yerler MADDE 2 – Sağlık, eğitim öğretim ve kültür hizmeti veren yerler ile kapalı spor salonlarından ve toplu taşımacılık yapılan her türlü nakil vasıtaları ve bunların bekleme salonlarında, kamu hizmeti yapan kurum ve kuruluşlardan beş veya beşten fazla kişinin görev yaptığı kapalı mekanlarda tütün ve tütün mamullerinin içilmesi yasaktır.
Bu gibi mahallerde tütün ve tütün mamullerinin içilebilmesi için ayrı yerler tahsis edilir. Tahsis edilen yerden, sigara içilmeyen mahallere duman gidişini engelleyecek, havalandırma, tecrit etme gibi tedbirler alınır.
Diğer yasaklar MADDE 3 – Tütün ve tütün mamullerinin isim, marka veya alametler kullanılarak her ne surette olursa olsun reklam ve tanıtımının yapılması veya bunların kullanılmasını teşvik ve özendirici kampanyalar düzenlenmesi yasaktır.
Onsekiz yaşından küçüklere tütün ve tütün mamulleri satışı yapılamaz.
Uyarılar MADDE 4 – Tütün ve tütün mamullerinin içilmesinin yasaklandığı yerlerde, yasağı ve buna uymamanın sonuçlarını belirten uyarılar asgari on santimetrelik puntolarla herkes tarafından görülebilir yerlere asılır veya yazılır. Bu uyarıların yapılmasından ilgili yerlerin yetkili veya amiri durumundaki kişi veya kişiler sorumludur.
Türkiye'de üretilen veya ithal edilen tütün ve tütün mamulleri paketinin üzerinde açıkça görülebilir ve rahatça okunabilir şekilde "Yasal uyarı: Sağlığa zararlıdır" ibaresi konulur. Bu ibareyi taşımayan tütün ve tütün mamulleri ithal edilemez ve satışa çıkarılamaz.
Gümrük hattı dışı eşya satış mağazalarında satılan veya yolcu beraberinde yurda sokulan tütün ve tütün mamulleri hakkında ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.
Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ve özel televizyon kurumları ayda en az doksan dakika tütün ve tütün mamulleri alışkanlığının zararları konusunda uyarıcı ve eğitici mahiyette yayınlar yapmak zorundadır.
Yasağa uymayanlar hakkında işlem MADDE 5 – Tütün ve tütün mamullerinin içilmesinin yasaklandığı ve yasağa ilişkin yazılı uyarıların bulunduğu yerlerde tütün ve tütün mamulleri içenlere, ilgili yerin yetkilisi veya amiri tarafından kişi tarafından yazılı uyarı gösterilmek suretiyle yasağa uyması, aksi takdirde o yeri terk etmesi gerektiği bildirilir. Bu bildirime rağmen tütün ve tütün mamulleri içenler genel zabıta marifetiyle o yerden uzaklaştırılır.
İdari para cezası MADDE 6 – Bu Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasındaki zorunluluğu yerine getirmeyen tütün ve tütün mamullerinin içilmesinin yasaklandığı yerin memur olmayan yetkilisi veya amiri hakkında on milyon lira para cezası verilir.
Bu Kanunun 5. maddesine göre uyarıda bulunmayan tütün ve tütün mamullerinin içilmesinin yasaklandığı yerin memur olmayan yetkilisi veya amiri hakkında on milyon lira para cezası verilir.
Uyarıya rağmen tütün veya tütün mamülü içen kişi hakkında da aynı ceza uygulanır.
Bu Kanuna göre sorumluluğu yerine getirmeyen memurlar hakkında ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.
Adli para cezası MADDE 7 – Bu Kanunun 3. maddesinin birinci fıkrası ile 4. maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine aykırı hareket edenlere on milyon liradan beşyüz milyon liraya kadar ağır para cezası verilir. Tekerrür halinde bu cezanın yukarı haddine hükmolunur.
Para cezasına ilişkin hükümler MADDE 8 – 6. maddede yazılı para cezaları o yerin en büyük mülki amiri tarafından verilir. Para cezalarına dair kararlar ilgililere Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre mahallin en büyük mal memurluğunca tahsis edilir. İdari para cezalarına karşı yedi gün içinde sulh ceza mahkemesine itiraz edilebilir.
GEÇİCİ MADDE 1 – Bu Kanunun yayımı tarihinden önce Türkiye'de üretilen veya ithal edilen tütün ve tütün mamullerinin bir yıl süreyle 4. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen şart aranmaksızın satışlarına devam olunur.
GEÇİCİ MADDE 2 – Bu kanunun 2. maddesinin ikinci fıkrası gereğince ayrı yer tahsisi, 3. maddede yasaklanan reklam panolarının kaldırılması ve 4. maddesinin birinci fıkrası gereğince yapılması gereken işler Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde yerine getirilir.
Yürürlük MADDE 9 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.
Yürütme MADDE 10 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.
25/11/1996

14. ULUSLARARASI ANKARA MÜZİK FESTİVALİ

7 Nisan MEB Salonu 20:30
Jazz Trio (Aydın Esen, Anthony Jackson, Steve Smith)
8 Nisan Opera Sahnesi 20:30
Ballet de Flanders Sanat Yönetmeni: Robert Denvers (Belçika)
2 Mayıs Saklıkent 20:30
Melodians Steel Orchestra (İng.)
3 Mayıs MEB Salonu 20:30
Melodians Chamber Choir (İsveç)
7 Mayıs MEB Salonu 20:30
Jan Garbarek Group

Gayd Haber Merkez Komutanlığı bildiriyor

Elektrikli gitarda Sarp Maden, klarnetlerde Oğuz Büyükberber, kontrbasta Mahmut Yalay ve davulda Ateş Tezer'den kurulu LODOS, ilk albümünün kayıtlarını tamamladı. Kendilerine ait onbir parçayı canlı olarak kaydeden grubun albümü, Mayıs başı piyasada. KUMDAN KALELER, TİBET AĞIRTAN, NEKROPSİ ve BABA ZULA'nın soundtrack albümleri CD formatında piyasada. Bu arada ZEN de yeni albümünün miksleri ile meşgul. İSTANBUL BLUES KUMPANYASI albümünü fabrikadan bekliyor. Hepsi de Ada Müzik mamulleri.

[konser] ↓

CRR'de bu ay

15 Nisan 20.30
Bill Frisell Group

16 Nisan 19.30
Melihat Gülses

27 Nisan 19.30
Size Selam Getirmişem
Ork. Şefi–Tar: Üstad Ali Selimi

28 Nisan 19.30
Münir Nurettin Selçuk'u Anma Konseri

30 Nisan 19.30
Tasavuf Müziği Konseri ve Mevlevî Semâ Mukâbelesi

AKSANAT videodan konser

Barbra Streisand
3 Nisan 12.30
24 Nisan 18.00

John Scofield
10 Nisan 12.30

Beatles
24 Nisan 12.30

Tel: 252 35 00

[bar] ↓

U:Ucuz **P:**Pahalı **O:**Orta

The James Joyce
Ulysses'ten sonra Joyce, İstanbul'da kasırga gibi esiyor. 15 Mart'ta The James Joyce isimli bir İrlanda pub'ı açıldı. Mekan Tarlabaşı bulvarından aşağı inerken sağda, İstanbul Sanat Merkezi'nin ikinci katı. Her gece bir başka faaliyete ayrılmış. Nisan programı şöyle:
Pazartesi, **akustik jam session gecesi**, herkes enstrümanını alıp takılabiliyor ama, elektrikli aletler yasak;
Salı, Suzi ve Fiona'nın öğretmenliğiyle **İrlanda halk dansları**;
Çarşamba, İstanbul Blues Kumpanyası'nın üç elemanı ve Çağlayan Örge'nin birleşmesiyle kurulan **Wood Stompers** (Çağlayan Örge: 8, 6 ve 4 telli gitarlar; Sarp Keskiner: Vokal, armonika, washtube bass, washboard, mandolin, banjo, kazoo; Salih Nazım Peker: Banjo, vokal, vurmalılar, kazoo; Enis Serhan Ayman: Vurmalılar)
Perşembe, bağlamasıyla **Muzaffer Özdemir**;
Cuma, Çetin Cengiz ve Ayşegül Betil **tango** öğretiyor;
Cumartesi, **Finnegans Wake**'den İrlanda Halk Müziği, reel'ler ve jig'ler (John Brain: vokal, keman, mandolin, Esra Uygun: bodran, Eamonn Lehanne: gitar, keman);
The James Joyce, hafta içi 19.00'da, hafta sonu 12:00'de açılıyor, 02.00'ye kadar açık. 19.00–21.00 arası içkilerde indirim var, yerli içkiler 150 bin... İrlanda kahvesi, sıcak şarap ve sıcak İrlanda viskisi gibi özel içkileri var. Tel: 256 37 51 - 224 20 13

Guitar Cafe Bar
İstiklal Cad., Ayhan Işık Sok., no:21 Tel: 251 98 32. Açılış 14.:00, kapanış 2:00. (O)

Harry's Jazz Bar
Taşkışla Cad. Taksim.
Tel: 225 70 00. Açılış 18:00 (P)

Hayal Kahvesi
İstiklal Cad., Büyükparmakkapı Sok., no:19 Tel: 244 25 58 Açılış 11:00, kapanış 02:00 (P)

Kaktüs
İmam Adnan Sok., no:4. Tel: 249 59 79. Açılış 9:00, kapanış 2:00. (O)

Naturel Sam
Serasker Cad. Pavlonya Sok. No: 40 Kadıköy Tel: 414 77 66-414 78 34. (O)

Gramofon
Tünel Meydanı, no:3. Tel: 293 07 86 Açılış 8:30, kapanış 02:00 (P)

Madrid
İstiklal Cad., İpek Sok. No:16 Açılış 14:00, kapanış 02:00 (U)

Gitanes
İstiklal Cad., Sadri Alışık Sok. no:20 Açılış 13:00, kapanış 02:00. (U)

Sefahathane
Atlas Pasajı, 209, Beyoğlu. Tel: 252 21 45. Açılış 10:00, kapanış 2:00. (P)

Club So (Ankara)
Turan Güneş Bulvarı, 274, Oran Yolu. Tel: 491 12 50. Açılış 19:00, kapanış 02:00. (P) Her salı caz konserleri.

ANKARA SAKLIKENT nisan programı

2 Nisan **Asia Minor**

3–10–17–24 Nisan **Gece Yolcuları** (Anadolu rock)

4–18–25 Nisan **Soul Stuff** (blues rock)

5–12–19–26 Nisan **Veysel Diker** "Sanrılı Muhabbetler"

5–12–19–26 Nisan **Pamela With Diplomatic Community** (cover)

8 Nisan **Bülent Ortaçgil**

9–16–23 Nisan **Post-It**

11 Nisan **Şebnem Ferah**

30 Nisan **Acid Trippin**

Tel: 419 52 52 - 419 52 53

Manhattan (Ankara)
Çevre Sok. no:7 Çankaya-Ankara Tel: 427 62 63 Açılış 21:00, kapanış 04:00 (O) Pazartesi **Singles**, salı **Triangle**, çarşamba **Soul Stuff**, perşembe **Fender Blenders**, cuma **Manhattan Big Band**, cumartesi **Mustafa Hadi Dedi**

Tenedos (Ankara)
Kızılırmak Cad. no:29/A Kocatepe-ANKARA Tel: 419 34 50 Açılış 12:00, kapanış 23:30 (O)
Her pazartesi **Janus Szprott & Jazz Connection**

Kemancı
Sıraselviler Cad. no:69. Açılış 11:00, kapanış 4:00. (O)

Kemancı (köprüaltı)
Sıraselviler Cad., no:91/1. Açılış 12:00, kapanış 2.00. (U)

Meis
Mis sok. No 20 Tel 293 05 98
çarşamba: Erkin Koray
perşembe: Cem Karaca

Roxy
Aslanyatağı Sok., Taksim Tel: 249 48 39 (P)

Sapho
Her ayın ilk salı günü **Bir Piyano Beş Perküsyon**
İkinci salı **İksir**
Çarşamba **Bülent Ortaçgil**, **Erkan Oğur**, **Cem Aksel**, **Gürol Ağırbaş** ve **Hakan Beşer**.
Perşembe **Ezginin Günlüğü**.
Cuma **Bülent Somay**, **Akın Eldes**, **Ayşe Tütüncü**, **Şüayip Yeltan** ve **Umut Kırhandan**.
Cumartesi **Invictus Band**.
Pazar **Kumdan Kaleler**.

Urban
Kartal Sok. 6/A Galatasaray Tel: 252 13 25 Açılış 10:00, kapanış 01:00. (O)

Andon
Sıraselviler Cad., no:89, Tel: 251 02 00 Açılış 19:00, kapanış 04:00, cuma-cumartesi 06:00 (O)

Caravan Rock Bar
İstiklal Cad., Balık Pazarı, Sahne Sok., no:19. Tel:243 42 47. Açılış 13:30, hafta içi kapanış 22:00, cuma-c.tesi 4:00. (O)

Eylül
1. Cadde No: 23
Arnavutköy/İstanbul Tel: 257 11 09 - 257 06 99
1-15-22 Nisan Saskia Jonker'dan latin caz
2 Nisan Bülent Somay, Ayşe Tütüncü, Akın Eldes, Umut Kırhan, Şuayip Yeltan
3 Nisan Bülent Ortaçgil, Erkan Oğur, Hakan Beşer, Cem Aksel, Gürol Ağırbaş
4 Nisan Bulutsuzluk Özlemi
5 Nisan Moe Joe Blues Band; Bir Piyano Beş Perküsyon (Ayşe Tütüncü, Ümit Kıvanç, Timuçin Gürer, Saruhan Erim, Serdar Gönenç)
7-14-21 Nisan Serdar, Müziğe Merhaba
8-29 Nisan Bir Piyano Beş Perküsyon
9 Nisan Sevingül Bahadır
10-24 Nisan Bülent Ortaçgil
11 Nisan Karizma
12-19-26 Nisan Moe Joe Blues Band
16 Nisan Leonard Cohen gecesi
17 Nisan Bülent Ortaçgil
18-25 Nisan Bas Şarkıları
28 Nisan Levent Yüksel
30 Nisan Bülent Somay, Ayşe Tütüncü
Hafta arası müzik başlama saati 21:30
Hafta sonu (cuma-cumartesi) 23:30

Mavi (İzmir)
Cumhuriyet Bulvarı No:206 Alsancak Açılış 22:00 kapanış, 01:00 Tel:463 01 94
çarşamba-perşembe-cuma **Grup Pan**, cuma-cumartesi **No Name**, pazar **Öncü Jazz Dörtlüsü**

[radyo]

Açık Radyo 94.9

Arzın Merkezine Seyahat
Pazartesi 20:00-21:00
Hazırlayan: Gökhan Akçura
Blues-rock

Erkekler ve Kadınlar ve R&R
Çarşamba 22:00-23:00
Hazırlayanlar: Cüneyt Cebenoyan/İştar Gözaydın/Cem Sorguç

Doğuş FM 106.5

Katiller de Ağlar
Salı, çarşamba, perşembe 22:00-24:00
Hazırlayan: Utku Uluer
Salı: 80'ler öncesi... Bir Cüneyt Arkın filmi afişi her hafta bir dinleyiciye hediye...
Çarşamba: Karga Müzikevi katkılarıyla... En yeni albümler ve haberler... Her hafta değişik armağanlar...
Perşembe: Indie ve alternatif alemi... Zihni Müzik'ten her hafta üç şarkı (ambient, drum'n'bass, trip hop, hip hop vs.)... Her hafta 'rock dünyası'ndan bir konuk...

Capitol FM 95.9

Hülya Harikalar Diyarında...
Cumartesi-pazar 15:00-16:00
Hazırlayan: Hülya Polat
Latin

Atilla Dorsay'la Sinema ve Müzik
Atilla Dorsay
Her cumartesi 11.00–13.00 arası.

Chanson
Pazar 18.00- 20.00
Hazırlayan: Kerem Epikmen
Fransız şansonu, pop, rock

Radio Night&Day 96.9 (Ankara)

Rock Sortisi
Pazar 21.00-24.00
Hazırlayan: Özgür Kocaefe
Progressive, classic, alternative, psychedelic rock

Radyofon 99.3 (İzmir)

Hades'in Çığlığı
Perşembe 22:00-Sabaha Kadar
Hazırlayan: Ahmet Burak
Sly & The Family Stone, Rare Earth, King Crimson, İdris Muhammed...

Uzun Bir Yürüyüş
Pazartesi 20:00-21:00,
Çarşamba 21:00-22:00
Hazırlayan: Rıza Gözümoğulları
Caz standartları, be-bop, hard bop, cool...

[söyleşi]

İnci Çayırlı, Hilmi Yavuz ve Gönül Paçacı
"Sevda Derinlerdedir"
Bahçe-Bahçe Kültür Evi
6 Nisan, hem söyleşi hem konser, 600 bin

[film]

AKSANAT

East Of Eden – Elia Kazan
2 Nisan 12.30 - 18.30

The State of Things – Wim Wenders
9 Nisan 12.30 - 17.30

Taras Bulba – J. L. Thompson
16 Nisan 12.30 - 17.30

Bhaji On The Beach – G. Chadha
29 Nisan 17.30 - 20.30

Cyrano de Bergerac – J. C. Petit
30 Nisan / 12.30

ALMAN KÜLTÜR MERKEZİ

Metropolis – Fritz Lang (İstanbul Senfoni Orkestrası eşliğinde)
8-9 Nisan 20.30

EVRENSEL KÜLTÜR MERKEZİ

Gazap Üzümleri – John Ford
3-10 Nisan 16.00

The Wall – Alan Parker
4 Nisan 19.30

Vaadler Ülkesi – A. Wajda
7 Nisan 16.00

[pazar]

Hüseyin Mısırlıoğlu, Rollsever dostlarımızdan. 1960 ve 70'li yıllara ait kayda değer bir plak arşivine sahip. Ne de olsa Rollsever, plakları ve o yıllara ait birikimini sadece kendisine saklamak istemiyor, diğer Roll'cularla "alış-veriş mahiyetinde" yazışmak istiyor. Önce arşivden bazı isimler zikredelim: Barış Manço & Les Mistigris, Cahit Oben 4, Edip Akbayram & Siyah Örümcekler / Dönüşüm / Dostlar, Erkut Taçkın, Grup Bunalımlar, Grup Uyanış, Çığrışım, Gökçen Kaynatan, İzzet Bici, Fikret Hakan ve Kardaşlar, Sadri Alışık, Talat Kurter, Nur Moray, Taner Akansel, Okan Akansel, Sadık Bütünley, Volkanlar, Buzuki Erol Örter, Cem Karaca, Erkin Koray... Maaşallah, liste uzayıp gidiyor. Yapacağınız, plak listenizi hazırlamak ve Hüseyin Mısırlıoğlu'na yazmak... Adres: Yeşilova Mah. Konca Sok. No: 14 16240 Bursa.

[dükkan]

Meral
Beyoğlu Aslıhan (Sahaflar) Çarşısı, no. 49, Meşrutiyet Cad. Galatasaray/İstanbul
Tel: 0-212-252 68 77

Kod Müzik
Atlas Pasajı, no.16, İstiklal Caddesi, Beyoğlu
Tel: 0-212-244 24 22

Ankara Caz Derneği

Ankara Caz Derneği, nisan ayında İstanbullu müzisyenleri Saklıkent'e davet ediyor. 8 Nisan günü 21.30'da Bülent Ortaçgil, Erkan Oğur, Gürol Ağırbaş, Hakan Beşer ve Cem Aksel, 30 Nisan günü 21.30'da Ali Perret, Sarp Maden, Raci Pişmişoğlu, Yahya Dai, Erdinç Şenol ve Murat Özbey'den oluşan Acid Trippin konserleri var. Ayrıca, Ankara Caz Derneği'nin bülteni Cazette mart ayında piyasaya çıktı. Cazseverlerin edinmesinde fayda var. Ankara Caz Derneği Tel: 0-312-427 03 07

DENİZ

Atlas Pasajı'nda nadide plaklarıyla nam salan Deniz (hep adıyla bilirdik, soyadını da bu vesileyle öğrendik, Pınar'mış), Andon'da pazartesi geceleri DJ'lik yapıyor. Spesiyalitesinde enteresan ikramlar mevcut: Stiriptiz müzikleri, sörf, mambo, limbo, çaça, asit-caz, kült filim müzikleri, tiriphop, orman müzikleri... Malum, Deniz asla pişman etmez, "canlı DJ'liği"nin de herkesi memnun bırakacağı kesin... Hazır laf Deniz'den açılmışken D-Tone'nin numarasını da hatırlatalım, hiç uğramamışlara son bir uyarı yapalım: Atlas Pasajı'nda üst kat, kime sorsanız gösterirler. Tel: 0-212-251 08 01

24 Nisan, İpekböceğinin kozadan çıkma zamanı

Genet'nin dudaklarından, buldog güzelliğindeki o dümdüz yüzünden fışkıran şu cümle beni sarhoş ediyordu: "İnsanların acımasızlığını yalnızca şiddet yok edebilir". CYRIL COLLARD

Cânım gibi sevdikçe senî gönlüm ey âfet
Göstermedin aslaa bana bir rûy-i mahabbet
Buncâ emeğim mahv–ü hebâ oldu nihâyet
Sen sağ olasın sevdiceğim ben de selâmet
ŞEVKİ BEY

cd / NEW TRANSISTOR HEROES - Bis

EMI Classics Red Line serisinde "yeni başlayanlar için" klasik müzik...

The Healing Game
VAN MORRİSON
(Polygram / Raks)

Van Morrison, yeni bir albüm çıkardığında 'bu sefer ne yapmış acaba?' diyeceğiniz bir adam değildir. Ne yapmış olduğunu bilirsiniz zaten. Kasetin içinde yıllardır duyduğumuz aynı Van Morrison şarkıları olacaktır. Van Morrison'ın sesi, müziği, tavrı aynı kalacaktır. Kariyeri boyunca fazla değişmemek, birçok müzisyenin gözden düşmesi için yeterli bir neden. 'Kendini tekrar etmek' denen şey. Ama Van Amca, bize kendini tekrar etmekle aynı tarzı sürdürmek arasındaki farkı kanıtlıyor. Onun için son albümü "The Healing Game"den bahsetmenin bir anlamı yok. Bildiğimiz, alıştığımız tarzda bir Van Morrison albümü bu da...

İngiliz blues rock'ında ayrı bir yeri olan Them döneminin ardından kendi yoluna giden Morrison için, tüm hippi kuşağının başyapıtlarından sayılan "Astral Weeks" albümünden bu yana köprünün altından çok sular aktı. Van Morrison, Them dönemi sona erdikten sonra asla bir rock yıldızı olmadı. Gazetecilerle, müzik endüstrisiyle, diğer sanatçıların çoğuyla iyi geçinmedi. Sadece müzik yaptı: Edebiyatla popüler müziğin kulakları rahatsız etmeyen bir bileşimini sundu, sık sık İrlanda folk geleneğine dönerek, blues'a her zaman sadık kalarak rock yaptı. Cıvır okul kızlarını nasıl eve attığından da bahsetti, mistik deneyimlerinden de... Bir ara Scientology tarikatına takılan, ardından da "No Guru, No Method, No Teacher" albümüyle kendine dönen, gurusuz, metodsuz, hocasız yoluna devam eden Van Morrison, 93 albümü "Too Long In Exile"da, anayurdu İrlanda'dan çıkan her sanatçı gibi kendini dibine kadar 'sürgün' ilan etti. Ruhsal yol göstereceleri olarak, böbürlenmeksizin, Oscar Wilde, James Joyce, Samuel Beckett'ın adlarını andı...

İşte Van Amca böyle bir adam. Onun dünyası dingin bir dünya. Onun için fazla değişmesine gerek yok. Bir anlamda, Van Morrison rock dünyasının Yaşar Kemal'i. Konuştuğunda kulak kabartmamak mümkün değil. ***O.G.***

The Boatman's Call
NICK CAVE & THE BAD SEEDS
(Mute / Kod Müzik)

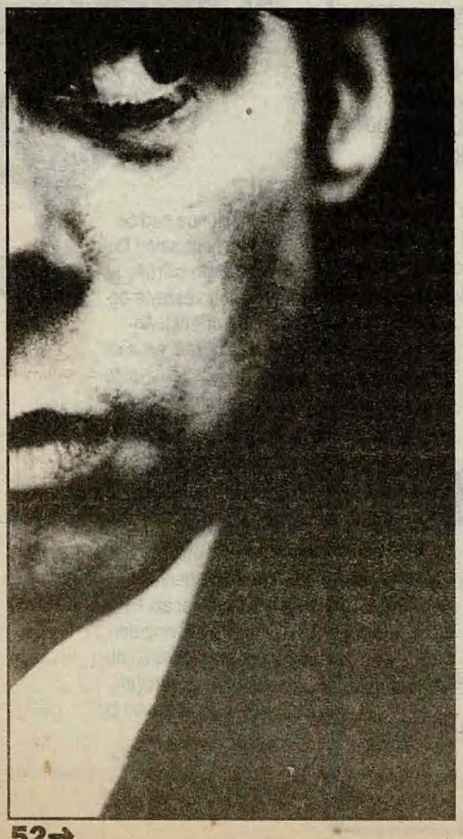

Nick Cave 17 senedir plak yapıyor. Rock'un bu "özel" şahsiyetinin tarihinde dolaşmaya çıktığımızda sürekli "genel"lere tosluyoruz. İlk iş, müziğin "kamusal alanı"na dalıyor, yolda rastladığı en basit blues, country, caz, rock-'n'roll, şanson temalarını zimmetine geçiriyor Nick Cave. Önce hazıra konuyor, sonra –kendiyle– çarpışmaya başlıyor. Bildik şarkı kalıplarını ister aynen bıraksın, ister punk'a bulasın, sonunda mutlaka onları kendinin kılmayı biliyor. İtirafları ve günah çıkarmaları andıran güftelerini, hastalıklı bariton sesini, fevri vokalini, plastik hortum gibi ensesinden salınan saçlarını, Brel'i fevkalade hatırlatan suratını, her şeyi bir tarafa bırakalım; Cave'in eşsizliği, kendini şarkılara "bırakma" tarzında yatıyor. Şarkılarla arasındaki bu tuhaf teslimiyet ilişkisinden doğuyor Nick Cave karakteri... Her şarkıya sanki hayatın sıfır noktasından başlıyor, nihai hesabını görüyor ve bitirip yok ediyor... Pop müziğin köklerine (üstelik her tarzın en saf, en "kök" haline) sıkı sıkı tutunurken bu kökleri yaratanlarla da akraba çıkıyor: Songwriter Cave ile icracı Cave'i birbirine ekleyin, ancak o zaman bir bütün Nick Cave ediyor. Onun okuduğu Leonard Cohen, Elvis Presley, Jimi Hendrix, Neil Young, John Lee Hooker, Alex Harvey, Johnny Cash, Bob Dylan, Leadbelly, Lou Reed, Michel Polnareff, Serge Gainsbourg şarkıları kendi şarkıları kadar önemli... Son albümü "The Boatman's Call"da yalnızca kendi besteleri var. Son yıllarda "konulu" albümlere olan eğilimi bu albümde de sürüyor. 95 sonlarında yayınlanan "Murder Ballads"da cinayet hikayeleri derleyen, geçen yıl John Hillcoat'ın "To Have And To Hold" isimli filmine (Mick Harvey ve Blixa Bargeld'le beraber) müzik yazan Cave bu sefer aşkı diline doluyor. Ama bir "sevgililer günü" albümü değil "The Boatman's Call"... Daha ziyade, Cave'in son birkaç yılına projeksiyon yapan "mahrem" şarkılarla dolu bir albüm. Hüsranlar, acılar, gitgide bir "sinir harbi"ne dönüşen ilişkiler durgun, patlamasız, solukbenizli melodiler eşliğinde hikaye ediliyor. İlk şarkı "Into My Arms"da adeta "Songs For Drella"daki Reed-Cale haleti ruhiyesiyle Neil Young'ın "Stringman"ini icra ediyor Nick Cave. Elinden kaçan kızları hammond'ının tuşlarında arıyor albüm boyunca. "Brompton Orotory"de bir taverna Casio'su dipte süzülüyor, "Where Do We Go Now But Nowhere"de çiganlar akıyor. Cave'in "Rock'n'roll dünyasının en yumuşak dudaklarına ve en soğuk ellerine sahip" diye tanımladığı PJ Harvey'le birlikte geçirdiği günler de birkaç şarkıyı etkilemiş. Ruhen aynı yolun yolcusu iki şarkıcının "ensest"inin izleri özellikle "West Country Girl"de belirgin. Şurası kesin; "The Boatman's Call", Cave kainatının en kederli albümü... Geçenlerde şöyle demiş Nick Cave: "Sonsuza kadar yaşayacak klasik bir şarkı yazmak isterdim, 'Bridge Over Troubled Water' gibi..." O şarkıyı henüz yazmadı ama, etiyle kemiğiyle, bütün çıplaklığıyla bir "Nick Cave karakteri" yazdı Nick Cave. Son albümü de bu uğurda önemli bir merhale... ***D.B.***

52→

HATİCE: Kötülük, şahane kötülük, her şey siktirip gittiğinde bir tek sen kalırsın elimizde, muhteşem kötülük bize yardım edeceksin. Kötülük sana yalvarıyorum, hem de ayakta yalvarıyorum, gel de halkımızı dölle. Yan gelip yatmasın! **JEAN GENET**, Paravanlar

26 Nisan, Öküz soğuklarının sonu

kitap / ORTAK BİR ŞEYLERİ OLMAYANLARIN ORTAKLIĞI - Alphonso Lingis (Ayrıntı)

Üç vakte kadar Atom Egoyan Cannes'da büyük ödülü kazanacak.

Selim Sırrı Tarcan'ın kızı Azade Tarcan, 1935'lerde devletin radyosunda her sabah "Bir.. iki.. üç.. dört.. komutları"yla cimnastiği Türk halkına sevdirme çabaları içinde bulunmuştur.

Whiplash

JAMES

(PolyGram/Raks)

80'lerin ikinci yarısında ortaya çıkan Manchester Sound fırtınası dineli epey oldu. Atı alanlar da Manchester'ı geçti. Koyu bir sanayi ve dolayısıyla işçi sınıfı şehri Manchester'ın, müzikal alameti farikası yalnızca 'Manchester Sound' diye etiketlendirilen dönemle sınırlı değil. Sex Pistols'ın İngiltere'de en fazla izlendiği bölge olması, The Smiths, Joy Division, Buzzcocks vb. gibi punk veya semi-punk grupların Manchester kaynaklı olması bölgenin altyapısını yeterince hazırlamış. 80'lerin sonlarına doğru kopan ikinci Manchester sahnesinin gruplarının 'indie' diye tanımlanmasında ve rock ortamını alt-üst etmesinde Manchester kökenli bağımsız plak şirketlerinin de payı büyük. Çoğunluğu 'indie' başlayan ve 90'lara girildiğinde fırtına gibi esen değil estirilen (sistemin karşıtlarını sinesinde sindirmesi politikası) Manchester Sound grupları müzikal çeşitlemeleriyle dört bir yana dağıldı. James, Manchester doğumlu ve atı alıp aşanlardan. Mesela; grubun 1993 tarihli altıncı albümü "Laid" kısa sürede Amerika'da 600.000 kopya satmış ve bazı Amerikan radyolarında en fazla çalınan albümlerden biri olmuştu. 12 yaşındaki James, Manchester'ın etiketlediği üretimden müzikal özgürlüğe doğru epey yol katetti ve hemen hemen hiç durmaksızın üç yıl turladığı Amerika'dan sonra "Whiplash" albümü ile şimdi tekrar kulaklarımızda. Woodstock II'ye de katılan James, birkaç olgunlaşmamış parça ile Woodstock II "çamurundan" kurtulduktan sonra yeni albüm "Whiplash" için Londra'ya dönmüş. "Bir sonraki albüm için dağınık bir haldeydik. İç dakikanın altında 11 çok iyi parça yapmalıydık. Üstelik bu parçalar 'Beatle' türünde olmalıydı. Fakat bunu hiç yapamayacaktık ve aynı zamanda bunu yapmaya çalışan başka gruplar da vardı..." diyen Booth'un bu sözleri yeni albümün izleğini ve James sound'unun farklılaşmasını da yansıtıyor.Tim Booth'un şiirsel arayışları ve hisli vokalleri, grubun ısrarlı melodileri: Bütün bunlar James'in epik mahremiyeti olarak yeni albüm "Whiplash"ı parlatıyor. James'in 1993 tarihli bir önceki albümü "Laid"in prodüktörlüğünü yapan Brian Eno, "Whiplash"ın prodüksiyonda da yer alıyor. Bu arada vokalist Tim Booth, 1995'te ünlü kompozitör Angelo Bandalamenti ile New York'da "Booth and the Bad Angel" adlı bir albüm yaptı. İzerinde epey uğraşılan bu albüm aslında James'e yeni bir yol arayışıydı. 1996 şubatında Londra'da Rak stüdyolarında "Whiplash" için kayıda başladılar. Üç kayıt stüdyosu, iki yapımcı, yaklaşık iki yıl süren yazım ve kayıt süreci, eksik kalan bir bant, duygusal çöküntüler ve mali krizler. "Laid" gibi önemli bir James albümünün hemen sonrasında, tıkanmışlığın ve üretememenin içine düşen ve buna kendine de inandıran James bu gerginlikle yeniden doğuyor. "Lost A Friend" in sadeliği, "Greenpeace"in ısrarcı enerjisi, gürültülü endüstri disco "Go To The Bank", "Blue Pastures"ın dağınık elektriği ve koyu pop "She's A Star" ile "Tomorrow"... Grubun altını ateşleyip fırlattığı değişken, belki de kararsız (ama aslında hepsi) bir viraj albümü. ***C.S.***

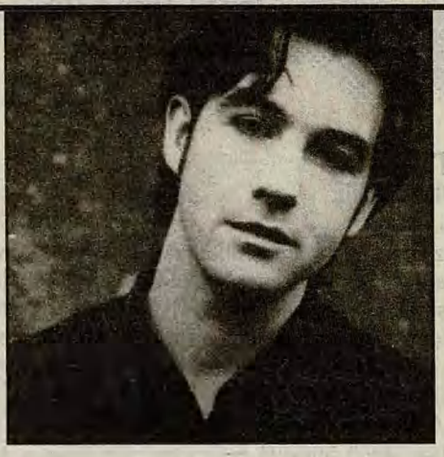

Duncan Sheik

DUNCAN SHEIK

(WEA/Balet)

Gitariyla nefes alıp veren bir şarkı yazarının elinden çıkma, soluklu, sessiz bir ilk albüm. Duncan Sheik 26 yaşında bir Güney Carolina'lı. Sakin tınıların peşine düşmüş ama kendine kırsal bir "folklor"u değil, çağdaş songwriter'ları rehber edinmiş. Son zamanlarda iyiden iyiye yaygınlaşan Nick Drake-Tim Buckley kültüne yeni bir katılım gözüyle bakılabilir Duncan Sheik'e. 70'lerin ortasında ölen bu iki büyük insanın yıllar boyu elden ele dolaşan albümleri bugünlerde yeniden basılıyor, 90'lar gençliğinin başucuna terfi ediyor... Duncan Sheik şarkılarına da o kentli mistik tonlar, dertli şair duyguları hakim. Referansları bununla da kalmıyor; The Blue Nile'ın Paul Buchanan'ına, Cocteau Twins'e, Talk Talk'a kadar uzanıyor... Şarkılarının arkasına bina ettiği mükemmel yaylı aranjmanlarına, gitarındaki tavırlı sükunete ve lekesiz vokaline mutlaka kulak vermek lazım... Sheik, bize Jeff Buckley'in sakin yanlarını hatırlattı. Bu da yeterince iyi bir şey. ***D.B.***

Nine Lives

AEROSMİTH

(Sony Türkiye)

Nihayet Boston'un hızlı rock'çularının yeni mahsulü "Nine Lives"a dünyayla aynı anda kavuştuk. "Nine Lives" mükemmel bir kapak ve CD dizaynına sahip. CD'nin içkapağından başlayıp sonuna kadar devam eden içiçe geçmiş zincirleme illüstrasyonlar ve Jeanne Greco'nun Hint kaligrafileriyle "Nine Lives", Aerosmith albümleri içerisinde en iyi vitrine sahip olanı... Kapaktaki kedi başlı insan motifi ve kitapçıktaki zombi portreleriyle albüm, mitolojik ve egzoterik imgelerle yüklü. 1973-84 arası dokuz albüm çıkaran, ardından 84'ten itibaren 11 yıl boyunca Geffen'den dört albüm yapan grup, 1995'te asıl yuvaları Columbia'ya otuz milyon dolar gibi fahiş bir rakamla geri dönmüştü. Geffen'li yıllarda her ne kadar kendi tarzlarını korumaya çalışsalar da, gözünü para hırsı bürümüş David Geffen'in baskılarıyla ticari baladlara yönelmişlerdi. (Nirvana'nın "In Utero"su çıkmadan önce, David Geffen'in albümdeki bazı parçaların değiştirilmesini isteyip Kurt Cobain'i bunalımlara sürüklediğini anımsayalım.) Ama bu albümde de halen bitmez tükenmez enerjileriyle şaşırtıyor manyak beşli. Albümün adını 'Dokuz Canlı' koymaları boşuna değil. Aynı isimli parçaya bir de ekleme yapmışlar, 'onuncusunda da canlı' diye... Albümde müzikal açıdan orkestrasyonun bir nebze daha arttığı göze çarpıyor. Kedi imgesi, Steven Tyler'ın güçlü ve yırtık ve vokali ve Joe Perry'nin ciyaklayan gitar riff'leriyle birebir örtüşüyor. Albümden çıkan ilk single "Falling Love", albüm üzerine beklentilerimi kırmamakla beraber, diğer parçaları dinleyince eyvallah demekten kendimi alamadım.

1970'den bu yana orijinal kadrosuyla ayakta kalabilen dinozorlar, yine sert, dinamik ve kaliteli bir müzik ortaya koymuşlar. Ancak şunu da söylemek gerekiyor ki, sekiz parçada beraber çalıştıkları, Alanis Morissette'in de prodüktörlüğünü yapan Glen Ballard'ın getirdiği yeni soluk hemen farkediliyor. Ballard'ın tezgahından çıkan albümün ikinci single'ı "Taste Of İndia", bence albümün en sıkı parçası. Hindu müzisyen Ramesh Mishra'nın sarangisinden çıkan melodilerle, Fishbone'u andıran trash'vari ve distorsiyonlu gitarlarla Doğu müziğinin lezzetini taşıyor bu şarkı... Mark Hudson imzasını taşıyan punky "Crash" ve psychodelic tınılı "The Farm" dikkate değer parçalar. Artık her albümde geleneksel leştirdikleri üzere, yine Joe Perry'nin vokal yaptığı "Falling Off" adını taşıyan bir parça da yer alıyor. Tabii "Permanent Vacation"la çalışmaya başladıkları Desmond Child'ın glam'leştirdiği baladlara da yer verilmiş albümde.

80'lerin glam baladlarını dinledikten sonra üzülüp süzülüp ağlayan, ardından bir araba çalıp duvara toslamaya meraklı olanlar için "Hole In My Soul", "Kiss Your Past Goodbye" bulunmaz şarkılar. Tyler'ın inleyen mızıkasıyla eşlik ettiği buram buram güney kokan "Pink"i de atlamamak lazım. Geçtiğimiz yıl babasını kaybeden ve bunalımdan zor bela çıkan Joey Kramer başta olmak üzere tüm elemanlar çok iyi performans göstermiş. Amerikan müzik piyasasının dahi çocuğu Brendan O'Brien'ı aratmayacak miksaja sahip albümde eski albümlere kıyasla nefesliler, sampling'ler ve kayıt hilelerine daha çok yer vermişler. Aerosmith'in şimdiye kadar çıkardığı albümler içinde en mülayim ve suya sabuna dokunmayan "Nine Lives"ı ya alın ya alın. Aerosmith'i sevmiyorsanız bile en azından CD'nin üzerinde yer alan Taocu sevişme tekniklerinden yararlanırsınız... ***K.D.***

Kötülüğü o şekilde yaşayacaksınız ki, iyiliği simgeleyen toplumsal güçler sizi ele geçiremesin... JEAN GENET

27 Nisan, Arıların oğul verme zamanı

Ludingirra'da Ece Ayhan dosyası sayı 1 (Yeni çıktı)

Kapıları kanatlı / Yârim elma yanaklı / li meyin yârime / imdi olduk yavuklu

Bir zibidi, bir Ermeni dölü ortaya çıkıp kardeşlerimizi dağlara çıkartıp bu ülkeyi bölebileceğini zannediyor. MERAL AKŞENER *İçişleri Bakanı*

Earthling
DAVID BOWIE
(BMG Türkiye)

Son zamanlarda bir meşrubat reklamı sloganında şu sözler yer alıyor: "İmaj hiçbir şeydir." Her şeyini imaj üzerine inşa eden bir sektörün bu sloganı kullanması, olsa olsa cilalı imaj çağının artık kapanmakta olduğunu, yuppiliğin çekiciliğinin sona erdiğinin bir göstergesi olabilir. Artık belki daha "otantik", daha cilasız bir imaj çağına giriyoruz. Ama imajın önemsizleşmesi mümkün değil. İmaj deyince Oscar Wilde'ın sözleri akla geliyor. Şöyle bir şeydi: "Sadece sığ insanlar dış görünüşe bakarak karar vermezler." Önce bir şeyin imajına aşık oluruz. Sevgi sonradan gelir. İmajından etkilenmediğimiz bir şeyi tanımak için çaba da harcamayız. Bowie de şöyle demiş: "Ufakken züppelikten avangarda ilgi duyardım. Ama sonunda hakkaten zevkine vardım."

Bowie için bukalemun benzetmesi çok yapılır. Birden çok imajı olduğunu ifade etmek de işe yarayan bir benzetme. Bu şu anlama da geliyor: Bowie'nin "bir" imajı yok. Bowie'nin imajının merkezinde de bu imaj yokluğu var. Bowie, geçiciliği imajının ana ekseni yaptı. Sayısız maske edindi kendine. Bir tek kimliğin esiri olmaktan kaçabildi böylece. Kendi imajının altında ezilmekten, o imajın bir karikatürüne dönüşmektense, bir maskeli balodaymış gibi sürekli imaj değiştirdi. İsyanın anında pazarlanan bir metaya dönüştürüldüğü rock endüstrisi içinde hakiki kalmak neredeyse imkansızdı zaten. O da hakiki görünmeye çaba harcamadı. Bowie'nin geçmişte kullandığı maskelerin de, müziğinin de öncü, yenilikçi nitelikleri vardı. Mini etekleri, ağdalı bacakları ve kavuniçi saçlarıyla o güne kadar egemen olan rock'çı tipini temelinden sarsmıştı. Brian Eno'yla yaptığı işbirlikleri, elektronik müziğin temel taşları arasında yerini koruyor. Son albümü "Earthling"de ise Bowie yeninin peşinden koşuyor, yeni bir ufuk açmıyor. Amerikan endüstriyel müziği ve İngiltere dans müziğinin yeni akımı drum and bass albümün altyapısını oluşturuyor. Bir kişiden sürekli öncülük etmesini beklemek haksızlık olur. Sonuçta "Earthling" gayet iyi bir albüm. Ama Bowie'nin vokalini drum and bass ritmlerinin üzerinde dinlerken insanın aklına Bowie'nin diğer personaları da geliyor. Bu da garip bir his veriyor doğrusu. Bir travesti karşısında duyulan türden bir tür huzursuzluğa benziyor bu his. Onun belirli bir kimliği olmasa da, "bu o değil" tarzı bir duygu bu. Sürekli değişik ama kendi tasarımı giysiler giyen birinin, başkasının tasarımı, başkaları tarafından kullanılmış bir kılığa bürünmesi gibi. Bowie'yi ilk kez dinliyor olsak bu sorunlar olmayacak, çağdaş müzik akımlarını başarıyla kaynaştırmış, dönemin ruhunu yakalamış bir albümle, ki "Earthling" böyle bir albüm, karşı karşıya olduğumuzu söyleyecektik. Ama Bowie bu ve bu kez sürekli imaj değiştiren kendisini taklit ediyor. ***C.C.***

Anokha -
Soundz of the Asian Underground
(PolyGram/Raks)

Parçalanmış coğrafyalarımız, yaşamlarımız ve kişiliklerimiz. Kısaca şizofrenik zamanımız ve 90'lara kendini kodlayan techno müzik. Yeni bir alt-kültür alanı. Dans ile kendini tamamlayan bir katılım öğesi. Parçalanmış ruhlarımızın, yeniden yapılanan ritm kurgularıyla bütünlenme çabası. Yeni bir 'parçaların çoğulculuğu'. Her ne kadar techno için bir yurtsuzluk atfedilmeye çalışılsa da, formülü, köklerinden suyu kesmeyen sanatçıların 'parçalanmış yaşam alanları'nı da bir süredir tanımlıyor. "Anokha" bir Talvin Singh projesi. Talvin Singh, İngiltere'nin doğusunda doğmuş ve beş yaşından beri tabla çalıyor. Onlu yaşlarında Hindistan'a yaptığı bir yolculuk sonucu ikibuçuk yıl orada kalmış ve büyük usta Pandit Lashman ile perküsyon çalışmış. Londra'ya döndüğünde, 80'lerin ortası itibariyle 'breakdance' tayfalarıyla takılmaya başlamış, drum-machine ve tabla ile elektro-sahne denemeleri yapmış. Bu süre zarfında Courtney Pine, Steve Williamson, Cleveland Watkiss gibi yeni kuşak İngiliz caz sanatçılarla da çalışmış. O zamanlar Talvin, bordasına gitarist Nitin Sawhney'i de alarak Tirai Trio kuruyor ve 80'lerin sonlarında tabla-tronics'in (karma tabla) çalınmasında öncü oluyor. 90'ların ilk yarısında Zen Cosmic Space, Jazz Guru ve Sun Ra ile çalışan Talvin'in Nusrat Fateh Ali Khan, Gabrielle, Natacha Atlas için remix'leri mevcut. Courtney Pine ile turlayıp, Bim Sherman'nın "sıkı" kabul edilen albümü "Miracle"da beraber çalışmış. Massive Attack'ın 1996 yılı turnesine de dahil olan Talvin'in Björk ile de uzun bir müzikal birlikteliği var. Björk'ün 1993 tarihli ilk solo albümü "Debut"da Talvin tablası ile dahil olmuş ve yaylıların aranjörlüğünü yapmış, ikinci albüm "Post"dan "Possibly Maybe"ye remix gerçekleştirmiş. Hal böyle olunca "Anokha"da da Björk'e rastlamak şaşırtıcı olmuyor ve "Distant God" adlı parçadaki müthiş buz vokalini Doğu referanslı bir techno-fusion bile eritemiyor. Talvin'in, geçtiğimiz yıl albümünün prodüksiyonunda bulunduğu 'Blanco Y Negro' sanatçısı Amar'a da elimizdeki albümde rastlıyoruz. Zamanımızın iletişim teknolojisinin sonsuzluğu ve karmaşasına tek kişilik dünyalarımız yetmiyor ve "Anokha" geniş bir ekiple aramızda. Tablanın keskin ve parlak sesinin, technonun o elektronik ritmsel kurgusunu beslediği albüm, biz ne Doğu ne de Batı kulaklara başka bir lezzet... Parçalanıp yeniden kurgulanan sanal coğrafyalar, postmodernist eklektisizmin yüksek teknolojik sunumu. Ve dünyanın yuvarlaklığı... ***C.S.***

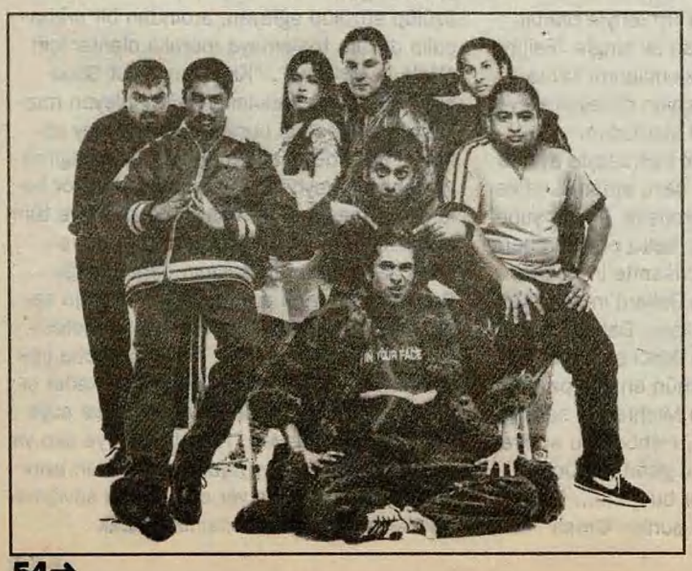

54→

Bükreş'teki şehitlik ve açılışını yaptığım karakol gibi Türkiye'nin tek bilek tek yürek olduğunu gösteren eserler oldukça bu düşüncelerini gerçekleştiremeyecekler. MERAL AKŞENER *İçişleri Bakanı*

29 Nisan, Serçelerin yavrulaması **Karakutu** *fanzin*

Brion, Tanca'ydı, Kerouac'tı, Burroughs'du, hayal makinası, kaligrafik resim, "Çölde Çay"dı... Beni dönüştüren, onun da hâlâ varolmayı başardığı ölmüş bir dünya... Brion yetmiş yaşındayken Bastille tiyatrosunda sahneye çıkarak rock çalmıştı. Onu filme çekmiştim. **CYRIL COLLARD**, Yırtıcı Geceler

Ludingirra... Ludingirra... Ludingirra... Ludingirra... Ludingirra... Ludingirra... Üç aylık şiir dergisi... Ludingirra...Ludingir

Orblivion
THE ORB
(PolyGram/Raks)

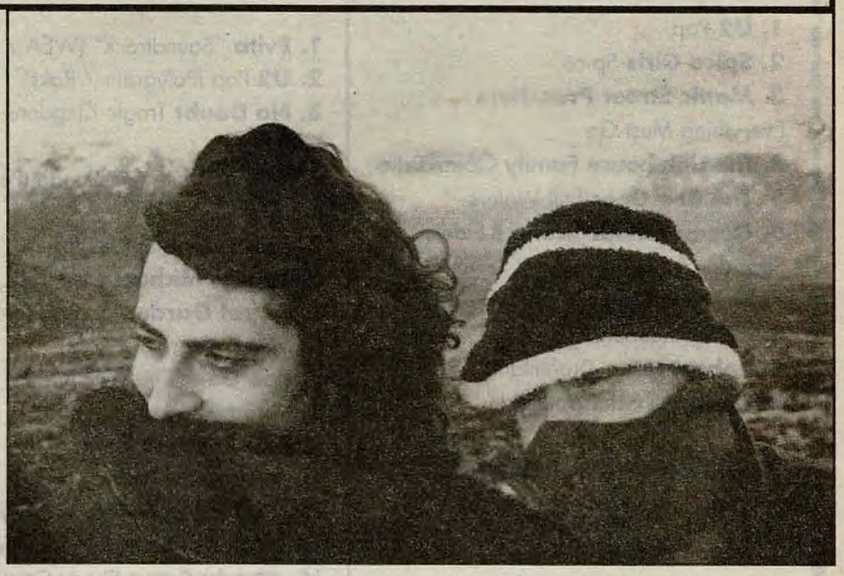

"Orblivion", Alex Peterson'un önderliğinde yoluna devam eden "ambient-house" grubu The Orb'un yedinci albümü. 1995 tarihli "Orbvus Terrarum" albümlerindeki kaotik –ve hatta 70'lerin progressive rock anlayışına yakın bir sound ile– yaklaşımları ile dikkatleri çekmiş olan The Orb, 1989 yılından beri süregelen çalışmaları ile ambient gruplarının öncülerinden biri... Bugüne dek Alex Peterson'a Jim Cauty, Thomas Fehlmann, Andy Hughes gibi isimlerin desteği ile oluşan The Orb çalışmalarına, büyük ölçüde Brian Eno'nun 70'lerdeki ambient ürünlerinin üzerine ritm eklenerek, bu yaratım biçiminin "techno" formatına taşınması olarak yaklaşmak, hiç de yanlış olmaz... "Orblivion" ile, "gelecek binyılın gerisayımı"nın başladığını söyleyen Alex Peterson ve suç ortakları, bu çalışma ile ambient'ı, house'dan çok, düşük devirli "drum'n'bass" ile harmanlayarak –özellikle de bir önceki "Orbus Terrarum" albümüne kıyasla– "dance" anlayışına daha yakın bir sound'u tercih etmişler. (Albümden önce piyasaya single olarak sürülen "Toxygene" parçası, Orblivion'da hakim olan sound'un ambient'dan arınmış tek ürünü olmasına rağmen, grubun eğilimine yönelik en bariz örnek.) "Asylum", "Ubiquity", "Secret" gibi şarkılarda iyice belirginleşen bu yeni tür ambient yaklaşım, şüphesiz diğer elektronik sanatçılarının da yaratımını etkileyecek düzeyde. Her ne kadar "Pomme Fritz" albümünün deneysel kimliğinden uzakta olsa da, "Orblivion", yeni eğilimler içerisinde –her müziksever tarafından ilgiyle dinlenecek türden– başarılı bir örnek olarak kayıtlara geçecek. ***M.Ş.***

Take A Look At Your Shoulder (Reality)
WARREN G
(Polygram / Raks)

Rap camiasının kudretli ilahlarından ve hatta imparatorlarından Warren G'nin son albümü sıcağı sıcağına elimizde. Enteresan bir intro'yla açılan albümün ilk şarkısı, kayda değer vokal partisyonlarıyla süslü (sonu havada asılı kalan bir takım aksak ve "hatalı" vokaller; hoşumuza gitmedi değil) "Annie Mae". Cover'lar da ilginç ve başarılı: Birer tane Sly Stone ve The Isley Brothers, Tina Turner ("What's Love Got To Do It") ve yarın öbür gün "klas" radyolarda "zirve"ye oynayacağına kesin gözüyle baktığımız Bob Marley eseri "I Shot The Sheriff". Warren G gayet başarılı bu albümde, kaliteli iş çıkarmış, soul & funk ummanında engin kulaçlar sallıyor. Ama, her ne kadar gangsta-rap'e bulaşmışlığı varsa da, hareketi satmış gibi geldi bize: Gençleri sükûnete davet ediyor sanki!.. Şiddet taraftarı–kan düşkünü olduğumuzdan değil elbette ama, tavizci rap'çilerle işimiz olmaz! ***M.E.***

Romeo † Juliet
(SOUNDTRACK)
(EMI/Kent)

Sezonun enteresan filmlerinden biri Romeo & Juliet. Shakespeare klasiğinin "2000'e üç kala" versiyonun müzikleri de "günümüze uyarlanmış". "Olmazsa olmaz" albümlerin yanında "paspal" albümler de üreten film müziği piyasası, son zamanlarda bir hayli faal. "Romeo † Juliet", ne şahane, ne paspal. Açılış Garbage'ın "≠1 Crush" isimli şık bir parçası. Birkaç imza: Everclear, Gavin Friday, One Inch Punch, Des'ree, Butthole Surfers, Quindon Tarver... Bizim favorilerimiz Mundy ("To You I Bestow"), Radiohead ("Talk Show Host") ve Stina Nordenstam ("Little Star"). Keyfinize kalmış.

Gridlock'd
(SOUNDTRACK)
(PolyGram/Raks)

Tupac Shakur'un sağlığında oynadığı bir filmin müzikleri. Rap'lerin bazıları Tupac'ın bizzat kendisinden. Üstelik birkaç tanesine Snoop Doggy Dog takılmış.

Jerry Maguire
(SOUNDTRACK)
(Sony Türkiye)

Tom Cruise'un gösterimdeki filminde The Who, Neil Young, Bruce Springsteen, Bob Dylan, Paul McCartney, Rickie Lee Jones, Elvis Presley... Güzel işte.

Dry
PJ HARVEY
(Too Pure / Kod Müzik)

"Oasis gibi bildik yollardan gideceğime, insanların belki de beğenmeyeceği garip şeyleri deneyip yüzüstü yere kapaklanma tehlikesini göze almayı tercih ederim." Doğrusu yere kapaklandığı da oldu P.J. Harvey'nin. Her albümü değişik bir tondaydı ve her zaman aynı başarıyı tutturamadı, ama Rolling Stone'a söylediği bu sözlere biz de katılıyoruz. P.J. Harvey'nin ilk albümü "Dry" çıkalı beş yıl oldu. Bizde kaseti yeni çıkıyor ama olsun, Kod Müzik o zaman yoktu. "Dry"da grup üç kişiden oluşuyordu. P.J. Harvey'nin yanısıra basta Stephen Vaughan ve davulda da Robert Ellis yer alıyordu. Bu ekip artık birlikte değil. Ama ilk iki albümün çiğ, sert sound'una damgalarını vurmuşlardı. Bugün beş yıl sonrasından "Dry"ı eleştirmek biraz haksızlık gibi geliyor. Hem P.J. aynı yerde durmadı, hem de biz. P.J.'in sesi yine heyecan verici, hele ilk şarkı "Oh My Lover"da "İkimizi birlikte sevebilirsin. Sorun değil, bilmiyor musun?" derken sesindeki kırılganlığa bugün de aşık olunur. Ya da albümün en iyi şarkılarından "Plants and Rags"deki çello partisyonuna. Ama albüm boyunca şarkılar genelde aynı yapıya sahip. Bas, davul, gitardan oluşan müzikal altyapı biraz tekdüze. Hemen hemen bütün şarkılar benzer bir mantığı takip ediyor. Basın ya da gitarın yumuşak bir girişinin ardından baterinin katılımıyla hard bir ton tutturuluyor. Yine de kadın giysileriyle hesaplaştığı "Dress", bir Kelt tanrıçasından yola çıkarak kadının bir yandan idealize edilip, gerçek hayatta aşağılanması arasındaki karşıtlıktan söz eden "Sheela-Na-Gig" çok iyi şarkılar. Albümün arka kapağında P.J'in çıplak bir pozu var. Ama bakarken, bakandan çok bakılan gibi hissedeceksiniz kendinizi. ***C.C.***

→55

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **U2** Pop
2. **Spice Girls** Spice
3. **Manic Street Preachers** Everything Must Go
4. **The Lighthouse Family** Ocean Drive
5. **The Bee Gees** Still Waters
6. **Ocean Colour Scene** B-Sides, Seasides & Freerides
7. **The Bee Gees** The Very Best Of
8. **Evita** "Soundtrack"
9. **Robert Miles** Dreamland
10. **George Michael** Older

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Skunk Anansie** Stoosh
2. **Nick Cave & The Bad Seeds** The Boatman's Call
3. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory?
4. **Space** Spiders
5. **The Divine Comedy** A Short Album About Love
6. **Placebo** Placebo
7. **Suede** Coming Up
8. **Backstreet Boys** Backstreet Boys
9. **18 Wheeler** Year Zero
10. **Entombed** To Ride, Shoot Straight...

AMERİKA ALBÜMLER

1. **U2** Pop
2. **LeAnn Rimes** Unchained Melody
3. **Céline Dion** Falling Into You
4. **Jewel** The Pieces Of You
5. **No Doubt** Tragic Kingdom
6. **Spice Girls** Spice
7. **Live** Secret Samadhi
8. **Wallflowers** Bringing Down The Horse
9. **Erykah Badu** Baduizm
10. **LeAnn Rimes** Blue

YABANCI

1. **Evita** "Soundtrack" (WEA / Balet)
2. **U2** Pop (Polygram / Raks)
3. **No Doubt** Tragic Kingdom (BMG Türkiye)
4. **Texas** White On Blonde (Polygram / Raks)
5. **Spice Girls** Spice (Virgin / Kent)
6. **George Michael** Older (Sony Türkiye)
7. **Secret Garden** Songs From Secret Garden (Polygram / Raks)
8. **Bee Gees** The Very Best Of (Polygram / Raks)
9. **Alanis Morissette** Jagged Little Pill (WEA / Balet)
10. **Toni Braxton** Secrets (Sony Türkiye)
11. **Fugees** The Score (Sony Türkiye)
12. **Sherly Crow** Sherly Crow (Polygram / Raks)
13. **Céline Dion** Falling In Love (Sony Türkiye)
14. **Loreena McKennit** Mask And Mirror (WEA / Balet)
15. **Pet Shop Boys** Bilingual (EMI / Kent)
16. **Julio Iglesias** Tango (Sony Türkiye)
17. **Jamiroqai** Travelling Without Moving (Sony Türkiye)
18. **Ocean Drive** Lighthouse Family
19. **The Cardigans** The First Band On The Moon (Polygram / Raks)
20. **Romeo An Juliet** "Soundtrack" (EMI / Kent)

YERLİ

1. **Muazzez Ersoy** Nostalji 2 (Neşe / Raks)
2. **Yaşar** Divane (Lirik / TMV)
3. **Şebnem Ferah** Kadın (Karma / Raks)
4. **Haluk Levent** Arkadaş (Prestij)
5. **Ebru Gündeş** Kurtlar Sofrası (Marş / Raks)
6. **Sibel Alaş** Fem (Sony)
7. **Ayna** Gittiğin Yağmurla Gel (Erol Köse)
8. **Eşkıya** Soundtrack (BMG)
9. **Pınar Aylin** Güneşten (Plaza / Raks)
10. **Yavuz Bingöl** Baharım Sensin (Ada Müzik)

Megavizyon, Raksotek ve Mephisto'dan derlenmiştir

ROLL DİSKO

Ayna Gittiğin Yağmurla Gel
Beck Odelay
Beethoven 9. Senfoni
Bernard Lavilliers T'es Vivant? Yes, I'm Alive!
Cake Fashion Nugget
The Cure Wild Mood Swings
Divine Comedy Casanova
Einstürzende Neubaten Tabula Rasa
Embryo Embryo's Rise
Ferdi Tayfur Nisan Yağmuru
Jah Wobble Night & Earth
John Mellencamp Dance Naked
Leonard Cohen The Future
Lou Reed Set The Twilight Reeling
Philippe Léotard Chante Léo Ferré
Radio Tarifa Rumba Argelina
Sabahat Akkiraz Yiğit İnsanların Türküleri
Scott Walker Tilt
Tom Petty Wild Flower
Zen Derya

KARGA

1. **Apollo 440** Electro Guide In Blue
2. **U2** Pop
3. **Chemical Brothers** Setting Sun
4. **Reef** Glow
5. **White Town** Your Woman

DETONE (DENİZ) / ATLAS

1. **Laika and The Cosmonauts** Instruments Of Terror
2. **The Phantom Surfers and Dick Dale** Fazzio
3. **Brian Eno / 808 State** Lopez
4. **DJ Spooky** Songs Of A Dead Dreamer
5. **Baby Bird** Candy Girl (EP)

KOD MÜZİK / ATLAS

1. **Nick Cave** The Boatman's Call
2. **Depeche Mode** Barrel Of A Gun
3. **JB^3** Forklift
4. **Moby** Animal Rights
5. **P.J. Harvey** Dry

IMAGINE / BEYOĞLU SİNEMASI

1. **Joanna Connor** Living On The Road
2. **Burhan Öçal** Sultan
3. **Radio Tarifa** Rumba Argelina
4. **Dead Can Dance** Spirit Cheaser
5. **Transglobal Underground** International Times

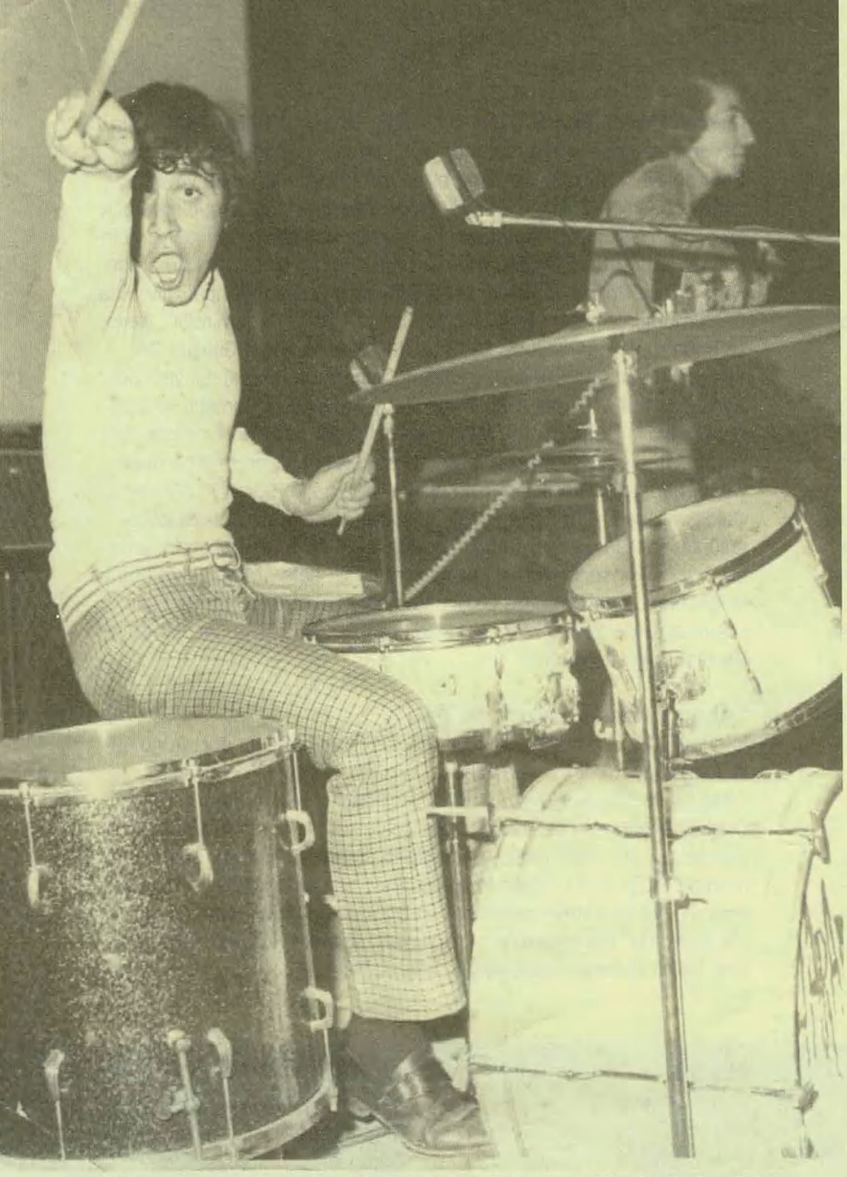

Asi bir ruhum vardı o yıllar. Elimdeki eldivenlerin parmakları kesik, davulumun zilleri kırık, kimsenin yapmadığı şeyleri yapıyordum. Her konserde bir davul solo çalardım. Ama bir davul solom yirmi dakika sürerdi.

Asım Ekren

Türkiye onu "Özal'ın davulcu damadı olarak tanıdı. Kimileri için, "Özal'ın damadı" olması affedilmez façaydı, kimileri için ise "davulculuğu" ünlü atasözünü doğruluyordu. Sonuçta, Asım hakkında "iyi konuşan" pek kimse yoktu. Ama artık ne Özal var, ne de damatlık kaldı. Ortada sadece davulcu Asım var. Ve davulcu Asım, hakkında iyi konuşturuyor. Çünkü Asım'ı Asım yapan şeyi, davulunu konuşturuyor. Konuşturmasa, Erkin Baba son albümü "Gün Ola Harman Ola"da çalması için çağırmazdı herhalde. Asım Ekren'le eski günleri ve bugünleri konuştuk...

köşeyi dönmekle müzik apayrı şeyler

1951 yılında İstanbul'da doğdum. Ailem hep müzisyen. Ama çoğunluk alaturkacı. Muhlis Sabahattin büyük dayımız. Piyanist Neveser Kökdeş büyük halamız. Annem de akordeon çalardı. Ama nasıl olduysa benim meylim Batı müziğine oldu. Beş yaşından beri davulla içiçeyim. Evde yağ kutularını alır, kendi kendime davullar yapardım. Bütün oyuncağım o davullardı. İlkokulun son yıllarından itibaren okul hayatım teklemeye başladı. Müzik okuldan daha öne geçmeye ve daha çok zamanımı almaya başladı. O zamanlar çok fazla yabancı müzik dinlediğim de yok. İtalyan müzikleri vardı hatırladığım, onlar çok çekiyordu beni. Masaları, iskemleleri, evdeki bütün tencereleri, tavaları dizer etrafımda duyduğum her ritmi çalmaya çalışırdım. Ama hiç vokal yapmak ya da başka bir müzik aleti çalmak geçmedi aklımdan. İlkokulu bitirdikten sonra aile efradı oturdular, bu adam okumayacak, aklı fikri davul çalmakta deyip beni Ankara Devlet Konservatuarı imtihanlarına soktular. O yıl konservatuara birincilikle girdim. Solfej hocam İlhan Usmanbaş'tı. Konservatuara girdim ama davul dersleri hafif gelmeye başladı.

Bu işin büyük kısmını ben daha önceden evde halletmiştim zaten. Davul hocamız artık derslere gelmemeye başlamıştı, bana bırakmıştı. Ama hem yatılı olmam dolayısıyla, hem o klasik eğitimin dışında şeyler çalmak istediğimden okul beni sıkmaya başladı. Bu arada Alper Feymanlar, Zafer Çotallar var üst sınıflarda ve akşamları okuldan kaçıp caz çalıyorlardı bir yerlerde. Biz küçük olduğumuzdan pek öyle şeyler yapamadık. Ben sanat tarihi filan görmek istemiyordum ki, davul çalmak istiyordum. Davul ve sofejde çok iyiydim, ama kütük gibi parmaklarımla piyano çalamayınca yardımcı piyano dersinden kaldım. Devlet okuttuğu için bir dersten de kalsan atılıyordun, ben de atıldım.

Annem müsaade ederse

İstanbul'a geri geldim. Bu arada Suadiye'de epey müzisyen var. Mehmet Taneri, Okan Dinçer, Hayko, Erkut Taçkın var. Erkut Taçkın sahneye bir çıkardı, ortada sandalye filan kalmazdı. Dehşet bir tansiyon vardı onun müziğinde. Madem bu işin eğitimini alacağım, bari Belediye Konservatuarı'na devam edeyim dedim. Oraya girince bir de

→57

baktım, "limon Çarli" Oğuz Durukan'la aynı sınıftayız. Şerif Yüzbaşıoğlu da solfej hocamız. Bir gün Oğuz, "bir grup kuracağız, gelip çalar mısın?" dedi. "Çalarım ama annem müsade ederse" dedim. 13 yaşımda filanım. Geceleri filan bir yerlerde çalabilmem için annemden izin almam gerekir. Onlar yaşça benden büyük olduklarından annemle konuşmaya gittiler. Annem de teşvik edince Haramiler kuruldu. Uğur Dikmen, Oğuz Durukan, ben, Ertan ve Ömer diye iki arkadaş var grubun ilk kuruluşunda. Durmadan okul konserleri vermeye başladık. Nişantaşı Kız Lisesi, Kabataş Erkek Lisesi'nde büyük konserler verdik. Yazlık sinemalarda halka açık konserler vermeye başladık. Bizim için yalnızca müzik yapmak önemli olduğundan çok ucuza konserler veriyorduk. Konserler ucuz olduğundan herkes geliyordu. Artık tanınmaya başlamıştık ama hiç paramız yoktu. Derken Ali Atasagun grupta çalmak istediğini söyledi, onu da gitarist olarak aldık. O zamanlar kimsenin çalmadığı şeyler çalmaya başladık. Small Faces, Dave Clark Five, Animals, Procol Harum çalıyorduk, ki seneler sonra bu grupların hepsi tekrar meşhur oldular. O yıllar dışarıda Beatles fırtınası esiyordu. Buradaki gençlik öyle grupları istemeye başladı. Biz de tamamen imitasyon müzik yapan bir grup olarak Beatles'ların orada yaptığı müziği burada çalmaya başladık ve korkunç rağbet görmeye başladık. Konserlerde, çalıştığımız yerlerde hiç boş yer yoktu ama cebimizde de para yoktu. 25 lira yevmiyeyle her yere gidiyorduk.

Garo'nun şarkıcıların suratına notalar attığını bilirim. Bugün bakıyorum ki, Garo hepsine besteler yapıyor. Bütün mesele ekonomik tabii. Garo'ya bir gün dank etti ve benim için hiç dinlenmeyecek olan ama halkın beğeneceği basit müzikler yapmaya başladı. Bugün basit müzik prim yapıyor, basit müzik para kazanıyor. Bu kadar basit.

Kırmızı çizmelerimizi ayağımıza geçirdik

Asi bir ruhum vardı o yıllar. Elimdeki eldivenlerin parmakları kesik, davulumun zilleri kırık, kimsenin yapmadığı şeyleri yapıyordum. Her konserde bir davul solo çalardım. Ama bir davul solom yirmi dakika sürerdi. Bütün orkestra sahneden iner, içerde sohbet ederdi. Bazen sahnede pişpirik oynuyorlardı ben solo çalarken. Dinleyiciler yirmi dakika boyunca sıkılmadan dinlerlerdi bu soloları. Çünkü ona görsel bir şeyler de katıyordum. Davulun etrafında dönüyordum, ayakta çalıyordum... Hiç yurtdışına gitme imkanım olmadığından canlı bir davulcu dinleyememiştim. Durmadan plaklarını dinliyordum. Dinlediğim plaklardaki davulların tonunu yakalayayım diye davulumun üstüne pamuk, altına plastik koyardım.
1965'te Altın Mikrofon'a katıldık. Siluetler birinci oldu. Biz ikinci olduk. "Arpa Buğday Taneler"i çalmıştık. O zamanlar Türkçe böyle şeyler yapılmıyordu. İnsanlar ya Türk sanat musikisi dinliyor ya da Peppino Di Capri dinliyorlar. İngiltere'den elbiselerimiz geldi. Kırmızı çizmelerimizi ayağımıza geçirdik. Saçlarımız belimizde... Kendimizi bir anda İngiliz gibi hissetmeye başladık. Müziğimiz de o sert sound'la bütünleşmişti. Çoğu yer bizi kabul etmemeye başladı. Bir yere giriyorduk, ikinci gün işten atılıyorduk. Ekonomik sorunlar yüzünden grubu dağıtma kararı aldık.

Şerif abi beni Ankara'ya kaçırdı

Bu kez daha profesyonel bir devreye girdim. Üstün Poyraz Set'le çalışmaya başladım. Şerif Yüzbaşıoğlu geldi bir gün. Ankara'da bir grupları olduğunu, onlarla çalışmamı istediğini söyledi. Üstün abiyle çalıştığımı, gelemeyeceğimi söyledim, dinlemedi. Bir gece çalışmadan bir saat önce uçak biletimi alıp beni resmen kaçırdı Ankara'ya. Neco, Şenay, Selçuk ve Uğur Başar, Atilla Özdemiroğlu hep orada, daha doğrusu İstanbul Gelişim'in altyapısı. Şerif abi iyi bir müzisyendi ama bizim müzik tarzımız yavaş yavaş ayrılmaya başladı. Chicago Transit, Blood Sweat and Tears gibi caz-rock gruplarıyla ilgileniyorduk. İstanbul'a dört tane long-play'leri geliyor, birisini biz kapıyoruz. Sabahlara kadar oturup onları dinliyoruz. Bu arada Fenerbahçe Sosyal Tesisleri, Ankara Playboy Kulüp, İstanbul Hilton'da dans müziği çalıyoruz. Derken Uğur, Selçuk, Atilla Özdemiroğlu, Neco ve ben gruptan sıyrıldık ve 1975 ya da 76'da İstanbul Gelişim Orkestrası'nı kurduk. Caz-rock çaldığımız için gruba tek nefesli yetmedi. Atilla Şereftuğ ve Erdal Kızılçay geldiler yurtdışından. Tanıştık ve birbirimizi sevdik. Daha sonra Fatih Erkoç geldi. Bir anda dört nefesli oldu grupta. O yıllar yaptığımız müziğe şimdi saygı duyuyorum ama dinleyenler hep gelip "kardeşim niye plağı aynen çalıyorsunuz?" diyorlardı. Çaldığımız şarkıyı her şeyiyle tıpatıp çalıyorduk çünkü. Herkes gece kulüplerinde dansediyordu biz Blood Sweat and Tears çalarken, ama biz onların konserindeymiş gibi çalıyorduk. İlk defa orada dikkat ettim ki insanlar repertuarımaza değil orkestraya geliyorlardı. Bir de Latin kolumuz vardı. Sergio Mendes, Carlos Jobim, Bossa-Rio'lar... Tam bir Brazil müziği yapıyorduk.

"Al şu notaları, düzelt de gel!"

İstanbul Gelişim olarak Diskotür'le anlaştık ve haftanın dört günü eşlik için stüdyoya girmeye başladık. Yeliz, İlhan İrem, Neco, Tanju Okan, Atilla Atasoy gibi çok sanatçıya çalıştık. Herkes bizi istiyordu. Çünkü canlı kayıtta performansımız çok iyiydi. O kayıtların sayısı o kadar fazladır ki... Hâlâ radyoyu açtığımda unuttuğum bir sürü kayıdı dinliyorum. Doğrusunu söylemek gerekirse o zamanlar çaldığımız insanların müziği bizi tatmin etmiyordu ve bizim kendi müziğimiz bize çok ulvi geliyordu. Hatta Garo'nun şarkıcıların suratına notalar attığını bilirim, "al şu notaları düzelt de gel!" derdi. Bugün bakıyorum ki, Garo

"1965'te Altın Mikrofon'a katıldık. Siluetler birinci oldu. Biz ikinci olduk. "Arpa Buğday Taneler"i çalmıştık..."
Haramiler TV çekiminde. henüz TRT yok, İTÜ'nün deneme yayınları var.

hepsine besteler yapıyor. Bütün mesele ekonomik tabii. Garo bir zamana kadar hiç beste üretemiyordu ki. Stüdyoda bekliyorduk ki iş gelsin, biz de çalalım diye. Garo'ya bir gün dank etti ve benim için hiç dinlenmeyecek olan ama halkın beğeneceği basit müzikler yapmaya başladı. Onno da aynı şeyi yaptı, Selçuk da. Hepsi de epey para kazandılar, hayatlarını kurtardılar. Bugün basit müzik prim yapıyor, basit müzik para kazanıyor. Bu kadar basit.

"Yarın Bayern Münih maçı var, ertesi gün olsa..."

Bir gün Ahmet Ertegün ile Arif Mardin geldiler Amerika'dan. Playboy Klüp'te çalıyoruz. İmtihanda gibiyiz, çok güzel çalıyoruz. Programdan sonra ikisi yanımıza geldiler. Bizi çok beğendiklerini, Türkiye'de böyle bir müzik dinleyeceklerinin hiç akıllarına gelmediğini söylediler. Amerika'ya davet ettiler. Orada birkaç ay kalacağımızı, ama taklit müzik yaptığımız için onların bestelerini çalacağımızı söylediler. Onlar öyle anlatınca, dedim, artık yırttık. En büyük Atlantik olduğuna göre bir müzisyen başka ne ister ki? Kapasitemizi ölçmek için ertesi gün bir deneme bandı almak istediklerini söylediler. Arif Mardin, "yarın dörtte bandı almaya gelirim" dedi. Bizim Selçuk da çok soğukkanlıdır, "yarın Bayern Münih maçı var, ertesi gün olsa" dedi. Adamlar gittiler ve bir daha gelmediler. Uğur, Selçuk ve Garo ortak bir stüdyo açtılar ve artık orada takılmaya başladılar. Ben de orada çalıyordum ama ortak değildim. Gece çalmalarından iyice soğudular. Selçuk, "artık geceleri iki saat sahneye çıkmak istemiyorum" demeye başladı. Bense çalmak istiyordum ve grup dağıldı. Bir daha müzikal olarak bir araya gelemedik. Çok daha iyi yerlere gelebilecekken yazık ettik kendimize. Bana çok şey kazandırdı İstanbul Gelişim Orkestrası. Davul çalmayı asıl orada öğrendim diyebilirim. Sahne tecrübesi, nüans... hep orada öğrenilmiş şeyler. Hâlâ öyle organize bir grup yok...

Erkin bizden dededir. Türkiye'de ilk kez rock yapan, insanların kulağının tozunu alan adam odur. Müzisyen diye misal göstereceğim insanların başında gelir. Erkin'de hâlâ Kalamış Sahil sinemasında gördüğüm ruh var.

Başbakanın damadı

Bir dönem Ajda Pekkan ile çalışıyorduk. Bodrum'a gitmiştik festival için. O yıllar gazetenin ilk sayfasını dahi okumazdım. Kim başbakan, kim cumhurbaşkanı hiç ilgimi çekmiyordu. Zeynep Özal festival komitesinin başındaydı. Onun Turgut Özal'ın kızı olduğunu orada öğrendim. Selçuk ya da Uğur fazla sorumluluk almadıklarından grubun hamallığını ben yapıyordum. Zeynep hanım da grupla ilgili bir şey olduğunda benimle muhatap oluyordu. Aramızda bir yakınlık oldu ve bir hafta içinde evlilik kararı verdik. Birdenbire müzisyenlikten başka birşeye geçtim. Bir müzisyenle başbakanın damadı arasında dağlar kadar fark var. Basına malzeme olmaya başladım. Kulise artık bir müzisyen olarak giremiyordum, çaycıya selam veremiyordum. Kocaman bir basın ordusu beni bekliyordu. Arkadan bir kadın geçiyor, şak resim çekiyorlar ve "Asım bu kadınla beraber" diye yazıyorlardı. Artık evlilik de yürümemeye başladı ve ben müziği bırakma kararı aldım. Ama müzisyen bir adamın o tip bir hayatı olamayacağını anladım ve evliliğimiz bitti. Evliyken Turgut Bey'den kötülük görmedim. Onun için bir insanın işini iyi yapması önemliydi, ne iş yaparsa yapsın. Bu dönem bir de film teklifi geldi. Müziği de bırakınca başka bir iş yapmak için para gerekiyordu. Güngör Bayrak'la "Bomba" diye bir film çevirdik. O parayla bir butik açtık. Vurdulu kırdılı bir aksiyon filmiydi. Durmadan da gösterilir televizyonda.

"Asım köşeyi döndü"

Evliyken evde davul çalmayı hiç bırakmadım. Ama evlilikten sonra çok büyük bir ekonomik krize girdim. Çünkü kimse iş vermemeye başladı. "Ne de olsa Asım Ekren oldu, oturup da 500 bin liraya davul çalmaz ki, beş milyon ister" dedi herkes. Bir kısmı da "Asım köşeyi döndü, artık davul çalmak istemez" dedi. Ama köşeyi dönmekle müziğin apayrı şeyler olduğunu bilmiyorlar ki. İş olmayınca davul çalmak için kimseden iş de isteyemiyorsun. Bir gün Zülfü Livaneli telefon etti. Zülfü'yü biliyorum ama tanımıyordum. Beraber çalışmayı teklif etti ve beni tekrar müziğe döndürdü. Onunla epey çalıştık, konserlere çıktık. Bu kez Kayahan aradı. "Sen niye çalmıyorsun?" dedi. Davulumu bile sattığımı filan anlattım ve sağ olsun, bana Türkiye'nin en iyi davulunu aldı. Sonra ödeştik tabii. Kayahan'la beraber çalışmaya başladık. Böylece kendi gönlümdeki yere geldim. Hayko eskilerden arkadaşımdır, onunla da çalıştım. Şimdi Kızılırmak'la çalışıyorum. Bestelerini yapıyorlar, ben de gidip davulları yazıyorum ve çalıyorum. Onlarla Ali Asker'e de çaldık. Ama ben kim solcu müzik yapar kim yapmaz bilmem, çalacağım davula bakarım ben.

İstanbul Gelişim Orkestrası... Ayakta: Onno Tunç, Atilla Özdemiroğlu... Oturanlar: Selçuk Başar, Asım Ekren, Erdal Kızılçay, Atilla Şereftuğ...

Erkin bana gönül koydu, ben Erkin'e...

Haramiler zamanında Erkin Koray bizim rakibimizdi. Ama Erkin bizden dededir. Türkiye'de ilk kez rock yapan, insanların kulağının tozunu alan adam odur. O dönemde Erkin bana gönül koydu, ben de Erkin'e gönül koydum. Haramiler var diye o bana bir şey diyemiyor, ben de ona bir şey diyemiyorum. Bir türlü beraber çalamadık. 30 yıl böyle geçtikten sonra geçenlerde Erkin telefon etti, "biz niye beraber çalmıyoruz kardeşim?" dedi. Ahmet Güvenç'in stüdyosuna gittik ve son albümünü kaydettik. İyi bir çalışma oldu ama yine sahneye uygulayamadık. Belli ki sorun yine ekonomik. Erkin kendi işini bir klavyeyle bitiriyor zaten. Sahneye onca müzisyenle çıkmak epey masraflı. Erkin müzisyen diye misal göstereceğim insanların başında gelir. Erkin'de hâlâ Kalamış Sahil sinemasında gördüğüm ruh var. Ve para hâlâ ikinci planda. Ve hâlâ güzel bir şeyler yapmak için inanılmaz bir hırsı, çırpınışı var. Beni bile o albüme çağırması bir lükstü, ama beni çağırması amatörlüğünü koruduğunun bir göstergesi.

Müzik aç adamın işi değil

Gönlümde hangi müziğin olduğu sorulursa caz-rock derim. Sadece rock, sert ama çok kısıtlı geliyor. Caz-rock'a nefeslilerin girmesi onu apayrı bir noktaya taşıyor. Hâlâ Blood Sweat and Tears dinliyorum. Onların yeri apayrı benim müziğimde. Ritme dayalı olduğu için Latin müziği de var.

Kültür Bakanlığı'nda hep klasik müzik toplulukları vardı, Mehter dışında. Fikri Sağlar döneminde folk müzik yapan bir grup kurma fikri doğdu. 1993 yılında bir sınav açtılar. Biz de girdik ve kazandık. Tesadüfen aynı albümlere çalan birçok stüdyo müzisyeniyle orada buluştuk. Ahmet Koç, Zafer Dalgıç, Beco, Ercan Irmak, Saim Perker hep tanıdığım müzisyenlerdi. Memuriyete ne kadar çok tukaka diye bakılsa da, çoğu müzisyenin gönlünde yatan aslandır memuriyet. İcracı için demiyorum –çünkü icracı yılda iki konser verir hayatını kazanır– ama çalan insanın yani müzik emekçisinin aylık bir gelire ihtiyacı mutlaka vardır. İşin ne zaman gelip gelmeyeceği belli değildir. Repertuarımızı da kendimiz oluşturuyoruz. Bir zamanlar caz-rock yaptım ama, şimdi yaptığımız müziğe kulağım yılardır aşina. Çünkü çaldığımız parçalar hep türkü ve ben bunları yıllardır biliyorum. Konserlere gelenler de o türkülerin arkasında bu armonileri duyunca çok beğeniyorlar. Tam semah çalarken halk dansları topluluğu sahneye çıkıyor ve müziğimize eşlik ediyor. Şimdi kendi paramızla kendi albümümüzü kaydediyoruz. Müzik aç adamın işi değil aslında. Hem parayı hem de müziği düşünemiyorsun. İkisinden birine takılınca diğeri aksıyor. Biraz tuzun kuru olacak, doğrusunu söylemek gerekirse.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Haramiler: Çetin Yorulmaz, Ali Atasagun, Asım Ekren, Uğur Dikmen, Oğuz Durukan...

Kartal Tibet peruğuna rağmen...

ELTON JOHN

Mart sonunda İngiliz gazetelerinin birinde Elton John'un 25 Mart'ta 50. yaşını devirdiğini görünce ne kadar mutlu oldum anlatamam. David Bowie ve benden sonra kimse 50 yaşına basmayacak ve yalnız kalacağız diye ödüm patlamıştı. (Mick Jagger'ın 50. yaşını çoktan unutmuştum.) Tabii ki Elton John'un 50. yıl kutlamaları diğer fanilerinki gibi olmayacak. Londra'nın ünlü Hammersmith Palais'inde hepsi birbirinden ünlü tam 500 arkadaşıyla kutlanacak. Bazıları bu kadarına Michael Jackson bile cesaret edemezdi diyorlar ama, o kadarını bilemem. Benim bildiğim, 70'lerin çok az süperstarı Elton John'la aşık atabilirdi.

Elton John'la dünyanın tanıştığı tarih 1970. Düşünsenize, Roll dergisi okurlarının en az yarısı daha ana rahmine düşmemişler bile. Müthiş soft ve "intelligent" bir parça her tarafı sarıveriyor: "Your Song". Rolling Stones'un anarşizmi, David Bowie'nin yüz kızartan biseksüel "çağrışımlı" tuhaflıkları ve John Lennon'ın Beatles'ı soldan eleştirileri, savaş aleyhtarı protest şarkılar etrafta kol geziyor ama, yine de en radikal rockerlar bile Elton John'un bu yürek ısıtan şarkısını sevmeden edemiyorlar. Bütün müzik sayfaları, 23 yaşındayken bile kel olacağı aşikar bu gencin kim olduğunu anlatma yarışına giriyor. Doğduğunda Reginald Kenneth Dwight adı verilen gencin Long John Baldry ile çalıştığını duyunca vicdanlarımız biraz daha rahatlıyor ve onu daha bir rahatlıkla seviyoruz. (Long John Baldry kim mi? Alexis Korner'la Blues Incorporated'de çalan sıkı bir rhytm and blues'cu. Neyse o kadar eskisi konumuz dışı ama, habire çıkan eski LP'lerin yeni CD'leri gözönünde tutulursa, bu isimleri akılda tutmak da akıllıca olabilir).

Daha sonra uzunca bir es vardı. Ta ki, 1972 yılında "Rocket Man" adlı single'ı BBC'nin "Top of the Pops" programında duyuncaya kadar. Tabii, 45'liğin içinde bulunduğu "Honky Chateau" adlı uzunçaların hemen ertesi gün alınıp çok memnun kalındığını söylemeye gerek yok. Hem çok iyi piyano ve keyboard çalan, hem besteleyen, hem de söyleyen Elton John ünlü üçlüsü, davulda Nigel Olsson, basta Dee Murray ve gitarda Davey Johnstone'la ardı ardına beş-altı "Number One" albüme imza attılar. Rock kitaplarım beni yanıltmıyorsa "Don't Shoot Me I'm Only The Piano Player" (1973), "Goodbye Yellow Brick Road" (1973), "Caribou" (1974) ve tabii, yine 1974'te çıkardığı "Greatest Hits" bu bir numaraların arasında.

Elton John bir ara futbola merak sardı (bu konuda neden muhtelif) ve şu anda İngiltere ikinci liginin dördüncü sırasında bulunan Watford'u satın aldı. Kulübü yönetmeye çalışırken o dillere destan gözlüklerinden ve pembe giysilerinden vazgeçip kravat bile taktı ama, takım "kümeden" kurtulamadı.

Elton John'un başından bir ara bir evlilik de geçti, ama bu bir süre önce eşcinsel olduğunu (yoksa gay mi demeliydim?) açıklamasına engel olmadı. Aynı Elton John, 1988 yılında "kiralık oğlanlarla" rezillik yaptığını yazdığı için The Sun gazetesi aleyhine tam bir milyon sterling'lik bir dava açmış ve kazanmıştı. Anlaşılan The Sun'un üslubu iyi değildi ve de "şok haber" için fazla erken davranmıştı.

Elton John gibi iddialı bir İngilizin sinemayı denememesi düşünülemezdi. Sonuç olarak onun Mick Jagger, The Beatles ve hatta Cliff Richard'dan ne eksiği vardı. Vatandaşı Ken Russell'ın 1975 yapımı "Tommy"sinde oyunculuğu da denedi. Roger Daltrey'in (The Who) Tommy'si ve Tina Turner'in Acid Queen'i kadar ses getirmese de, Elton John başarılı bir "Pinball Wizard" oldu. Apartman topukları ve gözlükleriyle piyanosunun başında harikaydı.

Artık yıllar geçti, hep birlikte yaşlandık. Elton John günlerce süren alkol ve uyuşturucu gecelerini çoktan terketti. Müziği eskisi kadar etkileyici değil, ama birkaç yıl önce İstanbul'a gelip stadyum konseri verdiğinde, onu sevmekte ne kadar haklı olduğumuzu, üstelik çocuklarımızın onayıyla, bir kez daha hatırladık. Yenilere fazla burnumu sokmayacağım, ama ben "Goodbye Yellow Brick Road" CD'sini (albümüm iyice çizilmişti zaten) 15 günde bir yeniden hatmediyorum. Bir AİDS vakfı kuran Elton John'un doğum günü münasebetiyle verdiği "Yaşamın ne denli değerli olduğunun farkına vardım, herkesi eğitmemiz gerekir" vaazı ve Kartal Tibet peruğu bile beni sadık bir hayran olmaktan vazgeçirmedi. En fazla "Funeral For A Friend"i daha yüksek "volüme"de dinlemekle yetiniyorum.

Tuğrul Eryılmaz

→60

Ginsberg

Koptu gitti bir alaca menekşe

Eliot haklı galiba. Nisan zalim bir ay. "Ve sapında kelebek gibi çırpınan/alaca menekşe"yi aldı götürdü aramızdan. O "alaca menekşe" 1926'da New York'ta dünyaya düşmüş, "Molek"e isyan bayrağı açmış ve "zavallı insan nesrinin ölçüsünü ve cümle yapısını yeniden yaratmak" için kanat çırpmıştı. Howl, Kaddish, Empty Mirror ve Reality Sandwich adını taşıyan kitaplarıyla Beat kuşağının "cindağı"ydı. Toprağı bol olsun...

Ginsberg'in kitaplığı

Walt Whitman
William Blake
William Carlos Williams
Hart Crane
Fyodor Dostoyevski
Franz Kafka
Franz Andre Gide
Antonin Artaud
Jean Genet
William Butler Yeats

Molek!

Ne biçim çimentodan ve alüminyumdan bir sfenkstir ki o,
kafataslarını delmiş, beyinlerini ve düş güçlerini kemirmiştir
Molek! Yalnızlık! Çirkeflik! Çirkinlik! Çöp tenekeleri ve
kazanılmayan dolarlar! Merdiven altında çığlık atan
çocuklar! Ordularda hıçkıran çocuklar! Parklarda ağlayan
yaşlılar. Ordularda hıçkıran çocuklar! Parklarda ağlayan
yaşlılar!
Molek! Molek! Molek! Karabasan! Molek! Aşksız Molek!
Düşsel Molek! İnsanların insafsız yargıcı Molek!
Anlaşılmayan mapus Molek! Acılar topluluğu ve ruhsuz zindanın
kurukafası Molek! Yapıları birer yargı olan Molek!
Geniş savaşın alabildiğine uzanan kayalığı Molek!
Taş kesilmiş hükümetler Molek!
Kafası saf bir makina olan Molek! Damarlarında kan değil para
akan Molek! Parmakları on ordu olan Molek! Göğsü insan
yiyen bir dinamo olan Molek! Kulağı tüten bir mezar
olan Molek!
Gözleri binlerce kör pencere olan Molek! sokaklarında sonsuz
yahovalar gibi gök-delenler yükselen Molek! Fabrikaları
sis içinde düş gören ve cançekişen Molek! Bacaları ve
antenleri kentleri taçlandıran Molek!
Sevisi sonsuz petrol ve taş olan Molek! Ruhu elektrik ve
bankalar olan Molek! Yoksulluğun dehanın hayaleti
sayıldığı Molek! Alınyazısı cinsiyetsiz bir hidrojen bulutu
olan Molek! Adı Akıl olan Molek!
Üstünde tek başıma oturduğum Molek! Melekleri düşündüğüm
Molek! Deli Molek! Azgın Molek! Aşksız ve erkeksiz Molek!
İçime küçükken işleyen Molek! İçinde gövdesiz bir bilinç
olduğum Molek! Benim doğal kendimden geçişimden kendimi
korkutan Molek! Uyandığım Molek! Gökyüzünün akan ışığı!
Molek! Molek! Robot apartmanlar, Görülmeyen kenar mahalleler,
iskeletimsi, hayalet uluslar, yenilmez tımarhaneler, granit
kamışlar, canavar bombalar.
Molek'i cennete kaldırmak için iki büklüm olanlar.
Kaldırımlar, ağaçlar, radyolar, tonlar, zaten içinde
olduğumuz cennete kenti kaldıranlar.

(Howl'dan Molek, Ginsberg&Ferlinghetti/Amerika. Çev: O. Duru-F. Edgü).

Bu şiir, hiç şüphesiz, yazdığın en iyi şey. Aynı zamanda bana öyle geliyor ki, bir gelişme çizgisinin sonu. (Howl'a dair... William Burroughs'dan Allen Ginsberg'e)

1955, San Francisco... Ginsberg, Howl'u yazarken (Foto: Peter Orlovsky)
Sayfanın üstündeki fotoğrafta ise Ginsberg'in işaret parmağı, Howl şiirinin Molek bölümüne esin kaynağı olan St. Francis Oteli'ni gösteriyor (Foto: Harry Redl)

ROLL OVER BEETHOVEN

Rock me Amadeus!

Doğru oturalım, eğri-büğrü konuşalım. İster Molla Kasım gelsin sigaya çeksin, ister Monşer Kasım. Doğrusu aklımız ermedi şu Beethoven meselesine. Takriben 10 bin Ankaralı, şehrin 25 kilometre dışındaki salonu doldurmuş. Rivayete bakılırsa, bir beş bin kişi de kapıda kalmış. Gözümüzle gördük TV'de, içeri giremeyen kalabalık –sayıları her ne ise– valiye ateş püskürüyordu. İnsanın aklı şaşıyor, nasıl oluyor da oluyor? 15 bin vatandaş 25 kilometre yol tepip Beethoven dinlemeye koşuyor, içeri girmek için birbiriyle itişip kakışıyor. Ludwig amca görse hüngür hüngür ağlardı herhalde. Amadeus'umuz da hasetinden çatlardı muhakkak. Ama, malum, bu işler parayla değil, sırayla. Post-modern dalganın bu kıyılara şiddetle vurduğu günlerde, Özalcı liberalizmin en azgın zamanlarında –"yükselen değerler"in zaman içinde ne gibi sonuçlara yol açacağı hiç mi hiç iplenmezken– bir "Amadeus kasırgası" esmişti, memleketin entellektüel alemlerinde. Ortada konsermonser yoktu, bir film vardı sadece. Ama film de "film"di hani. Milos Forman döktürmüştü. Amadeus'un "hayatı ve eserleri", M.E.B.'nin ders kitaplarından farklı bir zaviyeden anlatılıyordu. O zaviye de, en kestirme ifadeyle –ve hatta kısmen argodaki anlamıyla– "sivil" Amadeus'tu.
Bu "sivil"lik hassas konu. Herkes kabına göre aldığından, o "kap" da netice itibarıyla sosyo-kültürel bir nesne olduğundan, o günlerde belli bir "sosyo"da esen rüzgar, "sivil"liği şu malum "yükselen değerler"e tercüme etmişti. Ve Forman'ın "sivil" Amadeus'u o "tercüme" ile seyredilmişti.
Herkes kabına göre aldığı gibi, "vizyon"una göre gördüğünden, Amadeus'ta "görülen" Mozart, "dünyanın anasını satmış", "şeyi şeyine denk", kimseyi ipe lemeyen bir sanatçı, Bukowski'yen bir "karakter", post-modern bir "vaka"ydı. Bunda Forman'ın da rolü var mı bilemiyoruz ama, o "Amadeus", döneminin dini ve siyasi otoritelerine, egemen zihniyetine -hakim ideoloji de denebilir- posta koyan; bunun bedelini de çok ağır bir şekilde ödeyen Mozart'ı gölgelemiş ve ortaya bir "yükselen değer" çıkmıştı. Gelgelelim, Amadeus'un "hayatı ve eserleri", Türkiye'nin bir kısmında -Demirel'in ifadesiyle "Belçika"sında- yükselen değerlerle çelişiyordu. Yuppie'lerin kitabında, iktidarla -siyasi, dini, mali güçle- çatışmak yazmıyordu; onca "hayatta risk almak lazım" muhabbetine rağmen. Yükselen değerlere göre, her şeyin ve tabii ki herkesin -insan da bir "şey"di zaten- bir fiyatı vardı. Ve "piyasa"nın "görünmeyen el"i Darwin'yen bir "doğal seleksiyon"la kimlerin ayakta kalacağını seçiyordu. "Düşenler" kendi becerisizlikleri, iş bilmezlikleri nedeniyle düşüyordu. "Değişim"e ayak uyduramayanlar, "dinozor" misali yok olmaya mahkumdu, herkes müstahak olduğu hayatı yaşıyordu.
Amadeus, "yükselen değerler"in kriteriyle sınıfta kalmış bir sanatçıydı. Tek kelimeyle "başarısız" olmuştu: "Dahi çocuk"luktan sefaletin göbeğine düşmüştü. Halbuki, pekala bir Salieri olabilir, konfor içinde yaşayabilirdi.

Fakat heyhat, "iktidar"a boyun eğmediği için "doğal seleksiyon"a uğramıştı. Amadeus'un "in" olduğu günlerde, Türkiye'de bir İngilizce salgını başgöstermişti; iki lafın arasına Fransızca bir deyiş yerleştiren Tolstoy kahramanları –ya da o kadar uzağa gitmeye gerek yok, Tanzimat'ın "monşer"leri- gibi cümlelere İngilizce kelimeler serpiştirmek "asri"liğin şanındandı. "Çağ atlayan" Türkiye'de hal böyle iken, Amadeus, dini ve siyasi otoritelere, müzik adamlarına, operanın illa da İtalyanca olması gerekmediğini, Almanca operanın da pekala mümkün olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Film sonrasında edilen onca sözde, yazılan onca yazıda bu "opera" meselesinden hiç bahis yoktu. Zaten, Mozart'ın "Almanca opera" diye diretmesi, sinema salonlarında "eğlenceli bir sivrilik", "dahi çocuğun zıpçıktılığı" filan gibi algılanmış, o sahneler gülüşmelere yol açmıştı. Öyle ya, Almanca "müzikal" bir değildi, tıpkı Almanca rock olamayacağı gibi, Almanca opera da olamazdı. Tıpkı Türkçe rock'un olamayacağı gibi.

Gelgelelim, Mozart'tan itibaren Almanca opera olmuştu, hem de gayet iyi olmuştu. Bugün de hiç fena olmayan bir Alman rock'u var. Türkçe rock da, 70'lerden aldığı feyzle usul usul emeklemeye başladı bile...
Ama, Amadeus'un "Almanca opera" diye diretmesi milliyetçi ve/veya "uluslalcı" bir "takıntı" değildi; onun için önemli olan "anadili"ydi. Ama Almancaya bir kutsiyet atfettiği için değil, sadece "ana dil"i olduğu için. Ve işte o "takıntısız" Mozart, Mehter Marşı'ndan esinlenmekte beis görmemiş, orkestraya "zil"ler, davullar eklemiş ve herkesin bildiği gibi, bir de "Türk marşı" bestelemişti.
Amadeus filminin sonrasında edilen onca sözde, yazılan onca yazıda üzerinde hemen hiç durulmayan bir başka nokta da, Mozart'ın dönemin "müzik endüstrisi"nin ve "iktidar"ının isteklerini yerine getirmemesi üzerine işsizliğe, açlığa, sefalete mahkum edilmesiydi. Ne var ki, "dahi çocuk"un sekizinci sınıf müzikhollerde sürünmesi Bukowski'yen bir "hoş"luk gibi görülmüştü.

80'lerin Amadeus'lu günlerinde, ister istemez Beethoven geliyordu akla. Ne de olsa Mozart ve Beethoven hep yanyana anılan iki isimdi. Mürekkep yalamış her ortalama T.C. vatandaşı için klasik müzik demek "Mozart ve Beethoven" demekti.
Ama, o günlerde Beethoven'dan söz etmek, Danton'a karşı Robespierre'den yana olmak gibi bir şeydi. Bir yanda neşeli, "fırlama", "sivil" ve "post-modern" Amadeus, diğer yanda "resmi", ciddi, "dinozor", "modernist" Beethoven...
80'li yıllara dek "vaka-yı hayriye" olarak görülen Fransız Devrimi, 80'lerde "vaka-yı şeriye" olarak görülmeye başlanmıştı. Devrimin "özgürlük, eşitlik, kardeşlik" şiarı "out"du, "in" olan Mari Antuanet'ti. Türkiye'de Kafkaesk bir "transformasyon" yaşanıyor, Mari Antuanet'in ünlü sözü, bir kesimin "yaşam tarzı" halini alıyordu. Ve o günlerde, "ekmek bulamayanlar"dan söz edenler fena haşlanıyordu: Bırakın bu sefalet edebiyatını!..

Beethoven, Fransız Devrimi'nin ilkelerine gönül vermişti, 9. Senfoni'si de devrimin senfonisiydi; "kara kış"tan sonra bahar gelmişti, insanı insan yapacak tomurcuklar patlamıştı.
Özetle, Amadeus'un "kült" olduğu günlerde, Beethoven "out"du, "devrimin senfonisi"nden söz etmek düpedüz "kazma"lıktı.
Bugün ise Ludwig "in", Mozart "out". Hiç şüphe yok ki, Ankara'da Metal-İş salonunu dolduranların birçoğu 80'lerde Beethoven'in "temsil ettiği şey"e fena halde burun kıvırıyordu. Ama, 80'lerin mahsulü olan bugünlerde, "Ludwig" manşetlerde.
Elbette Beethoven'liğinden değil. Tıpkı 80'lerde Amadeus'un "in"liğinin Mozart'lığından olmadığı gibi.
Aklımızdan bunlar geçerken, TV'de karşımıza Falco'nun "Rock Me Amadeus"u çıkmaz mı!... Şarkı pek parlak olmasa da, adı harika. "Duygulara tercüman olmak" derler ya, tam öyle: Rock me Amadeus..!

İlk gençliğimizde, 9. Senfoni'yi –şaka, mübalağa filan değil– "huşu"yla dinlediğimizi hatırlıyoruz. "Trip" desek bile yeridir. Fakat "Otomatik Portakal"ın kahramanı Alex'in "Ludwig" hayranlığına ve onu "sağaltmak" isteyen otoritelerin Beethoven'i bir "panzehir" olarak kullanması tuhafımıza gitmişti.
Şimdi de Ankara'da olup bitenlere aklımız ermiyor. Beethoven... Süleyman... 9. Senfoni... İçerde 10.000, dışarda 5000 kişi...
Sloganlar...
Ve Hürriyet'in Demirel'den alıntı manşeti: "İşte çağdaş Türkiye" manşeti...
Tuhaf günler yaşıyoruz... Ne denir?
Rock me Amadeus..!

Kazım Hapavko

b→

BARAK

Kaşgarlı Mahmut tarafından bir Türkmen boyu olarak anılan, Osmanlılarda aşiret olarak yaşayan Baraklar, 1699-1701 yıllarında Anneze Araplarına karşı Osmanlıları savunmak üzere Kuzey Suriye'yle bugünkü Antep il sınırı arasına yerleştirilirler. Barak türküleri de o günden bugüne aynı bölgede yaşayan Barak, Beydilli ve İlbeyli aşiretleri arasında söylenegelir. Bölgedeki isyanları konu alan barak türküleri, genelde uzunhava olarak hicaz makamında yani halk müziğindeki garip ayağında söylenir. Hüseyni olanlara da rastlanır. Barak uzunhavaları birkaç oktav genişliğindedir ve sözler yutularak söylendiğinden zor anlaşılır. Düden ağzı denilen tavır oldukça meşhurdur. İcracıya keman, cümbüş, kemane ve bağlamayla eşlik edilir. Eskiler der ki, "barak Şemik'te (Antep'te bir köy) çıkar, Düden'de (Suriye'de) pişer, Karkamış'ta (Antep'in bir ilçesi) söylenir". Barak türkülerinin söylendiği yerler Antep, Hatay, Nizip, Reyhanlı, Besni, Maraş, Colap ve Düden'dir.

BULANTI

Sene 1938. Jean Paul Sartre'ın ilk edebi eseri. Bir roman. Ama sanki bir günlük gibi yazılmış. M. de Rollebon üzerine tarih tezi hazırlayan Antoine Roquentin'in günlüğü gibi bir kurgu var romanda. Sartre o sıralar Le Havre kentinde bir lisede felsefe hocası... Romanda da Le Havre'a bağlı Bouville kasabasında yaşayanları gayet gerçekçi bir edayla anlatıyor. Kalemi eline almışken varoluşçuluğun bütün temalarını bir bir kağıda döküyor... "Salı" diye yazıyor Antoine Roquentin günlüğüne ve bir alt satıra geçiyor: "Hiçbir şey yok. Varoldum." Bir gün öncesinde ise şu satırlar var: "... Denizciler kahvesine giriyor, küçük genelevin küçük aynaları ve uzun boylu gevşek kızıl saçlı adam küçük genelevin küçük aynalarında solgun, kendini peykenin üstüne bırakıyor, pikap çalıyor, var, her şey dönüyor, var pikap, yürek atıyor: Dönün, dönün yaşamın sıvıları, donarak dönün etimin şurupları, tatlı şeyler... pikap.

When the low moon begins to beam
Every night I dream a little dream.

Ses kalın ve kısık, birden yükseliyor ve alem, varoluşların alemi silinip yokoluyor. Etten bir kadındı bu sesin sahibi, en güzel tuvaletini giyip bir plağa şarkı söyledi, sesini plağa aldılar. Adam sen de! O kadın da benim gibi, Rollebon gibi vardı, onu tanımak gelmiyor içimden. Ama bu var. Bunun varolduğu söylenemez. Dönen plak var, sesin dövdüğü, titreşen hava var, plağı etkileyen ses varoldu. Ben ki dinliyorum, varım. Her şey dolgun, her yerde yoğun ve ağır ve tatlı varoluş. Fakat tüm bu tatlılığın ötesinde, erişilmez, çok yakın ve ne yazık ki çok uzak, genç, amansız ve sakin... o sertlik var."

C→

CIGARA

Bir cıgara
Sensiz duman tütmüyor, ateşim benim.
Sen gidince,
cıgaran yandı durdu küllüğümde
ve öyle sessiz, külrengi bir halka
yükseldi ki havaya, gülümseyerek
düşündüm,
kim inanır bunun böyle bir
sevgi belirtisi
olabileceğine diye. Bir
cıgara,
cıgara içmeyen birinin küllüğünde.
Son halka da titrerken
beklenmedik bir esintiyle,
yüzümü yaladı o eğri duman.
Kokusundan mı, tadından mı?
Sen yanımdasın gene ve başım dönüyor
dudaklarının tütününden.
Sönsün ışıklar.
Sırtüstü uzansın duman karanlıkta.
Küllerin iniltisini duyuncaya kadar
pirinç çiçekler arasında,
içime çekeceğim son öpücüğünü gece yarısından sonra.
Edwin Morgan
çev: Cevat Çapan

CROWLEY, ALEISTER

1875'de doğan ve başarılı bir şair olarak tanınmaya başladığı sıralarda, bir başka ünlü şairin, William Butler Yeats'in de dahil olduğu Altın Şafak Tarikatı'na giren ve kısa sürede tarikatın lideri Mathers'le (kendi bildiği usulde, üstüne vampirler salarak vs.) çekişmeye başlayan Crowley, baktı ki olmuyor, kendi yoluna gitti. Her türlü büyü ve ayinle ilgilendi. Londra'da ve Avrupa'nın çeşitli yerlerinde aristokratların da katıldığı 'Seks Büyüsü' adını verdiği ayinlerle "kötü" şöhret edindi. Gittiği her ülkeden sürüldü. Ardında 20. yüzyılın büyü konusundaki başyapıtları olarak bilinen kitaplar bırakarak sefalet içinde öldü. Jimmy Page'in bu adama özel bir ilgisi var. Crowley'e ait olan her türlü eşyayı (şatolar da dahil) topladığı bilinir. Ozzy Osborne'un "Aleister Crowley" isminde bir şarkısı var. Charles Manson'u etkileyenler arasında da Crowley'in adı geçer.

g→

GÖNÜLÇELEN

1951'de yazılmış bir Amerikan romanı. O gün bugündür bir kült. Yazarı J.D. Salinger. Aslında romandan, roman kahramanından ve yazardan ayrı ayrı söz etmek gerekmez. Her şey içiçe geçmiş vaziyette. Hikaye basit: Özel bir liseden kovulmuş genç New York'lu Holden Caulfield'ın serüvenleri. Holden Caulfield büyümeye, yetişkin olmaya düşman bir şahsiyet. Her fırsatta "gitmek"ten yana. Bazen bir bara, bazen bir başka şehre, bazen öbür dünyaya, bazen de göle ördeklere bakmaya... Romanın kıyak bir dili var, tepeden tırnağa argo... Araya romandan "parça" koyalım: "Bir arabayı durduracaktım, gittiği yere kadar gidecektim onunla, arkasından bir başka araba, arkasından bir başka araba, arkasından daha başka bir araba derken, günün birinde batıda bulacaktım kendimi, güneşli bir ülkede, hemencecik de bir işe girecektim. Ne iş olursa olsun, umurumda bile değildi, yeter ki kimse tanımasın beni. En doğrusu sağır dilsiz numarası yapmaktı. Böylece onunla bununla beylik konuşmalara katlanmaktan kurtulurdum... Boşver o sağır dilsize derler, uğraşmazlar bir daha benimle. Her gelenin saloz arabasına doldururum benzini, yağı, aldığım haftalıklarla bir kulübe yaptırırım kendime, ömrümün sonuna kadar yaşarım orda. Tek istediğim, ormanın içinde değil de, ormana yakın olsun ki, doya doya güneşlenebileyim. Yemeklerimi kendim pişiririm, günün birinde evlenmek isteyince de kendim gibi sağır dilsiz bir kız bulurum, basarım nikahı..."
Yazar Salinger'ın da Holden Caulfield'dan pek farkı yok. Bugün 78 yaşında ve 30 senedir ne kimseyle görüşüyor, ne bir kitap yayınlıyor, tam bir sağır dilsizi oynuyor orman yakınlarındaki bahçesi iki metrelik duvarlarla çevrili kulübesinde... Romanın adı (İngilizcesi "Catcher In The Rye") altı yaşındaki bir çocuğun yolda sağa sola aldırmadan mırıldandığı şarkıdan geliyor: "Çavdar tarlasında bir gönül bir gönülü çelerse..."
"Gönülçelen"in edebiyat tarihinde olduğu gibi rock tarihinde de ayrı bir yeri var. Bill Haley daha 1958'de "Rocking Through The Rye" diye bir şarkı yazdı örneğin. Arkası geldi. Van Morrison, bir şarkısında "İsmimi değiştirip Gönülçelen gibi bir kitap yazmak istemem" buyurdu. Green Day "Who Wrote

Holden Caulfield?" diye sordu. Beastie Boys "J.D. Salinger'dan daha fazla anlatacak hikayem var" tespitini yaptı. Punk grubu Wynona Riders'ın "J.D. Salinger" isminde bir albümü bulunmakta. Vee bir de şöyle bir şey: John Lennon'ı öldürdüğü gün, Mark Chapman'ın cebinde "Gönülçelen" vardı...

m→

MEYAN

Bir nevi taksim. Esasen fasıllarda iki türlü taksim yapılır. Birincisi, geçiş taksimi. Geçiş taksiminde bütün aletler susar, taksim yapacak alet aynı makamda soloya geçer. Bir de "meyan almak" var. Fasıl sonunda yeni şarkılara geçileceği zaman meyan alınır. Şef sağına soluna bakar, meyan alacak aleti gözüne kestirir, bir işaret çakar, diğerleri şarkıya devam ederken o alet öne çıkıp taksim yapmaya başlar.

n→

NİSAN

Süryanice sözcük... Yılın dördüncü ayı. *Nisan yağmuru:* Anadolu folklorunda bereketi simgeler. Bu nedenle, nisan yağmurundan kaçmamak gerektiğine inanılır. Bu yağmurun saçları güçlendirdiği ve şifalı bir etkisi olduğu da yaygın inanışlardandır. Nisan yağmuruna dair ikinci inanış, damlalarından inci oluştuğuna ilişkindir. Güneş koç burcuna girdiğinde istiridyeler deniz yüzeyine çıkar ve kabuklarını açarak nisan yağmurunu beklerler. Kabuklarının içine giren damlalardan, güneş yengeç burcuna girdiğinde inci oluşur. Nisan yağmurunun, yılanın ağzına girdiğinde zehire dönüşeceği de yaygın inanışlardandır.

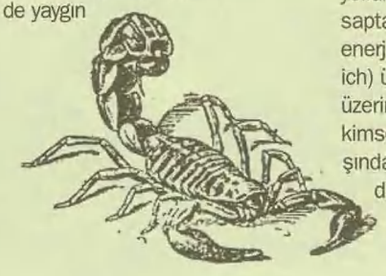

p→

PLACEBO

Bir nevi yalancı ilaç. İlaç görünümünde olup da aslında ilaç olmayan, etkisiz madde... Tıp aleminde iki türlü kullanımı var. Birinci durumda, örneğin ağrılardan şikayeti olan hastaya gerçek bir ağrı kesici yerine, organizma üzerinde hiçbir etkisi olmayan placebo veriliyor. "İlaç alıyor olmak"dan kaynaklanan psikolojik rahatlıkla hastanın ağrıları dinebiliyor. Artık dünyada terkedilen bir yöntem de olsa, özellikle psikiyatride placebo uygulamaları sürüyor... Placebo, ikinci durumda deneysel araştırmalarda kullanılıyor. Özellikle ilaç testlerinde bu tür placebo kontrollü çalışmalara mutlaka yer var. İlacın etkisini tartmak isteyen araştırmacılar benzer şikayetleri olan iki ayrı hasta grubundan birine gerçek ilaç, diğerine gerçek ilaçla aynı görünüme sahip placebo veriyorlar. Hastalar bu durumu bilmiyor, hatta bazı durumlarda hekim bile hangisinin gerçek ilaç, hangisinin placebo olduğunu bilmiyor. Sonuçta hastaların verdikleri tepki ölçümlenerek ilaç testi gerçekleştiriliyor.

r→

REICH, WILHELM

1897'de Galiçya'da doğdu. Viyana'da tıp öğrenimi aldı. 1919'da tanıştığı Freud'la 1927'ye kadar çalıştı. 1928'de Viyana'da işçi mahallelerinde ruh çözümleyici sağlıkevleri açtı. Berlin'e gitti, faşizmin gelişini önceden gördü ve doğrudan cephe aldı. 1930'da cinsel siyaset hareketini başlattı. Adı Frankfurt Filozofları'yla beraber anılan Reich, 19. yy.'ın iktisat temelli, "mekanik" öğretilerini 20. yy.'a uygulanamaz buluyordu; iktisat kadar, cinselliğin de toplumlar üzerinde etkili olduğunu savunuyordu. Özgürlükçü emekçiler olduğu gibi, "dikta eğilimli" emekçiler de olabilirdi. Bunu belirleyense, büyük ölçüde, çocuk ve gencin cinsel hayatının özgürlük derecesiydi. Buradan yola çıkarak, "devrimin ülkesi" Sovyetler'i de gerici ve "buyurgan" ilan etti. Amerika'da "orgon" ("İlk acunsal enerji; her yerde vardır, görsel, ısısal, elektroskopik yollardan ve Geiger-Müller sayacıyla varlığı saptanabilir. Canlı organizmalarda, dirimsel enerji, yaşam enerjisi halindedir." – W. Reich) üzerine çalıştı. Kurulu ahlak anlayışının üzerine gitmesi ve onu yıkmaya çalışması, kimsenin hoşuna gitmedi. 1957'de, 60 yaşında vefat etti. Ölümünden sonra "anlaşıldı". Kitapları, başta "Cinsel Devrim" olmak üzere, 68 gençliğinin başucu kitaplarından oldu.

t→

TABULA RASA

(Lat.) Üstü kazınıp düzeltilmiş tablet; temiz, boş taş tahta; yeni etkilere açık boş yüzey; bir konuda bilgisiz, her tür yeniliği kabule hazır zihin.
İnsan zihninin deney edinmeden önce üzerine hiçbir şey yazılmamış bir tabletten farksız olduğunu belirtmek için başta John Locke olmak üzere deneyci filozoflar (onlara göre bilginin bütün içeriği deneyden gelir) bu Latince deyimi kullanırlar...

y→

YEDİNCİ MÜHÜR

İsveçli yönetmen Ingmar Bergman'ın 1956 yapımı başyapıtı. Bergman'ın çocukluk anılarından yola çıkılarak çekildi. Babası bir papazdı. Bergman'ın da çocukluğu kiliselerde, ayinlerde geçti. Filmin plastik yapısı da çocukluk yıllarında gördüğü gravürler, kemerler, ortaçağ resimleri ve heykellerden etkilendi.
"Yedinci Mühür", XIV. yüzyılda geçer. Haçlı seferinden dönen şövalye ve yardımcısı, ülkelerini veba salgını altında bulurlar. Birden, tahta üzerindeki eski gravürlerden Ölüm çıkagelir. Şövalye, metafizik kuşkularından ve kafasındaki sorulardan kurtulmak için zaman kazanmaya çalışır ve Ölüm'e bir satranç partisi önerir. Şövalyenin sorusu şudur: Tanrı var mı? Din, insana iç huzuru verebilir mi? Dünyevî hayata anlam kazandıran, öbür dünyaya inanmak mıdır? Şövalye, artık "inanmak" değil, "bilmek" istemektedir. Yardımcısı ise hiçlik fikrini savunmaktadır, filmde, özgür düşüncenin simgesidir. Şövalyenin kuşkuya dönüşen inancı ile yardımcısının tanrıtanımazlığını karşı karşıya getirir; ama çözüm, gökyüzünde de, hiçlikte de değildir. Şövalye, bir ayinde büyücülükle suçlanan ve yakılmasına karar verilen bir kızı görür, dinin temelinin "korku" olduğuna karar verir. Bir raslantı sonucu, "gerçeği" yakalar: İki cambazın aşkı "gerçek"tir, mutluluk yaşamın basit zevklerinde gizlidir... Bergman, hayatı boyunca kafasını en çok karıştıran Tanrı/ölüm meselesiyle bu filmde de hesaplaşır. Varoluşçulukla harmanlanan ilk filmlerinden sonra çözümü bulur: Sevginin yitirilmesi, ölümün ta kendisidir. "Yedinci Mühür"ün sonunda da, sevmeyi becerememiş herkes, kıyamete yenik düşer ve ölür, sadece iki cambaz hayatta kalır.

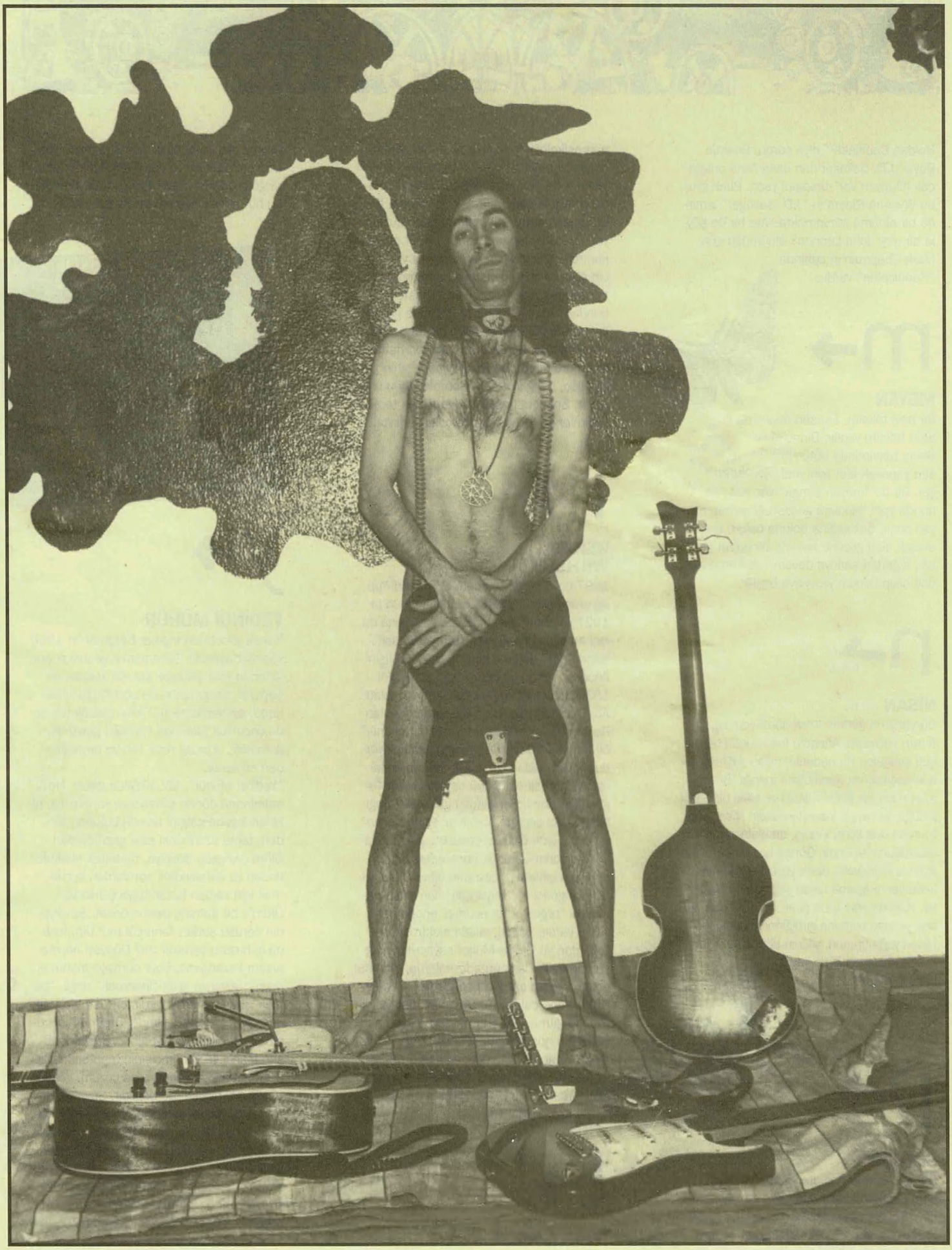

Zaman zamanda iken, kalbur samanda iken, sucu tellal, keçi berber iken, tavşan bize çırak iken, ben onbeş yaşında çocuk iken, samanlık tepesinde çelik-çomak oynardım. Öteden doğru dedem geldi: "Oğlum müjde, baban dünyaya geldi" dedi. Samanlık saçağından kendimi attım yere, eve gittim, anam yarım oklavayla yarım yastağacı almış dizinde yufka açar. "Aman nine" dedim, "gözün aydın, babam dünyaya gelmiş...

Ignacz Kunos, Türk Masalları